

*Mads Ivar Kirkeberg, Jon Epland
og Tor Morten Normann*

**Økonomi og levekår for ulike
lavinntektsgrupper 2011**

© Statistisk sentralbyrå Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.	Standardtegn i tabeller	Symbol
ISBN 978-82-537-8325-3 (trykt)	Tall kan ikke forekomme	.
ISBN 978-82-537-8326-0 (elektronisk)	Oppgave mangler	..
ISSN 0806-2056	Oppgave mangler foreløpig	...
Emne: 05.01	Tall kan ikke offentliggjøres	:
Publisert februar 2012	Null	-
Trykk: Statistisk sentralbyrå	Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
	Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
	Foreløpig tall	*
	Brudd i den loddrette serien	—
	Brudd i den vannrette serien	
	Desimaltegn	,

Forord

Denne rapporten er den 10. i rekken med det formål å presentere statistikk og analyse av økonomien og levekårene for en rekke ulike grupper i samfunnet som tradisjonelt er overrepresentert nederst i inntektsfordelingen.

Arbeidsdepartementet (tidligere Sosial- og helsedepartementet og senere Arbeids- og inkluderingsdepartementet), innledet i 2001 et samarbeid med Statistisk sentralbyrå for å få til et opplegg for en sosial rapportering hvert år. Resultatene har frem til nå blitt presentert i ni rapporter: Økonomi og levekår for ulike grupper trygdemottakere 2001, Økonomi og levekår for ulike grupper 2003, og deretter en rapport med samme navn for hvert av årene 2004 til 2007. Fra og med 2008 ble det foretatt flere endringer ved at enkelte indikatorer og grupper ikke lenger er omfattet av rapporten, mens noen nye indikatorer og grupper er kommet med. Det er også lagt mer vekt på å belyse situasjonen til personer med vedvarende lavinntekt ved at kapitlet nå er utvidet til å omfatte flere tabeller. Alle disse endringene bidro til at rapportserien har fått et noe endret fokus og i 2008 ble navnet derfor endret til Økonomi og levekår for ulike lavinntektsgrupper.

Denne nasjonale sosiale rapporteringen kan også sees i et større perspektiv. Det pågår innen EU et omfattende arbeid med å utvikle en rekke strukturelle indikatorer, blant annet innen det sosiale området. Disse indikatorene benyttes i den periodiske rapporteringen over utvikling i fattigdom og sosial eksklusjon, og til å studere effekten av tiltak for å bekjempe fattigdom innen EU. Nye målsettinger er nå formulert under "Europe 2020", som er EU sin strategi for økonomisk vekst i det kommende tiåret. Statistisk sentralbyrå leverer norske data til EU som gjør det mulig å foreta internasjonale sammenligninger innen dette området. Dette er vist i et eget kapittel til slutt i rapporten.

Publikasjonen er et samarbeidsprosjekt mellom Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk og Seksjon for levekårsstatistikk. De ulike forfatterne står nevnt foran sine respektive kapitler.

Marit Berger Gundersen har stått for redigering av rapporten.

Prosjektstøtte: Arbeidet er finansiert av Arbeidsdepartementet

Sammendrag

Inntekts- og levekårsutviklingen har for de fleste innbyggerne i Norge vært meget god de siste årene. Hovedformålet med denne publikasjonen er derimot å belyse økonomi og levekår for ulike grupper som i større grad faller utenfor denne utviklingen, og som tradisjonelt sett har vært overrepresentert nederst i inntektsfordelingen. Dette gjelder for eksempel sosialhjelpsmottakere, enslige forsørgere, personer med flyktningbakgrunn og ulike trygde- og stønadsmottakere. Levekårene til disse gruppene blir målt ved ulike indikatorer som forsøker å belyse økonomiske vansker, rente- og gjeldsbelastning, yrkestilknytning, boligøkonomi og helse- og funksjonsevne.

Andelen personer med lavinntekt påvirkes i stor grad av hvordan en definerer lavinntekt. Ifølge OECDs lavinnteksdefinisjon hadde 4,5 prosent av den norske befolkning lavinntekt i 2009 når personer i studenthusholdninger er utelatt, mens anslaget basert på EU sin definisjon er på 9,5 prosent. De ulike tallene skyldes først og fremst at lavinntektsgrensen er satt betydelig høyere i EU sin definisjon (60 prosent av medianinntekten), slik at flere personer rimeligvis vil komme under denne lavinntektsgrensen, sammenlignet med OECD sin definisjon (50 prosent). I tillegg gir OECD-skalaen, der en legger mindre vekt på husholdningenes stordriftsfordeler, en lavere medianinntekt i befolkningen enn EUs skala. Andelen personer med relativ lavinntekt i befolkningen økte i perioden 2004-2008, men i 2009 gikk den relative andelen ned ifølge begge målemetoder.

Personer kan av ulike grunner tilhøre husholdninger med lave inntekter over en relativt kort periode som for eksempel ett år, for siden å oppleve en klar forbedring i sin husholdnings inntekter. Det er derfor klart færre som opplever å ha vedvarende lavinntekt, enn årlig lavinntekt. Dersom en definerer vedvarende lavinntekt på bakgrunn av den gjennomsnittlige husholdningsinntekten i en treårsperiode, hadde 8,1 prosent av befolkningen vedvarende lavinntekt i perioden 2007 til 2009, ut i fra EUs målemetode. Tilsvarende andel basert på OECDs definisjon var 3,3 prosent. Aleneboende studenter er her utelatt. Andelen med vedvarende lavinntekt i følge EUs metode har ligget relativt stabilt rundt 8 prosent av befolkningen helt siden slutten av 1990-tallet. I følge OECDs definisjon økte andelen med vedvarende lavinntekt fra slutten av 1990-tallet og fram til 2004. Etter det lå andelen med vedvarende lavinntekt stabilt på om lag 3 prosent, men tallene viser en noe økende andel med vedvarende lavinntekt målt over de to siste treårs-periodene i statistikken.

Mange lavinntektsgrupper har en klart bedre inntektsutvikling når en følger identiske personer over tid ved hjelp av paneldata, enn når en ser på utviklingen basert på tverrsnittdata. Slike panelstudier viser for eksempel at unge aleneboende og enslige forsørgere er blant de med best inntektsutvikling. På den annen side framstår alderspensjonistene som en gruppe med klart svakere inntektsvekst når en følger identiske personer over tid, enn når en ser på de som til enhver tid inngår i denne gruppen (tverrsnittdata). Dette skyldes for en stor del endringer i sammensetningen av gruppen over tid. Innvanderne er blant gruppene med minst inntektsmobilitet over tid, mens enslig forsørgere er blant dem med høyest mobilitet.

Ved å studere levekårsmobiliteten ser man at blant dem som stabilt tilhører en gruppe med lav inntekt er det også stor stabilitet i levekårene, men totalt opplever færre anstrengt boligøkonomi i 2010 enn i 2008. For stabilt aleneboende bedrer også boforholdene seg fra 2008 til 2010, spesielt blant unge. Unge aleneboende øker dessuten yrkesaktiviteten noe over tid. Pensjonistene, hvor panelstudier viser lav inntektsvekst, er likevel en gruppe som har stabilt få økonomiske problemer.

I internasjonal sammenheng har Norge en lav andel av befolkningen under lavinntektsgrensen. Lavinntektsgrensen i Norge er blant de aller høyeste i Europa, selv etter justering for forskjeller i prisnivå.

Abstract

In recent years, the development in income and living conditions for the majority of the Norwegian population has been very good. This report, on the other hand, focus on the economy and living conditions of various groups that are known to be overrepresented at the bottom of the income distribution. This applies for example to social assistance recipients, single parents, immigrants and recipients of various social security benefits. The living conditions for these groups are measured by various indicators that seek to illustrate economic difficulties, interest and debt burden, economic activity, housing economy as well as health conditions.

The proportion of persons with low income is affected by how the low income threshold is defined. The proportion is 4.5 per cent using OECD's definition (students excluded), while the estimate based on the low-income definition currently used by the European Union is 9.5 per cent. The disparity in figures is mainly caused by the higher threshold in the EU-definition (60 per cent of the median) compared to OECD's definition (50 per cent). Consequently, more people will have an income below the EU low income threshold. The OECD scale gives a lower median income compared to the EU-scale. Also, the OECD-scale puts less emphasis on the household's economy of scale. The proportion of persons with low income increased in the period 2004-2008. However, from 2008 to 2009 the proportion with low income has fallen according to both the OECD- and the EU-definitions.

Some people experience only a short period of low household income. Accordingly, fewer persons have persistent low income, compared to annual low income. If we define persistent low income based on the average household equivalent income in the three-year period 2007-2009, 8.1 per cent of the population had persistent low income using the EU measure. The corresponding proportion is 3.3 per cent using OECD's definition. The proportion with persistent low income (EU-definition), have seen few changes in recent years. It has remained stable at approximately 8 per cent of the population since the late 1990s. According to the OECD's definition, the proportion with persistent low income increased from the end of the 1990s to 2004. Since then the proportion with persistent low income has been stable at approximately 3 per cent, but the latest figures once more show an increase.

Many people that at one point in time belonged to a low-income group experience a substantial improvement in their financial situation with the passage of time. Results based on panel data indicate that income mobility the following years is substantial for many of those that initially belonged to a low-income group. Among those with the strongest income mobility we find young singles and single parents.

By studying mobility in living conditions among those persistently belonging to low income groups, we also find a high degree of stability, but fewer experience problems with housing costs in 2010 than in 2008. Dwelling conditions have improved from 2008 to 2010 for singles, and especially for young singles. Young singles also seem to increase their participation in the labour force. Even though panel studies show low income growth among old-age pensioners, economic problems have a stable low prevalence in this group.

In a European perspective, Norway has a small proportion of the population with relative low income. The Norwegian low income threshold is among the highest in Europe, even after adjusting for differences in national price levels.

Innhold

Forord.....	3
Sammendrag.....	4
Abstract.....	5
1. Innledning	7
2. Datagrunnlag og definisjoner	8
2.1. Datagrunnlag.....	8
2.2. Inntektsbegrep	9
2.3. Ekvivalensskala.....	9
2.4. Definisjon av lavinntekstgrense	10
2.5. Indikatorer basert på Inntektsstatistikk for husholdninger.....	13
2.6. Indikatorer basert på Levekårsundersøkelsen	14
2.7. Ulike lavinntektsgrupper	15
3. Lavinntekt og inntektsfordeling	17
3.1. Utviklingen i lavinntekt for noen økonomisk utsatte grupper	21
3.2. Inntektsfordeling	25
4. Vedvarende lavinntekt	29
4.1. Nærmere om datagrunnlaget	29
4.2. Definisjon av vedvarende lavinntekt.....	30
4.3. Utviklingen i vedvarende lavinntekt	30
4.4. Sammensetning av lavinntektsgruppen.....	32
4.5. Yrkestilknytning og utdanning	33
4.6. Økonomiske kjennemerker ved lavinntektsgruppen	34
4.7. Boforhold, økonomiske problemer og tilknytning til arbeidsmarkedet.....	36
4.8. Lavinntekt innen ulike grupper	49
4.9. Nærmere om innvandrere med vedvarende lavinntekt.....	51
4.10. Nærmere om barn med vedvarende lavinntekt	52
5. Sosiale indikatorer	55
5.1. Lavinntekt.....	55
5.2. Økonomisk utsatthet.....	57
5.3. Økonomiske vansker.....	61
5.4. Tilknytning til arbeidslivet	65
5.5. Utdanning.....	70
5.6. Rente- og gjeldsbelastning	71
5.7. Inntektsfordeling.....	74
5.8. Eierforhold og boligstandard	76
5.9. Boligøkonomi	79
5.10. Helseforhold og funksjonsevne	82
6. Inntektsmobilitet for ulike lavinntektsgrupper	86
6.1. Inntektsutviklingen basert på paneldata	86
6.2. Endringer i inntektssammensetningen	87
6.3. Lavinntekt.....	90
6.4. Permanent lavinntekt.....	91
6.5. Varighet.....	92
7. Levekårsmobilitet i ulike grupper	94
7.1. Barnefamilier	94
7.2. Aleneboende	100
7.3. Pensjonister	104
7.4. Langtidssyke	108
7.5. Sosialhjelpsmottakere	111
8. Internasjonal sammenligning av lavinntekt	115
Referanser.....	123
Vedlegg A: Overlapp ulike grupper	126
Vedlegg B: Indikatorer	128
Vedlegg C: Lavinntektsgrupper	151
Vedlegg D: Inntektsmobilitet	197
Vedlegg E: Levekårsmobilitet	201
Figurregister	206
Tabellregister.....	207

1. Innledning

Hovedformålet med denne publikasjonen er å belyse økonomi og levekår for ulike grupper i samfunnet som tradisjonelt er overrepresentert nederst i inntektsfordelingen. Det legges vekt på å vise utviklingen i levekårene fra midten av 1990-årene og frem til 2010 (2009 for inntektsstatistikken). Til dette formålet er det utviklet flere indikatorer som blant annet viser tilknytning til arbeidslivet, økonomisk utsatthet, helse- og boligforhold, samt oppfatning av egen økonomi. I rapporten er det også lagt vekt på å vise forekomsten av vedvarende lavinntekt og andre indikatorer på økonomisk utsatthet ved ulike metodiske tilnærminger. I tillegg brukes paneldata hvor personer med ulike kjennemerker følges over tid. Det er benyttet data fra en rekke ulike kilder, fra heldekkende statistiske registre og databaser til mindre utvalgsundersøkelser.

Rapporten har følgende disposisjon: I kapittel 2 gjøres det nærmere rede for datagrunnlaget som benyttes, hvilke grupper av befolkningen som omfattes av rapporteringen, hvordan vi måler lavinntekt og hvilke andre metodiske innfallsvinkler som har blitt valgt for å belyse utviklingen i økonomi og levekår.

Kapittel 3 beskriver utviklingen i årlig lavinntekt, og hvordan inntektene fordeler seg i hele befolkningen, i et lenger perspektiv. I tillegg til å vise andelen med lavinntekt i ulike grupper etter ulike definisjoner, presenteres også "lavinntektsgapet", det vil si et mål som viser hvor "fattig" de "fattige" er.

Tilhørighet til en lavinntektshusholdning er først og fremst et problem dersom dette er en tilstand med en viss varighet. I kapittel 4 studeres forekomsten av vedvarende lavinntekt, som i denne rapporten er definert som personer som tilhører husholdninger som har hatt lavinntekt i en periode på minst tre år. Sannsynligheten for at noen grupper av befolkningen er overrepresentert blant dem med vedvarende lavinntekt blir også belyst.

Kapittel 5 gir en oversikt over ulike sosiale indikatorer og sammenligner de ulike økonomisk utsatte gruppene med hverandre. Hvilke grupper er mer overrepresentert enn andre innenfor de ulike sosiale indikatorene, og hvordan har utviklingen vært de siste årene? Mer utfyllende tall til dette kapitlet er gitt i vedleggene B og C.

Kapittel 6 viser inntektsmobilitet for ulike lavinntektsgrupper. I en panelstudie har man fulgt de samme personene i ulike grupper de siste seks årene (2004-2009). Kapitlet belyser inntektsutviklingen for disse personene over tid, og hvor lenge de befinner seg under de årlige lavinntektsgrensene (mobilitet).

Kapittel 7 omhandler levekårsmobilitet for ulike lavinntektsgrupper. Her bruker man levekårsundersøkelsen EU-SILC og følger samme personer i de tre årene 2008 til 2010. I kapitlet konsentrerer man seg om lavinntektsgruppene og ser på endringer i de enkelte levekårsvariablene, og hvor stabil gruppetilhørigheten til personene har vært.

Rapporten avsluttes med kapittel 8, der det presenteres en oversikt over lavinntekt og inntektsfordeling innen en rekke europeiske land, deriblant Norge. Tallene er primært hentet fra EU sitt statistikkbyrå Eurostat.

2. Datagrunnlag og definisjoner

Jon Epland, Mads Ivar Kirkeberg og Tor Morten Normann

2.1. Datagrunnlag

Det er flere datakilder som er benyttet i framstillingen av tallene i denne rapporten:

Inntektsstatistikk for husholdninger

Fra og med inntektsåret 2004 er inntektsstatistikken for husholdninger en heldekkende statistikk som omfatter alle personer i privathusholdninger som bor i landet ved utgangen av året (tidligere var denne statistikken utvalgsbasert). Inntektsopplysninger kobles på fra ulike administrative registre, for eksempel fra skatte- og trygdeetaten. Husholdningsopplysninger er avledet ved hjelp av ulike kilder. Les mer om dette under <http://www.ssb.no/emner/05/01/ifhus/>. I statistikken er det påkoblet en rekke kjennemerker som gjør det mulig å identifisere diverse utsatte grupper i befolkningen, for eksempel langtidsledige, langtidspsyke, innvandrere og flyktninger.

Fordelene med en heldekkende inntektsstatistikk er mange. Det er nå mulig å lage mer detaljert statistikk, både når det gjelder mindre grupper i befolkningen, men også for mindre geografiske områder. I tillegg får en sikrere tall siden en ikke lenger har utvalgsvarians slik tilfellet var tidligere med utvalgsbaserte inntektsundersøkelser for husholdninger.

Ved å koble flere årganger av statistikken sammen har man et panel som dekker hele befolkningen, og som gjør det mulig å studere blant annet forekomsten av vedvarende lavinntekt og graden av inntektsmobilitet. Vedvarende lavinntekt er nærmere beskrevet i kapittel 4. I kapittel 6 ser vi nærmere på personer som befant seg i en typisk lavinntektsgruppe i 2004, og inntektsmobiliteten til de samme personene over perioden 2004-2009.

Levekårsundersøkelsen

Det finnes viktige levekårsområder som ikke kan belyses ved hjelp av data fra inntektsstatistikken, men som krever egne intervjuundersøkelser. Dette gjelder for eksempel opplysninger om egen helse, boligsituasjon, boligøkonomi, egen oppfatning om personlig økonomi eller enkelte opplysninger om arbeidsforhold. Dette er data som samles inn i Levekårsundersøkelsen. Levekårsundersøkelsene er landsrepresentative utvalgsundersøkelser. Fram til og med 2010 har levekårsundersøkelsen bestått både av en *panelundersøkelse* og en *tverrsnittsundersøkelse*, begge har blitt gjennomført hvert år. Tverrsnittsundersøkelsene danner grunnlag for de fleste av opplysningene for årene før 2003 om ulike gruppers boforhold. Tverrsnittsundersøkelser om boforhold er gjennomført i 1997, 2001 og 2004, og er basert på utvalg av 5000 personer 16 år og over.

Panelundersøkelsene, påkoblet opplysninger fra inntektsstatistikken, er grunnlaget for opplysningene om personer med vedvarende lavinntekt. De er også grunnlaget for opplysningene om boforhold og oppfatninger av husholdningens økonomi, helse og tilknytning til arbeidslivet på husholdningsnivå for årene 2003-2010. Fra og med 2003 er panelundersøkelsen samordnet med EUs undersøkelse om inntekt og levekår (EU-SILC). Utvalget er på om lag 9000 personer 16 år og eldre hvert år, og vi oppnår intervju med i underkant av 5500 personer som danner grunnlag for analysen. Dette omtales som levekårsundersøkelsen, EU-SILC.

Det er i stor grad overlapp mellom levekårsundersøkelsene og de utvalgsbaserte inntektsundersøkelsene før 2004. Alle personer som er med i levekårsundersøkelsen inngår også i inntektsundersøkelsen (men ikke omvendt). Dette gjelder også for levekårsundersøkelsens panelundersøkelse. Siden levekårsundersøkelsen får koblet på de samme inntektene som inngår i inntektsundersøkelsen, er det mulig å også benytte levekårsundersøkelsen til å presentere ulike levekårsindikatorer for grupper med vedvarende lavinntekt.

2.2. Inntektsbegrep

Inntektsbegrepet som benyttes som mål på de økonomiske ressursene er *inntekt etter skatt*. Dette begrepet omfatter summen av alle yrkesinntekter (lønn- og næringsinntekter), kapitalinntekter (det vil si renteinntekter og avkastning på diverse verdipapirer) pluss diverse overføringer (for eksempel pensjoner, barnetrygd, bostøtte, stipend og sosialhjelp). Til fratrekk kommer utlignet skatt og negative overføringer (det vil si pensjonspremier i arbeidsforhold og betalt barnebidrag). For en detaljert gjennomgang av alle inntektskomponenter som inngår i inntektsbegrepet viser vi til NOS Inntekts- og formuesstatistikk, 2002 (Statistisk sentralbyrå 2004).

Dette inntektsbegrepet ligger tett opp til den "praktiske" definisjonen av inntekt, slik blant annet Canberra-rapporten anbefaler (United Nations Economic Commission for Europe, 2011). Selv om inntektsbegrepet omfatter de fleste kontante inntekter som husholdningene mottar, vil det også være andre faktorer som i stor grad påvirker den økonomiske velferden til barn og voksne, men som ikke omfattes av denne inntektsdefinisjonen. Dette gjelder følgende komponenter:

- Verdien av alle offentlige tjenester (f.eks. verdien av alle kommunale og statlige helsetjenester og støtte til utdanning). Det har blitt vist at den økonomiske verdien av slike tjenester er betydelig for husholdningene (Nørgaard 2001), og at slike inntekter er med på å jevne ut inntektsforskjeller (Aaberge m.fl. 2010, OECD 2011).
- Verdien av hjemmeproduksjon. Dette kan omfatte ubetalte omsorgstjenester fra slektninger, naboer og venner, eller verdien av den egeninnsatsen en selv utfører i egen bolig og som en ellers måtte kjøpe i markedet. Beregninger har vist at verdien av ulønnet husarbeid er betydelig i det norske samfunnet (Reiakvam og Skoglund 2009). Det er også grunn til å tro at denne inntektskomponenten har en betydelig utjevne effekt på inntektsfordelingen (Mattila-Wiro 2004, Tsakoglou m.fl. 2010).
- Verdien av boligjenester og andre varige konsumgoder. Dette omfatter den økonomiske fordel en husholdning har av å bo i egen bolig, framfor å være leietakere. I tillegg omfatter denne inntektsposten tilsvarende fordel en har av å eie ulike varige forbruksgoder som for eksempel vaskemaskin, komfyr, kjøleskap etc.

Det er bare de *registrerte* kontante inntektene som inngår i inntektsbegrepet. Inntekter som unndras beskatning eller inntekter opptjent ved illegal virksomhet vil for eksempel ikke være med. Et spørsmål som kan diskuteres er om en i inntektsbegrepet burde ta hensyn til eventuelle renteutgifter som husholdningene har. I det inntektsbegrepet som benyttes her, er det ikke gjort fratrekk for betalte renter. Dette har blitt gjort på bakgrunn av at de fleste husholdninger låner for å investere i egen bolig. Men i inntektsstatistikken finnes det per i dag ikke gode nok opplysninger om den økonomiske fordel en har av å bo i egen bolig, og boliginntekten er derfor ikke med i inntektsbegrepet (jamfør det som er omtalt over). Derimot foreligger det fullstendige opplysninger om husholdningenes renteutgifter, som i sin helhet kan trekkes fra på selvangivelsen. Denne mangelen på symmetri mellom inntekts- og utgiftssiden har ført til at vi verken tar med inntekt av egen bolig i inntektsbegrepet, eller gjør fratrekk for renteutgifter.

2.3. Ekvivalensskala

For å kunne sammenligne den økonomiske velferden til husholdninger av ulik type og størrelse er det vanlig å "justere" inntekten ved hjelp av såkalte ekvivalensskalaer eller forbruksvekter. En ekvivalensskala gir uttrykk for hvor stor inntekt en husholdning på for eksempel fire personer må ha, for å ha samme levestandard eller økonomisk velferd som en enslig person. Det må imidlertid bemerkes at når en benytter slike ekvivalensskalaer, forutsetter en at all husholdningsinntekt blir likt fordelt på alle husholdningsmedlemmer. Men det er ikke sikkert at dette er en fullt ut korrekt antakelse. For eksempel har en stor andel enslige forsørgere oppgitt

at de fikk bedre personlig økonomi etter at de ble enslige forsørgere enn det de hadde som gift, på tross av at husholdningsinntektene ble betydelig redusert. Årsaken til dette var at en som enslig forsørger fikk bedre kontroll over husholdningsøkonomien (Jarvis & Jenkins 1997). Andre undersøkelser har vist at det innen ektepar var en positiv korrelasjon mellom størrelsen på kvinnens bidrag til fellesøkonomien og hennes tilfredshet med den personlige økonomien, mens mennene på sin side oppgav stadig mindre grad av tilfredshet jo viktigere ektefellens bidrag var til fellesøkonomien. Dette kan tolkes som at den som skaffer inntektene til husholdningen, også kan påvirke fordelingen av inntektene innen husholdningen (Bonke og Browning 2003). En annen undersøkelse blant norske barnefamilier med lav inntekt viste at foreldrene i stor grad prioriterte barnas behov fremfor egne, i et forsøk på å skjerme barna (Thorød 2006).

I det datagrunnlaget som er benyttet her har vi imidlertid ingen opplysninger om den interne fordelingen av inntektene innen husholdningen.

Det finnes i dag en rekke ulike ekvivalensskalaer i bruk, og det er ingen enighet om hvilken skala som er den beste. Vi har i denne rapporten valgt å benytte to ulike skalaer som i dag blir hyppig benyttet i internasjonale studier: Den første er OECD-skalaen som legger relativ beskjeden vekt på husholdningenes stordriftsfordeler. Ifølge denne skalaen skal første voksne få vekt lik 1, neste voksne husholdsmedlem vekt lik 0,7 og hvert barn vekt lik 0,5.

Den andre skalaen er en "modifisering" av OECD-skalaen, ved at det legges større vekt på at store husholdninger vil ha stordriftsfordeler når flere personer deler på utgiftene. Det er denne skalaen som nå benyttes av EU (Eurostat, 1998). Ifølge denne "EU-skalaen" skal første voksne ha vekt lik 1, neste voksne vekt lik 0,5, mens hvert barn får vekt lik 0,3.

Tabell 2.1 summerer opp de to ulike skalaene med hensyn til den vekt (antall forbruksenheter) de gir husholdninger av ulik størrelse. Vi ser for eksempel at i en husholdning bestående av fire medlemmer (to voksne og to barn) vil sum forbruksenheter utgjøre $(1 + 0,7 + 0,5 + 0,5) = 2,7$ etter OECD-skalaen, mens etter EU-skalaen vil tilsvarende husholdning ha $(1 + 0,5 + 0,3 + 0,3) = 2,1$ forbruksenheter. Dette betyr at en slik husholdning med to voksne og to barn må ha en inntekt som er 2,7 ganger større enn en enslig for å ha samme velferdsnivå ved bruk av OECD-skalaen. Ved bruk av EU-skalaen er det tilstrekkelig for en slik husholdning å bare ha 2,1 ganger så høy inntekt som en enslig for å ha samme velferdsnivå.

Tabell 2.1. Ekvivalensskalaer og husholdningsstørrelse¹

Husholdningsstørrelse	Antall forbruksenheter	
	OECD-skala	EU-skala
1 person	1,0	1,0
2 personer	1,7	1,5
3 personer	2,2	1,8
4 personer	2,7	2,1
5 personer	3,2	2,4

¹ Tabellen regner person nummer tre og høyere i husholdningen for å være barn.

2.4. Definisjon av lavinntektsgrense

Grovt sett finnes det to ulike metoder å konstruere en lavinntektsgrense på. En kan enten ta utgangspunkt i en *absolutt* tilnærming eller en *relativ* tilnærming.

I en absolutt tilnærming tar en utgangspunkt i det pengebeløpet som kreves for å skaffe seg et utvalg av basisvarer, for eksempel matvarer som en anser som ernæringsmessig nødvendig. I tillegg blir det gjort tillegg for nødvendige utgifter til husleie, klær mv. Det mest kjente eksemplet på en absolutt definisjon av lavinntekt er den amerikanske fattigdomsgrensen. Den ble utviklet tidlig på 1960-tallet og tok utgangspunkt i det gjennomsnittlige inntektsnivået til en husholdning med to barn som brukte 30 prosent eller mer av det totale forbruket på matvarer (Dalaker 1999).

En slik lavinntektsgrense skal i utgangspunktet være absolutt, dvs. at dette beløpet bare skal justeres hvert år for prisstigning. Imidlertid vil det også her foreligge et subjektivt element. Varer som tidligere ble betraktet som luksus kan i dag bli regnet som nødvendighetsartikler. Telefon og TV kan være eksempler på slike varer. Den amerikanske fattigdomsgrensen har blant annet blitt kritisert for at den ikke tar hensyn til at forbruksmønsteret har endret seg over tid, og for at den i stor grad gjenspeiler forbruksmønsteret slik det var i 1950-tallets USA (Citro & Michael 1995).

I en relativ tilnærming unngår en å måtte foreta subjektive valg vedrørende hvilke nødvendighetsartikler som skal inngå i beregningen av lavinntektsgrensen. I denne metoden er det vanlig å benytte det generelle inntektsnivået i landet som referanse. Man tar da ofte utgangspunkt i medianinntekten for hele befolkningen. Medianinntekten er det inntektsbeløpet som deler en gruppe i to like store halvdel, etter at inntekten er sortert stigende (eller synkende). Det vil altså være like mange personer med en inntekt over som under medianinntekten. Tabell 2.2 viser medianinntekten per forbruksenhet for hele befolkningen i perioden 1996-2009 etter både OECD- og EU-skalaen.

Tabell 2.2. Medianinntekt per forbruksenhet. OECD- og EU-skala. Inntekt etter skatt. 1996-2009

	OECD-skala		EU-skala	
	Løpende kroner	2009-kroner ¹	Løpende kroner	2009-kroner ¹
1996	123 000	162 000	148 000	195 000
1997	129 000	166 000	155 000	200 000
1998	139 000	174 000	167 000	210 000
1999	148 000	182 000	179 000	219 000
2000	155 000	184 000	187 000	223 000
2001	164 000	190 000	198 000	228 000
2002	173 000	197 000	208 000	237 000
2003	178 000	198 000	213 000	238 000
2004	182 000	202 000	219 000	243 000
2005	192 000	210 000	231 000	252 000
2006	201 000	215 000	242 000	259 000
2007	218 000	232 000	262 000	278 000
2008	236 000	241 000	283 000	289 000
2009	239 000	239 000	287 000	287 000
Gjennomsnitt for tre-årsperioder				
1996-1998.....		167 000		202 000
1997-1999		174 000		210 000
1998-2000		180 000		217 000
1999-2001		185 000		224 000
2000-2002		190 000		230 000
2001-2003		195 000		235 000
2002-2004		199 000		239 000
2003-2005		203 000		244 000
2004-2006		209 000		251 000
2005-2007		219 000		263 000
2006-2008		229 000		275 000
2007-2009		237 000		285 000

¹ Omregnet ved hjelp av konsumprisindeksen.

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger 1996-2003. Inntektsstatistikk for husholdninger 2004-2009. Statistisk sentralbyrå.

Personer med en inntekt under ulike avstander til medianinntekten defineres som å tilhøre lavinntektsgruppen. Lavinntektsgrensen settes ofte til 50 eller 60 prosent av medianinntekten. Dette er en metode som ofte benyttes i internasjonale studier, for eksempel av OECD (2011), Eurostat (1998) og analyser som benytter Luxembourg Income Study (LIS), for eksempel Atkinson, Rainwater & Smeeding (1995). I motsetning til en absolutt tilnærming vil en relativ tilnærming føre til at dersom det generelle inntektsnivået i befolkningen øker, må også husholdningsinntektene til personene nederst i fordelingen øke tilsvarende for at det ikke skal bli flere med lav inntekt.

Men også en relativ tilnærming reiser flere begrepsmessige problemer. En innvending som ofte nevnes, er at dette vel så mye er et mål for inntektsfordeling heller enn for lavinntekt eller fattigdom, og at valg av relativ avstand til det

generelle inntektsnivået (f.eks. 50 prosent) er høyst vilkårlig (Pedersen og Smith 1998; Bradshaw 2000).

I denne rapporten vil det hovedsakelig bli benyttet en relativ tilnærming til definisjonen av lavinntekt. Ettersom datagrunnlaget er inntekt, og ikke forbruk, har vi ingen muligheter til å konstruere lavinntektsgrenser basert på budsjettandeler. Vi har videre valgt å benytte medianen, heller enn gjennomsnittet, som mål på det generelle inntektsnivået. Selv om gjennomsnittet gjerne er lettere å forholde seg til for folk flest, er medianen et mer robust mål ettersom den i mindre grad blir påvirket av få observasjoner med svært høye eller lave inntekter.

I rapporten benyttes to ulike definisjoner på lavinntekt som også er mye brukt internasjonalt. Den ene tar utgangspunkt i beløpet som utgjør 50 prosent av medianinntekten for alle personer, etter at husholdningsinntektene er regnet om til forbruksenheter ved hjelp av OECD-skalaen. Alle personer med en inntekt per forbruksenhet lavere enn dette, regnes da som tilhørende lavinntektsgruppen. Den andre definisjonen tar utgangspunkt i den som i dag benyttes av EU, det vil si at lavinntektsgrensen settes lik 60 prosent av medianinntekten for alle personer, etter å ha korrigert for ulikheter i husholdningstørrelse ved hjelp av EU-skalaen.

I tabell 2.3 presenteres årlige lavinntektsgrenser for ulike typer husholdninger i 2009, og der lavinntektsgrensene tar utgangspunkt i ulike avstander til medianinntekten for alle dette året. Vi ser for eksempel at det er til dels betydelige forskjeller i det nivået på lavinntektsgrensen som de to metodene gir, særlig for enslige. Ifølge OECDs definisjon vil for eksempel en enslig person måtte ha 120 000 kroner i inntekt etter skatt i 2009, for ikke å havne under 50 prosent av medianinntekten for alle. Dersom en benytter EU sin lavinntektsgrense på 60 prosent av medianen, gir dette en lavinntektsgrense for en enslig person på 172 000 kroner i 2009. Til sammenligning var minstepensjonen til en enslig drøyt 141 000 kroner det samme året.

Tabell 2.3. Lavinntektsgrenser i kroner (årsinntekt) basert på ulike avstander til medianinntekt. Inntekt etter skatt. Ulike husholdningstyper. 2009

	OECD-skala			EU-skala		
	50 prosent	60 prosent	Antall forbruksenheter	50 prosent	60 prosent	Antall forbruksenheter
Enslig	120 000	143 000	1,0	143 000	172 000	1,0
Enslig forsørger						
med 1 barn	179 000	215 000	1,5	186 000	224 000	1,3
med 2 barn	239 000	287 000	2,0	229 000	275 000	1,6
med 3 barn	299 000	359 000	2,5	272 000	327 000	1,9
Par uten barn	203 000	244 000	1,7	215 000	258 000	1,5
Par						
med 1 barn	263 000	316 000	2,2	258 000	310 000	1,8
med 2 barn	323 000	387 000	2,7	301 000	361 000	2,1
med 3 barn	383 000	459 000	3,2	344 000	413 000	2,4
med 4 barn	442 000	531 000	3,7	387 000	464 000	2,7

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger 2009. Statistisk sentralbyrå

Utvikling i lavinntekt basert på tverrsnittsdata (ett bestemt år), gir begrenset informasjon om hvor lenge en tilstand varer, om for eksempel det å ha lav inntekt er et kronisk eller forbigående fenomen. Tidligere undersøkelser har vist at det kan være betydelige forskjeller med hensyn til hvilke grupper av befolkningen som har størst sannsynlighet for å ha vedvarende lavinntekt (se for eksempel Andersen m.fl. 2003). Noen grupper vil bare kortvarig ha lavinntekt for eksempel på grunn av underskudd i næring eller tap ved salg av aksjer et år, mens andre grupper kan ha langt større vansker med å forbedre sin økonomiske situasjon over tid.

I kapittel 4 gjøres det mer rede for hvordan man ved hjelp av paneldata kan følge utviklingen til de samme individer over flere år for å avdekke hvor mange som har vedvarende lavinntekt, sammenlignet med hvor mange som bare årlig befinner seg i lavinntektsgruppen.

Vedvarende lavinntekt er i denne rapporten definert som det å ha en inntekt etter skatt per forbruksenhet som i gjennomsnitt over en periode på tre år, er lavere enn den gjennomsnittlige lavinntektsgrensen for de samme årene. Tabell 2.2 viser for eksempel at mediangjennomsnittet basert på EUs ekvivalensskala var på 285 000 kroner (2009-kroner) for årene 2007-2009. Alle personer med en gjennomsnittlig ekvivalentinntekt under 171 000 kroner (60 prosent av 285 000) i denne treårsperioden, vil dermed tilhøre gruppen med vedvarende lavinntekt. Tilsvarende lavinntektsgrense basert på OECDs metode (50 prosent av mediangjennomsnittet) vil være på 119 000 kroner for årene 2007-2009.

2.5. Indikatorer basert på Inntektsstatistikk for husholdninger

I tillegg til å vise forekomsten av lavinntekt, skal vi også trekke inn andre indikatorer som kan beskrive levekårsutviklingen for ulike grupper i samfunnet.

I kapittel 5 og vedleggene B1-B18 presenteres følgende indikatorer (indikatorene gis både for hele gruppen og de med lavinntekt i gruppen):

Yrkestilknytning

1. andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede. Som yrkestilknyttet regnes personer som har summen av lønnsinntekt og netto næringsinntekt større enn folketrygdens minstepensjon (minstepensjon) til enslige (141 144 kroner i 2009), og hvor lønnsinntekt/netto næringsinntekt er større enn eventuelle pensjoner/trygder.
2. andel personer som tilhører husholdninger der yrkesinntekt er største husholdningsinntekt (summen av lønnsinntekt og netto næringsinntekt utgjør husholdningens største inntektskilde).

Utdanning

1. andel personer som tilhører en husholdning hvor hovedinntektstaker kun har grunnskole som høyeste fullførte utdanning. Definisjonene av de ulike utdanningsnivåene som brukes i statistikken om befolkningens utdanningsnivå, ble endret i 2006. Les mer om dette under http://www.ssb.no/vis/magasinet/slik_lever_vi/art-2006-09-14-01.html. Den nye standarden er nå benyttet på hele tidsserien for denne indikatoren, og tallene i denne rapporten er derfor sammenlignbare over tid.

Økonomisk utsatthet

1. andel personer som tilhører en husholdning som mottar bostøtte.
2. andel personer som tilhører en husholdning som mottar sosialhjelp.
3. andel personer som tilhører en husholdning som mottar både bostøtte og sosialhjelp.

Rente- og gjeldsbelastning

1. andel personer som tilhører en husholdning med høy rentebelastning (samlede renteutgifter utgjør mer enn 15 prosent av husholdningens samlede inntekt).
2. andel personer som tilhører en husholdning med høy gjeldsbelastning (samlet gjeld er mer enn tre ganger så høy som husholdningens samlede inntekt).

Inntektsfordeling

1. Gini-koeffisienten. Dette er et ulikhetsmål som baser seg på forholdet mellom den kumulative andelen av befolkningen rangert etter størrelsen på inntekten, og den kumulative andelen av totalinntekten de disponerer. Størrelsen på koeffisienten representerer den andelen av totalinntekten som må fordeles for å oppnå full likhet. Gini-koeffisienten kan variere fra 0 (fullstendig likhet) til 1 (maksimal ulikhet).

2. S80/S20 er forholdstallet mellom gjennomsnittsinntektene til den femdelen (20 prosent) av befolkningen med aller høyest inntekt (per forbruksenhet) og gjennomsnittsinntektene til den femdelen (20 prosent) som har lavest inntekt (per forbruksenhet).
3. P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen i fordelingen som har høyere inntekt enn 90 prosent av alle andre (P90) og inntekten til den personen som har lavere inntekt enn 90 prosent av alle andre (P10). Fordelen med dette målet i forhold til S80/S20 er at det i mindre grad blir påvirket av observasjoner med svært høye (eller lave) beløp.

2.6. Indikatorer basert på Levekårsundersøkelsen

Boforhold:

<i>Andre småhus</i>	Dette omfatter rekkehus, kjedehus, atriumhus eller andre sammenbygde småhus, vertikal- og horisontaldelt tomannsbolig og terrassehus.
<i>Eiere</i>	Personer som bor i husholdning som eier boligen sin selv eller gjennom andels- eller aksjeselskap.
<i>Boligareal</i>	Dette er det totale arealet innenfor boligens yttervegger. I kjeller og på loft regnes bare beboelsesrom med.
<i>Bor trangt</i>	Dette er aleneboende som bor på ett rom eller flerpersonhusholdninger med flere medlemmer enn antallet rom i boligen.
<i>Bor svært romslig</i>	Dette er personer som bor i husholdning som disponerer minst 3 rom mer enn antallet personer. Som rom regner enn da ikke kjøkken, bad, WC, entre eller rom under 6 kvadratmeter. Heller ikke rom som bare brukes til næringsformål.
<i>Bolig med råte og fukt</i>	Personer som svarer at det er råte i vinduer eller gulv eller at det er tak som lekker eller fukt i vegger eller gulv der de bor.
<i>Utsatt for støy</i>	Personer som svarer at de har problemer med støy fra naboer eller annen støy utefra, f.eks. fra trafikk, industri eller anlegg.
<i>Utsatt for forurensning</i>	Personer som svarer at de har problemer med støv, lukt eller annen forurensning ved boligen på grunn av trafikk eller industri.
<i>Boutgiftsbelastning</i>	Høy boutgiftsbelastning har husholdninger der summen av renter og avdrag og husleie utgjør minst 25 prosent av husholdningens samlede inntekt etter skatt. Dersom denne andelen er under 10 prosent er boutgiftsbelastningen lav.

Økonomisk situasjon:

<i>Betalingsproblemer</i>	Personer som svarer bekreftende på at det i løpet av de siste 12 måneder har hendt at husholdningen har vært ute av stand til å betale husleie eller fellesutgifter/boliglån/elektrisitet og kommunale avgifter/andre lån, herunder avbetalingslån.
<i>Økonomisk romslighet</i>	Personer svarer på spørsmålet 'Tenk på den samlede inntekten til alle i husholdningen. Hvor lett eller vanskelig er det for dere å få endene til å møtes' med denne inntekten?'

Helse:

<i>Kronisk sykdom</i>	Personer som har svart bekreftende på spørsmål om de har noen langvarig sykdom eller lidelse, noen virkning av skade eller noen funksjonshemming. I levekårsundersøkelsen om helse stilles det flere spørsmål for å fange opp kronisk syke hvilket resulterer i en vesentlig høyere andel med kronisk sykdom. Resultatene her kan derfor ikke sammenlignes med resultatene fra helseundersøkelsene. Forskjellene mellom grupper vil likevel være interessante.
-----------------------	--

Nedsatt funksjonsevne Personer med nedsatt funksjonsevne er personer med kronisk sykdom som har medført begrensninger i de daglige aktiviteter, begrensninger som har vart i minst seks måneder. Begrensningene vurderes av personen som store eller moderate.

Udekket behov for medisinsk hjelp/tannlegehjelp Personer som siste 12 måneder har hatt behov for medisinsk undersøkelse eller behandling uten å ha fått det / behov for å gå til tannlege uten å ha gjort det.

Tilknytning til arbeidslivet:

I EU-SILC registreres hovedaktivitet for hver måned i kalenderåret. Yrkesaktivitet regnes som hovedaktivitet hvis personen hadde inntektsgivende arbeid i flertallet av ukene i måneden. Hvis ikke er hovedaktivitet selvdefinert. Kategoriene for hovedaktivitet er ansatt på heltid, ansatt på deltid, selvstendig på heltid, selvstendig på deltid, arbeidsledig, pensjonist/uføretrygdet, elev/student, annen inaktiv og i militærtjeneste. Disse opplysningene er registrert for alle voksne i husholdningen. De gir grunnlag for alle indikatorene på tilknytning til arbeidslivet, med unntak av indikatoren: husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet.

Antall helårs yrkesaktive i husholdningen Antall voksne i husholdningen som har oppgitt at deres hovedaktivitet i alle årets måneder har vært ansatt eller selvstendig enten på heltid eller deltid.

Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen Dette er summen for alle voksne i husholdningen av antall måneder der hovedaktivitet er oppgitt som ansatt eller selvstendig på heltid.

Antall måneder med deltid yrkesaktivitet i husholdningen

Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen. Definisjon tilsvarende heltids yrkesaktivitet.

Husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet. Dette er husholdninger der husholdningens samlede næringsinntekt er større enn den samlede lønnsinntekten.

Husholdninger med heltids studenter. Dette er husholdninger der minst en voksen har oppgitt at hovedaktiviteten er student i alle årets måneder.

Husholdninger med heltids pensjonister Dette er husholdninger der minst en voksen har oppgitt at hovedaktiviteten er pensjonist i alle årets måneder.

2.7. Ulike lavinntektsgrupper

De (lavinntekts)gruppene som ovennevnte indikatorer gis for i rapporten er (se tabeller i vedleggene C1-C11):

1. Enslige forsørgere (mor eller far med barn 0-17 år).
2. Par med barn 0-17 år.
3. Alle barn 0-17 år.
4. Aleneboende etter alder
 - under 35 år (studenter er forsøkt utelatt i denne aldersgruppen)
 - 35-49 år
 - 50-66 år
 - 67 år og eldre
 - i levkårsdelen skilles det bare mellom aleneboende under 35 år og 35 år og eldre (studenter er ikke utelatt)
5. Innvandrere og norskfødte med innvanderforeldre (levkårsindikatorer gis ikke for denne gruppen).

6. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika (levetårindikatorer gis ikke for denne gruppen).
7. Flyktninger. Bygger på data fra Utlendingsdirektoratet, hvor flukt har vært gitt som årsak til søknad om opphold (levetårindikatorer gis ikke for denne gruppen).
8. Sosialhjelpsmottakere (personer som har mottatt sosialhjelp i løpet av året). Aleneboende sosialhjelpsmottakere og langtidsmottakere av sosialhjelp er skilt ut som egne undergrupper i inntektsdelen av rapporten. Langtidsmottakere er definert som personer som står registrert med mottatt sosialhjelp i minst 6 av årets 12 måneder.
(Både i inntekts- og levetår delen er sosialhjelpsmottakere også definert som personer i husholdninger der en eller flere har mottatt sosialhjelp i året).
9. Alderspensjonister (personer som mottar alderspensjon iflg. NAV).
10. Aleneboende minstepensjonister (aleneboende personer som mottar alders-, uføre eller etterlattepensjon, og har særtillegg iflg. NAV). Det er også skilt på aleneboende minstepensjonister med henholdsvis alderspensjon og uførepensjon. Dette skillet gjelder imidlertid bare for inntektsindikatorer. For levetårindikatorer tillater ikke dataene et slikt skille.
11. Uførepensjonister (personer som mottar varig uførepensjon iflg. NAV).
12. Personer med tidsbegrenset uførestønad iflg. NAV (levetårindikatorer gis ikke for denne gruppen).
13. Etterlattepensjonister (personer som mottar etterlattepensjon iflg. NAV). Gjenlevende etter ektefelle eller samboer (levetårindikatorer gis ikke for denne gruppen).
14. Langtidssyke (personer som mottar rehabiliterings- eller attføringspenger).
15. Langtidsledige (personer som har et registrert ledighetsforhold på mer enn 6 måneder bak seg). Personer som er registrert som langtidsledige i for eksempel januar 2008 vil derfor ha et ledighetsforhold som strekker seg minst 5 måneder tilbake i 2007. Levetårindikatorer gis ikke for denne gruppen).
16. Mottakere av supplerende stønad (personer 67 år og eldre med liten eller ingen alderspensjon).

I tillegg gis det som referanse blant annet tall for hele befolkningen (eksklusive studenter).

Indikatorene fra inntektsstatistikken gis gjennomgående for alle personer tilhørende husholdninger hvor hovedinntektstaker tilhører en av gruppene ovenfor (med unntak av gruppene 1-3). Med hovedinntektstaker menes den personen med høyest registrert samlet inntekt i husholdningen. Indikatorer for levetår er basert på at personen selv tilhører gruppene ovenfor.

Det er viktig å være klar over at de ulike gruppene ikke er gjensidig utelukkende, men i varierende grad overlapper hverandre. Vedleggstabellene A1 og A2 bakerst i rapporten gir en oversikt over i hvilken grad de ulike gruppene overlapper hverandre.

3. Lavinntekt og inntektsfordeling

Jon Epland

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- utviklingen i årlig lavinntekt påvirkes av ulike definisjoner
- noen færre med relativ lavinntekt i 2009,
- men betydelig nedgang i andelen med "absolutt" lavinntekt over tid
- små endringer i inntektsfordelingen de siste årene
- de største inntektsforskjellene finner en i Oslo

Formålet med dette kapitlet er å gi en oversikt over utviklingen i årlig lavinntekt i et lengre perspektiv. Siden andelen med lavinntekt - slik vi definerer lavinntekt her – i stor grad påvirkes av utviklingen i ulikhet, ser vi også på hva som har skjedd med inntektsfordelingen i samme periode.

Som nevnt i kapittel 2 har vi valgt å benytte en "relativ" definisjon av lavinntekt, der lavinntektsgrensen hele tiden ses i forhold til det som er den vanlige eller "typiske" levestandarden i befolkningen. Men vi skal i tillegg trekke inn en "absolutt" tilnærming. Det kan være av interesse å beregne hvor mange som er i lavinntektsgruppen, dersom en benytter en lavinntektsgrense basert på ett bestemt år i en periode på flere år, og deretter bare justerer denne lavinntektsgrensen for prisstigningen som har funnet sted i perioden.

I tillegg til å vise utviklingen for hele befolkningen i et lengre perspektiv, skal vi også se på forekomsten av årlig lavinntekt innen ulike grupper av husholdninger, blant annet de gruppene som ble omtalt i kapittel 2. Vi vil blant annet belyse at for noen grupper vil andelen med lavinntekt variere alt etter hvordan vi definerer gruppen.

Vi presenterer utviklingen i årlig lavinntekt for to ulike lavinnteksdefinisjoner. Den ene tar utgangspunkt i tilrådinger som i sin tid ble gitt av OECD, og som benytter 50 prosent av medianinntekten som lavinntektsgrense, etter at inntektene har blitt justert ved hjelp av den såkalte OECD-skalaen¹. Den andre følger anbefalinger fra EU, og har 60 prosent av medianinntekten som lavinntektsgrense. I tillegg benyttes her en ekvivalensskala som legger noe mer vekt på husholdningenes stordriftsfordeler, enn det den gamle OECD-skalaen gjør. For en nærmere omtale av ekvivalensskalaer viser vi til kapittel 2.

I tillegg til å vise utviklingen for hele befolkningen, presenteres også utviklingen i lavinntekt der vi har utelatt personer i studenthushold.² Grunnen til dette er at studenter - på grunn av at studielån ikke defineres som inntekt ifølge inntektsundersøkelsen - ofte vil ha lave inntekter og dermed være overrepresentert i lavinntektsgruppen. Men siden det å ta utdanning kan ses på som en form for investering i framtidig inntekt, kan det hevdes at det er urimelig å betrakte studenter som en lavinntektsgruppe. I tillegg tenderer antallet studenter å øke i perioder med svekkede konjunkturer, noe som kan påvirke andelen med lavinntekt.

Figur 3.1 viser utviklingen i årlig lavinntekt fra 1986 til 2009. Vi ser at andelen med lavinntekt er betydelig lavere når en benytter OECDs definisjon, enn EUs definisjon. Ifølge OECDs lavinnteksdefinisjon hadde knapt 5 prosent av befolkningen lavinntekt i 2009 når personer i studenthusholdninger er utelatt, mens anslagene

¹ Det må likevel presiseres at OECD i dag ikke anbefaler noen spesiell ekvivalensskala (se: <http://www.oecd.org/dataoecd/61/52/35411111.pdf>). I OECDs egne analyser av inntektsfordeling og fattigdom (OECD 2011) benyttes i dag den såkalte kvadratrotskalaen, som ligger nærmere EU-skalaen enn den gamle OECD-skalaen.

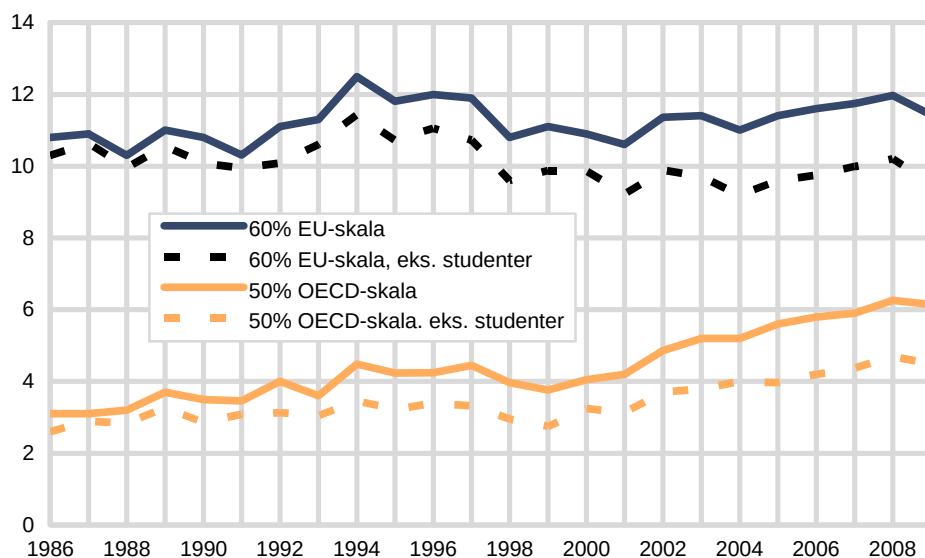
² Studenthushold er her definert som husholdninger der hovedinntektstaker verken er yrkestilknyttet eller trygdemottaker og som mottar studielån.

basert på EUs definisjon ligger på knapt 10 prosent. De ulike tallene skyldes først og fremst at lavinntektsgrensen er satt betydelig høyere i EUs definisjon (60 prosent av medianen), slik at flere personer rimeligvis vil komme under denne lavinntektsgrensen, sammenlignet med OECDs definisjon (50 prosent). I tillegg gir den gamle OECD-skalaen, der en legger mindre vekt på husholdningenes stordriftsfordeler, en lavere medianinntekt i befolkningen enn EUs skala.

Utviklingen i lavinntekt i årene etter 1986 har vært noe forskjellig for de to lavinnteksdefinisjonene. EUs lavinnteksdefinisjon viser stor grad av stabilitet over hele perioden. Unntaket gjelder en kort periode midt på 1990-tallet da andelen personer i lavinntektshusholdninger lå noe høyere enn årene før og etter. For OECDs lavinnteksdefinisjon har det derimot skjedd en jevn økning i andelen med lavinntekt mer eller mindre kontinuerlig gjennom hele perioden. Unntaket gjelder en kort periode mot slutten av 1990-tallet da det ble noen færre med lavinntekt, og det siste året i perioden (2009) da også andelen gikk noe ned.

Utviklingen basert på EUs målemetode påvirkes i noen grad av utviklingen blant folketrygdpensjonistene. Mange pensjonister vil ha inntekter like i nærheten av EUs lavinntektsgrense, mens dette i mindre grad er tilfelle for OECDs definisjon der lavinntektsgrensen ligger klart under minstestytelsen i folketrygden. Siden det stadig blir flere pensjonister med tilleggssinntekter, og dermed færre minstepensjonister, fører dette også til at færre pensjonister havner under EUs lavinntektsgrense.

Figur 3.1. Utviklingen i andelen personer med årlig lavinntekt. To ulike lavinnteksdefinisjoner.¹ 1986-2009

¹ Se kapittel 2.4 for omtale av lavinnteksdefinisjoner

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996-2003) og Inntektsstatistikk for husholdninger (2004-)

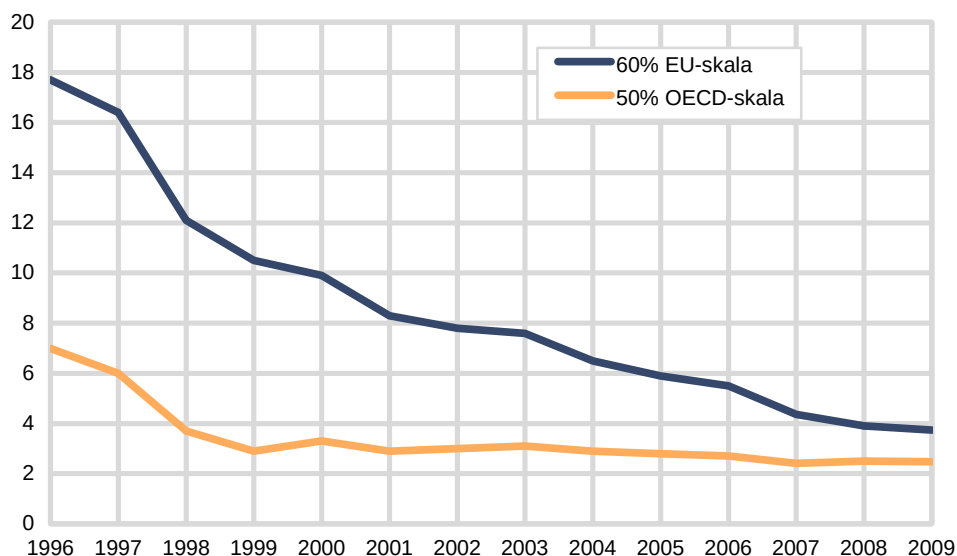
Vi har så langt definert lavinntekt basert på relative avstander til medianinntekten for det enkelte år. Men det kan også være av interesse å se på utviklingen i lavinntekt når en velger lavinntektsgrensen for ett bestemt år, og deretter bare korrigerer dette beløpet for prisstigningen i perioden. Med en slik tilnærming får en bedre fram hvordan inntektsutviklingen har vært for de med lav inntekt i perioden. Der- som for eksempel personene nederst i fordelingen har hatt en svakere inntekts- utvikling i perioden enn den generelle inntektsveksten i samfunnet (medianinn- tekten), vil dette føre til en økning i tallet på personer med lavinntekt.

Figur 3.2 viser utviklingen i lavinntekt for perioden 1996 til 2009, men der vi nå benytter lavinntektsgrensen for år 2000 som referanse for alle påfølgende år. Figuren viser hvor mange personer som ville vært i lavinnteksgruppen de ulike årene dersom en tok utgangspunkt i det beløpet som var lavinntektsgrensen i 2000, og der dette beløpet kun er justert for prisstigningen i perioden.

Som figuren viser skjedde det en betydelig reduksjon i andelen med lavinntekt, når vi benytter en "fast" lavinntektsgrense forankret til ett bestemt år. Særlig markant har nedgangen vært for lavinntektsdefinisjonen basert på EUs metode, fra nærmere 18 prosent i 1996 til under 4 prosent i 2009. Også OECDs definisjon viser en klar reduksjon i andelen med lavinntekt, men nedgangen er her noe mindre, særlig etter 1999. Dette kan likevel tolkes som at den realinntektsveksten som har funnet sted for husholdningene siden 1996, også kom de nederst i fordelingen til gode.

Det at andelen med lavinntekt faller mer ved bruk av EUs definisjon enn ved OECDs definisjon, krever en nærmere omtale. Mye av årsaken til dette er at de to lavinntektsgruppene er ulikt sammensatt. Siden EUs lavinntektsgrense ligger mye høyere enn OECDs grense, vil lavinntektsgruppen også omfatte en rekke personer som ikke regnes med blant dem med lavinntekt ifølge OECDs definisjon. Dette vil for eksempel være tilfelle for flere pensjonistgrupper. I de siste årene har de årlige trygdeoppgjørene gitt solid realvekst i trygdeutbetalingene, om lag på linje med lønnsutviklingen. Dette betyr at stadig færre pensjonister vil tilhøre lavinntektsgruppen når en, slik vi gjør i figur 3.2, benytter en "fast" lavinntektsgrense for ett bestemt år, og bare justerer for prisstigningen. Ved bruk av OECDs lavinntektsdefinisjon vil det knapt være noen pensjonister i lavinntektsgruppen, siden lavinntektsgrensen nå ligger lavere enn det som er folketrygdens minsteutbetaling. Det er dermed et større innslag av personer som står utenfor både trygdesystemet og arbeidslivet, og som derfor ikke i like stor grad har nytt godt av realveksten i lønn og pensjoner i denne perioden.

Figur 3.2. Utviklingen i andelen personer med årlig lavinntekt. Lavinntekt basert på inntektsgrenser for 2000¹. Personer i studenthusholdninger er utelatt

¹ Justert for pristigning ved hjelp av konsumprisindeksen

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996-2003) og Inntektsstatistikk for husholdninger (2004-)

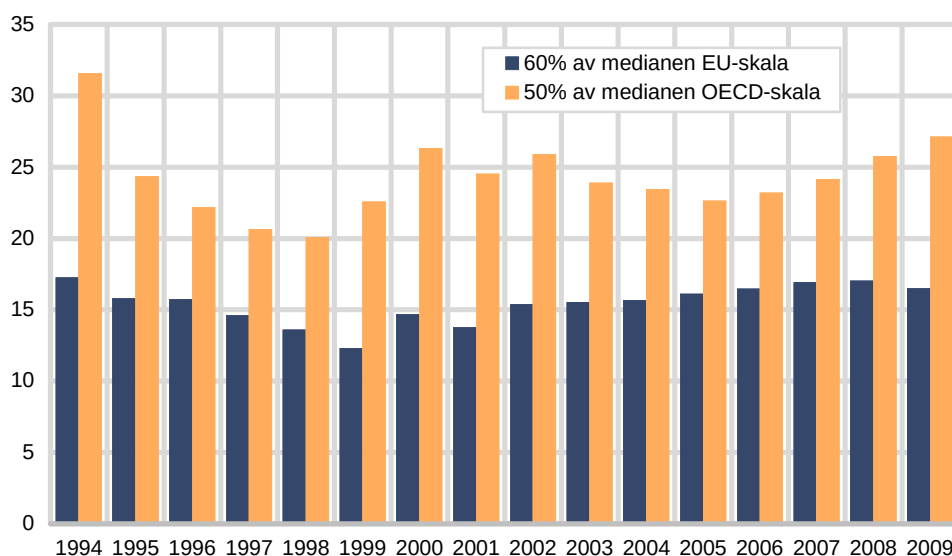
Vi har nå beskrevet utviklingen i lavinntekt ved å tallfeste hvor mange i befolkningen som har årlig lavinntekt over tid. En slik opptelling av hvor mange personer som til enhver tid har lavinntekt gir nyttig informasjon om forekomsten av lavinntekt, om det blir flere eller færre med lavinntekt, men sier ingenting om inntektssituasjonen til de personene som befinner seg i lavinntektsgruppen. Det oppfattes for eksempel som problematisk dersom de "fattige" stadig blir fattigere, selv om tallet på "fattige" ikke endrer seg noe særlig. En måte å belyse inntektssituasjonen til de i lavinntektsgruppen er å presentere "lavinntektsgapet", som er et mål på hvor mye inntekt personer i lavinntektsgruppen mangler for å bli løftet over lavinntektsgrensen.

Figur 3.3 viser lavinntektsgapet for perioden 1994 til 2009. Vi definerer lavinntektsgapet på samme måte som Eurostat (2003), ved å ta utgangspunkt i den prosentvise forskjellen mellom det beløpet som tilsvarer medianinntekten (per

forbruksenhet) til alle som befinner seg under lavinntektsgrensen og det beløpet som utgjør selve lavinntektsgrensen.³ Jo høyere inntektsnivå (medianinntekten) de "fattige" har i forhold til lavinntektsgrensen, desto mindre vil lavinntektsgapet være. Eller sagt på en annen måte: Dersom medianinntekten til alle i lavinntektsgruppen ligger like under lavinntektsgrensen vil det kreves mindre ressurser å "løfte" dem over streken, enn om deres medianinntekt ligger langt under lavinntektsgrensen.

Figuren viser at når en benytter EU sin lavinnteksdefinisjon var lavinntektsgapet 17 prosent i 2009. Dette betyr at halvparten av alle personer i lavinntektsgruppen hadde en inntekt minst tilsvarende 83 prosent av lavinntektsgrensen. Det er med andre ord relativt mange som befinner seg like under lavinntektsgrensen, når en benytter EUs definisjon. Går vi over til å se på tilsvarende fordeling ved bruk av OECDs definisjon, ser vi at lavinntektsgapet nå er på 27 prosent. Altså er "gapet" noe større ved denne målemetoden. En forklaring på dette kan være at ved OECDs definisjon er gruppen med lavinntekt mye mindre enn ved bruk av EUs definisjon, jamfør figur 3.1. Dette betyr igjen at personer med ekstremt lave inntekter, for eksempel næringsdrivende eller aksjonærer med negative inntekter, vil utgjøre en større del av lavinntektsgruppen ved bruk av OECDs definisjon, enn ved EUs definisjon. Dette fører igjen til at disse personene i større grad vil kunne påvirke inntektene til alle de som befinner seg i lavinntektsgruppen, og dermed være med på å øke avstanden til lavinntektsgrensen. Med EUs definisjon ville denne gruppen av personer derimot utgjøre en relativt liten del av alle i lavinntektsgruppen, slik at de heller ikke influerer i særlig grad på inntektsnivået (medianen) til alle i lavinntektsgruppen.

Figur 3.3. Utviklingen i lavinntektsgapet.¹ 1994-2009. Personer i studenthusholdninger er utelatt

¹ Differansen i prosent mellom medianinntekten til alle personer i lavinntektsgruppen og selve lavinntektsgrensen. Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1990-2003) og Inntektsstatistikk for husholdninger (2004-)

Utviklingen i perioden etter 1994 viser ellers at personene i lavinntektsgruppen forbedret sin situasjon fram til ca. 1998-1999, ved at lavinntektsgapet ble stadig mindre – uansett lavinnteksdefinisjon. I påfølgende år økte imidlertid størrelsen på lavinntektsgapet noe. Dette gjelder først og fremst for en lavinnteksdefinisjon basert på OECDs metode.

³En alternativ metode er å benytte gjennomsnittsinntekten for alle i lavinntektsgruppen heller enn medianen. Men siden mange personer i lavinntektsgruppen vil ha negative inntekter (f.eks. næringsdrivende med underskudd) vil dette i stor grad påvirke gjennomsnittsinntektene. Medianinntekten er derfor et mye mer robust mål, som i mindre grad påvirkes av få observasjoner med svært store negative inntekter.

3.1. Utviklingen i lavinntekt for noen økonomisk utsatte grupper

I dette avsnittet ser vi nærmere på hvordan utviklingen i lavinntekt har vært de siste årene innen de ulike gruppene som inngår i denne rapporten, og som ble presentert i kapittel 2.5.

Det er likevel viktig å påpeke at de ulike gruppene selvsagt ikke er gjensidig utelukkende. Samme person kan inngå i mer enn en gruppe. Personer i husholdninger som mottar sosialhjelp kan for eksempel også inngå i gruppen av barnefamilier, så vel som i gruppen av innvandrere. Vi viser ellers til vedleggstabell A1 som viser i hvor stor grad samme personer opptrer i mer enn én gruppe.

Ulike tellemetoder gir ulikt resultat

En skal i tillegg være oppmerksom på at hvordan vi definerer de ulike gruppene, kan ha betydning når det gjelder å tallfeste hvor mange innen de ulike gruppene som tilhører lavinntektsgruppen. Som omtalt i kapittel 2.5 har vi for de fleste flerpersonghusholdningene benyttet kjennemerker ved *hovedinntektstakeren* til å klassifisere de ulike gruppene. For eksempel vil gruppen av langtidssyke være alle personer i en husholdning der hovedinntektstakeren mottar attførings- eller rehabiliteringspenger. Et argument for å benytte en slik definisjon er at vi på denne måten identifiserer det som folk flest trolig oppfatter som en ”typisk” husholdning med en langtidssyk, dvs. at hovedkilden til livsopphold er stønad (attføringspenger). Men det vil likevel være tilfeller der den langtidssyke ikke vil være den i husholdningen som er hovedinntektstaker. Hovedinntektstakeren kan i stedet være en yrkesaktiv ektefelle. I tabell 3.1 viser vi at for noen grupper kan det være klare forskjeller i husholdningsøkonomien alt ettersom en stønadsmottaker er hovedinntektstaker eller ikke.

Tabell 3.1 presenterer tre ulike definisjoner. Vi ser først på forekomsten av lavinntekt blant alle personer med ett bestemt kjennemerke, for eksempel alle personer med uførepensjon, alderspensjon eller som er registrert som mottaker av sosialhjelp. Vi ser for eksempel at blant alle de 142 000 personene som var registrert som mottaker av rehabiliterings- eller attføringspenger (langtidssyke) i 2009, hadde knapt 22 000 personer eller 16 prosent, en ekvivalentinntekt under EUs lavinntektsgrense.

Den neste kolonnen viser tilsvarende antall basert på den definisjonen som hovedsakelig benyttes i denne rapporten. Ifølge denne definisjonen er det kjennemerker ved hovedinntektstakeren i husholdningen som avgjør hvilken gruppe en tilhører. I tillegg teller vi også med eventuelle husholdningsmedlemmer, dvs. personer som vi går ut fra har samme økonomiske levekår som hovedinntektstakeren selv. Vi ser nå at andelen med lavinntekt øker for de fleste grupper. Andelen langtidssyke med lavinntekt er nå for eksempel 24 prosent.

I siste kolonne er gruppene definert ut i fra om ”minst ett” av medlemmene i husholdningen er uførepensjonist, langtidsledig, langtidssyk eller lignende, men altså uten nødvendigvis å være hovedinntektstaker i husholdningen. Vi ser at sammenlignet med en definisjon basert på kjennemerker knyttet til hovedinntektstaker, så er andelen med lavinntekt nå lavere. Blant langtidssyke er for eksempel lavinntektsandelen bare 12 prosent ved en slik definisjon. Forklaringen på at andelen med lavinntekt faller for de fleste gruppene ved en slik definisjon, er at mange av trygdemottakerne deler husholdning med andre som har høyere inntekt, og som dermed er hovedinntektstaker i husholdningen. I tillegg til langtidssyke ser dette ut til å være tilfelle både for langtidsledige, uførepensjonister og sosialhjelpsmottakere. Vi ser også at andelen med lavinntekt er lavere for innvandrerne ved en slik definisjon. Dette kan skyldes at noen personer med innvandrerbakgrunn bor i husholdninger der hovedinntektstakeren ikke er innvandrer. Eksempler på slike husholdninger kan være ektepar der bare den ene har innvandrerbakgrunn.

Tabell 3.1. Sammenligning av personer i husholdninger der hovedinntektstaker blir vektlagt eller ikke. EUs lavinntektsdefinisjon. Ulike grupper. 2009

	Personer			Personer i husholdninger der hovedinntektaker er...			Personer i husholdninger der minst ett medlem er...		
	Hele gruppen	Med lavinntekt (EU)		Hele gruppen	Med lavinntekt (EU)		Hele gruppen	Med lavinntekt (EU)	
		Antall	Andel		Antall	Andel		Antall	Andel
Trygdemottaker									
Alderspensionist	581 000	83 000	14	582 000	87 000	15	698 000	88 000	13
Uførepensionist	284 000	23 000	8	241 000	31 000	13	513 000	34 000	7
Mottaker av tidsbegrenset uførepensjon	52 000	6 000	11	54 000	10 000	19	136 000	11 000	8
Etterlattepensionist (gjenlevende ektefelle) ..	25 000	2 000	8	36 000	3 000	8	36 000	3 000	8
Langtidssyk	142 000	22 000	16	153 000	36 000	24	349 000	43 000	12
Langtidsledig	37 000	10 000	27	37 000	15 000	40	91 000	20 000	22
Innvandrere og flyktninger									
Innvandrer eller norskfødt med innvandrereforeldre	548 000	161 000	29	560 000	163 000	29	748 000	177 000	24
Hovedinntektstaker er innvandrere eller norskfødt med innvandrereforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika eller Latin-Amerika.....	419 000	137 000	33	413 000	139 000	34	520 000	148 000	29
Personer med flyktningebakgrunn	81 000	31 000	39	202 000	70 000	35	221 000	72 000	33
Andre									
Sosialhjelpsmottaker	114 000	47 000	41	155 000	75 000	49	232 000	86 000	37

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Men selv om andelen med lavinntekt generelt går ned når vi ikke lenger definerer gruppene ut i fra kjennemerker ved hovedinntektstakeren, så ser vi at *antallet* personer med lavinntekt likevel er høyere ved en slik definisjon. Det skyldes selvsagt at dette er en videre definisjon, som omfatter en større del av befolkningen.

Som påpekt i kapittel 2.5 er de fleste gruppene i denne rapporten definert på bakgrunn av kjennemerker ved hovedinntektstakeren i husholdningen. I det følgende skal vi se utviklingen i årlig lavinntekt tilbake til 1996 innen de ulike gruppene. Lavinntekt er definert i henhold til både OECDs og EUs metode.

Tabell 3.2 viser at det er klare forskjeller i relativ andel med lavinntekt blant enslige forsørgere og par med barn. Blant enslige forsørgere hadde 19 prosent lavinntekt i 2009, mens dette var tilfelle for 6 prosent av alle personer i husholdningstypen par med barn (EUs metode). Barn som har én forsørger har altså mer enn tre ganger så stor sannsynlighet for å havne i lavinntektsgruppen som barn med to forsørgere. Utviklingen mellom 1996 og 2009 er ellers preget av at det har blitt flere barn i lavinntektsgruppen – både blant barn i parfamilier og blant barn med bare en forsørger fram til om lag 2006. Deretter har andelen endret seg lite. For en mer detaljert beskrivelse av utviklingen i lavinntekt blant barnefamilier, viser vi til Epland og Kirkeberg (2009) og til tabellvedlegg C1.1 i denne rapporten.

Blant de ulike gruppene av trygdemottakere er det aleneboende minstepensjonister som peker seg ut som gruppen med den høyeste andelen i lavinntektsgruppen. I 2009 hadde så mange som 68 prosent av alle aleneboende minstepensjonister en inntekt under lavinntektsgrensen. Det er likevel lett å peke på årsaken til dette høye tallet. Som allerede påpekt får vi ved EUs lavinnteksdefinisjon en lavinntektsgrense som ligger betydelig høyere enn for eksempel minstepensjonen til aleneboende. I 2009 måtte en aleneboende minstepensjonist ha en tilleggsinntekt utover pensjonen på 31 000 kroner, for ikke å havne i lavinntektsgruppen. For mange minstepensjonister, der tilleggsinntektene hovedsakelig kommer i form av renter på bankinnskudd eller tjenstepensjon, vil det være svært få som har så store tilleggsinntekter. I 2009 hadde for eksempel nær halvparten (47 prosent) av alle aleneboende minstepensjonister tilleggsinntekter på mindre enn 25 000 kroner. Etter 2006 har andelen minstepensjonister med husholdningsinntekt under 60 prosent av medianinntekten gått noe ned. Dette skyldes gode trygdeoppgjør og opptrapping av minstepensjonene.

En annen gruppe som er kraftig overrepresentert i lavinntektsgruppen er personer i husholdninger der hovedinntektstakeren har vært arbeidsledig i minst seks måneder. Om lag 4 av 10 langtidsledige var i lavinntektsgruppen i 2009. Dette var en klart høyere andel enn det en finner både blant langtidssyke (24 prosent) og alders- og uførepensjonister (15 og 13 prosent).

Som det framgår av tabellen er innvandrere også en gruppe som er kjennetegnet av at mange tilhører lavinntektsgruppen. I 2009 hadde 34 prosent av alle personer i husholdninger der hovedinntektstaker var innvandrere med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika en inntekt under lavinntektsgrensen (EU-definisjon). Personer i innvandrerhusholdninger hadde dermed en sannsynlighet for å tilhøre lavinntektsgruppen som var mer enn tre ganger høyere enn befolkningen generelt.

Andre grupper med en høy andel personer med lavinntekt, er unge aleneboende, personer med kvalifiseringsstønad og sosialhjelpsmottakere. Det er ikke uventet at mange sosialhjelpsmottakere befinner seg i lavinntektsgruppen. I 2009 hadde knapt halvparten av alle sosialhjelpsmottakere lavinntekt, en liten nedgang fra året før (56 prosent). Også blant personer som er mottakere av kvalifiseringsstønad har om lag halvparten en husholdningsinntekt under EUs lavinntektsgrense. Andelen med lavinntekt blant ikke-studerende aleneboende under 35 år er noe lavere enn blant sosialhjelpsmottakere, med en andel på 33 prosent i 2009. Selv om yngre aleneboende har en klart større sannsynlighet for å tilhøre lavinntektsgruppen enn befolkningen generelt, har andelen med lavinntekt endret seg lite de siste årene.

En annen utsatt gruppe er personer med supplerende stønad. Dette vil i hovedsak være eldre innvandrere med så kort botid at de ikke har full opptjening i folketrygden. Denne ytelsen ligger på nivå med minstepensjonen til enslige, og andelen med lavinntekt ligger på om lag samme nivå som blant sosialhjelpsmottakere og de med kvalifiseringsstønad.

Tabell 3.2 viser også andelen med lavinntekt basert på OECDs definisjon. Som tidligere omtalt er det først og fremst blant alderspensjonister at forskjellen mellom de to definisjonene er store. Dette blir godt illustrert når det gjelder forekomsten av lavinntekt blant alderspensjonister og aleneboende minstepensjonister. Som vi tidligere har sett, hadde begge disse gruppene relativt mange med lavinntekt ved bruk av EU-definisjonen. Men når vi benytter OECDs lavinntektsdefinisjon endrer dette seg, og vi finner nå svært få pensjonister blant dem med lav inntekt. Forklaringen er, som tidligere omtalt, at lavinntektsgrensen ved bruk av OECDs definisjon ligger lavere enn minstepensjonen.

For andre grupper er det derimot stor grad av samsvar mellom de to lavinntektsdefinisjonene. Det er tre grupper som særlig skiller seg ut når det gjelder forekomst av lavinntekt. Både langtidsledige (22 prosent), innvandrere med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika (24 prosent) og sosialhjelpsmottakere (28 prosent) er kraftig overrepresentert i lavinntektsgruppen i 2009.

I tabell 3.2 har vi vist utviklingen i de relative andelen som har lavinntekt, det vil si den sannsynligheten som personer i de ulike gruppene har for å tilhøre lavinntektsgruppen. For noen grupper kan det å vise *antall* framfor *andel* med lavinntekt gi et annet bilde på utviklingen i lavinntekt. Selv om noen grupper viser en nedgang i andelen personer i lavinntektsgruppen de siste årene, kan likevel *antallet* personer med lavinntekt i noen av gruppene øke. Dette gjelder for eksempel for flere innvandrergrupper. Blant innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre fra Øst-Europa, Afrika, Asia eller Latin-Amerika gikk for eksempel andelen med lavinntekt ned fra 36 prosent i 2006 til 34 prosent i 2009. Likevel ble det 30 000 flere personer med lavinntekt i samme periode innen denne gruppen. Forklaringen er at det de siste årene har blitt stadig flere personer i befolkningen som har innvandrerbakgrunn.

Tabell 3.2. Andel personer i husholdninger med årlig lavinntekt. To ulike lavinnteksdefinisjoner.¹ Ulike grupper. 1996-2009. Prosent

	OECD-skala (under 50% av medianinntekten)								EU-skala (under 60% av medianinntekten)							
	1996	1999	2002	2004	2006	2008	2009		1996	1999	2002	2004	2006	2008	2009	
Hele befolkningen	4,2	3,8	4,9	5,2	5,8	6,3	6,1		12	11,1	11,4	11,0	11,6	12,0	11,4	
Hele befolkningen eksklusive studenter	3,4	2,8	3,7	3,8	4,2	4,7	4,5		11	9,9	9,9	9,2	9,8	10,2	9,5	
Barnefamilier																
Enslige forsørgere	7	5	10	8	10	12	10		14	15	16	15	18	21	19	
Par med barn 0-17 år	3	3	4	4	4	5	4		5	4	5	6	6	6	6	
Barn under 18 år	4	4	6	5	6	7	6		7	7	8	8	9	10	9	
Trygdemottakere																
Hovedinntektstaker er alderspensjonist	2	1	1	1	1	1	1		32	26	25	20	19	18	15	
Hovedinntektstaker er uførepensjonist	3	3	3	4	4	4	4		16	16	14	12	14	16	13	
Hovedinntektstaker mottar tidsbegrenset uførestønad	:	:	:	6	7	8	7		:	:	:	15	18	22	19	
Hovedinntektstaker er etterlattepensjonist (gjenlevende ektefelle)	1	2	2	3	4	4	3		11	16	8	11	11	11	10	
Aleneboende minstepensjonist	3	2	2	3	3	3	2		84	74	75	72	77	75	68	
Aleneboende minstepensjonist med alderspensjon	:	:	:	3	3	3	2		:	:	:	77	81	79	73	
Aleneboende minstepensjonist med uførepensjon	:	:	:	4	4	4	3		:	:	:	57	65	67	54	
Hovedinntektstaker er langtidssyk	4	5	8	9	12	14	10		15	18	20	19	25	28	24	
Hovedinntektstaker er langtidsledig	18	8	17	19	27	30	22		36	33	33	35	43	48	40	
Innvandrere og flyktninger																
Hovedinntektstaker er innvandrør eller norskfødt med innvandrerforeldre	17	11	18	20	21	22	20		28	20	27	29	30	31	29	
Hovedinntektstaker er innvandrør eller norskfødt med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika eller Latin-Amerika	23	15	23	25	25	26	24		36	26	33	35	36	36	34	
Hovedinntektstaker er flyktning	20	17	26	25	26	27	24		34	29	36	36	38	39	35	
Andre grupper																
Hovedinntektstaker er sosialhjelpsmottaker	16	14	25	25	29	34	28		36	35	44	44	51	56	49	
Hovedinntektstaker er mottaker av kvalifiseringsstønad	:	:	:	:	:	:	27		:	:	:	:	:	:	51	
Aleneboende under 35 år (uten studenter)	14	11	13	14	14	16	17		26	27	29	30	31	33	33	
Mottakere av supplerende stønad	:	:	:	:	:	24	16		:	:	:	:	:	91	49	

¹ Se kapittel 2.4 for en omtale av ulike lavinnteksdefinisjoner.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996-2002 og Inntektsstatistikk for husholdninger (2004-)

Tabell 3.3. Antall personer i husholdninger med årlig lavinntekt. To ulike lavinnteksdefinisjoner.¹ Ulike grupper. 2004-2009. Prosent

	OECD-skala (under 50% av medianinntekten)				EU-skala (under 60% av medianinntekten)			
	2004	2006	2008	2009	2004	2006	2008	2009
Hele befolkningen eksklusive studenter	168 000	190 000	219 000	212 000	409 000	442 000	474 000	447 000
Barnefamilier								
Enslige forsørgere	23 000	28 000	34 000	31 000	42 000	51 000	61 000	57 000
Par med barn 0-17 år	73 000	81 000	89 000	83 000	108 000	116 000	122 000	117 000
Barn under 18 år	57 000	66 000	73 000	67 000	86 000	97 000	106 000	101 000
Trygdemottakere								
Hovedinntektstaker er alderspensjonist	6 000	6 000	7 000	6 000	110 000	108 000	100 000	87 000
Hovedinntektstaker er uførepensjonist	9 000	10 000	10 000	8 000	31 000	36 000	38 000	31 000
Hovedinntektstaker mottar tidsbegrenset uførestønad	0	2 000	4 000	4 000	1 000	6 000	10 000	10 000
Hovedinntektstaker er etterlattepensjonist (gjenlevende ektefelle) ...	1 000	1 000	1 000	1 000	3 500	4 000	3 000	3 000
Aleneboende minstepensjonist	2 000	2 000	2 000	2 000	56 000	53 000	60 000	53 000
Aleneboende minstepensjonist med alderspensjon	2 000	2 000	2 000	1 000	48 000	44 000	49 000	44 000
Aleneboende minstepensjonist med uførepensjon	0	1 000	1 000	0	8 000	9 000	10 000	9 000
Hovedinntektstaker er langtidssyk	9 000	16 000	18 000	15 000	21 000	34 000	36 000	36 000
Hovedinntektstaker er langtidsledig	11 000	11 000	6 000	8 000	20 000	17 000	10 000	15 000
Innvandrere og flyktninger								
Hovedinntektstaker er innvandrør eller norskfødt med innvandrerforeldre	74 000	89 000	114 000	114 000	106 000	127 000	161 000	163 000
Hovedinntektstaker er innvandrør eller norskfødt med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika eller Latin-Amerika ..	63 000	76 000	98 000	97 000	90 000	109 000	137 000	139 000
Hovedinntektstaker er flyktning	35 000	36 000	52 000	48 000	51 000	53 000	73 000	70 000
Andre grupper								
Hovedinntektstaker er sosialhjelpsmottaker	41 000	46 000	48 000	43 000	74 000	80 000	80 000	75 000
Hovedinntektstaker er mottaker av kvalifiseringsstønad	:	:	:	3 000	:	:	:	5 000
Aleneboende under 35 år (uten studenter)	28 000	31 000	39 000	40 000	62 000	68 000	79 000	77 000
Mottakere av supplerende stønad	:	:	1 000	0	:	:	2 000	1 000

¹ Se kapittel 2.4 for en omtale av ulike lavinnteksdefinisjoner

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Både OECDs definisjon og EUs definisjon viser at det var betydelig flere personer i lavinntektsgruppen i 2009, sammenlignet med 2004. Som tabell 3.3 viser, ble det 38 000 flere personer i lavinntektsgruppen ut i fra EUs definisjon i denne perioden, mens økningen i følge OECDs metode var på 44 000. Det går likevel fram av tabellen at andelen personer med lavinntekt falt betydelig fra 2008 og til 2009. Dette skyldes først og fremst en betydelig reduksjon i andelen med lavinntekt blant folketrygdpensjonistene. Men også andre grupper opplevde at færre havnet under lavinntektsgrensen i 2009. Dette gjaldt for eksempel for både barnefamilier og sosialhjelpsmottakere.

På en annen side så øker fortsatt antallet innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i lavinntektsgruppen, særlig de med landbakgrunn fra Øst-Europa, Afrika, Asia og Latin-Amerika. I følge EUs lavinntektsdefinisjon ble det 49 000 flere personer i lavinntektsgruppen innen denne gruppen mellom 2004 og 2009. Denne gruppen sin andel ut av alle personer med lavinntekt har dermed økt fra 22 prosent i 2004 til 31 prosent i 2009 (EUs metode).

Også basert på OECDs lavinntektsdefinisjon skiller innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre seg ut som den antallmessig største gruppen med lavinntekt.

3.2. Inntektsfordeling

Det er på mange måter en nær sammenheng mellom utviklingen i lavinntekt og endringer i inntektsfordelingen. Ved en relativ definisjon av lavinntekt, som vi hovedsaklig benytter i denne rapporten, vil andelen personer i lavinntektsgruppen i stor grad påvirkes av hva som skjer med den generelle inntektsfordelingen i samfunnet.

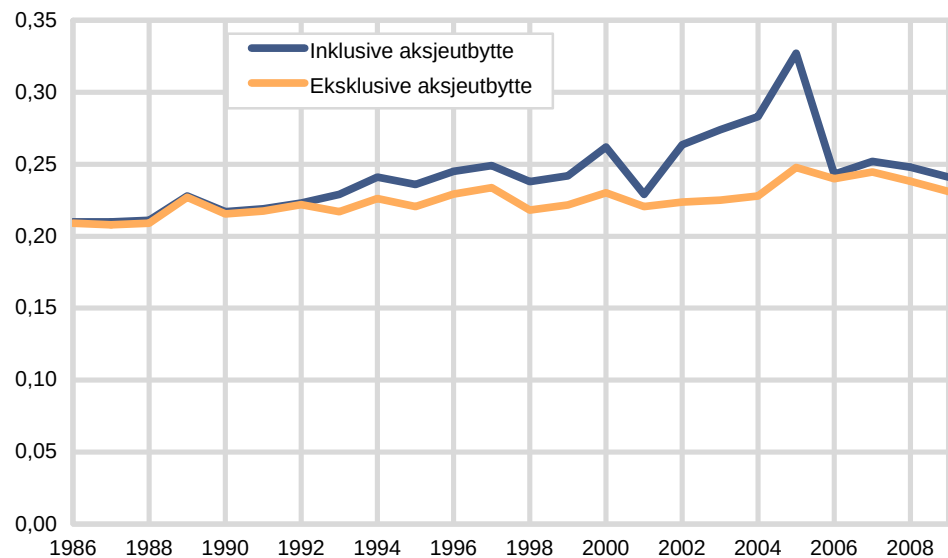
Vi skal i det følgende se nærmere på utviklingen i inntektsulikhet de siste årene. Ved presentasjon av inntektsforskjeller er det vanlig å benytte ulike summariske ulikhetsmål som kan si noe om graden av skjevfordeling mellom husholdningene. Ett av de mest benyttede ulikhetsmålene er den såkalte Gini-koeffisienten. Dette målet varierer fra 0 (full likhet) til 1 (maksimal ulikhet). Jo høyere denne koeffisienten er, desto større er altså ulikheten.

Figur 3.4 viser en grafisk framstilling av inntektsulikheten målt ved Gini-koeffisienten for årene 1986-2009. Inntektsbegrepet er det samme som ble benyttet i avsnittet om lavinntekt, det vil si inntekt etter skatt per forbruksenhet. Siden det erfaringsmessig har liten betydning hvilken ekvivalensskala som benyttes når en studerer endringer i inntektsfordelingen, baserer vi oss her kun på EU-skalaen.

Utviklingen i inntektsulikhet i Norge har de siste årene blitt sterkt påvirket av utviklingen i aksjeutbytte. Aksjeutbyttene økte betydelig i årene 2002-2005, før nye skatteregler gjorde det mindre lønnsomt å ta ut utbytte i 2006. Konsekvensen var en betydelig nedgang i aksjeutbytte og mindre inntektsforskjeller. Vi illustrerer dette i figur 3.4 som viser utviklingen i ulikhet etter at vi både inkluderer og ekskluderer aksjeutbytte fra husholdningsinntekten.

Som figuren viser, har inntektsulikheten økt nesten hvert år etter 1986 og fram til 2005. Vi ser imidlertid at ulikheten falt betydelig fra 2000 til 2001, før den på nytt økte kraftig fram til 2005. Utviklingen i 2001 skyldes for en stor del også tilpasninger til endrede skatteregler for aksjeutbytte. For inntektsåret 2001 ble det innført personlig beskatning av aksjeutbytte, mens denne skatten ble fjernet allerede året etter. Dette førte til at en rekke aksjonærer lot være å ta ut utbytte i 2001.

Utelater vi aksjeutbytte fra inntektsbegrepet framstår inntektsfordelingen som mye jevnere, og vi finner heller ikke den samme dramatiske økningen i ulikhet. Vi registrerer likevel en liten økning i ulikhet fra 2004 og til 2005. Dette skyldes en sterk økning i andre typer av kapitalinntekter, for eksempel gevinster ved salg av aksjer, og i noen grad større ulikhet i yrkesinntekter (særlig næringsinntekter). De aller siste årene har inntektsfordelingen endret seg lite.

Figur 3.4. Utviklingen i inntektsulikhet målt ved Gini-koeffisienten.¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet* (EU-skala). 1986-2009

¹ Se kapittel 2.5 for en nærmere omtale av Gini-koeffisienten

² Negative beløp satt lik 0

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996-2003) og Inntektsstatistikk for husholdninger (2004-2009)

Selv om slike summariske inntektsmål gir en god indikasjon på om ulikheten har blitt større eller mindre over tid, så kan ikke dette målet si noe om hvor i inntektsfordelingen endringene skjer, om det for eksempel er endringer i toppen eller bunnen av fordelingen som forklarer endringer i ulikheten. For bedre å få fram slike endringer har vi delt befolkningen inn i fem like store inntektsklasser (kvintiler), sortert etter størrelsen på inntekten etter skatt per forbruksenhet. Tabell 3.4 viser hvor stor del av totalinntekten de ulike inntektsklassene disponerer over tid.

Tabellen viser at når ulikheten økte fram til 2005, så er det først og fremst på grunn av at personene i den høyeste inntektsklassen disponerte en stadig større andel av totalinntekten, mens alle andre inntektsklasser fikk redusert sin andel. Mens den femdelen av befolkningen med høyest inntekt disponerte 32 prosent av all inntekt i 1986, økte denne andelen til over 40 prosent i 2005. Etter skattereformen i 2006 falt inntektsandelen til den rikeste femdelen til 34 prosent, og var på om lag samme nivå også i 2009.

Dersom en sammenligner gjennomsnittsinntektene til femdelen med høyest inntekt med femdelen med lavest inntekt, hadde den høyeste inntektsklassen en inntekt som var 3,3 ganger høyere enn den laveste inntektsklassen i 2009. Tilbake i 2005 var inntektsforskjellen mellom de to gruppene så stor som hele 4,5. Som et alternativt ulikhetsmål viser tabell 3.4 også forholdstallet mellom inntekten til den personen som hadde en inntekt høyere enn 90 prosent av alle andre i befolkningen, og inntekten til den personen som hadde en inntekt lavere enn 90 prosent av befolkningen (P90 og P10). Ved dette målet påvirker ikke inntektene til de 10 prosentene av befolkningen med høyest inntekt og de 10 prosent av befolkningen med lavest inntekt fordelingen. Vi ser at dette forholdstallet har vært stabilt i hele perioden 1986-2009. Dette kan tolkes som at når vi registrerer at ulikheten har økt i årene fram til 2005, så skyldes dette at noen få personer (færre enn 10 prosent av befolkningen) må ha økt inntektene betraktelig mye mer enn resten av befolkningen. Som tidligere nevnt er en viktig forklaring på dette de store utbetalingene av utbytte mellom 2002 og 2005.

Tabell 3.4. Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala), for personer. Andel av totalinntekten.¹ 1986-2009. Prosent. Personer i studenthusholdninger er utelatt

	Kvintiler					Alle	Gini-koeffisient	Std.avvik Gini-koeff.	S80/S20 ²	P90/P10 ³
	1	2	3	4	5					
1986	10,9	15,7	19,0	22,7	31,6	100	0,208	0,002	2,9	2,6
1988	10,8	15,7	19,0	22,6	31,8	100	0,209	0,002	2,9	2,5
1990	10,6	15,7	19,0	22,6	32,1	100	0,214	0,002	3,0	2,6
1992	10,5	15,5	18,9	22,7	32,4	100	0,219	0,003	3,1	2,6
1994	10,1	15,2	18,8	22,5	33,6	100	0,235	0,002	3,3	2,7
1996	10,2	15,1	18,6	22,1	34,2	100	0,240	0,004	3,4	2,6
1998	10,5	15,2	18,4	21,9	33,9	100	0,233	0,003	3,2	2,6
2000	10,1	14,8	17,9	21,4	36,0	100	0,257	0,004	3,6	2,6
2002	10,0	14,8	17,9	21,4	35,9	100	0,258	0,004	3,6	2,6
2004	9,8	14,4	17,4	20,8	37,5	100	0,276		3,8	2,6
2005	9,2	13,5	16,3	19,7	41,4	100	0,319		4,5	2,7
2006	10,3	15,2	18,5	22,2	33,9	100	0,235		3,3	2,6
2007	10,1	15,1	18,3	22,0	34,6	100	0,244		3,4	2,7
2008	10,1	15,2	18,4	22,1	34,1	100	0,240		3,4	2,7
2009	10,3	15,4	18,6	22,3	33,6	100	0,231		3,3	2,6

¹ Negative beløp er satt lik 0.

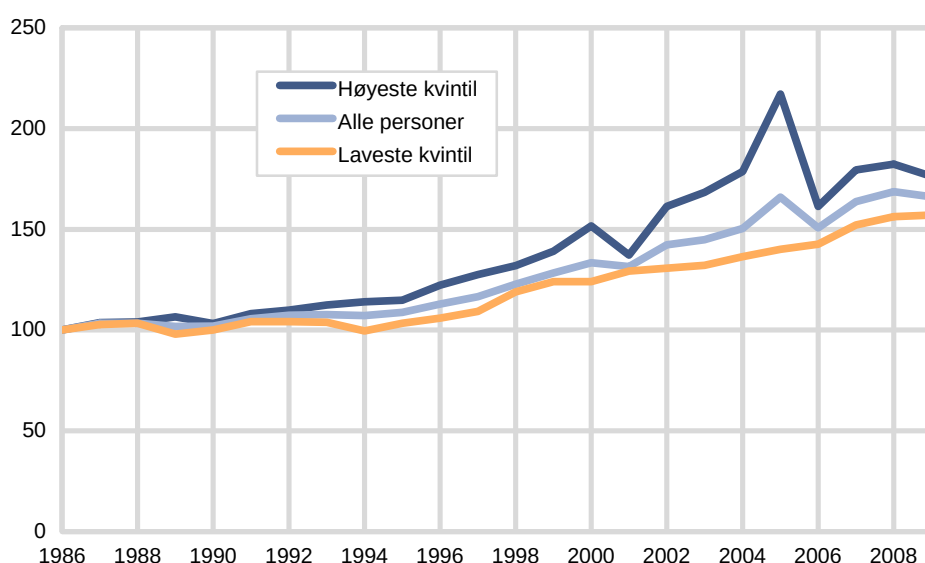
² Forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i befolkningen.

³ Forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1986-2003) og Inntektsstatistikk for husholdninger (2004-).

Selv om vi registrerer at de observerte inntektsforskjellene har økt siden 1986, så er det likevel viktig å være oppmerksom på at den realinntektsøkningen som har funnet sted de siste årene, også har kommet de nederst i inntektsfordelingen til del. Dette blir illustrert i figur 3.5 som viser den prosentvise realinntektsøkningen til den "fattigste" femdelen (1. kvintil) og den "rikeste" femdelen (5. kvintil), samt gjennomsnittet for hele befolkningen. Som figuren viser, skjedde det en klar inntektsforbedring for femdelen med lavest inntekt fra midten av 1990-tallet og fram til 2009. I 2009 hadde personene i den laveste femdelen av befolkningen en inntekt per forbruksenhet som var om lag 57 prosent høyere enn det tilsvarende gruppe hadde i 1986. Dette var likevel en klart svakere inntektsvekst enn for den rikeste femdelen, som – på tross av en dramatisk nedgang i 2006 på grunn av reduserte kapitalinntekter – økte inntektene med 76 prosent i samme periode. Den gjennomsnittlige realinntektsøkningen i befolkningen var på sin side 66 prosent mellom 1986 og 2009.

Figur 3.5. Utviklingen i inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala).¹ Indeks i faste 2009-kroner. 1986=100

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996-2003) og Inntektsstatistikk for husholdninger (2004-).

Regionale variasjoner i inntektsulikhet

Vi skal avslutningsvis i dette kapitlet se hvordan inntektsfordelingen er innen ulike deler av landet.

Det viser seg at det er klare variasjoner i ulikhet mellom fylkene. Det er først og fremst Oslo som skiller seg fra resten av landet, ved å ha mye større inntektsforskjeller enn noen av de andre fylkene. Mens inntektsforskjellen mellom femdelen av befolkningen med høyst inntekt og femdelen med lavest inntekt er 3,3 for hele landet, er tilsvarende forholdstall hele 4,8 i hovedstaden (tabell 3.5). I tillegg til Oslo er også inntektsforskjellene relativt store i Rogaland og Akershus. Blant de fylkene som har de minste inntektsforskjellene finner vi innlandsfylkene Hedmark og Oppland, Nord-Trøndelag, Sogn og Fjordane og fylkene i Nord-Norge.

Det er trolig flere faktorer som er med på å forklare de regionale forskjellene i ulikhet. At ulikheten i Oslo er så mye større enn i resten av landet kan blant annet skyldes den særegne husholdningsstrukturen her, der mer enn halvparten av husholdningene består av aleneboende. Ulikheten innen gruppen av aleneboende er gjerne større enn blant andre husholdninger (Melby og Strøm 2007). I tillegg har Oslo et sterkt innslag av innvandrere med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika, en gruppe som er kraftig overrepresentert nederst i inntektsfordelingen. På den annen side er svært mange personer med store næringsinntekter og kapitalinntekter også bosatt i hovedstaden.

Tabell 3.5. Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet¹ (EU-skala), for personer. Fylker. 2009. Rangert etter Gini-koeffisienten

	Gini-koeffisient	S80/S20 ²	P90/P10 ³	Antall husholdninger ⁴
Alle	0,231	3,3	2,6	2 152 031
Oslo	0,296	4,8	3,4	303 172
Rogaland	0,242	3,4	2,7	179 027
Akershus	0,241	3,4	2,7	223 601
Aust-Agder	0,226	3,1	2,5	46 116
Buskerud	0,225	3,2	2,6	113 908
Vest-Agder	0,224	3,1	2,5	72 273
Hordaland	0,222	3,1	2,6	207 150
Vestfold	0,221	3,1	2,5	103 171
Telemark	0,214	3,0	2,5	75 321
Østfold	0,214	3,0	2,5	120 712
Sør-Trøndelag	0,213	3,0	2,5	129 163
Møre og Romsdal	0,205	2,9	2,4	105 837
Troms	0,201	2,8	2,4	70 301
Oppland	0,199	2,8	2,3	81 949
Hedmark	0,199	2,8	2,3	85 586
Finnmark	0,197	2,8	2,4	31 955
Nordland	0,195	2,7	2,3	103 780
Sogn og Fjordane	0,194	2,7	2,3	43 613
Nord-Trøndelag	0,190	2,6	2,3	55 396

¹ Negative beløp er satt lik 0.

² Forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i befolkningen.

³ Forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

4. Vedvarende lavinntekt

Jon Epland og Tor Morten Normann

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- små endringer i andelen personer med vedvarende lavinntekt de siste ti årene
- flere barnefamilier, men færre folketrygdpensjonister har vedvarende lavinntekt
- innvandrerbarn utgjør en økende andel av barn i lavinntekts-husholdninger
- yngre med vedvarende lavinntekt bor trangt og er sjeldnere eiere enn andre
- to av tre yngre med vedvarende lavinntekt har høy boutgiftsbelastning
- i fire av ti husholdninger med vedvarende lavinntekt er det ingen helårs yrkesaktive

Vi har så langt presentert utviklingen i lavinntekt og andre sosiale indikatorer basert på tverrsnittsdata, det vil si slik situasjonen var på ett bestemt tidspunkt (år). Selv om dette gir nyttig informasjon om utviklingen i lavinntekt og andre levekårsindikatorer, gir dette ikke informasjon om hvor lenge en tilstand varer, om for eksempel det å ha lav inntekt er et kronisk eller forbigående fenomen. Tidligere undersøkelser har for eksempel vist at det kan være betydelige forskjeller med hensyn til hvilke grupper av befolkningen som har størst sannsynlighet for å ha vedvarende lavinntekt (se for eksempel Andersen m.fl. 2003). Noen grupper vil bare kortvarig ha lavinntekt, mens andre grupper vil ha større vansker med å forbedre sin økonomiske situasjon.

I dette kapitlet skal vi følge utviklingen til de samme personene over flere år. Vi vil da få informasjon om hvor mange som har vedvarende lavinntekt, sammenlignet med hvor mange som bare årlig befinner seg i lavinntektsgruppen. Vi skal i tillegg se på hvilke grupper som har stor sannsynlighet for å ha vedvarende lav inntekt, og om noen grupper har fått bedre eller verre økonomiske levekår de siste årene.

4.1. Nærmere om datagrunnlaget

Datagrunnlaget for de fleste av inntektsindikatorene i dette kapitlet er basert på *inntektsstatistikken*, som omfatter alle personer i privathusholdninger bosatt i landet (totaltelling). For å vise utviklingen i vedvarende lavinntekt er identiske personer fulgt over en periode på flere år. Alle personer som enten innvandret eller utvandret i denne perioden, vil derfor ikke være del av denne populasjonen. Det samme gjelder for personer som i løpet av denne perioden flyttet på institusjon.

Panelet i *levlekårsundersøkelsen EU-SILC* som benyttes her, består av personer som ved utgangen av 2007 var 16 år eller mer. Levekårsundersøkelsen EU-SILC er en kombinasjon av en tverrsnitts- og en panelundersøkelse. Det betyr at utvalget til en hver tid skal være representativt for populasjonen (bosatte i Norge, 16 år eller mer). Utvalget er delt i åtte deler, hvor 1/8 roteres ut hvert år, og 1/8 trekkes nye hvert år. I tillegg blir det supplert med nye 16 åringer og nye innvandrere slik at tverrsnittegenskapene opprettholdes. Levekårsanalysen av lavinntektsgruppen 2008-2010 (tilsvarende inntektsårene 2007-2009) er i sin helhet basert på levekårsundersøkelsen EU-SILC.

Siden resultatene er basert på personlig intervju med ett husholdningsmedlem, vil resultatene derfor gjelde for personer i alderen 16 år og over ved utgangen av 2007 (personene vil være 18 år og over ved utgangen av 2009). Tallene for lavinntektsgruppen 2001-2003 (svarer til lavinntekt i årene 2000-2002) er basert på en tidligere levekårsundersøkelses panel i kombinasjon med levekårsundersøkelsen EU-SILC. I den tidligere levekårsundersøkelsen var det en øvre aldersgrense, slik at dataene her dekker personer i alderen 16-83 (utgangen av 2000) og 16-84 (utgangen av 2001). I motsetning til resultater som baserer seg på panelet til inntekts- og formuesundersøkelsen, omfatter gruppen med vedvarende lavinntekt

basert på EU-SILC og levekårspanelet ikke barna (for perioden 2001-2003 heller ikke de eldste). Det betyr at resultatene basert på levekårsundersøkelsen EU-SILC i dette kapitlet kan avvike noe fra resultatene basert på inntektsstatistikken.

Ser vi for eksempel på inntektsårene 2003-2005 er andelen av personer 18 år og over med vedvarende lavinntekt 10,3 prosent basert på EU-SILC, og ikke 9,5 prosent som i inntektsundersøkelsen (60 prosent av medianinntekt og med EUs ekvivalensskala). For inntektsårene 2004-2006 er samsvaret bedre, men henholdsvis 9,5 prosent i EU-SILC og 9,3 prosent i inntektsundersøkelsen. Tilsvarende andeler for inntektsperioden 2005-2007 er 8,9 prosent (levvekårsundersøkelsen EU-SILC) og 9,4 prosent (inntektsundersøkelsen), og for perioden 2006-2008 10,5 (levvekårsundersøkelsen EU-SILC) prosent og 9,5 prosent (inntektsundersøkelsen). For inntektsperioden som dekkes i denne rapporten, inntekter i årene 2007-2009, gir levekårsundersøkelsen EU-SILC en andel på 8,4 prosent. Beregner vi feilmarginen ved bruk av et 95 % konfidensintervall på utvalgsdataene fra EU-SILC, får vi intervallet 7,4 – 9,4 prosent. Inntektsundersøkelsen en andel på 9,5 prosent. Dersom resultatet i inntektsundersøkelsen beregnes for personer 16 år og over blir andelen 9,9 prosent.

4.2. Definisjon av vedvarende lavinntekt

Det er flere måter å tilnærme seg en definisjon på det å ha permanent eller vedvarende lavinntekt. En kan for eksempel ta utgangspunkt i hvor mange ganger en person har hatt inntekt under de årlige lavinntektsgrensene, eller en kan ta utgangspunkt i gjennomsnittsinntekten over en periode på flere år. De personene som har en inntekt per forbruksenhet som er lavere enn den gjennomsnittlige lavinntektsgrensen for de samme årene, kan regnes som personer med kronisk lave inntekter. Vi presenterer tall for begge disse tilnærmingene i dette kapitlet. Vi vil likevel bare benytte den siste tilnærmingen, det vil si definere vedvarende lavinntekt ut i fra gjennomsnittsinntekten i en treårsperiode, når vi skal se på forekomsten av vedvarende lavinntekt innen ulike grupper av befolkningen. Også i levekårsdelen vil vi kun basere oss på denne siste tilnærmingsmåten.

4.3. Utviklingen i vedvarende lavinntekt

Vi skal innledningsvis se på omfanget av vedvarende lavinntekt i perioden 1996 til 2009, for hele befolkningen. Vi definerer vedvarende eller kronisk lavinntekt ved å ta utgangspunkt i beløpet som utgjør den gjennomsnittlige medianinntekten i ulike treårsperioder. Som vist i tabell 2.2 vil mediangjennomsnittet (i faste priser) for treårsperioden 2007 til 2009 for inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) være 285 000 kroner for hele befolkningen. Dette betyr at ut ifra EUs lavinntektsdefinisjon (60 prosent av medianen), vil lavinntektsgrensen (gjennomsnittet for treårsperioden) være på 171 000 kroner. Alle personer som i gjennomsnitt hadde en så lav årlig inntekt per forbruksenhet i årene 2007 til 2009, vil etter denne definisjonen ha vedvarende lavinntekt. For OECDs definisjon vil tilsvarende lavinntektsgrense (50 prosent av mediangjennomsnittet) være på om lag 119 000 kroner.

Tabell 4.1 viser hvor mange personer som har hatt vedvarende lavinntekt i ulike treårsperioder mellom 1996 og 2009, for både OECD- og EU-definisjonen. For bedre å få fram spredningen i fordelingen viser vi i tillegg andelen personer med inntekt under både 50 og 60 prosent av mediangjennomsnittet for de to ekvivalensskalaene. Vi har allerede sett at nær 10 prosent av befolkningen (der personer i studenthusholdninger er utelatt) hadde *årlig* lavinntekt (EU definisjonen) i 2009, mens det ifølge OECDs noe strengere definisjon var 4,5 prosent av befolkningen i lavinntektsgruppen (se kapittel 3). Når vi nå går over til å se på hvor mange som har permanent eller "vedvarende" lavinntekt i en periode på minst tre år, faller andelen personer i lavinntektsgruppen. Ifølge EUs definisjon var andelen med vedvarende lavinntekt 8,1 prosent i perioden 2007 til 2009 (studenter utelatt), mens tilsvarende tall var 3,3 prosent ifølge OECDs definisjon. Det synes dermed klart at noen personer av ulike årsaker bare har forbigående lave inntekter.

Tabell 4.1. Utviklingen i vedvarende lavinntekt. 1996-2009. Andel personer med inntekt etter skatt per forbruksenhet under henholdsvis 50 prosent og 60 prosent av mediangjennomsnittet i perioden. To ulike ekvivalensskalaer. Standardavvik i parentes

Periode	OECD-skala				EU-skala				Antall observasjoner
	50 %	Std.avvik	60 %	Std.avvik	50 %	Std.avvik	60 %	Std.avvik	
Alle personer									
1996-1998	2,4	(0,13)	7,5	(0,22)	4,0	(0,16)	9,7	(0,25)	17 351
1997-1999	2,3	(0,13)	6,8	(0,21)	3,7	(0,16)	9,0	(0,24)	17 334
1998-2000	2,1	(0,12)	6,1	(0,20)	3,4	(0,15)	8,8	(0,24)	17 214
1999-2001	2,2	(0,13)	6,1	(0,20)	3,3	(0,15)	8,5	(0,24)	17 162
2000-2002	2,7	(0,13)	6,6	(0,21)	3,7	(0,16)	9,0	(0,24)	17 259
2001-2003	2,9	(0,14)	6,5	(0,20)	4,0	(0,16)	8,9	(0,23)	17 339
2002-2004	3,6	(0,17)	7,2	(0,24)	4,1	(0,18)	9,6	(0,27)	13 671
2003-2005	3,9	(0,15)	7,4	(0,21)	4,9	(0,17)	9,5	(0,23)	18 500
2004-2006	3,8		7,8		4,5		9,3		4 424 148
2005-2007	3,9		7,9		4,6		9,4		4 459 642
2006-2008	4,1		8,1		4,7		9,5		4 502 896
2007-2009	4,1		8,0		4,7		9,5		4 557 471
Alle personer eksklusive studenter¹									
1996-1998	2,0	(0,12)	6,8	(0,21)	3,5	(0,15)	8,9	(0,24)	17 204
1997-1999	1,9	(0,12)	6,2	(0,20)	3,1	(0,14)	8,1	(0,23)	17 187
1998-2000	1,7	(0,11)	5,6	(0,19)	2,9	(0,14)	8,2	(0,23)	17 089
1999-2001	1,8	(0,12)	5,5	(0,19)	2,8	(0,14)	7,8	(0,23)	16 999
2000-2002	2,1	(0,12)	5,9	(0,20)	3,0	(0,15)	8,1	(0,23)	17 073
2001-2003	2,4	(0,13)	5,8	(0,19)	3,3	(0,15)	7,9	(0,22)	17 110
2002-2004	3,0	(0,16)	6,4	(0,23)	3,3	(0,17)	8,5	(0,26)	13 516
2003-2005	3,0	(0,14)	6,1	(0,19)	3,6	(0,15)	7,9	(0,21)	18 246
2004-2006	2,9		6,7		3,4		7,9		4 307 976
2005-2007	3,0		6,8		3,5		8,1		4 345 819
2006-2008	3,2		6,9		3,6		8,2		4 389 644
2007-2009	3,3		6,8		3,5		8,1		4 441 889

¹ Personer som bor alene siste året i perioden og som mottar studielån.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996-2003) og Inntektsstatistikk for husholdninger (2004-).

Når det gjelder utviklingen i vedvarende lavinntekt viser tabellen at perioden fra 1996 fram til om lag 2001 er preget av en reduksjon i tallet på personer med vedvarende lavinntekt, både ut ifra OECDs og EUs lavinntektsdefinisjon. Utviklingen etter 2001 er noe forskjellig for de to lavinnteksdefinisjonene. For EUs lavinnteksdefinisjon er utviklingen relativt stabil med små endringer i andelen personer med vedvarende lavinntekt.

For OECDs metode finner vi imidlertid en klar økning i tallet på personer med vedvarende lavinntekt hvert år fra 2001 (1,8 prosent) og fram til 2004 (3,0 prosent). Deretter har andelen med vedvarende lavinntekt endret seg lite, selv om andelen på nytt øker noe i slutten av perioden.

Som tidligere nevnt finnes det også en alternativ definisjon på vedvarende lavinntekt, der en tar utgangspunkt i andelen personer som er under lavinntektsgrensen siste året og som også har hatt inntekter under lavinntektsgrensen i minst to av de tre foregående årene.⁴ Tabell 4.2 viser hvor mange personer som var under lavinntektsgrensen i 2009 og som samtidig hadde vært under lavinntektsgrensen i minst 2 av de 3 foregående årene, det vil si perioden 2006 til 2009. Vi avgrenser oss her til kun å benytte EUs ekvivalensskala.

Som tabell 4.2 viser, hadde 5,1 prosent av befolkningen, eller 221 000 personer, kronisk lave inntekter ved denne definisjonen (lavinntektsgrensen lik 60 prosent av medianinntekten, studenter er utelatt). Dette er altså klart færre enn ved en lavinnteksdefinisjon som tar utgangspunkt i gjennomsnittsinntektene i en treårsperiode (tabell 4.1), som viser at vel 8 prosent hadde vedvarende lavinntekt. En av forklaringene på at færre har vedvarende lavinntekt ved denne definisjonen, er at observasjonstiden nå er utvidet til 4 år, slik at flere personer dermed har fått anledning til å forlate lavinnteksgruppen. Men det vil også ha betydning at denne definisjonen er noe "strengere" enn den som definerer lavinntekt i forhold gjennomsnittsinntektene over en treårsperiode. Flere personer som ett år befinner seg i lavinnteksgruppen,

⁴ Dette er i dag Eurostat sin definisjon på det å ha risiko for å ha vedvarende lavinntekt.

kan neste år ha en inntekt like over lavinntekstgrensen. Disse vil da ikke lenger bli definert som kronisk fattige ifølge denne definisjonen. Men de samme personene kan likevel ha en gjennomsnittsinntekt over flere år som er så lav at de ved bruk av den andre definisjonen på vedvarende lavinntekt, likevel havner i lavinntektsgruppen. (Teoretisk sett så kan en selvsagt ha hatt en betydelig inntekt det ene året en ikke var i lavinntektsgruppen, men i praksis vil dette neppe være tilfelle for mange husholdninger).

Utviklingen i lavinntekt basert på den alternative definisjonen av vedvarende lavinntekt, når lavinntekstgrensen settes til 60 prosent av medianinntekten i samfunnet, viser at det ble en klar reduksjon i andelen med vedvarende lavinntekt fra 2008 og til 2009. Andelen i 2009 (5,1 prosent) er faktisk den laveste som er registrert for den perioden vi har tall for. Reduksjonen i andelen personer med lavinntekt skyldes i hovedsak en nedgang i andelen pensjonister med permanent lave inntekter.

Settes lavinntekstgrensen lavere, til 50 prosent av medianen, har det vært små endringer i andelen med vedvarende lavinntekt de siste ti årene.

Tabell 4.2. Utviklingen i vedvarende lavinntekt. Andel personer med ekvivalentinntekt (EU-skala) under den årlige lavinntekstgrensen og som var under lavinntekstgrensen i minst 2 av de 3 foregående årene

	50 %	60 %	Antall observasjoner
Alle personer			
1999	2,4	6,8	16 285
2000	2,2	6,4	16 120
2001	2,0	6,2	16 239
2002	2,4	6,7	16 036
2003	2,3	6,3	16 268
2007	2,8	6,3	4 367 429
2008	2,8	6,4	4 403 061
2009	2,7	6,1	4 448 049
Alle personer eksklusive studenter¹			
1999	1,9	6,3	16 139
2000	1,9	6,0	16 002
2001	1,7	5,7	16 077
2002	1,9	6,1	15 852
2003	1,8	5,7	16 043
2007	2,0	5,3	4 254 460
2008	2,0	5,4	4 290 596
2009	1,8	5,1	4 333 343

¹ Personer som bor alene siste året i perioden og som mottar studielån

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996-2003) og Inntektsstatistikk for husholdninger (2004-).

4.4. Sammensetning av lavinntektsgruppen

Sammensetning av gruppen med vedvarende lavinntekt varierer i stor grad med hvilken lavinntektsdefinisjon som benyttes. Ved bruk av EUs definisjon er enslige eldre den største enkeltgruppen med vedvarende lavinntekt. Denne gruppen utgjorde 22 prosent av alle med vedvarende lavinntekt, men bare 6 prosent i befolkningen som helhet. En annen stor gruppe er par med barn, der yngste barn er under 7 år, med en andel på 16 prosent. Småbarnsfamiliene er likevel ikke overrepresentert i gruppen med vedvarende lavinntekt når en benytter EUs lavinntektsdefinisjon, siden andelen i befolkningen som helhet er om lag 20 prosent. Til sammen hadde om lag 361 000 personer vedvarende lavinntekt i 2009, når en benytter EUs lavinntektsdefinisjon.

Når en benytter OECDs lavinntektsdefinisjon, som altså har en mye lavere lavinntekstgrense, så er det barnefamilier som utgjør den største andelen av lavinntektsgruppen. Nærmere 57 prosent av alle med vedvarende lavinntekt, var enten i husholdninger bestående av par med barn eller enslige forsørgere. Derimot så finner vi nå svært få aleneboende eldre i lavinntektsgruppen. Dette skyldes det forholdet vi har omtalt tidligere, at lavinntekstgrensen ifølge OECDs definisjon vil ligge klart lavere enn det som var gjennomsnittlig minstepensjon til aleneboende i samme periode, og at det dermed vil være få alderspensjonister blant de med lavinntekt. Om lag 145 000 personer hadde vedvarende lavinntekt i 2009, ifølge denne lavinntektsdefinisjonen.

Tabell 4.3. Sammensetning av gruppen med vedvarende lavinntekt 2007 - 2009, og befolkningen i alt. Husholdningstyper.¹ To ulike lavinnteksdefinisjoner. Antall og prosent

	Personer med lavinntekt					
	OECD-definisjon (50%)		EU-definisjon (60%)		Alle personer ²	
	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
Aleneboende under 45 år	15	22 000	14	51 000	6	285 821
Aleneboende 45-64 år	7	9 000	9	31 000	5	231 591
Aleneboende 65 år og eldre ...	2	3 000	22	79 000	6	257 080
Par uten barn under 45 år	5	7 000	4	16 000	4	170 834
Par uten barn 45-64 år	2	4 000	2	7 000	9	404 929
Par uten barn 65 år og eldre ...	2	2 000	3	10 000	9	411 437
Par med barn, 0-6 år	28	40 000	16	59 000	20	887 577
Par med barn 7-17 år	14	21 000	9	33 000	20	894 247
Enslige forsørgere	15	21 000	12	44 000	6	278 608
Andre husholdninger	11	16 000	9	32 000	14	619 765
Alle personer	100	145 000	100	361 000	100	4 441 889

¹ Aleneboende studenter er utelatt. Husholdningstypene refererer seg til siste året i treårsperioden.

² Omfatter alle personer i privathusholdninger som har vært bosatt i landet i hele treårsperioden.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

4.5. Yrkestilknytning og utdanning

For personer i yrkesaktiv alder er det nær sammenheng mellom det å stå utenfor arbeidslivet over flere år, og det å ha vedvarende lavinntekt. Blant alle personer som var i alderen 25 til 65 år og som hadde tilhørt en husholdning uten noen yrkestilknyttede i en treårsperiode, hadde så mange som 35 prosent vedvarende lavinntekt i 2009 (tabell 4.4). Siden andelen med vedvarende lavinntekt (EU-definisjon) blant alle personer i samme aldersgruppe bare var på 7 prosent, betyr dette at de uten yrkestilknyttede i husholdningen hadde 5 ganger større risiko for å ha vedvarende lavinntekt, sammenlignet med alle i denne aldersgruppen. Men vi merker oss samtidig at personer i husholdninger med en mer sporadisk tilknytning til arbeidslivet har nesten like stor sannsynlighet for å ha vedvarende lavinntekt, som de helt uten yrkestilknyttede. Blant de personene som i treårsperioden hadde tilhørt en husholdning der minst ett medlem var yrkestilknyttet i minst ett av årene, hadde så mange som 32 prosent vedvarende lavinntekt. Det er først når en tilhører en husholdning der minst ett medlem har en stabil tilknytning til arbeidslivet at sannsynligheten for å ha vedvarende lavinntekt blir drastisk redusert. Blant de personene i en husholdning med ett yrkestilknyttet medlem alle tre årene i perioden, hadde bare fire prosent vedvarende lavinntekt i 2009.

For personer i aldersgruppen 25 til 65 år er det også en sterk sammenheng mellom egen yrkestilknytning og forekomsten av vedvarende lavinntekt. I følge EUs lavinnteksdefinisjon hadde nesten hver fjerde person som ikke var yrkestilknyttet i treårsperioden 2007 til 2009, vedvarende lavinntekt. Denne andelen har økt noe de siste årene. På den annen side er det knapt noen av dem som har vært yrkesaktiv i hvert av årene i treårsperioden, som har vedvarende lavinntekt.

Vi ser for øvrig at andelen personer med vedvarende lavinntekt er lavere blant personer i yrkesaktiv alder (25 til 65 år), sammenlignet med befolkningen i alt (EU-definisjonen). Dette skyldes, som tidligere påpekt, at de eldre fremdeles er overrepresentert i lavinntektsgruppen ved denne definisjonen.

Selv om vi går over til å benytte OECDs lavinnteksdefinisjon rokker ikke dette ved den betydningen yrkestilknytning har på forekomsten av lavinntekt over tid. Det er igjen klare forskjeller i forekomsten av lavinntekt mellom de helt uten og de med en svak tilknytning til arbeidsmarkedet.

Tabell 4.4. Personer 25-65 år etter tallet på yrkestilknyttede husholdningsmedlemmer og egen yrkestilknytning. Andel med vedvarende lavinntekt. Alder refererer seg til siste året i referanseperioden

	OECD-definisjon (50%)								EU-definisjon (60%)							
	1997-1999	1999-2001	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2008	2008-2009	1997-1999	1999-2001	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2008	2008-2009		
Kjennemerker ved husholdningen personen tilhører																
Personer (25-65 år) i husholdninger der ingen er yrkestilknyttet i noen av årene	14	11	19	13	17	18	18	34	29	35	33	34	35	35		
Personer (25-65 år) i husholdninger med ett yrkestilknyttet medlem i minst ett av årene	8	11	8	18	13	14	14	22	28	22	34	30	31	32		
Personer (25-65 år) i husholdninger med ett yrkestilknyttet medlem i alle årene	1	1	1	1	1	2	2	3	3	4	3	4	4	4		
Kjennemerker ved personen																
Personer (25-65 år) som ikke har vært yrkestilknyttet i noen av årene	9	7	9	12	11	12	12	20	18	19	22	22	23	23		
Personer (25-65 år) som har vært yrkestilknyttet minst ett av årene	4	6	5	5	7	7	7	13	14	14	14	16	17	17		
Personer (25-65 år) som har vært yrkestilknyttet i alle årene	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1		
Alle personer 25-65 år	2	2	2	3	3	3	3	5	5	6	6	7	7	7		

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996-2003) og inntektsstatistikk for husholdninger (2004-).

Det er også en nær sammenheng mellom en persons utdanningsnivå og sannsynligheten for å ha vedvarende lavinntekt. Personer i alderen 18 til 66 år som bare har utdanning på grunnskolenivå som høyeste nivå, har for eksempel en andel med vedvarende lavinntekt på 12 prosent i 2009, i følge EUs definisjon (tabell 4.5). Til sammenligning har de med fullført videregående utdanning en lavinntektsandel på under 7 prosent. Det er også en relativt høy andel blant de med kort universitetsutdanning som har vedvarende lavinntekt (9,5 prosent), men mange av disse vil fremdeles være under utdanning (studenter). Den aller høyeste andelen med vedvarende lavinntekt i 2009, finner en likevel blant dem med ukjent utdanningsnivå (25 prosent). Dette vil i hovedsak være innvandrere der en mangler opplysninger om høyeste fullførte utdanning.

Tabell 4.5. Andelen personer 18-66 år med vedvarende lavinntekt, etter utdanningsnivå.¹ Prosent

	OECD-definisjon (50%)				EU-definisjon (60%)			
	2004-2006	2005-2007	2006-2008	2007-2009	2004-2006	2005-2007	2006-2008	2007-2009
Utdanning på grunnskolenivå eller lavere ..	4,4	4,6	5,0	4,8	10,5	11,0	11,8	11,5
Utdanning på videregående nivå	2,9	2,9	3,1	3,2	6,3	6,4	6,7	6,8
Utdanning på universitets- og høyskolenivå, kort	5,3	5,4	5,5	5,7	9,5	9,4	9,5	9,5
Utdanning på universitets- og høyskolenivå, lang	2,3	2,1	2,3	2,3	4,6	4,2	4,5	4,4
Uoppgitt utdanning	17,9	17,1	15,9	15,6	29,0	27,7	25,4	25,2
Alle personer	4,2	4,2	4,4	4,5	8,5	8,7	8,9	9,0

¹ Alder refererer seg til siste året i referanseperioden

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektstatistikk for husholdninger.

4.6. Økonomiske kjennemerker ved lavinntektsgruppen

Bruk av sosialhjelp og bostøtte

Vi skal nå se nærmere på sammenhengen mellom ulike økonomiske indikatorer og forekomsten av vedvarende lavinntekt. Det er for eksempel en rimelig antakelse at personer med vedvarende lavinntekt vil være hyppigere mottakere av supplerende ytelser som for eksempel bostøtte og sosialhjelp, enn andre personer. Tabell 4.6 bekrefter dette. Vi ser at nær halvparten (47 prosent) av alle som tilhørte et hushold som mottok bostøtte i alle årene i treårsperioden 2007-2009, også hadde vedvarende lavinntekt (EU-definisjonen). Dette var samme andel som i forrige periode. Vi finner en enda høyere andel med lavinntekt (48 prosent) blant personer i husholdninger som mottok sosialhjelp i hvert av årene i treårsperioden. Det er videre en sterk sammenheng mellom det å motta sosialhjelp i kombinasjon med

bostøtte, og det å tilhøre gruppen av personer med kronisk lave inntekter. Nær 60 prosent av alle som i en treårsperiode mottok både bostøtte og sosialhjelp, var også å finne i gruppen med vedvarende lavinntekt. Blant dem som har sosialhjelp som største inntektskilde er andelen i lavinntektsgruppen svært høy (86 prosent), og har i tillegg økt noe de siste årene.

Ved bruk av OECDs lavinnteksdefinisjon endres bildet noe. Det er særlig sammenhengen mellom det å motta bostøtte og det å ha vedvarende lavinntekt som blir svakere. Forklaringen er nok først og fremst at bostøtten i stor grad går til pensjonister, men på grunn av at det er svært få pensjonister i lavinntektsgruppen ved bruk av OECDs definisjon, blir det også få mottakere av bostøtte i denne gruppen.

Rentebelastning

En av de største utgiftspostene til husholdningene er renter. Selv om det tradisjonelt har vært slik at det er de husholdningene som har de høyeste inntektene som også har mest gjeld, kan det likevel tenkes at renteutgiftene tynger mest for dem med de laveste husholdningsinntektene. I tabell 4.6 definerer vi alle som i en treårsperiode hadde renteutgifter som oversteg 15 prosent av samlet husholdningsinntekt i samme treårsperiode, som en gruppe med høy rentebelastning. Som tabellen viser hadde om lag 8 prosent av de med høy rentebelastning vedvarende lavinntekt, ifølge EUs lavinnteksdefinisjon. Siden andelen med vedvarende lavinntekt i hele befolkningen var på 9,5 prosent, tyder ikke dette på at de med høy rentebelastning var overrepresentert blant dem med vedvarende lavinntekt i 2009. På grunn av redusert rentenivå og avtakende lånevekst i husholdningene etter 2006, har rentebelastningen blitt mindre de siste årene.

Vi finner den samme utviklingen når vi går over til å benytte OECD sin lavinnteksdefinisjon. Vi ser nå at 5 prosent av de med høy rentebelastning har vedvarende lavinntekt, litt høyere enn i befolkningen totalt (4 prosent). Også ved bruk av OECDs målemetode finner vi at det har blitt færre med vedvarende lavinntekt de siste årene, blant de med høy rentebelastning.

Tabell 4.6 Personer i husholdninger med ulike indikatorer for økonomisk utsatthet og høy rentebelastning. Andel med vedvarende lavinntekt. Prosent

	OECD-definisjon (50%)							EU-definisjon (60%)						
	1997-1999	1999-2001	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2008	2008-2009	1997-1999	1999-2001	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2008	2008-2009
Økonomisk utsatthet														
Personer i husholdninger som mottar bostøtte i hele treårsperioden	6	7	9	19	15	18	18	35	32	34	46	44	47	47
Personer i husholdninger som mottar bostøtte i minst ett av årene i treårsperioden	5	6	10	17	15	16	16	28	27	30	40	38	40	39
Personer i husholdninger som mottar sosialhjelp i minst tre påfølgende år	10	15	18	29	25	27	26	29	32	39	52	47	50	48
herav personer der sosialhjelp utgjør minst 50 % av husholdningens samlede inntekt	18	42	45	48	46	50	50	60	75	78	79	83	86	86
Personer i husholdninger som mottar sosialhjelp i minst ett av tre påfølgende år	9	9	12	16	15	16	16	22	21	25	31	30	32	32
Personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp i minst tre påfølgende år	13	24	33	45	34	36	35	36	32	49	63	56	59	59
Personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp i minst ett av tre påfølgende år	8	12	19	26	23	25	24	26	22	33	46	44	46	46
Høy rentebelastning														
Personer i husholdninger som har høy rentebelastning i minst tre påfølgende år	5	4	4	7	8	5	5	7	7	8	11	13	9	8
Alle personer	2,3	2,2	2,9	3,9	3,9	4,1	4,1	9,0	8,5	8,9	9,5	9,4	9,5	9,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1997-2003) og inntektsstatistikk for husholdninger (2004-).

4.7. Boforhold, økonomiske problemer og tilknytning til arbeidsmarkedet

Hvem har vedvarende lav inntekt?

I analysen av boforhold, økonomiske problemer og tilknytning til arbeidsmarkedet er datagrunnlaget levekårsundersøkelsen EU-SILC. Gruppen med vedvarende lavinntekt er som tidligere nevnt ikke helt sammenlignbar med lavinntektsgruppen i inntektsdelen fordi det mangler opplysninger om barn under 16 år. I tillegg er det noe ulikhet i hvordan husholdningene defineres. Lavinntektsgruppen for 2001-2003 er basert på levekårsundersøkelsen hvor det også var en øvre aldersgrense slik at disse tallene bare dekker personer til og med 86 år. Selve avgrensningen er foretatt på samme måte, det er brukt samme inntektsbegrep, samme ekvivalensskala og lavinntektsgrensen som er brukt er også den samme (171 800 2009-kroner). Med EU-SILC som kilde finner vi da at 8,4 prosent av den voksne befolkningen faller inn under definisjonen for vedvarende lavinntekt når vi ser på perioden 2008-2010 (inntektsårene 2007-2009).

I vurderingen av boforhold og økonomi vil blant annet aldersforskjellene mellom lavinntektsgruppen og befolkningen være viktig. Ulike måter å definere lavinntekt på, ofte brukt som mål på fattigdom, gir ulike sammensetninger av lavinntektsgruppen og ulike sammenhenger med indikatorer på levekår (Normann 2009). Vi skal derfor her kort gå gjennom noen viktige trekk ved sammensetningen av lavinntektsgruppen slik den er definert her og slik det fremgår av levekårsundersøkelsen EU-SILC.

I gruppen med vedvarende lavinntekt 2008-2010 (EU-definisjonen) er, som i tidligere år, unge og eldre overrepresentert. Unge er noe mindre overrepresentert enn tidligere år, men de unge under 25 år utgjør fremdeles 19 prosent dem med vedvarende lavinntekt, mot 13 prosent i befolkningen. Eldre over 66 år utgjør over 33 prosent av dem med vedvarende lavinntekt, 16 prosent i befolkningen totalt. Motsatt er da personer mellom 25 og 66 betydelig underrepresentert i gruppen med vedvarende lavinntekt sammenlignet med i befolkningen. For eksempel er 15 prosent med lavinntekt i alderen 45-66, mens 36 prosent i befolkningen er i denne alderen.

Blant de eldre er det også en betydelig kjønnsforskjell, og det er i første rekke eldre kvinner som er overrepresentert i lavinntektsgruppen. Menn fra 67 år og oppover utgjør om lag 7 prosent av lavinntektsgruppen og om lag 6 prosent av den totale befolkningen 16 år og over. Kvinner i samme alder utgjør derimot 27 prosent av lavinntektsgruppen, mens de utgjør 9 prosent av befolkningen 16 år og over. Både menn og kvinner i alderen 45-66 år utgjør en vesentlig mindre del av gruppen med vedvarende lavinntekt enn av befolkningen, mens både menn og kvinner i aldersgruppen 25-44 år er nokså likt representert i lavinntektsgruppen sammenlignet med befolkningen. Blant unge (16-24 år) er kvinner og menn overrepresentert i lavinntektsgruppen i nesten samme grad. Unge menn utgjør 10 prosent av lavinntektsgruppen, unge kvinner utgjør 9 prosent. I befolkningen 16 år og over utgjør de henholdsvis 7 og 6 prosent.

Et annet viktig trekk ved lavinntektsgruppen er at aleneboende unge og eldre utgjør en stor del av gruppen. Yngre aleneboende under 45 år utgjør 23 prosent, og eldre aleneboende på 67 år eller mer utgjør 30 prosent. I befolkningen 16 år og over utgjør disse gruppene henholdsvis 9 og 6 prosent. Eldre aleneboende er dermed mer overrepresentert blant dem med vedvarende lavinntekt nå enn tidligere.

Studenter utgjør en stor andel av personer med vedvarende lavinntekt. 20 prosent er skoleelever eller studenter, sammenlignet med 11 prosent i hele befolkningen. Det betyr ikke at skoleelevene eller studentene nødvendigvis er hovedinntekstakere i husholdningen, men det tyder likevel på at studenter utgjør en betydelig del av lavinntektsgruppen. 11 prosent i lavinntektsgruppen er aleneboende studenter. I tillegg til dette er 4 prosent par uten barn der i hvert fall en av partene er student. I en del tilfeller er det vanlig å holde studenter utenfor når man presenterer tall for vedvarende lavinntekt. Holder vi studentene utenfor i levekårsundersøkelsen EU-

SILC, står vi igjen med 7,3 prosent med vedvarende lavinntekt i befolkningen 16 år og over. Når studenter holdes utenfor i inntektsundersøkelsen, blir tilsvarende andel 8,1 prosent, men da er altså barn også telt med.

Vi har presentert tall for dem med vedvarende lavinntekt for noen årganger i perioden 2003 til 2010, som refererer til årstallene hvor dataene er samlet inn. Referanseårene for inntekt er som tidligere nevnt året forut for datainnsamlingsåret. Det er et kort tidsrom og utvalgene av lavinntektspersoner er så små at det er vanskelig å få statistisk sikre resultater med hensyn til endringer (for helseforhold er det perioden fra og med 2004 vi har tall for). Likevel vil resultater fra flere årganger som dekker ulike tidsperioder for inntekt kunne gi en noe mer presis oppfatning av nivået og stabiliteten i de ulike indikatorene.

For enkelhets skyld vil vi i videre tekst her referere til året for datainnsamling i når vi viser til ulike årganger. 2010 vil da være året hvor de ulike levekårsforholdene er observert, mens vedvarende lavinntekt er definert ut fra inntektsårene 2007-2009. Tilsvarende vil da 2007 tilsvare lavinntektsgruppe definert ut fra inntekter i 2004-2006. I tabelloverskriftene vil 2010 stå som 2008-2010, og tilsvarende for andre år.

Boligtype og -standard

Befolkningens boforhold er i ganske stor grad livsfasebestemt og selve boligbehovet vil variere ut fra hvilken fase man befinner seg i. I et så markeds- og eierdominert system som det norske boligmarkedet, vil også kjøp av bolig representere en betydelig investering som vanligvis blir gjort i forholdsvis ung alder ved opptak av lån som nedskrives over livsløpet. Boligsituasjonen for eldre avspeiler derfor ikke bare deres nåværende situasjon, men vil avhenge sterkt av blant annet deres familie- og yrkeskarrierer over et langt tidsrom. For unge vil lav inntekt over tid kunne være et forhold som begrenser muligheten til å etablere seg på boligmarkedet.

Som vi har sett er gruppen med vedvarende lavinntekt dominert av unge og eldre. Når det gjelder boligtype og -standard må man forvente at lavinntektssituasjonen har mer umiddelbar virkning for unge enn for eldre. I tolkningen av tall for lavinntektsgruppen er det derfor nødvendig å dele opp etter alder i stedet for å fokusere bare på lavinntektsgruppen under ett. Men små utvalg gir bare mulighet for en grov aldersoppdeling slik det fremgår av tabell 4.7.

Bare tre av ti eiere blant yngre med vedvarende lavinntekt ...

Blant de unge vil en stor del av husholdningene befinne seg i en etableringsfase. Da vil lav inntekt over flere år redusere mulighetene for å eie sin egen bolig. Dette gjenspeiles i at bare drøyt en av tre 18-44 åringer med lavinntekt eier boligen, mot nesten tre av fire i befolkningen i samme alder (statistisk sikker forskjell). Andelen eiere blant yngre i lavinntektsgruppen har svingt noe de siste årene, og er nå høyere enn det har vært de siste årene, men på samme nivå som for 2007, faktisk noe lavere enn 2006. I perioden 2003 til 2005 var nivået lavere igjen. En medvirkende årsak til den lave andelen eiere er sannsynligvis at det er en betydelig større andel helt unge i lavinntektsgruppen. I aldersgruppen 18-44 år er gjennomsnittsalderen for de med vedvarende lavinntekt 29 år, mens gjennomsnittet for de som ikke har vedvarende lavinntekt er 33 år. Holder vi dessuten studenter utenfor lavinntektsgruppen, øker også andelen eiere blant de yngre til 46 prosent.

Uansett om vi tar hensyn til aldersfordeling og studenter er det fortsatt en langt lavere andel eiere blant unge i lavinntektsgruppen enn i befolkningen i samme alder. Enda et forhold som kan bidra til dette er at en mye større andel i lavinntektsgruppen bor alene. Blant aleneboende under 45 år med vedvarende lavinntekt er det bare 18 prosent som eier sin egen bolig. Blant dem under 45 år med lavinntekt er andelen aleneboende i 2010 tilbake på nivået fra 2005, mens andelen har vært noe lavere i årene mellom. Blant alle unge er andelen aleneboende 19 prosent, og vi vet at pardannelse påvirker eierforholdet til boligen. Utvalget av personer i lavinntektsgruppen er imidlertid alt for lite til å undersøke betydningen av dette forholdet.

Tabell 4.7. Boligtype og boligstandard for personer med vedvarende lavinntekt¹. 2001-2003, 2005-2007, 2007-2009 og 2008-2010

	Vedvarende lavinntekt 18-44 år					Vedvarende lavinntekt over 44 år					Vedvarende lavinntekt 18 år og over					Uten studenter
	Alle 2008- 2010	2001- 2003	2005- 2007	2007- 2009	2008- 2010	Alle 2008- 2010	2001- 2003	2005- 2007	2007- 2009	2008- 2010	Alle 2008- 2010	2001- 2003	2005- 2007	2007- 2009	2008- 2010	2008- 2010
Andel personer som																
bor i enebolig,																
våningshus	54	43	38	36	41	69	68	71	62	55	62	55	52	47	48	52
bor i småhus ellers	18	18	12	14	14	13	16	13	10	10	15	17	12	12	12	13
bor i husholdning som																
eier	73	27	35	29	35	91	69	63	65	65	83	47	47	44	49	58
bor i husholdning som																
er selveier	61	18	24	20	25	79	60	56	50	53	71	38	38	33	39	47
bor alene	19	65	41	40	45	24	68	78	67	75	22	66	57	52	59	60
bor trangt	12	27	28	23	27	1	1	1	2	2	6	15	17	14	15	11
bor svært romslig	19	9	10	9	7	48	39	55	34	37	35	23	29	20	21	26
Bor i bolig																
med råte eller fukt	9	11	12	16	22	5	8	11	9	12	7	9	12	13	17	17
som er utsatt for støy ..	14	26	18	22	23	9	12	11	8	11	11	19	15	16	17	16
som er utsatt for																
forurensning	7	9	10	11	11	7	13	9	10	6	7	11	10	11	8	8
Bor i område med																
kriminalitet, vold og																
hærverk	7	8	5	10	9	4	6	6	2	4	5	7	5	6	6	7
Boligareal per																
husholdning. Kvm.	113	65	71	73	72	131	92	101	102	94	123	78	85	87	83	91
Boligareal per person.																
Kvm.	44	47	38	39	39	71	75	87	80	75	57	59	56	54	54	58
Antall svar i alt	1 300	119	195	182	125	1 760	95	100	125	105	3 060	214	295	307	230	177

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen EU-SILC.

Unge i lavinntektsgruppen bor noe sjeldnere i enebolig enn befolkningen i samme alder, 41 mot 54 prosent. Også andelen som bor i småhus er noe lavere, 14 mot 18 prosent.⁵ For gruppen under 45 år, finner vi i tillegg forskjeller som tyder på at lavinntektsgruppen bor noe dårligere. Andelen som bor trangt blant unge med lavinntekt er tilbake på samme nivå som før 2007, etter å ha vært høyere i 2008 og lavere i 2009, og er nå på 27 prosent – 15 prosentpoeng høyere enn blant alle i samme aldersgruppe. Boligene til lavinntektsgruppen er også i gjennomsnitt betydelig mindre målt i antall kvadratmeter, 72 kvadratmeter mot 113 kvadratmeter i gjennomsnitt for alle i samme alder. Ser vi på antall kvadratmeter per person veies dette noe opp av at lavinntektshusholdningene i gjennomsnitt er mindre, slik at målt i gjennomsnittlig antall kvadratmeter per person så har personer i lavinntektshusholdninger bare 5 kvadratmeter mindre plass til rådighet.

Også målene på boligstandard og bomiljø viser noen forskjeller. Blant personer under 45 år med vedvarende lavinntekt finner vi at hele 22 prosent bor i en bolig med råte eller fukt. Tilsvarende blant alle i samme alder er 9 prosent. Gruppene er likevel for små til at forskjellen er statistisk sikker. Det ser også ut til at dette problemet øker blant unge med vedvarende lavinntekt. Også indikatorene på bomiljø viser forskjeller, først og fremst gjelder det utsatthet for støy, der 23 prosent i lavinntektsgruppen under 45 år er plaget. Blant alle yngre gjelder det 14 prosent. Vi finner også forskjellene i utsatthet for forurensning og kriminalitet, vold og hærverk. Henholdsvis 11 og 9 prosent av de yngre med lavinntekt er plaget av dette, mens det for begge forhold gjelder 7 prosent blant alle yngre.

... også færre eiere blant middelaldrende og eldre med vedvarende lavinntekt

Blant middelaldrende og eldre er forskjellen i andelen eiere mellom personer med vedvarende lavinntekt og hele aldersgruppen mindre enn blant de yngre, men forskjellen er likevel statistisk sikker. 65 prosent av middelaldrende og eldre i lavinntektsgruppen er eiere, mens det gjelder 91 prosent totalt i samme alder. Her kan høyere alder blant personer i lavinntektsgruppen også forklare litt av forskjellen,

⁵ Se kapittel 2 for definisjon av indikatorene, blant annet småhus.

gjennomsnittsalderen er 11 år høyere i lavinntektsgruppen over 44 år sammenlignet med de uten lavinntekt i samme aldersgruppe. Generelt er andelen eiere i befolkningen litt lavere blant de eldste enn blant middelaldrende og yngre eldre.

Sammenlignet med de yngre, har vi tidligere år funnet vesentlig mindre forskjeller i boligsituasjon mellom dem med og uten lavinntekt blant personer som er 45 år eller eldre. Det har endret seg litt i 2010. Andelene som bor i enebolig og småhus er lavere i lavinntektsgruppen (55 og 10 prosent) enn blant alle i samme alder (69 og 13 prosent). Forskjellen har oppstått fordi andelen som bor i enebolig blant dem over 45 med lavinntekt har blitt redusert de siste årene. Blant dem som er 45 år eller mer er det imidlertid svært få som bor trangt, både i lavinntektsgruppen og totalt, men andelen som bor svært romslig er noe lavere i lavinntektsgruppen (37 mot 48 prosent). På samme måte som for de yngre finner vi at boligene til middelaldrende og eldre i lavinntektsgruppen i gjennomsnitt er noe mindre – forskjellen er 37 kvadratmeter. Men i enda større grad enn for unge oppveies dette av at lavinntektshushold i gjennomsnitt er mindre, så middelaldrende og eldre med lavinntekt har faktisk større boligarealet per person enn alle middelaldrende og eldre (75 mot 71 kvadratmeter).

Andelen som bor i fuktig bolig er noe høyere i lavinntektsgruppen hvor 12 prosent opplever dette mot 5 prosent blant alle i samme alder. For de ulike indikatorene på bomiljø er forskjellene små.

Vi har sett litt på hvor store andeler som har skiftet bolig fra intervjudtidspunktet i 2009 til intervjudtidspunktet i 2010, og ser da at tilknytningen til bolig er veldig stabil for middelaldrende og eldre uavhengig av inntekt. Det finnes støtteordninger som skal hjelpe folk med dårlig økonomi til å bli boende. Blant de over 67 år er det svært få som flytter. Blant middelaldrende i alderen 45-66 år er en viss forskjell i andelen flyttere mellom lavinntektsgruppen hvor 13 prosent har flyttet og dem som ikke har lavinntekt hvor 4 prosent har flyttet. I aldersgruppen 25-44 år har 14 prosent flyttet, uavhengig av lavinntekt eller ikke. Mens størst andel flyttere finner vi de yngste aldersgruppene. Blant 16-24 åringer har 45 prosent av dem med lavinntekt flyttet i perioden 2009-2010, mens det gjelder 36 prosent blant dem som ikke har lavinntekt.

Boligøkonomi

Husleien er ganske lik, men lavinntektsgruppen betaler mindre i boliglån

Gjennomsnittlig husleie er noe lavere for leiere i lavinntektsgruppen enn for alle som leier, men forskjellen er ikke større enn 3 200 kroner i gjennomsnitt per år. Holder vi studentene utenfor lavinntektsgruppen, synker den gjennomsnittlige husleien i denne gruppen med 2 700 kroner. Ser vi bare på den yngste aldersgruppen under 45 år, er det enda mindre forskjell mellom lavinntektsgruppen og befolkningen. Yngre leiere i lavinntektsgruppen betalte i gjennomsnitt 58 800 kroner i husleie i 2010, dette er bare 1 200 kroner mindre enn alle yngre leiere. Det er ganske mange studenter blant leietakerne, men det å se bort fra studenter fører ikke til vesentlig endring i husleien for yngre leiere i lavinntektsgruppen. Yngre i lavinntektsgruppen betaler altså nesten like mye som alle yngre leiere, selv om leierne i lavinntektsgruppen i gjennomsnitt har litt mindre boliger enn andre yngre leiere (63 mot 69 kvadratmeter). Dette kan skyldes at de bor i områder hvor husleien i gjennomsnitt er høyere per kvadratmeter.

Blant de middelaldrende og eldre leietakere har lavinntektsgruppen 5 200 kroner mindre i husleie enn alle middelaldrende og eldre. Forskjellen er altså noe større enn blant dem under 45 år, og må, som for de yngre, ses i lys av at tallene tyder på at leietakere i lavinntektsgruppen har litt mindre boliger enn andre leietakere i alderen 45 år og over (henholdsvis 76 og 84 kvadratmeter), selv om naturligvis også andre faktorer kan bidra.

Tabell 4.8. Boligøkonomi for personer med vedvarende lavinntekt¹. 2001-2003, 2005-2007, 2007-2009 og 2008-2010

	Alle 18- 44 år	Vedvarende lavinntekt 18-44 år				Alle over- 44 år	Vedvarende lavinntekt over 44 år				Alle 18 år og over	Vedvarende lavinntekt 18 år og over				Uten studenter 2008- 2010
	2008- 2010	2001- 2003	2005- 2007	2007- 2009	2008- 2010	2008- 2010	2001- 2003	2005- 2007	2007- 2009	2008- 2010	2008- 2010	2001- 2003	2005- 2007	2007- 2009	2008- 2010	2008- 2010
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Løpende kroner	60 000	35 500	46 400	56 500	58 800	44 300	21 300	30 300	31 000	39 100	55 100	31 800	41 100	48 600	51 900	49 200
Andel leierhushold- ninger som ikke betaler husleie	2	4	5	3	0	21	39	36	41	28	8	14	15	15	10	15
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eier- hushold. Løpende kroner	86 900	38 200	52 300	63 600	52 300	39 700	2 200	8 800	9 200	12 200	56 600	11 100	23 100	25 200	23 600	22 600
Andel eierhushold uten renter og avdrag	18	29	32	23	33	48	92	88	84	81	37	76	70	66	67	69
Andel husholdninger med høy boutgifts- belastning	28	73	70	65	65	13	18	23	27	30	19	47	48	47	46	39
Andel husholdninger med lav boutgifts- belastning	21	8	13	10	10	55	66	67	57	54	40	36	39	32	33	41
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	4	11	11	17	10	3	7	5	4	11	4	9	8	10	10	11
noe tyngende	45	46	54	45	52	24	28	39	23	33	33	38	47	35	42	37
Antall svar fra leiere ...	312	88	128	129	82	144	29	39	43	36	456	119	167	172	118	75
Antall svar fra eiere	988	29	67	53	43	1 616	65	61	82	69	2 604	95	128	135	112	102
Antall svar i alt	1 300	119	195	182	125	1 760	95	100	125	105	3 060	214	295	307	230	177

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, SSB.

Utgiftene til boliglån er små blant de to tredjedeler av middelaldrende og eldre med vedvarende lavinntekt som eier boligen, om lag 12 200 kroner i året (2010). Det er vesentlig mindre enn blant alle i samme aldersgruppe (39 700 kroner). Hovedårsaken til den store forskjellen i gjennomsnitt, er at kun 19 prosent i lavinntektsgruppen har boliglån, mot 52 prosent av alle. Vi kan likevel merke oss at utgiftene til boliglån har økt i lavinntektsgruppen fra 2009 til 2010, mens den har falt blant alle i samme aldersgruppe, og også totalt.

Blant de yngre med lavinntekt er bare en drøy tredjedel eiere av boligen, og to tredjedeler av disse igjen har boliglån. I gjennomsnitt betalte alle de yngre eierne med vedvarende lavinntekt 52 300 kroner i avdrag og renter på boliglån i 2010, det var 34 600 kroner mindre enn gjennomsnittet for alle yngre eiere. Dette skyldes nok delvis at svært mange unge eiere har boliglån, 82 prosent. Blant yngre eiere med lavinntekt er andelen med boliglån lavere enn i 2009, men på samme nivå som årene før. Til forskjell fra de middelaldrende og eldre, er det blant de yngre en reduksjon i utgifter til boliglån både totalt og blant dem med vedvarende lavinntekt.

Mange yngre med lavinntekt har høye relative boutgifter

Både yngre og eldre i lavinntektsgruppen har altså totalt sett noe lavere boligutgifter enn det vi finner i befolkningen totalt. Viktigere enn det absolutte nivået er likevel forholdet mellom boligutgifter og inntekten. Boligutgiftenes belastning kan likevel være høy siden inntektene er lave. Måler vi boligutgiftene i forhold til inntekt etter skatt er det da også tilfellet, spesielt for yngre med vedvarende lavinntekt. I alt 65 prosent i denne gruppen har boligutgifter som utgjør minst en fjerdedel av inntekten, for 10 prosent utgjør boligutgiftene under en tiendedel. Andelen med relativt sett høye boligutgifter blant yngre med lavinntekt er langt større enn i befolkningen (19 prosent), men også betydelig større enn blant alle yngre (28 prosent). Andelen med høy boutgiftsbelastning blant unge med lavinntekt er lik fra 2009 til 2010, mens de reduserte utgiftene til boliglån har medført at andelen har sunket blant alle unge og i befolkningen totalt.

Blant middelaldrende og eldre er det noe mindre forskjell mellom dem med vedvarende lavinntekt og alle i aldersgruppen, selv forskjellen er merkbar. 30 prosent i alderen over 44 år med vedvarende lavinntekt har høy boutgiftsbelastning, sammenlignet med 13 prosent totalt i samme aldersgruppe. Det betyr at heller ikke blant de middelaldrende og eldre med lavinntekt har utviklingen fulgt den i befolkningen totalt fra 2009 til 2010. Vi husker da også at utgiftene til boliglån faktisk økte i lavinntektsgruppen. På den andre siden finner vi også at 54 prosent i lavinntektsgruppen har boligutgifter som utgjør mindre enn en tidendedel av inntekten etter skatt. Det er omtrent samme andel som de 55 prosentene vi finner totalt blant middelaldrende og eldre.

For de yngre peker den subjektive vurderingen av hvor tyngende boligutgiftene er i samme retning, men den indikerer mindre forskjell mellom lavinntektsgruppen og andre. 62 prosent av de yngre med lavinntekt mener at de totale boligutgiftene er svært eller noe tyngende. Blant alle yngre er tilsvarende andel 49 prosent. Blant middelaldrende og eldre viser den subjektive vurderingen at 44 prosent med vedvarende lavinntekt vurderer boligutgiftene som tyngende, mot 27 prosent blant alle i samme alder. I 2009 var det ingen forskjell i den subjektive opplevelsen mellom alle middelaldrende og eldre og de med lavinntekt. Den objektive forverringen vi så i lavinntektsgruppen gjenspeiler seg i den subjektive opplevelsen.

Økonomiske vansker

En av tre med lavinntekt oppgir at økonomien er romslig

Inntektsnivået er et objektivt mål basert på opplysninger fra register, en subjektiv vurdering av egen økonomi er noe annet. Disse to forholdene henger selvfølgelig sammen, og det er derfor naturlig at vi finner forskjeller i vurderingen av økonomisk romslighet mellom personer med vedvarende lavinntekt og hele befolkningen 16 år og over. Blant voksne med vedvarende lavinntekt sier 16 prosent at det er svært vanskelig eller vanskelig å få 'endene til å møtes', i befolkningen totalt er andelen 6 prosent. Selv om denne forskjellen er statistisk sikker, er den likevel mindre enn man kanskje kunne forvente.

Generelt vurderer yngre sin økonomi som vanskeligere enn middelaldrende og eldre, og forskjellen mellom lavinntektsgruppen og alle er også størst blant de yngste. I gruppen 18-44 år med lavinntekt sier 22 prosent at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes, dette gjelder 9 prosent av alle unge. Blant middelaldrende og eldre med lavinntekt er andelen nede i 11 prosent, noe høyere enn i 2009, men likevel lavere enn årene før det igjen. Blant alle i denne aldersgruppen sier 5 prosent at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes. Også for andelen som rapporterer at det er lett eller svært lett å få endene til å møtes finner vi klar forskjell, også blant middelaldrende og eldre. Blant dem med vedvarende lavinntekt rapporterer 41 prosent at det er lett eller svært lett å få endene til å møtes, mens blant alle i samme alder rapporterer 59 prosent det samme. Blant personer i alderen 18-44 år er det 26 prosent av dem med vedvarende lavinntekt som rapporterer romslig økonomi, mens det gjelder 39 prosent totalt.

Det er vanskelig å forklare hvorfor såpass mange som totalt 34 prosent av dem med vedvarende lavinntekt, som igjen ofte kan oppfattes som fattige, sier at økonomien er romslig. Holder vi studentene utenfor øker denne andelen til 36 prosent, altså mer enn en av tre. For de middelaldrende og eldre er det mulig at en stabil økonomi og små krav kan være noe av forklaringen. En annen mulig forklaring er at utgiftene i lavinntektsgruppen er mindre enn i befolkningen slik at balansen mellom inntekter og utgifter ikke er svært forskjellig. Eller er det slik at inntekter slik de er definert og målt her ikke gir et dekkende bilde av økonomien for en del i lavinntektsgruppen, og at vedvarende lavinntekt ikke er en dekkende definisjon av fattigdom? (Andersen 2007, Normann 2009).

Tabell 4.9. Indikatorer på betalingsvansker for husholdninger med vedvarende lavinntekt¹. 2001-2003, 2005-2007, 2007-2009 og 2008-2010. Prosent

	Alle 18- 44 år	Vedvarende lavinntekt 18-44 år				Alle over 44 år	Vedvarende lavinntekt over 44 år				Alle 18 år og over	Vedvarende lavinntekt 18 år og over				Uten student er
	2008- 2010	2001- 2003	2005- 2007	2007- 2009	2008- 2010	2008- 2010	2001- 2003	2005- 2007	2007- 2009	2008- 2010	2008- 2010	2001- 2003	2005- 2007	2007- 2009	2008- 2010	2008- 2010
Betalingsproblemer																
Husleie	6	16	14	12	13	1	1	2	2	2	3	9	8	7	7	8
Boliglån	1	3	2	1	2	1	1	1	2	2	1	2	1	1	2	3
Elektrisitet og kommunale avgifter	8	19	17	16	14	3	5	4	2	3	5	13	10	9	8	8
Andre lån	4	6	7	10	10	1	1	1	1	3	3	3	4	6	6	6
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	5		11	8	13	2		2	2	3	3		7	5	8	8
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	86		75	72	77	96		94	96	94	92		75	83	86	85
Økonomisk romslighet																
Svært vanskelig	3	6	5	9	12	2	1	0	1	4	2	3	3	5	8	8
Vanskelig	6	12	12	13	10	3	5	14	6	7	4	8	13	10	8	8
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	39	19	19	21	26	59	30	27	34	41	50	25	23	32	34	36
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	7	11	12	12	15	1	1	4	1	1	3	7	8	7	8	5
Antall svar	1 300	119	195	182	125	1 760	95	100	125	105	3 060	214	295	307	230	177

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, SSB.

Tabell 4.10. Indikatorer på materiell situasjon for husholdninger med vedvarende lavinntekt¹. 2001-2003, 2005-2007, 2007-2009 og 2008-2010. Prosent

	Alle 18- 44 år	Vedvarende lavinntekt 18-44 år				Alle over 44 år	Vedvarende lavinntekt over 44 år				Alle 18 år og over	Vedvarende lavinntekt 18 år og over				Uten student er
	2008- 2010	2001- 2003	2005- 2007	2007- 2009	2008- 2010	2008- 2010	2001- 2003	2005- 2007	2007- 2009	2008- 2010	2008- 2010	2001- 2003	2005- 2007	2007- 2009	2008- 2010	2008- 2010
Materiell situasjon																
Andel som disponerer																
TV	94	94	91	86	87	98	99	99	91	98	96	96	95	88	93	96
PC	98	67	86	96	98	74	11	18	23	27	84	41	53	61	61	51
Vaskemaskin	96	89	92	94	88	97	97	96	97	94	97	93	94	95	91	92
Privatbil	78	43	44	45	42	82	41	35	37	39	81	42	40	41	40	43
Disponerer ikke PC pga. økonomi	1	9	5	2	2	2	2	3	4	4	1	6	4	3	3	4
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	10	37	34	34	35	3	6	6	4	12	6	22	20	20	22	17
Har ikke råd til																
en ukes ferie	8	19	27	21	21	5	20	22	13	14	6	19	19	17	17	19
spise kjøtt eller fisk annen hver dag	3	9	11	8	13	1	8	6	0	1	2	8	9	5	7	8
holde boligen varm....	1	6	2	1	2	0	6	2	2	2	1	6	2	1	2	2
Andel som ikke har råd til minst to av godene ..	2		6	7	10	1		7	2	2	2		7	4	3	8
Andel som har råd til alle godene	91		78	77	76	95		77	87	86	93		77	82	81	79
Antall svar	1 300	119	195	182	125	1 760	95	100	125	105	2 060	214	295	307	230	177

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, SSB.

Ung i lavinntektsgruppen er mest utsatt for betalingsproblemer

Når det gjelder betalingsvansker er det ikke nødvendigvis slik at vi forventer at lavinntektsgruppen skal skille seg negativt ut. Betalingsproblemer avspeiler i stor grad balansen mellom inntekter og utgifter, noe som gir rom for tilpasning, og i mindre grad inntekten alene. Betalingsproblemer har de husholdninger som sier at

det i løpet av de siste 12 måneder har hendt at de har vært ute av stand til å betale husleie/boliglån/elektrisitet og kommunale avgifter/andre lån ved forfall.

Selv om lavinntektsgruppen ikke nødvendigvis har betalingsproblemer, finner vi en overhyppighet sammenlignet med befolkningen. I alt 14 prosent av dem med vedvarende lavinntekt har opplevd et eller flere av de betalingsproblemene vi kartlegger, og 8 prosent har opplevd to eller flere av problemene. Tilsvarende andeler i befolkningen totalt er 8 og 3 prosent. Forskjellene er for små til å være statistisk sikre.

Totalt er det mindre andeler med betalingsproblemer blant middelaldrende og eldre enn det er blant yngre. Blant personer 45 år og over med vedvarende lavinntekt har fra to til tre prosent opplevd de betalingsproblemene vi har kartlagt. 3 prosent har opplevd to eller flere av problemene. Et interessant trekk er at det knapt er forskjell mellom dem med lavinntekt og alle i denne aldersgruppen.

Blant yngre i lavinntektsgruppen er omfanget av betalingsproblemer større både i sammenlignet med både middelaldrende og eldre med lavinntekt, og yngre totalt. I lavinntektsgruppen oppgir 23 prosent å ha ett eller flere betalingsproblemer, mens dette gjelder 14 prosent av de yngre totalt. Andelene som har opplevd to eller flere problemer, er også forskjellig, 13 prosent i lavinntektsgruppen og 5 prosent blant alle. Utgifter til husleie og elektrisitet har vekslet mellom å være det største problemet de siste årene. I 2010 var det nokså likt. 13 prosent av de yngre med lavinntekt hadde vært ute av stand til å betale husleie ved forfall ved minst en anledning. 14 prosent hadde problemer med strømreregninger. Også andre lån utgjør et merkbart problem, 10 prosent rapporterer problemer her. Blant alle unge er disse andelene henholdsvis 6, 8 og 4 prosent. Unge med lavinntekt har altså gjennomgående oftere betalingsproblemer enn alle unge.

En av tre yngre med lavinntekt har ikke råd å ha bil

Lavinntektsgruppen opplever oftere at de ikke disponerer ulike materielle goder enn befolkningen totalt. I lavinntektsgruppen er det 7 prosent som ikke har tilgang til TV og 9 prosent disponerer ikke vaskemaskin. I befolkningen totalt er disse andelene 4 og 3 prosent.

I takt med at PC har blitt et stadig viktigere gode, og med at prisutviklingen har vært gunstig, har også andelen som disponerer dette økt i alle grupper, men fremdeles finner vi her klare og sikre forskjeller mellom lavinntektsgrupper og befolkningen totalt. Dette skyldes forskjell blant de middelaldrende og eldre, for blant dem under 45 år er det ingen forskjell mellom de med og uten lavinntekt – nesten alle har PC uansett. Blant dem 45 år og over disponerer 74 prosent av alle PC. Det er i seg selv en lav andel sammenlignet med de yngre. I lavinntektsgruppen 45 år og over disponerer kun 27 prosent PC, og selv om denne andelen har økt noe i de senere årene, er det stor og sikker forskjell sammenlignet med alle i samme alder. Ser vi nærmere på årsakene til at man mangler PC i lavinntektsgruppen over 44 år, ser vi likevel at det bare er 4 prosent som sier at det skyldes økonomi. Blant de yngre med lavinntekt er denne andelen 2 prosent. Blant alle middelaldrende og eldre er denne andelen 2 prosent og blant alle yngre er den 1 prosent. Det kan dermed se ut som om behovet er mer styrende enn økonomien når det gjelder PC, selv om det neppe kan forklare hele forskjellen blant dem over 44 år.

De største forskjellene finner vi naturlig nok når det gjelder det dyreste av godene vi har kartlagt, nemlig privatbil. Blant yngre og middelaldrende/eldre i lavinntektsgruppen disponerer henholdsvis 42 og 39 prosent bil, sammenlignet med 78 og 82 prosent i befolkningen i samme alder. Blant middelaldrende og eldre med vedvarende lavinntekt sier kun 12 prosent at det er økonomiske grunner til at de ikke har bil, men likevel er det høyere enn blant befolkningen i samme alder (3 prosent). Blant yngre med vedvarende lavinntekt derimot, sier 35 prosent at de ikke disponerer bil av økonomiske årsaker, mot 10 prosent i befolkningen i samme

alder. Økonomi ser altså ut til å spille en stor rolle blant yngre med lavinntekt, mens behovet nok er noe mer styrende blant de middelaldrende og eldre.

Mange med lavinntekt har ikke råd til en ukes ferie

Det er også rimelig å tenke seg at lav inntekt over tid vil kunne påvirke hva man har råd til og ikke ut over materielle goder. Når det gjelder andeler som ikke har råd til å holde boligen passe varm er det knapt forskjeller mellom lavinntektsgruppen og befolkningen totalt, og heller ikke når vi ser på yngre og middelaldrende og eldre hver for seg. Det gjelder uansett svært få.

Når det gjelder å ha råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag er andelen som ikke har råd til det større i lavinntektsgruppen enn i befolkningen som helhet, det gjelder henholdsvis 7 og 2 prosent. Denne forskjellen skriver seg i sin helhet fra de yngre, hvor 13 prosent av de med lavinntekt opplever dette mens det gjelder 3 prosent av alle yngre. Blant middelaldrende/eldre forekommer knapt dette, uavhengig av inntekt.

Når det gjelder å ha råd til en ukes ferie borte fra hjemmet, så gjelder dette 17 prosent av dem med vedvarende lavinntekt, og det er nesten tre ganger så stor andel som vi finner i befolkningen (6 prosent). Også blant middelaldrende og eldre finner vi forskjeller her. 14 prosent av dem med lavinntekt har ikke råd til feire, mens det gjelder 5 prosent av alle. Forskjellen blant de yngre er likevel større, henholdsvis 21 og 8 prosent.

Flest studenthusholdninger som mottar støtte fra andre husholdninger

Økonomiske overføringer fra andre husholdninger (med visse unntak for underholdsbidrag) blir ikke regnet med i husholdningsinntekten til personer med vedvarende lavinntekt. Dersom slike overføringer er utbredt, vil det naturligvis påvirke vurderingen av lavinntektssituasjonen og det økonomiske handlingsrommet i husholdningene. Det er en større andel i lavinntektsgruppen enn i befolkningen som regelmessig mottar overføringer fra andre husholdninger. 8 prosent av personer med vedvarende lav inntekt sammenlignet med 3 prosent i befolkningen 16 år og over.

Det er de yngre (under 45 år) som mottar økonomiske overføringer fra andre husholdninger hyppigst. Blant yngre i lavinntektsgruppen mottok 15 prosent slike overføringer, sammenlignet med 7 prosent av alle yngre. Blant middelaldrende og eldre er det knapt som mottar regelmessig økonomisk støtte, heller ikke i lavinntektsgruppen.

Overføringer mellom private husholdninger er mest utbredt når mottakeren er student. Det er likevel en betydelig andel husholdninger uten studenter som også mottar overføringer. Holder vi studenter og elever utenfor finner vi at 12 prosent av de yngre med lavinntekt mottok regelmessige overføringer fra andre husholdninger i 2009.⁶ Den totale andelen av lavinntektshusholdninger som mottok overføringer reduseres også til 5 prosent når vi holder studenter utenfor.

Helseforhold

Personer i lavinntektsgruppen har noe dårligere helse enn befolkningen totalt. Dette skyldes til dels at det er flere eldre, men også blant de yngre finner vi visse forskjeller. I aldersgruppen 18-44 år oppgir 79 prosent av dem med vedvarende lavinntekt at de har god eller svært god helse. Det er noe lavere enn blant alle i samme alder, hvor tilsvarende andel er 83 prosent. Forskjellen er imidlertid ikke statistisk sikker. Andelen som vurderer sin egen helse som dårlig eller svært dårlig er nokså lik i denne aldersgruppen, 6 prosent av dem med lavinntekt, 4 prosent av alle.

⁶ For å få samsvar med inntektsdata som er fra 2009, stilles spørsmålet om private overføringer også for 2009, selv om intervjuet er gjennomført i 2010.

Tabell 4.11. Helseforhold for personer med vedvarende lavinntekt¹. 2001-2003, 2005-2007, 2007-2009 og 2008-2010. Prosent

	18-44 år					over 44 år					18 år og over					Uten studenter 2008-2010
	Alle	Vedvarende lavinntekt				Alle	Vedvarende lavinntekt				Alle	Vedvarende lavinntekt				
		2008-2010	2001-2003	2005-2007	2007-2009		2008-2010	2008-2010	2001-2003	2005-2007		2007-2009	2008-2010	2008-2010	2001-2003	
Egenvurdering av helse																
andel med svært god eller god helse	83	77	83	76	79	70	35	41	65	52	76	57	65	69	66	61
andel med dårlig eller svært dårlig helse	4	5	6	6	6	10	22	26	13	19	7	13	14	9	13	16
Andel med kronisk sykdom	26	22	23	32	33	40	60	59	56	48	34	40	39	43	40	46
Nedatt funksjonsevne																
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne ..	3	3	3	3	4	7	13	20	13	12	6	10	10	8	8	10
andel med noe nedsatt funksjonsevne	8	8	9	11	8	12	38	20	18	13	10	20	13	14	11	13
Andel med udekket behov for medisinsk hjelp ..	2	3	5	8	2	2	4	2	2	1	2	3	4	5	1	2
Andel med udekket behov for tannlegehjelp ...	12	16	21	24	23	5	7	6	11	10	8	12	14	18	17	19
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	6	13	14	17	13	3	6	4	6	6	4	10	10	12	10	12
Antall svar	1 300	119	195	182	125	1 760	95	100	125	105	2 060	214	295	307	230	177

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, SSB.

Blant personer over 44 år er forskjellene i vurderingen av helse noe større. I lavinntektsgruppen vurderer 52 prosent sin helse som svært god eller god, sammenlignet med 70 prosent blant alle i aldersgruppen. 19 prosent vurderer helsen som dårlig eller svært dårlig, sammenlignet med 10 prosent blant alle. Det er noe større forskjell enn i 2009, men mer likt forskjellene fra tidligere år. Slike svingninger kan ha noe med endringer sammensetningen av lavinntektsgruppen å gjøre.

I hele befolkningen oppgir 34 prosent at de har en kronisk sykdom. Dette er lavt sammenlignet med hva en finner i helseundersøkelser, der levekårsundersøkelsen 2008 viser at 57 prosent oppgir dette. Det skyldes at helseundersøkelsene bruker en langt mer omfattende registreringsmåte der det stilles flere spørsmål for å fange inn kronisk sykdom mer detaljert. De to andelene kan derfor ikke sammenlignes.

Selv om det totale omfanget av kronisk sykdom kanskje ikke blir fanget opp her, kan det brukes til sammenligning av gruppene. Forekomsten av kronisk sykdom viser langt på vei det samme bildet som egenvurdering av helsen. Blant yngre rapporterer 33 prosent kronisk sykdom, andelen blant alle unge er noe lavere, 26 prosent. Blant personer 45 år og over er det 40 prosent som oppgir kronisk sykdom, mens det er 48 prosent i lavinntektsgruppen. I denne aldersgruppen er forskjellen mellom alle og lavinntektsgruppen mindre i 2010 enn den har vært tidligere år fordi en mindre andel i lavinntektsgruppen rapporterer kronisk sykdom.

Unge i lavinntektsgruppen skiller seg svært lite fra andre unge når det gjelder nedsatt funksjonsevne. Sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne forekommer blant 12 prosent av dem med lavinntekt og 11 prosent blant alle. Bare i 2009 var det en liten (usikker forskjell), ellers er dette forholdet svært stabilt. Blant personer over 44 år finner vi imidlertid en forskjell, selv om den ikke er statistisk sikker. 25 prosent av dem med lavinntekt rapporterer nedsatt funksjonsevne, mot 19 prosent blant alle i samme alder. Andelen med nedsatt funksjonsevne i lavinntektsgruppen over 44 år har blitt synlig redusert i 2009 og 2010 sammenlignet med tidligere.

Det er få som i løpet av de siste 12 månedene ikke har fått den medisinske hjelpen de har behov for, og det er ingen forskjell mellom lavinntektsgruppen og alle (1 og 2

prosent). Tidligere har det vært en viss andel blant unge med lavinntekt som har rapportert dette, men også der har andelen nå falt til 2 prosent. Udekket behov for tannlegehjelp forekommer imidlertid oftere. 8 prosent i den voksne befolkningen totalt oppgir dette, og vi finner forskjell mellom lavinntektsgruppen og alle i begge våre aldersgrupper. Blant de middelaldrende og eldre med lavinntekt oppgir 10 prosent udekket behov for tannlegehjelp, 5 prosent av alle oppgir det samme. Blant yngre gjelder det en større andel i lavinntektsgruppen, her oppgir 23 prosent et udekket behov, sammenlignet med 12 prosent blant alle yngre. Blant de yngre er det også en relativt betydelig andel som oppgir økonomiske årsaker til at de ikke har fått dekket sitt behov for tannlegehjelp. Blant unge med lavinntekt så mange som 13 prosent, men også 6 prosent blant alle unge totalt. En kunne kanskje tenke seg at det her var studentene som ikke har råd til tannlege, men slik er det ikke. Holder vi studentene øker andelen unge med lavinntekt som ikke har hatt råd til tannlege til hele 20 prosent. Ser vi på de middelaldrende og eldre, er det også slik at flere i lavinntektsgruppen oppgir økonomi som årsak enn det er totalt, henholdsvis 6 og 3 prosent.

Tilknytning til arbeidslivet

Som vi tidligere har vært inne på er liten yrkesdeltakelse den viktigste enkeltfaktoren som kan føre til lavinntekt. Sammen med husholdningsendringer er endring i tilknytning til arbeidsmarkedet de viktigste årsakene til bevegelser inn og ut lavinntektsgruppen (Andersen og Sivertstøl 2010, Epland 2005). For de aller fleste er yrkesinntekt den absolutt viktigste inntektskilden. Dermed blir det ekstra viktig å se på tilknytningen til arbeidslivet når vi her tar for oss dem som har vedvarende lavinntekt. Vi avgrenser oss til aldersgruppen 18-66 år, og ser da også at tilknytningen til arbeidslivet i lavinntekthusholdningene generelt er mye svakere enn for andre husholdninger med hovedinntektstaker i yrkesaktiv alder.

Mens det er helårs yrkesaktive i drøyt åtte av ti husholdninger totalt, gjelder dette bare for bare fire av ti lavinntekthusholdninger. Dette har svingt noe fra år til år og var høyere i 2009, men lavere igjen i 2008 og 2007.

Når vi deler inn husholdningene i to grupper etter hovedinntektstakers alder, 18-44 år og 45-66 år, er det lite forskjell i yrkesaktiviteten. Forskjellene finner vi når vi deler inn i lavinntekthusholdninger og husholdninger totalt. Blant de eldste lavinntekthusholdningene (45-66 år) har tre av ti helårs yrkesaktive, blant de yngste (18-44 år) er det fire av ti. Det er uansett betydelig lavere enn hva som gjelder for husholdninger totalt i disse to aldersgruppene (81/82 prosent).

Blant lavinntekthusholdninger er det noe mer vanlig med minst to helårs yrkesaktive i den eldste aldersgruppen, men forskjellen i forhold til de yngste er liten, og totalt har bare 6 prosent av lavinntekthusholdninger minst to helårs yrkesaktive. I befolkningen 18-66 år gjelder det 37 prosent av husholdningene.

Selv om dette viser at tilknytningen til arbeidslivet er liten i flertallet av lavinntekthusholdningene, er det viktig å merke seg at vi finner personer med tilsynelatende stabil yrkesaktivitet i om lag fire av ti lavinntekthusholdninger, og altså minst to yrkesaktive i 6 prosent av husholdningene. Dette er altså husholdninger som på tross av yrkesaktivitet tilhører lavinntektsgruppen.

Dette illustrerer blant annet at antall helårs yrkesaktive i husholdningen er et ganske grovt mål på omfanget av inntektsgivende arbeid i husholdningen siden det omfatter både heltids- og deltidsarbeidende. Derfor skal vi også se på litt mer presise mål på yrkesaktivitet. I levekårsundersøkelsen EU-SILC kartlegges hvilken hovedaktivitet hver av de voksne husholdningsmedlemmene har i hver av kalenderårets måneder. Blant annet får vi da oppgitt om de er yrkesaktive på heltid eller deltid. Det er ikke definert hva som er skillet mellom heltid og deltid, men en må regne med at heltid er arbeid i minst 30 timer i uken. Det er heller ikke oppgitt hvor mange timer de som arbeider deltid arbeider i uken. Likevel gir dette et langt

mer presist mål på omfanget av yrkesaktivitet over året i husholdningene enn det en enkel opptelling av antallet helårs yrkesaktive gir.

Blant alle husholdninger med hovedinntektstaker i yrkesaktiv alder er det heltids yrkesaktivitet i nesten åtte av ti husholdninger. I en av fire husholdninger er det deltidsarbeid, enten i tillegg til heltid eller bare deltid. Ser vi på lavinntektsgruppen, har bare 42 prosent av husholdningene yrkesaktivitet på heltid, men 15 prosent har yrkesaktivitet (også) på deltid.

For alle husholdninger under ett finner vi stort sett at de enten ikke har en eneste måned med heltidsarbeid, eller at de har minst 12 måneders heltidsarbeid i husholdningen. Bare 4 prosent av husholdningene har heltidsarbeid av en varighet på fra 1 til 11 måneder. Også blant lavinntektshusholdningene har det store flertallet av husholdninger enten ingen eller 12 eller flere måneder med heltidsarbeid. Men her finner vi likevel en større andel med heltidsarbeid på mindre enn 12 måneder, 11 prosent.

Ser vi på andel husholdninger som har heltids yrkesaktivitet på til sammen 12 måneder eller mer, er denne andelen langt lavere i lavinntektshusholdninger enn blant husholdninger totalt, 31 mot 75 prosent. Likevel ser vi altså at tre av ti husholdninger med vedvarende lavinntekt yter minst ett årsverk. Denne andelen er lik for både de yngre og de noe eldre med lavinntekt. Det er nokså likt det en tidligere har funnet når lavinntektshusholdninger avgrenses på grunnlag av ett enkelt års inntekter (Andersen 2008).

Det gjennomsnittlige antallet måneder med heltids yrkesaktivitet er cirka 13 måneder blant alle husholdninger med hovedinntektstaker under 67 år, sammenlignet knappe 5 månedsverk blant lavinntektshusholdningene. Regner en gjennomsnittet blant husholdningene med heltids yrkesaktivitet blir forskjellen noe mindre, henholdsvis 16,4 og 11,4 måneder. I tillegg kommer noen få månedsverk med yrkesaktivitet på deltid, 2,6 og 1,6 månedsverk blant henholdsvis alle husholdninger og husholdninger med vedvarende lavinntekt.

Rundt halvparten av lavinntektshusholdningene har yrkesaktivitet i løpet av et år, enten på heltid eller deltid. Blant disse er det en merkbar yrkesaktivitet. I gjennomsnitt arbeider disse husholdningene over 9,5 måneder på heltid. I tillegg kommer over 3 måneder yrkesaktivitet på deltid. Til sammen er det bare over 12 måneder yrkesaktivitet. Dette er altså husholdninger som har vedvarende lavinntekt basert på registrerte inntekter, til tross for en ganske stor arbeidsinnsats.

Sammenligner vi yngre og eldre lavinntektshusholdninger tyder tallene nå på at andelen yrkesaktive er noe høyere blant de litt yngre (18-44 år) enn blant de eldre (45 år og over). Blant yngre lavinntektshusholdninger er det 59 prosent uten noen helårs yrkesaktive, blant eldre lavinntektshusholdninger er tilsvarende andel 69 prosent. Også gjennomsnittlig antall måneder på heltid er noe høyere blant de yngre enn blant de eldre, og andelen yngre lavinntektshusholdninger som arbeider minst 12 måneder på heltid er også så vidt høyere enn blant de litt eldre, 32 mot 29 prosent. Selv om det er vanskelig å si noe sikkert, kan det se ut til at yrkesaktiviteten i lavinntektshusholdninger endret seg noe fra år til år. Tallene for 2010 viser omtrent samme nivå som i 2007, mens aktiviteten var noe høyere i 2009 og kanskje noe lavere i 2008.

Arbeid som selvstendig kunne være noe av forklaringen på at det er såpass mange lavinntektshusholdninger som har yrkesaktivitet. Inntektsdannelsen for selvstendige er annerledes enn for ansatte, blant annet har de muligheten for å trekke fra underskudd i driften fra tidligere år, og det har tidligere vist seg noe vanskeligere å fange opp inntekter for selvstendige i registrene. Tabellen viser at det er et noe innslag av selvstendige spesielt i den eldste lavinntektsgruppen. Dette medfører at hver tiende lavinntektshusholdning her er klassifisert som selvstendig. I befolkningen totalt er det 6 prosent. Det er likevel ikke så mange at det kan forklare at mange har lav skatteinntekt til tross for at de arbeider relativt mye.

Kan arbeidsledighet være en viktig forklaring på lavinntekt? Det forekom arbeidsledighet i 14 prosent av husholdningene med vedvarende lavinntekt, sammenlignet med 5 prosent av alle husholdninger. Dette er en større andel arbeidsledighet i lavinntektsgruppen enn vi har kunnet observere tidligere. I alt 5 prosent av lavinntektshusholdningene har hatt arbeidsledighet i minst 12 måneder, mens 8 prosent har hatt ledighet i 1-11 måneder. Arbeidsledighet forekommer oftere blant unge med lavinntekt (15 prosent) enn blant de litt eldre (9 prosent). Blant de eldste er det imidlertid et nokså klart trekk at arbeidsledigheten varer lenge – 8 prosent har hatt arbeidsledighet i minst 12 måneder. Blant de yngre er varigheten mer jevnt fordelt fra 1 til 12 måneder. Siden arbeidsledighet forekommer oftere i lavinntektsgruppen er også antallet måneder med ledighet i gjennomsnitt høyere, 1,2 måneder sammenlignet med 0,4 i befolkningen generelt. Ledighet forekommer blant lavinntektshusholdninger både med og uten yrkesaktivitet.

Andre forklaringer på lav yrkesaktivitet i lavinntektshusholdninger kan være innslaget av studenter og/eller pensjonister i husholdningene. Heltids studenter finner vi i 36 prosent av lavinntektshusholdningene, naturligvis oftest i yngre husholdninger (hovedinntektstaker under 45 år).

Pensjonister, vesentlig uføre- og førtidspensjonister, forekommer noe sjeldnere, i 15 prosent av lavinntektshusholdningene. Forekomsten er imidlertid, naturlig nok, svært aldersavhengig. Pensjonister forekommer bare i 7 prosent blant unge lavinntektshusholdninger, mens de forekommer i 42 prosent av lavinntektshusholdninger med hovedinntektstaker i alderen 45-66 år.

Tabell 4.12. Husholdninger med ulik tilknytning til arbeidslivet. Alle husholdninger og husholdninger med vedvarende lavinntekt¹ etter hovedinntektstakers alder 2005-2007, 2006-2008, 2007-2009 og 2008-2010. Prosent

	18-44 år					18-66 år					18-66 år				
	Alle		Vedvarende lavinntekt			Alle		Vedvarende lavinntekt			Alle		Vedvarende lavinntekt		
	2008-2010	2005-2007	2006-2008	2007-2009	2008-2010	2008-2010	2005-2007	2006-2008	2007-2009	2008-2010	2008-2010	2005-2007	2006-2008	2007-2009	2008-2010
Antall helårs yrkesaktive i husholdningen															
0	18	64	77	52	59	19	69	63	51	69	18	65	74	52	61
1	45	28	19	40	36	44	17	33	39	21	44	25	21	40	33
2+	37	8	4	8	5	37	14	4	10	9	37	10	4	8	6
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen															
0	19	52	66	49	56	25	66	66	56	64	22	55	66	50	58
1-6	3	12	12	7	7	1	3	2	1	1	2	10	11	6	6
7-11	2	6	4	9	5	2	3	0	3	6	2	6	3	8	5
12+	77	30	17	35	32	72	28	32	40	29	75	29	20	36	31
Gjennomsnittlig antall måneder	13,4	5,2	3,4	6,1	5,0	12,3	4,7	4,1	5,6	4,5	12,9	5,1	3,5	5,9	4,9
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen															
0	78	83	80	74	83	74	85	91	82	90	76	84	82	76	85
1-6	4	5	9	10	3	2	1	2	3	0	3	4	8	8	2
7-11	2	2	4	3	2	1	4	0	1	3	2	2	3	3	2
12+	16	10	7	13	12	23	10	7	13	7	19	10	7	13	11
Gjennomsnittlig antall måneder	2,3	1,6	1,5	2,3	1,8	3,0	1,9	1,0	1,9	1,2	2,6	1,7	1,4	2,3	1,6
Andel husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet	5	8	4	4	6	6	4	2	12	23	6	7	4	6	10
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen															
0	94	87	87	90	85	97	90	94	94	91	95	88	89	91	86
1-6	3	4	2	5	5	1	5	2	1	1	2	4	2	5	4
7-11	1	5	2	2	6	1	1	0	2	0	1	4	2	2	4
12+	2	4	8	2	5	2	4	5	3	8	2	4	7	2	5
Gjennomsnittlig antall måneder	0,4	1,7	1,2	0,6	1,2	0,3	1,0	0,8	0,6	1,1	0,4	1,1	1,2	0,6	1,2
Andel husholdninger med heltids studenter. Prosent	18	41	50	32	43	10	7	5	7	11	14	32	42	27	36
Andel husholdninger med heltids pensjonister	4	1	1	7	7	27	50	55	38	42	14	13	11	13	15

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, SSB.

4.8. Lavinntekt innen ulike grupper

I kapittel 5 vil det bli presentert en rekke ulike økonomiske indikatorer for ulike grupper av befolkningen. I dette avsnittet ser vi nærmere på forekomsten av vedvarende lavinntekt innen flere av de samme gruppene.

Kvinner og menn

Det er relativt små forskjeller i vedvarende lavinntekt mellom menn og kvinner. Dersom studentene utelates hadde kvinnene en andel med vedvarende lavinntekt på 9 prosent i perioden 2007 til 2009 basert på EUs lavinntektsdefinisjon, mens menn hadde en andel på 7 prosent (tabell 4.13). Det er først og fremst en høyere andel minstepensjonister blant kvinnene som forklarer forskjellen mellom kjønnene ved bruk av denne lavinntektsdefinisjonen. For OECDs lavinntektsdefinisjon har både kvinner og menn en andel med vedvarende lavinntekt på 3 prosent.

Barnefamilier

På samme måte som for årlig lavinntekt er andelen enslige forsørgere med vedvarende lavinntekt høyere enn for par med barn. Mens om lag 5 prosent av alle par med barn under 18 år hadde vedvarende lavinntekt i perioden 2007 til 2009, var tilsvarende andel for enslige forsørgere mer enn tre ganger så høy, - 16 prosent (EU-definisjonen). Husholdningstypen er her basert på situasjonen siste året i treårsperioden (2009). Benyttes OECDs lavinntektsdefinisjon er derimot forskjellene noe mindre mellom enslige forsørgere og par med barn.

Sannsynligheten for å ha vedvarende lavinntekt øker betydelig med barnetallet både innen parfamilier og enslige forsørgere. Mens andelen med vedvarende lavinntekt blant par med to barn bare er 3 prosent, er tilsvarende andel så høy som 21 prosent blant par med minst fire barn.

En stor andel av de store barnefamiliene har innvandrerbakgrunn. Vi ser nærmere på forekomsten av vedvarende lavinntekt for barn med innvandrerbakgrunn i kapittel 4.10.

Unge aleneboende

Unge som bor alene er en av de gruppene som er overrepresentert blant de med lavinntekt. Blant unge som bor alene er det likevel et meget høyt innslag av studenter som er med på å påvirke andelen med lavinntekt. Dersom vi utelater studentene, hadde 23 prosent av alle aleneboende under 35 år vedvarende lavinntekt i 2009 (EU-definisjon). Dette var samme andel som året før.

Blant aleneboende har det stor betydning *hvor lenge* en har vært aleneboende. Mens altså så mange som nesten 1 av 4 av alle unge som hadde bodd alene i minst tre påfølgende år hadde vedvarende lavinntekt, faller andelen når vi ser på de som bare i en kortere periode har bodd alene. For de som var aleneboende i bare ett av de tre siste årene, var andelen med vedvarende lavinntekt 10 prosent, det vil si om lag som i befolkningen generelt. Dette tyder igjen på at det å kunne inngå i en husholdning med andre, for eksempel foreldre eller en samboer, har en positiv effekt på husholdningsøkonomien til de unge.

Innvandrere

Ifølge tabell 4.13 hadde 26 prosent av alle personer med innvandrerbakgrunn vedvarende lavinntekt i treårsperioden 2007 til 2009 (EU-definisjonen). Dette var samme andel som året før. Den høyeste andelen med 3-årsinntekter under lavinntektsgrensen finner vi blant innvandrere med bakgrunn fra Asia, Afrika og Latin-Amerika, med en andel på 33 prosent (EU-definisjonen). Dette var en litt lavere andel enn året før (34 prosent).

Det er likevel betydelige forskjeller i vedvarende lavinntekt innen innvandrerbefolkningen, blant annet ut i fra landbakgrunn. Dette vil bli nærmere omtalt i neste kapittel.

Tabell 4.13. Andel personer med vedvarende lavinntekt, etter ulike kjennemerker

	OECD-definisjon (50%)								EU-definisjon (60%)							
	1997- 1999	1999- 2001	2001- 2003	2003- 2005	2005- 2007	2006- 2008	2007- 2009		1997- 1999	1999- 2001	2001- 2003	2003- 2005	2005- 2007	2006- 2008	2007- 2009	
Kvinner og menn																
Kvinner	2	2	3	3	4	4	4		11	10	10	10	11	11	11	
Menn	3	3	3	4	4	4	4		7	7	8	9	8	8	8	
Kvinner og menn (uten studenter)¹																
Kvinner	2	2	2	3	3	3	3		10	9	9	9	9	9	9	
Menn	2	2	3	3	3	3	3		6	6	7	7	7	7	7	
Barnefamilier																
Personer som har tilhørt enslig forsørgerhusholdning i alle årene i treårsperioden	3	2	4	6	7	8	8		9	4	10	11	16	17	18	
Personer i enslig forsørgerhusholdning siste året i treårsperioden	4	2	4	6	7	8	8		8	4	8	10	14	15	16	
med 1 barn	:	:	:	:	3	4	4		:	:	:	:	9	10	10	
med 2 barn	:	:	:	:	6	6	6		:	:	:	:	13	14	15	
med 3 eller flere barn	:	:	:	:	18	21	21		:	:	:	:	29	31	32	
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-6 år	2	2	3	5	4	4	5		3	3	5	6	6	7	7	
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-17 år	2	2	3	4	3	3	3		3	3	4	5	5	5	5	
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-17 år, med 1 barn	1	1	2	2	2	2	2		2	2	4	3	4	4	4	
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-17 år, med 2 barn	1	1	1	1	2	2	2		2	2	2	2	3	3	3	
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-17 år, med 3 eller flere barn	3	3	5	8	6	7	7		4	5	7	10	9	9	9	
av dette med 4 eller flere barn	:	:	:	:	17	18	18		:	:	:	:	21	21	21	
av dette med 5 eller flere barn	:	:	:	:	37	38	37		:	:	:	:	41	41	41	
Alle barn under 18 år	2	2	3	5	5	5	5		4	3	6	7	7	8	8	
Unge aleneboende (uten studenter)¹																
Personer under 35 år som har vært aleneboende i alle årene i treårsperioden	8	8	8	9	10	10	10		17	22	19	23	22	23	23	
Personer under 35 år som har vært aleneboende i 2 av 3 år i perioden	6	5	9	8	6	6	7		14	12	17	15	15	16	17	
Personer under 35 år som har vært aleneboende i 1 av 3 år i perioden	2	3	4	3	4	4	4		8	7	9	11	10	10	10	
Innvandrerbefolkningen																
Innvandrere eller norskfødte med innvandrereforeldre	12	11	16	19	17	17	16		23	19	25	29	27	26	26	
Personer som er innvandrere eller er norskfødte med innvandrereforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika eller Latin-Amerika	15	16	22	24	20	20	19		28	23	30	35	32	31	30	
av dette fra Afrika, Asia eller Latin-Amerika	:	:	:	:	23	23	22		:	:	:	:	35	34	33	
Folketrygdpensjonister																
Alderspensjonister (i hele treårsperioden)	1	1	1	0	1	1	1		28	26	22	20	18	17	16	
Uførepensjonister (i hele treårsperioden)	1	0	0	1	1	1	1		10	7	6	7	8	9	8	
Personer med tidsbegrenset uførepensjon (siste året)					2	2	2						9	11	11	
Aleneboende minstepensjonister (siste året)	:	:	:	:	3	2	2		:	:	:	:	74	72	70	
- med alderspensjon	:	:	:	:	2	2	2		:	:	:	:	79	77	76	
- med uførepensjon	:	:	:	:	4	4	3		:	:	:	:	60	61	57	
Alle personer uten studenter	1,9	1,8	2,4	3,0	3,0	3,2	3,3		8,1	7,8	7,9	7,9	8,1	8,2	8,1	
Alle personer	2,3	2,2	2,9	3,9	3,9	4,1	4,1		9,0	8,5	8,9	9,5	9,4	9,5	9,5	

¹ Personer som er aleneboende siste året i treårsperioden og som mottar studielån.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1997-2003) og inntektsstatistikk for husholdninger (2004-).

Trygdemottakere

Innen de store trygdegruppene har det vært en gunstig utvikling når det gjelder forekomsten av vedvarende lavinntekt. Alderspensionistene er fremdeles en gruppe som er overrepresentert blant de med kronisk lave inntekter, når en benytter EUs lavinnteksdefinisjon. Dette er et forhold som vi har omtalt tidligere, og som skyldes at lavinntektsgrensen ved denne definisjonen ligger høyere enn minstestelsene i folketrygden. Det er likevel en klar og entydig tendens til at andelen eldre i lavinnteksgruppen faller. I perioden 2007-2009 hadde hver sjettede alderspensionister vedvarende lavinntekt. Går en ti år tilbake hadde nær en av tre alderspensionister vedvarende lavinntekt..

Det er en klart lavere andel uførepensionister med vedvarende lavinntekt enn alderspensionister, 8 prosent i perioden 2007 til 2009. Dette betyr at uførepensionister har om lag samme sannsynlighet for å ha kronisk lave inntekter som befolkningen generelt.

4.9. Nærmere om innvandrere med vedvarende lavinntekt

Som det går fram av tabell 4.13 så er personer med innvandrerbakgrunn betydelig overrepresentert i gruppen med vedvarende lavinntekt. Det er imidlertid betydelige variasjoner innen innvandrerbefolkningen, for eksempel med hensyn til landbakgrunn, som ikke kommer til syne når en bare ser på innvandrergruppen samlet. I tillegg viser det seg at med økt botid, reduseres også risikoen for å ha vedvarende lavinntekt.

Andelen med lavinntekt halvert etter ti års botid

Tabell 4.14 viser andelen med vedvarende lavinntekt innen ulike innvandrergrupper og etter ulik botid i landet. Lavinnteksdefinisjonen er her avgrenset til EUs metode.

Det går fram av tabellen at med økt botid, faller også andelen innvandrere med lavinntekt. For alle innvandrere som bare har bodd i landet i 3 år, hadde 40 prosent vedvarende lavinntekt i 2009. For innvandrere som har bodd i landet fra 4 til 9 år er andelen med lavinntekt på 28 prosent, og faller ytterligere til 19 prosent for alle som har bodd i landet i 10 år eller mer. På tross av dette har innvandrere med svært lang botid i Norge mer enn dobbel så høy andel med vedvarende lavinntekt, som det en finner i befolkningen generelt (8 prosent).

Det er likevel store variasjoner mellom innvandrergruppene, der noen innvandringsland peker seg ut ved å ha en svært høy andel med vedvarende lavinntekt selv etter lang botid. Dette gjelder for eksempel for innvandrere med bakgrunn fra Tyrkia, Pakistan, Irak og Somalia. Selv etter ti års botid hadde for eksempel innvandrere med bakgrunn fra disse landene en andel med vedvarende lavinntekt på mellom 30 og 60 prosent.

Blant de innvandrergruppene der andelen med lavinntekt – etter minst 10 års botid – er på nivå med hele befolkningen, finner en først og fremst innvandrere fra vesteuropeiske land som Storbritannia, Sverige, Danmark og Tyskland. Men også for noen innvandrere med bakgrunn fra land utenfor Europa, er andelen med vedvarende lavinntekt relativt lav, når de har bodd i landet i flere år. Dette gjelder for eksempel for innvandrere fra Sri Lanka og Vietnam. Den store variasjonen i lavinntekt innen grupper av innvandrere med like lang botid, tilsier at også andre faktorer enn botid er med på forklare variasjoner i vedvarende lavinntekt.

Tabell 4.14. Andelen innvandrere med vedvarende lavinntekt¹ (EUs definisjon), etter botid. Treårsperioden 2007-2009. Prosent

	I alt	Botid		
		3 år	4-9 år	10 år og lengre
Hele befolkningen	8,1	-	-	-
Innvandrere	24,3	40,4	28,0	19,2
Landbakgrunn fra²:				
Norden, Vest-Europa unntatt Tyrkia, Nord-Amerika og Oseania	11,6	26,1	14,1	8,8
Øst-Europa, Asia, Afrika, Latin-Amerika og Tyrkia	29,0	44,4	31,5	24,0
Danmark	9,1	22,7	14,4	7,7
Storbritannia	9,7	18,0	13,4	8,0
Sverige	10,0	21,8	12,7	7,6
Tyskland	13,7	27,0	11,7	9,7
Sri Lanka	15,8	41,1	20,9	14,1
Filippinene	16,8	54,8	14,0	9,4
Bosnia-Hercegovina	17,7	22,4	13,2	18,1
Vietnam	20,8	37,4	25,4	19,9
Iran	24,7	52,3	28,7	22,2
Polen	25,3	36,1	19,5	14,1
Russland	25,6	50,1	26,3	14,2
Tyrkia	29,5	40,9	30,7	28,6
Pakistan	33,1	49,5	37,3	31,6
Afghanistan	46,5	62,2	47,6	33,6
Irak	47,4	72,3	52,6	41,3
Somalia	66,3	84,3	68,0	60,2

¹ Studenter ikke inkludert.² Kun innvandrere.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

4.10. Nærmere om barn med vedvarende lavinntekt

Vi ser avslutningsvis på forekomsten av vedvarende lavinntekt blant barn, med særlig fokus på barn med innvandrerbakgrunn.

I 2009 var det 962 000 barn under 18 år som også hadde vært bosatt i landet i de to foregående årene. Blant disse barna tilhørte 7,7 prosent en husholdning som, i følge EUs lavinntektsdefinisjon, hadde vedvarende lavinntekt (tabell 4.15). Dette tilsvarer et antall i befolkningen på om lag 74 000 barn. Ved bruk av OECDs lavinntektsdefinisjon er andelen noe lavere, 5 prosent, eller 48 000 barn.

Sammenlignet med forrige måling er det bare blant barn i alderen 11-17 år at vi ser en liten økning i andelen vedvarende lavinntekt, fra 7,1 til 7,2 prosent (EU-definisjon). For yngre barn er det ingen endring.

4 av 10 barn med vedvarende lavinntekt har innvandrerbakgrunn

Innvandrerbarn er klart overrepresentert blant barn med vedvarende lavinntekt, men det er igjen store variasjoner avhengig av hvilket opprinnelsesland barna har. I 2009 hadde vel 37 prosent av alle barn med bakgrunn fra Øst-Europa, Afrika, Asia eller Latin-Amerika vedvarende lavinntekt, ifølge EUs lavinntektsdefinisjon. Dette betyr at om lag 30 000, av de i alt 74 000 barna i lavinntektsgruppen, hadde innvandrerbakgrunn fra ett av disse områdene.

Det er likevel betydelige forskjeller i lavinntektsandelene alt etter hvilket opprinnelsesland barna har. Den høyeste andelen med lavinntekt finner en blant barn med bakgrunn fra land som Irak, Afghanistan og Somalia der mellom 53 og 72 prosent av barna bor i familier med vedvarende lavinntekt, i følge EUs lavinntektsdefinisjon. Også barn med bakgrunn fra Pakistan, Tyrkia, Marokko og Russland er kraftig overrepresentert i lavinntektsgruppen.

Blant innvandrerbarn i husholdninger med relativ lav andel med vedvarende lavinntekt, finner vi barn med bakgrunn fra Bosnia, Sri Lanka, India, Filippinene og Thailand.

Tabell 4.15. Andel barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt.¹ Alder refererer seg til siste året i treårsperioden

	Andel med vedvarende lavinntekt				Antall barn i befolkningen	
	OECD-definisjon (50%)		EU-definisjon (60%)			
	2006-2008	2007-2009	2006-2008	2007-2009	2006-2008	2007-2009
Barn under 18 år	5,0	5,0	7,6	7,7	961 000	962 000
Barn 0-5 år	5,1	5,1	8,0	8,0	230 000	233 000
Barn 6-10 år	5,4	5,4	8,0	8,0	295 000	294 000
Barn 11-17 år	4,6	4,6	7,1	7,2	436 000	435 000
Barn under 18 år som er innvandrere eller er norskfødte med innvandrerforeldre	27,6	26,6	36,4	35,6	83 000	89 000
Barn under 18 år som er innvandrere eller er norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika eller Latin-Amerika	29,1	27,9	38,2	37,3	76 000	81 000
av dette fra:						
Polen	18,3	22,1	28,2	33,8	1 800	3 000
Litauen	15,9	19,5	27,2	31,2	400	1 000
Russland	28,2	26,4	38,2	36,8	2 600	3 000
Bosnia-Hercegovina	5,8	5,4	10,5	9,7	3 000	3 000
Kosovo	20,9	19,9	31,0	30,3	4 000	4 000
Makedonia	18,1	15,9	26,6	24,4	700	1 000
Tyrkia	27,5	25,3	40,5	36,4	4 000	4 000
Marokko	33,6	31,2	42,8	41,8	2 200	2 000
Eritrea	17,9	17,4	25,9	27,5	900	1 000
Somalia	61,1	60,2	72,4	72,2	7 700	8 000
Afghanistan	48,0	41,4	58,1	53,0	2 600	3 000
Sri Lanka	9,3	8,5	13,3	12,8	4 400	4 000
Filippinene	10,2	8,3	15,4	13,0	1 200	1 000
India	9,9	9,2	13,9	13,2	1 700	2 000
Irak	46,4	42,9	58,8	55,9	7 400	8 000
Iran	16,7	14,3	25,6	24,4	3 000	3 000
Kina	24,0	23,0	33,9	32,1	1 000	1 000
Pakistan	34,5	32,9	43,7	41,9	7 900	8 000
Thailand	7,9	9,5	13,1	14,3	1 300	2 000
Vietnam	13,1	12,7	19,8	19,6	5 200	5 000
Chile	12,1	11,3	17,6	16,8	1 100	1 000
Bostedsfylke						
Østfold	6,8	7,0	10,3	10,7	53 100	53 300
Akershus	3,5	3,6	5,4	5,5	115 800	116 600
Oslo	12,4	12,1	16,6	16,4	93 000	95 000
Hedmark	5,4	5,2	8,5	8,5	35 800	35 400
Oppland	4,4	4,4	7,2	7,4	35 000	34 700
Buskerud	5,2	5,3	8,2	8,5	49 900	50 100
Vestfold	5,0	5,1	7,9	8,1	45 700	45 600
Telemark	6,1	5,9	9,3	9,0	32 300	32 000
Aust-Agder	5,0	5,1	7,9	8,1	22 100	22 100
Vest-Agder	4,2	4,5	7,0	7,4	36 000	36 100
Rogaland	3,3	3,3	5,1	5,1	92 200	92 500
Hordaland	3,8	3,8	6,0	6,0	97 300	97 300
Sogn- og fjordane	2,8	2,8	4,8	4,6	22 900	22 600
Møre og Romsdal	3,0	3,0	5,0	5,0	51 200	51 000
Sør-Trøndelag	3,9	4,0	6,3	6,5	56 800	56 800
Nord-Trøndelag	4,2	4,2	7,0	7,2	27 700	27 500
Nordland	3,6	3,5	6,1	6,1	47 600	46 900
Troms	3,2	3,2	5,3	5,5	31 500	31 300
Finnmark	3,1	3,1	5,1	5,4	15 100	14 900

¹ Gjennomsnittlig treårsinntekt under hhv. 50 og 60 prosent av mediangjennomsnittet i treårsperioden.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Det kan være flere forklaringer på hvorfor landbakgrunn betyr så mye for innvandrerbarnas sannsynlighet for å tilhøre lavinntektsgruppen. Som tidligere vist kan for eksempel ulik botid ha betydning for foreldrenes muligheter til å skaffe seg inntektsgivende arbeid. Selv om alle barn som blir omtalt i dette kapitlet har bodd i Norge i minst tre år (2007 til 2009), vil barn med kort botid – for eksempel nyankomne flyktninger - trolig ha mindre sannsynlighet for å ha foreldre som er godt etablert på arbeidsmarkedet, enn barn med foreldre som har bodd lenge i landet. Det har i tillegg vist seg at barn som er overrepresentert i lavinntektsgruppen ofte kommer fra land der det er vanlig med store familier og svak yrkes-tilknytning blant mødrene.

Sammenlignet med forrige treårsperiode har det vært en nedgang i andelen innvandrerbarn med lavinntekt, men på grunn av at det har blitt flere innvandrere i befolkningen utgjør innvandrerbarn likevel en økende andel av alle barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt. For en nærmere oversikt over vedvarende lavinntekt blant barnefamilier generelt og innvandrerbarn spesielt, viser vi til Epland og Kirkeberg (2009).

Lavest risiko for vedvarende lavinntekt for barn bosatt på Vestlandet

Det er betydelige regionale forskjeller i andelen barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Oslo skiller seg ut ved å ha den klart høyeste andelen barn i lavinntektsgruppen. I treårsperioden 2007-2009 hadde mer enn hvert sjette barn i Oslo vedvarende lavinntekt (EUs metode). Men også andre fylker på Østlandet har en relativt høy andel barn i lavinntektsgruppen. Dette gjelder både for Østfold, Telemark og Buskerud. Risikoen for å ha vedvarende lavinntekt er minst blant barn bosatt på Vestlandet. Aller minst risiko har barn i Sogn og Fjordane, der andelen var på 4,6 prosent i perioden 2007-2009.

5. Sosiale indikatorer

Mads Ivar Kirkeberg og Tor Morten Normann

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- *Fra 2008 til 2009 gikk andelen med lavinntekt ned i alle grupper*
- *Andelen med sosialhjelp øker blant enslige forsørgere og unge aleneboende*
- *Et vanskeligere arbeidsmarked i 2009 førte til at mange grupper fikk en dårligere yrkestilknytning. Dårligst var utviklingen for unge aleneboende*
- *Husholdningenes gjeld har økt betydelig de siste årene, men andelen med høye renteutgifter i forhold til inntekt har gått kraftig ned i takt med det fallende rentenivået*
- *Betalingsproblemer er mest utbredt blant unge med lave inntekter*
- *Barnefamilie med lavest inntekter og yngre med vedvarende lavinntekt bor oftest trangt*
- *Eldre med lave inntekter har sjeldnere høy boutgiftsbelastning enn unge med lave inntekter*

Ulike indikatorer kan brukes til å belyse ulike gruppers økonomi og levekår. I dette kapitlet gir vi en oppsummering og oversikt over ulike sosiale indikatorer og sammenligner de ulike økonomisk utsatte gruppene med hverandre. Hvilke grupper er mer overrepresentert enn andre innenfor de ulike indikatorene, og hvordan har utviklingen vært de siste årene? Vedlegg B viser alle indikatorene innenfor hver enkelt gruppe, mens vedlegg C viser alle gruppene fordelt etter de ulike indikatorene.

5.1. Lavinntekt

Situasjonsbeskrivelse

Både i kapittel 3 og 4 er det gitt en grundig gjennomgang av henholdsvis årlig og vedvarende lavinntekt. I 2009 hadde 9,5 prosent av befolkningen (uten studenter) lavinntekt målt ved 60 prosent av medianinntekten og ved hjelp av EU sin ekvivalensskala (se figur 5.1). Dette utgjør 447 000 personer. De fleste av gruppene som er vist i figur 5.1 er overrepresenterte i lavinntektsgruppen. Mest overrepresentert er aleneboende minstepensjonister, mottakere av supplerende stønad, sosialhjelpsmottakere, langtidsledige, innvandrere og unge aleneboende. Nesten syv av ti aleneboende minstepensjonister hadde lavinntekt i 2009, om lag 53 000 personer (se figur 5.2). Det samme gjaldt om lag halvparten av alle mottakere av supplerende stønad og mottakere av sosialhjelp, men disse to gruppene er antallmessig vidt forskjellige. Mottakere av supplerende stønad med lavinntekt utgjør om lag 1 000 personer, mens sosialhjelpsmottakere med lavinntekt utgjør 75 000 personer.

Fire av ti langtidsledige har lavinntekt, mens tre av ti med innvandrerbakgrunn lå under lavinntektsgrensen i 2009. I 2009 utgjorde personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvander eller norskfødt med innvandrerforeldre, og har landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika den største gruppen blant de med lavinntekt – 139 000 personer.

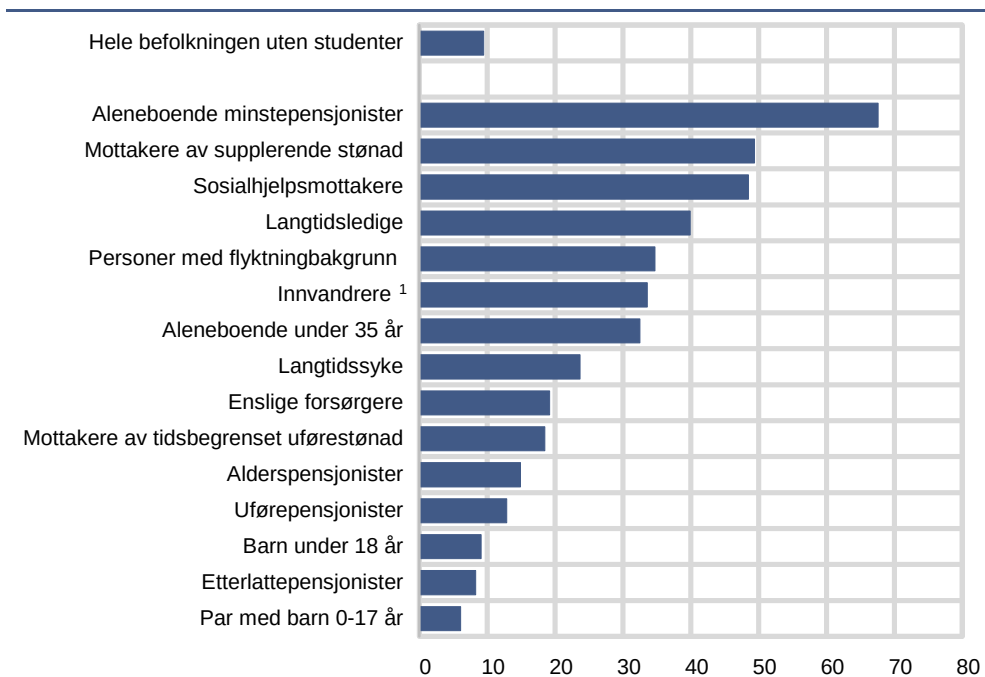
Barnefamilier har generelt god økonomi. Når vi ser på barnefamilier under ett, finner vi at 9,1 prosent av barna under 18 år bor i husholdninger med lavinntekt. Det vil si til sammen 101 000 barn. Innenfor barnefamilie er det imidlertid store forskjeller. I husholdninger med to forsørgere hadde 6,1 prosent lavinntekt, mens blant enslige forsørgere var tilsvarende lavinntektsandel 19,2 prosent. Barn med eneforsørgere har dermed drøyt tre ganger høyere sannsynlighet for å havne i lavinntektsgruppen sammenlignet med barn i husholdninger med to forsørgere.

Blant aleneboende er det relativt mange med lavinntekt blant de yngste og de eldste. I alderen 35-66 år er sannsynligheten for å tilhøre lavinntektsgruppen bare halvparten så stor sammenlignet med de som er under 35 år eller 67 år og eldre.

Mange personer befinner seg i lavinntektsgruppen bare en kort periode. Antallet personer med vedvarende lavinntekt er derfor klart lavere enn for årlig lavinntekt. Andelen med vedvarende lavinntekt varierer etter hvilken lavinnteksdefinisjon en benytter og etter observasjonsperiode. I treårsperioden 2007-2009 hadde for eksempel 8,1 prosent av befolkningen en gjennomsnittlig ekvivalentinntekt under 60 prosent av medianinntekten i samme periode. I følge en annen definisjon hadde 5,1 prosent av befolkningen vedvarende lavinntekt i 2009. Etter denne målemetoden må en person ha en ekvivalent husholdningsinntekt under lavinntektsgrensen i 2009 og i minst to av de tre foregående årene for å ha vedvarende lavinntekt, det vil si at observasjonsperioden strekker seg over fire år (2006-2009).

De personene som er overrepresentert i gruppen med vedvarende lavinntekt, er i stor grad de samme som er omtalt når det gjelder årlig lavinntekt, for eksempel innvandrere, barnerike familier og yngre og eldre aleneboende.

Figur 5.1. Andel personer i husholdninger med lavinntekt, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2009

¹ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre og har landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika.
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

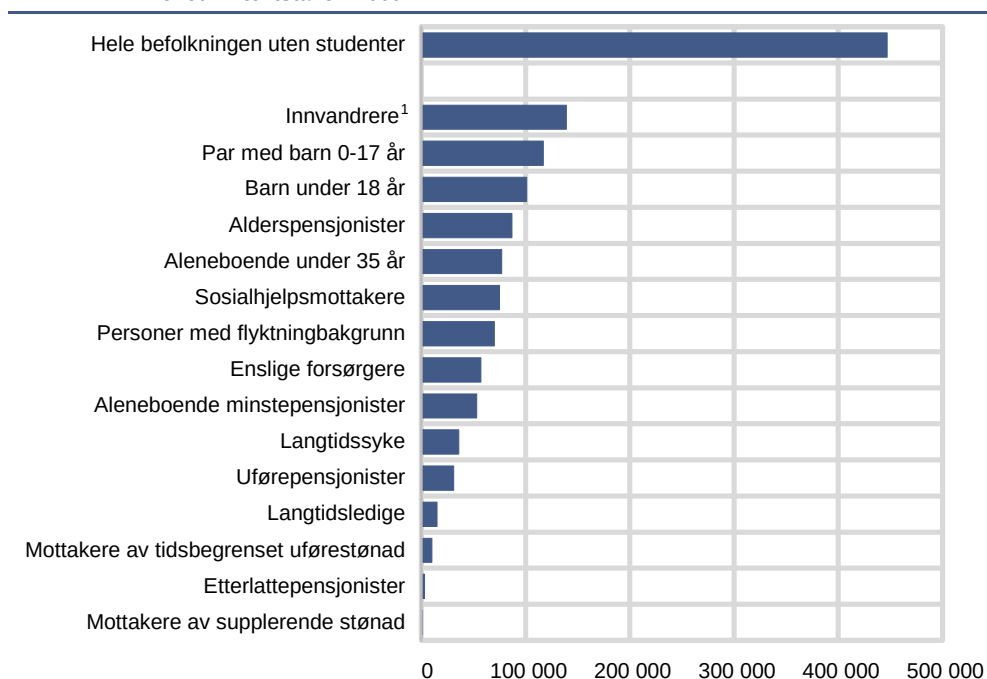
Utviklingstrekk

Andelen med lavinntekt i befolkningen (uten studenter) gikk ned med 0,7 prosentpoeng fra 10,2 prosent i 2008 til 9,5 prosent i 2009. I antall vil det si om lag 27 000 færre personer med lavinntekt. I løpet av de siste 5 årene, fra 2005 til 2009, har den relative andelen med lavinntekt endret seg lite i befolkningen generelt, men antall personer i lavinntektsgruppen har økt i denne perioden på grunn av en økende befolkning. Fra 2005 til 2009 økte antallet med årlig lavinntekt, etter EU sin lavinnteksdefinisjon, med 16 000 personer.

Den relative andelen med lavinntekt har sunket i mange av de gruppene som studeres i denne rapporten både når vi ser på utviklingen siste år og de siste fem årene. Fra 2008 til 2009 gikk andelen med lavinntekt etter EU sin lavinnteksdefinisjon ned i alle grupper (se vedleggstabell B1). Størst var nedgangen blant personer med supplerende stønad, aleneboende minstepensjonister, langtidsledige og sosialhjelpsmottakere. Sammenlignet med situasjonen fem år tidligere, i 2005,

har det også vært en nedgang for mange grupper i andelen under EUs lavinntektsgrense. Aleneboende minstepensjonister skiller seg her ut med størst nedgang – fra 75 prosent i 2005 til drøyt 67 prosent i 2009. Dette må sees i sammenheng med en opptrapping av minstepensjonene i 2008, og den generelle demografiske utviklingen ved at nye kull av pensjonister har et bedre inntektsgrunnlag enn tidligere kull. Størst økning i andelen med lavinntekt fra 2005 til 2009 finner en blant enslige forsørgere og unge aleneboende med henholdsvis 1,9 og 1,7 prosentpoeng. I antall medførte dette en økning med henholdsvis 7 600 og 13 600 personer i disse to typiske lavinntektsgruppene.

Figur 5.2. Antall personer i husholdninger med lavinntekt, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2009

¹ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre og har landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika.
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

5.2. Økonomisk utsatthet

Situasjonsbeskrivelse

Sosialhjelp og bostøtte mottas hovedsakelig av den delen av befolkningen som befinner seg nederst i inntektsfordelingen, og disse stønadene er derfor langt mer utbredt i lavinntektsgruppene. Mottak av disse supplerende ytelsene blir i denne rapporten brukt som indikatorer på økonomisk utsatthet.

Sosialhjelp

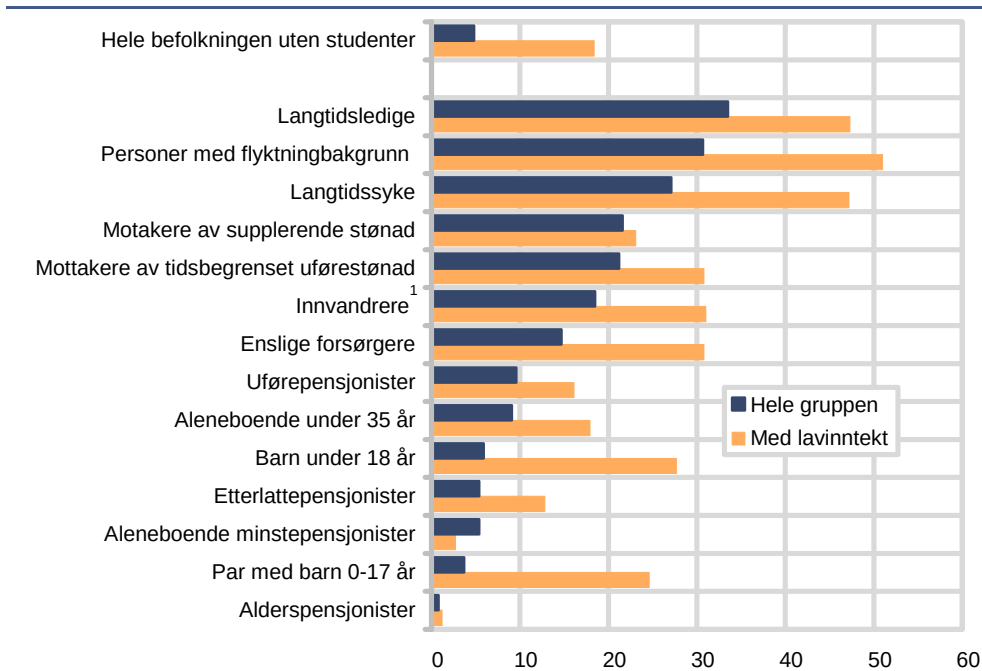
I 2009 bodde 4,8 prosent av befolkningen i husholdninger som mottok sosialhjelp (se vedleggstabell B2). Blant de med lavinntekt i befolkningen er tilsvarende andel 18,4 prosent.

Noen grupper skiller seg ut ved å ha en svært høy andel sosialhjelpsmottakere. Langtids arbeidsledige, personer med flyktningbakgrunn og langtidssyke er blant disse gruppene. Hver tredje person i en husholdning med en langtidsledig hovedinntektstaker mottar økonomisk sosialhjelp. Andelen er enda høyere i lavinntektsgruppen, hvor nesten halvparten (47 prosent) mottok sosialhjelp i 2009. Om lag halvparten av langtidssyke og flyktninger med lavinntekt mottar også denne økonomiske stønaden.

Svært få eldre aleneboende og alderspensjonister mottar sosialhjelp, også i lavinntektsgruppen. Også blant par med barn generelt er det forholdsvis få

sosialhjelpsmottakere (4 prosent), men blant parene med lavinntekt er andelen sosialhjelpsmottakere på hele 25 prosent. Blant enslige forsørgere med lavinntekt mottok nesten hver tredje sosialhjelp i 2009. Den samme andelen finner vi blant inntektsfattige innvandrere med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika.

Figur 5.3. Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2009

¹ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre og har landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Bostøtte

Nesten 5 prosent av befolkningen (studenter utelatt) mottok bostøtte i 2009. I likhet med sosialhjelp er denne støtten langt mer utbredt i lavinntektsgruppen. Hver femte person i lavinntektsgruppen tilhører en husholdning som mottar statlig bostøtte fra Husbanken (se vedleggstabell B3). Blant enkelte grupper som bostøtteordningen er særlig rettet mot, er andelen mottakere naturlig nok langt høyere. Dette gjelder for eksempel mottakere av supplerende stønad og aleneboende minstepensjonister med uførepensjon, der om lag 60 prosent mottar bostøtte.

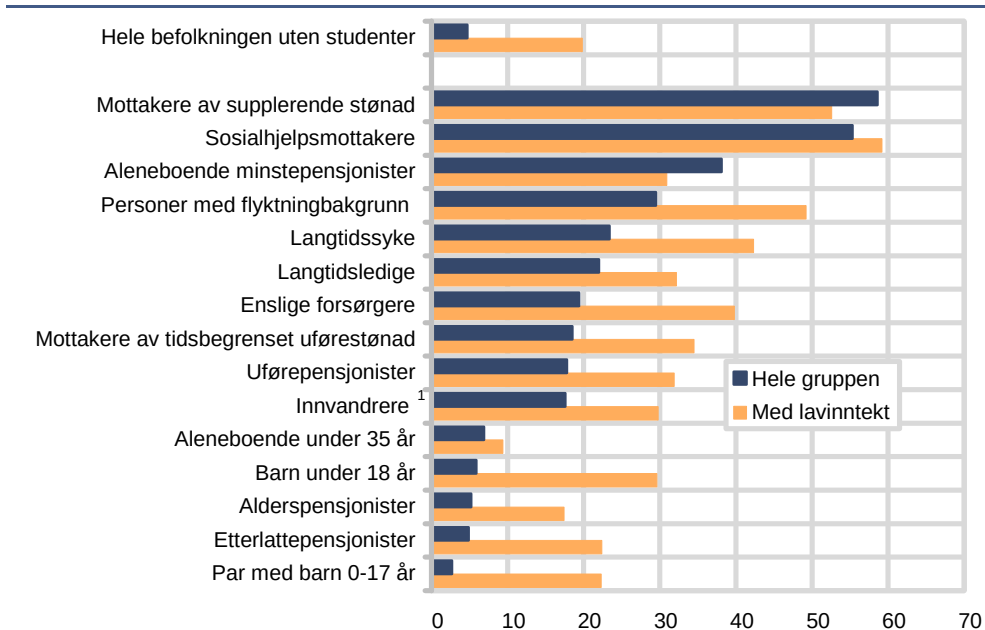
Langtidsmottakere av sosialhjelp er allikevel den gruppen der høyest andel mottar bostøtte – 71 prosent i 2009, men det er relativt små forskjeller i andelen personer som mottar bostøtte når vi sammenligner sosialhjelpsmottakere som ligger under lavinntektsgrensen og sosialhjelpsmottakere i alt.

Innvandrere med bakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika er også sterkt overrepresentert i mottak av bostøtte med en andel på 30 prosent blant de med lavinntekt. I lavinntektshushold med en flyktning som hovedinntektstaker mottok halvparten denne stønaden i 2009.

I barnehusholdninger med to forsørgere mottar knapt 3 prosent bostøtte. Blant enslige forsørgere finner vi derimot at nesten én av fem tar del i bostøtteordningen. Ser vi på barnefamilier under lavinntektsgrensen er mottak av bostøtte langt mer utbredt enn blant tilsvarende familier med inntekt over lavinntektsgrensen (se figur 5.4).

Langtidsledige og langtidssyke mottar i stor grad bostøtte. Blant langtidssyke med lavinntekt var andelen i 2009 på 42 prosent. I husholdninger med en hovedinntektstaker med minst 6 måneders arbeidsledighet var tilsvarende andel 32 prosent.

Figur 5.4. Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2009

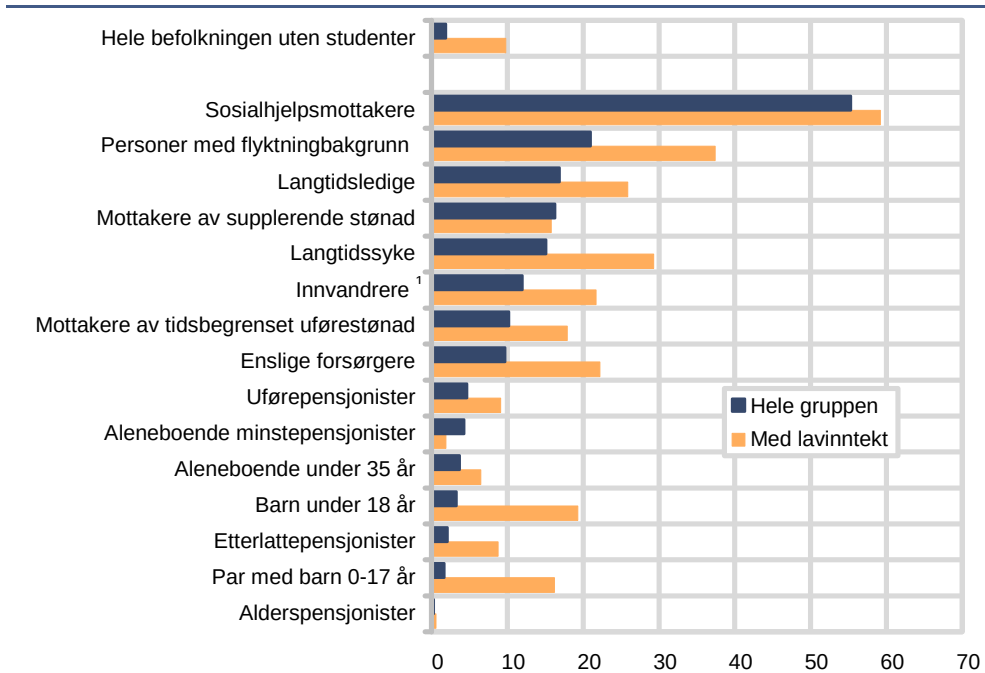
¹ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre og har landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Både sosialhjelp og bostøtte

Ved manglende yrkesinntekt og ikke opparbeidede trygderettigheter, blir ulike økonomiske støtteordninger som sosialhjelp og bostøtte desto viktigere for enkelte grupper i befolkningen. Personer med flyktningbakgrunn er en slik gruppe. Drøyt hver femte person i en flyktninghusholdning mottok både bostøtte og sosialhjelp i 2009. Blant flyktninger med lavinntekt var andelen drøyt 37 prosent (se figur 5.5).

Figur 5.5. Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2009

¹ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre og har landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

I hele befolkningen var det 2,2 prosent som mottok både sosialhjelp og bostøtte i 2009 (se vedleggstabell B4). Vi ser en sterk sammenheng mellom det å motta

sosialhjelp i kombinasjon med bostøtte, og det å tilhøre lavinntektsgruppen. Blant de i lavinntektsgruppen var andelen drøyt 10 prosent.

I tillegg til personer med flyktningbakgrunn, finner vi mange mottakere av både bostøtte og sosialhjelp blant aleneboende minstepensjonister med uførepensjon, langtidslidende og langtidssyke.

I de fleste gruppene er andelen som mottar både bostøtte og sosialhjelp høyere for dem som har lavinntekt. Blant aleneboende minstepensjonister er derimot andelen med både sosialhjelp og bostøtte høyere blant pensjonister over lavinntektsgrensen sammenlignet med de under denne grensen. Dette kan tyde på at disse to økonomiske støtteordningene bidrar til å "løfte" en del minstepensjonisters inntekt over EU sin lavinntektsgrense. I 2009 ligger EUs lavinntektsgrense for en enslig på 172 000 kroner, mens minstepensjonen for enslige utgjorde i gjennomsnitt drøyt 141 000 kroner samme år (se kapittel 2 i denne rapporten).

De gruppene som i minst grad mottar både sosialhjelp og bostøtte er blant annet par med barn i alderen 0-17 år, aleneboende i alle aldersgrupper, og særlig de eldste. En knapp halvprosent blant alderspensjonister mottar både bostøtte og sosialhjelp. Heller ikke aleneboende minstepensjonister med alderspensjon er hyppige mottakere av disse to økonomiske støtteordningene (knappt 1 prosent).

Utviklingstrekk

Sosialhjelpsstatistikken viser at antall sosialhjelpsmottakere økte fra 2008 til 2009, etter at antallet hadde gått tilbake år for år i perioden 1993 til 2008 (Statistisk sentralbyrå 2010, <http://www.ssb.no/emner/03/04/soshjelpk/arkiv/>).⁷ Tabell B2 viser også at andelen personer i husholdninger med sosialhjelp økte fra 4,5 prosent i 2008 til 4,8 prosent i 2009 hele befolkningen (uten studenter) sett under ett. Fra 2005 til 2009 har derimot denne andelen minsket med 0,7 prosentpoeng.

Den generelle nedgangen i andelen sosialhjelpsmottakere i perioden 2005-2009 ser vi hos alle grupper i tabell B2. Sterkest har nedgangen vært blant uførepensjonister og personer med innvandrerbakgrunn. At sistnevnte gruppe i mindre grad mottar sosialhjelp kan delvis forklares av økt arbeidsinnvandring de siste årene, og at arbeidsinnvandrere har mindre behov for denne støtten. Flyktninger har størst behov for denne type stønad, men også blant dem finner vi en nedgang i andelen med sosialhjelp. Men denne nedgangen må sees i sammenheng med økt bruk av introduksjonsstønad som ble skilt ut fra sosialhjelp i statistikken fra og med 2005.

Ser vi på utviklingen i andelen med sosialhjelp fra 2008 til 2009 blant de ulike gruppene, er bildet mer sammensatt. Her ser vi at andelen med sosialhjelp blant annet øker blant enslige forsørgere, unge aleneboende, og i husholdninger med en hovedinntektstaker som er langtidssyk. I disse gruppene øker andelen med om lag 1 prosentpoeng.

Ordningen med supplerende stønad ble innført 1. januar 2006 og var ment å bidra til en reduksjon av langtidsmottakere av sosialhjelp (Kommunalkomiteén 2005). Fra 2006 til 2009 ser vi en klar nedgang i andel med sosialhjelp blant mottakere av supplerende stønad på nær 54 prosentpoeng. I 2009 er andelen nede i 21,6 prosent.

I befolkningen totalt har det de siste fem årene vært en økende andel som har mottatt bostøtte. Fra 2005 til 2009 økte andelen fra 4,2 til 4,7 prosent. Økningen må blant annet sees i sammenheng med en utvidet bostøtteordning fra og med 1. juli 2009. Fra 2008 til 2009 økte andelen personer i husholdninger med bostøtte fra Husbanken med 0,3 prosentpoeng.

⁷ Vi ser en liten økning i 2003 og 2004. Stigende arbeidsledighet i tillegg til at introduksjonsstønad for nyankomne innvandrere ble regnet sammen med sosialhjelp disse årene, kan forklare denne økningen.

Fra 2008 til 2009 økte andelen med statlig bostøtte mest blant sosialhjelpsmottakere, langtidssyke og unge aleneboende. Men også blant enslige forsørgere, mottakere av uføreytelser og flyktninger finner en økt bruk av bostøtte. Andelen med bostøtte blant de med eller uten lavinntekt varierer fra gruppe til gruppe, og gir ikke noe entydig bilde av at ordningen er mer utbredt i lavinntektsgruppen. På den annen side kan mottak av bostøtte ha bidratt til å øke inntekten over lavinntektsgrensen for en del husholdninger.

Andelen mottakere av både sosialhjelp og bostøtte var, som tidligere nevnt, 2,2 prosent i 2009. Dette er en økning på 0,4 prosentpoeng i hele befolkningen siden 2005. I lavinntektsgruppen generelt har økningen vært på 2,1 prosentpoeng i samme periode – fra 8,4 til 10,5 prosent. Det er særlig blant langtidssyke, langtidsledige, yngre aleneboende og enslige forsørgere at andelen med begge støtteordninger har økt i perioden 2005 til 2009, og mest blant de med lavinntekt innenfor hver gruppe. En økende andel med lavinntekt blant disse gruppene har ført til at flere er berettiget til både bostøtte og sosialhjelp.

5.3. Økonomiske vansker

Situasjonsbeskrivelse

At en husholdning opplever økonomiske problemer henger ikke bare sammen med det relative inntektsnivået. Funn fra levekårsundersøkelsen tyder på at forutsigbarhet i økonomien er en viktig faktor. Stabilitet gir større mulighet for langsiktig planlegging og avpassing av forbruk og levestandard i forhold til inntekten. I ulike faser av livet har man dessuten ulike behov for goder, noe som bidrar til at presset på privatøkonomien er et samspill mellom inntekt og livsfase. Derfor er det ikke nødvendigvis slik at grupper med relativt lave inntekter opplever flere betalingsproblemer og har vanskeligere for å få endene til å møtes enn grupper med høyere inntekter⁸. Hvordan man opplever økonomien trenger heller ikke nødvendigvis å korrespondere med objektivt målte problemer som betalingsproblemer eller mangel på goder.

For å se på i hvilke husholdningstyper personer opplever konkrete økonomiske vansker, tar vi for oss noen ulike betalingsproblemer. Totalt har 3 prosent av alle husholdninger opplevd to eller flere av de betalingsproblemene vi kartlegger i løpet av siste år.⁹ Som et mål på subjektiv opplevelse av økonomien bruker vi andeler som opplever at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes, i befolkningen svarer 6 prosent av husholdningen det. Begge disse forholdene har totalt holdt seg nokså stabile de siste årene. Her skal vi sammenligne andeler for ulike grupper av husholdninger i befolkningen, som vist i figur 5.6 (se også vedleggstabeller C for ulike grupper, samt vedleggstabell B5).

Mottak av sosialhjelp forutsetter nærmest akutte økonomiske problemer, og derfor er det ikke overraskende at vi finner en høy andel med betalingsproblemer i denne gruppen. Om lag en av fem husholdninger som mottok sosialhjelp i 2010 har også opplevd minst to betalingsproblemer. Ingen andre grupper skiller seg ut i samme grad som sosialhjelpsmottakerne, men det er flere grupper der om lag en av ti husholdninger har opplevd to betalingsproblemer. Blant annet har 13 prosent av husholdningene til unge med lavinntekt hatt minst to betalingsproblemer, og vi ser også at andelen er nokså høye blant barnefamilier med lave inntekter og blant enslige forsørgere.

⁸ Se kapittel 2 for definisjon av de ulike gruppene vi omtaler i dette kapitlet. I kapittel 2 finnes også definisjoner av de ulike indikatorene vi henter fra levekårsundersøkelsen.

⁹ Betalingsproblemer betyr at husholdningen i løpet av de siste 12 månedene har vært ute av stand til å betale regninger ved forfall. De ulike betalingsproblemene vi har summert her er husleie, boliglån, elektrisitet og kommunale avgifter, samt andre lån (ikke boliglån).

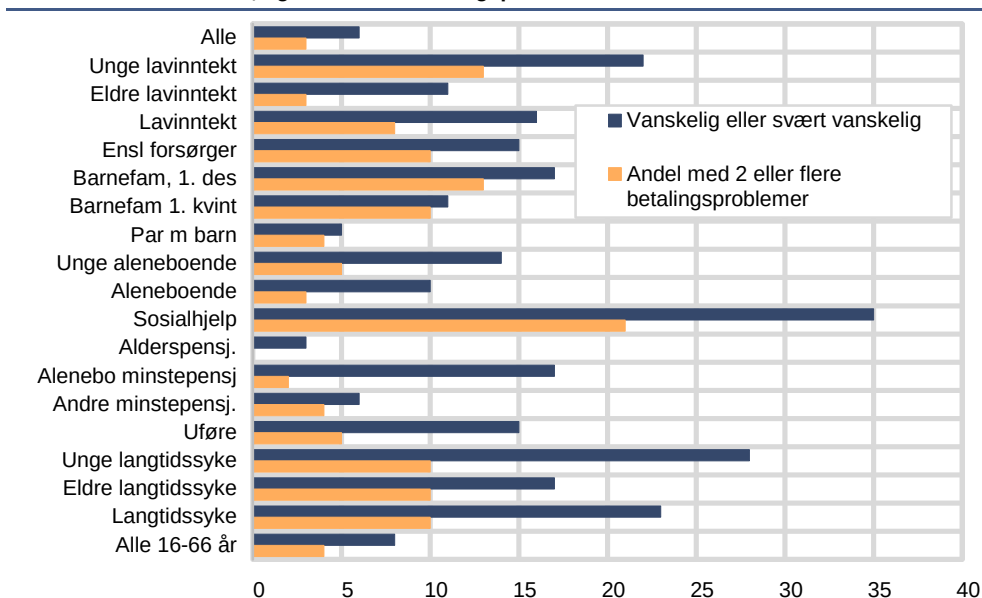
Også blant langtidssyke har en av ti husholdninger betalingsproblemer, og tallene tyder på at det gjelder de eldre langtidssyke i like stor grad som de unge. Langtidssyke og sosialhjelpsmottakere er ikke gjensidig utelukkende, så det er en viss overlapp mellom dem. Sosialhjelpsmottakere finner vi i alle grupper som omtales i dette kapitlet. Høyest andel sosialhjelpsmottakere er det blant unge langtidssyke (25 prosent), så i noen grad snakker vi om de samme husholdningene selv om vi benevner dem ulikt.

Et fellestrekk for gruppene som oftere enn andre opplever betalingsproblemer er at de er unge, og dermed kan det ligge et element av at de prøver å etablere seg i boligmarkedet og etablere en egen husholdning. Med lave inntekter kan det være en utfordring. Eldre langtidssyke er et unntak fra den lave gjennomsnittsalderen, og i denne gruppen er det sannsynlig at nedgang i inntekten som følge av sykdom kan medføre betalingsproblemer.

De laveste andelenene med betalingsproblemer blant grupper med relativt lave inntekter som vi ser på her, finner vi blant alderspensjonister, minstepensjonister og eldre med lavinntekt. Kjennetegn ved disse er relativt høy gjennomsnittsalder og lave, men stabile inntekter.

Det er stort sett overensstemmelse mellom hvilke grupper som oftest opplever betalingsproblemer og hvilke grupper som oppfatter sin egen økonomi som vanskelig. I tråd med dette er sosialhjelpsmottakere den gruppen som oftest rapporterer at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes (35 prosent). Også blant langtidssyke er andelen nokså høy, her rapporterer 23 prosent at de sliter med å få endene til å møtes. Selv ut til at situasjonen er vanskeligst for de yngste langtidssyke og ikke fullt så vanskelig for de noe eldre. Et tilsvarende trekk finner vi i lavinntektsgruppen, der 22 prosent av de unge, dobbelt så høy andel som blant de noe eldre, synes det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes.

Figur 5.6. Andel husholdninger som synes det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes, og andel med betalingsproblemer. 2010. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Den gruppen som skiller seg mest ut fra mønsteret er de aleneboende minstepensjonistene. Nå er dette en liten gruppe, så resultatene er usikre, men det er mange som rapporterer at de sliter med å få endene til å møtes (17 prosent) selv om svært få har opplevd betalingsproblemer (2 prosent). Selv om økonomien er oversiktlig og stabil, og de i stor grad unngår akutte problemer, oppleves det altså som en utfordring å få pengene til å strekke til. Sammenligner vi de aleneboende

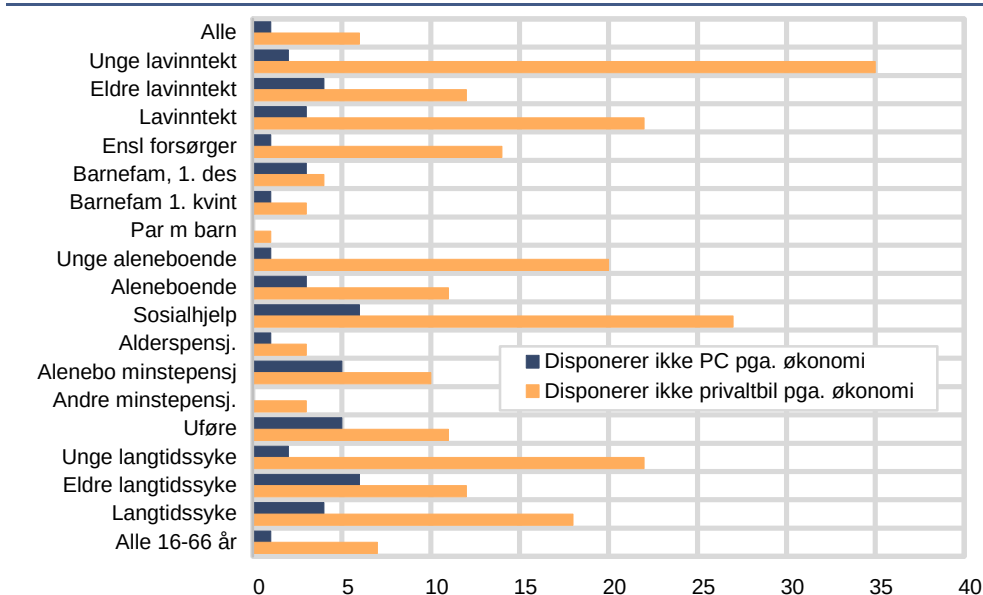
minstepensjonistene med andre minstepensjonister og alderspensjonister, som også har få betalingsproblemer, ser vi at disse to sistnevnte gruppene har en mer positiv oppfatning av egen økonomi.

Et annet interessant trekk er at barnefamilier med lave inntekter, som relativt ofte opplever betalingsproblemer, ikke har en så negativ opplevelse av egen økonomi som en kunne forvente. Blant barnefamiliene med lavest inntekt (1. desil) har 13 prosent opplevd to eller flere betalingsproblemer, 17 prosent oppfatter det som vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes. Tilsvarende andeler blant barnefamilier med lav inntekt (1. kvintil) er 10 og 11 prosent.

Det er gjennomgående små forskjeller mellom de ulike gruppene vi har sett på her når det gjelder andeler som disponerer goder som TV og vaskemaskin. Rett nok er andelen som disponerer TV noe lavere i grupper med lav gjennomsnittsalder, men svært få skylder på økonomien, så her handler det mest om ulike behov. Bare blant sosialhjelpsmottakere finnes det en viss andel som ikke har råd til TV (7 prosent).

Andelene som disponerer PC og privatbil varierer derimot ganske mye, men også her ser variasjonen mellom ulike husholdninger i stor grad ut til å reflektere behov fremfor økonomi (se figur 5.7, vedleggstabeller C og B6). Grupper med høy gjennomsnittsalder, som for eksempel aleneboende minstepensjonister og de eldste av dem med lavinntekt, disponerer PC i mindre grad enn andre. I yngre grupper disponerer en større andel PC, selv om inntektene er lave. For eksempel disponerer 98 prosent av unge med lavinntekt PC, og også 90 prosent av sosialhjelpsmottakerne gjør det. Ikke i noen gruppe svarer mer enn 6 prosent av husholdningene at det er økonomiske årsaker til at man ikke disponerer PC. De høyeste andelene finner vi blant sosialhjelpsmottakere og de eldste langtidssyke, der 90 prosent allerede disponerer, så her er det da relativt mange av dem som ikke disponerer som ikke har råd.

Figur 5.7. Andel husholdninger som ikke har råd til å disponere PC eller bil. 2009. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

For grupper med høy gjennomsnittsalder finner vi noe av det samme mønsteret for privatbil som for PC. Pensjonister og eldre med lavinntekt disponerer privatbil sjeldnere enn gjennomsnittet (som er 79 prosent), men det skyldes i relativt liten grad økonomi. For grupper med lavere gjennomsnittsalder og lave inntekter er imidlertid bildet et litt annet. Blant unge med lavinntekt er det 42 prosent av husholdningene som disponerer bil, og hele 35 prosent sier at de ikke har råd. Nesten halvparten av husholdningene til sosialhjelpsmottakere og unge aleneboende har heller ikke bil, og her er også andelene som ikke har råd relativt

høye, henholdsvis 27 og 20 prosent. Vi kan også merke oss de unge langtidssyke, der relativt mange disponerer bil (61 prosent), men likevel er det 22 prosent som ikke har råd til å ha dette godet.

Som et mål på mangler på grunn av dårlig økonomi har vi også kartlagt hvor store andeler som ikke har råd til en ukes ferie borte fra hjemmet, å spise kjøtt eller fisk annenhver dag eller holde boligen passe varm (se vedleggstabeller C med detaljerte indikatorer for hver gruppe). Også her er det sosialhjelpsmottakerne som oftest rapporterer problemer. Nesten halvparten av sosialhjelpshusholdningene har ikke råd til en ukes ferie borte fra hjemmet, og en av fem husholdninger har ikke råd til å spise kjøtt eller fisk minst annen hver dag. Og selv om "bare" 7 prosent ikke har råd til å holde boligen passe varm, er dette en høy andel sammenlignet med gjennomsnittet i befolkningen (1 prosent) og ut fra hvilken betydning dette har. En av fem sosialhjelpshusholdninger har ikke råd til minst to av godene.

Også blant unge langtidssyke er andelen som ikke har råd til minst to goder relativt høy, 16 prosent. Ferie er det hyppigste problemet (33 prosent), men også en merkbar andel har ikke råd til kjøtt eller fisk (16 prosent). Også blant unge med lavinntekt er det en av ti husholdninger som ikke har råd til minst to goder. For alle husholdningstyper er det manglende råd til en ukes ferie som er det mest merkbare av de godene vi har kartlagt.

Utviklingstrekk

Totalt sett kan det se ut til at andelen norske husholdninger som opplever to eller flere betalingsproblemer har økt svakt fra 2007 til 2010, fra 1 til 3 prosent (se vedleggstabell B5). Men dette er en liten endring, og ser vi på de siste tre årene (2008-2010) har andelen holdt seg stabil rundt 3-4 prosent. Andelen uten betalingsproblemer har holdt seg nokså stabil i hele fireårsperioden 2007-2010. Stabilitet er også det som preger bildet når det gjelder den subjektive oppfattelsen av økonomien. Andelen som synes det er svært vanskelig eller vanskelig å få endene til å møtes har holdt seg på 6 til 8 prosent i hele perioden 2007 til 2010.

Ser vi på grupper av husholdninger er det noe mer svingning i utviklingen av betalingsproblemer, selv om gruppene stort sett er for små til å si om dette er sikre endringer. Den mest entydig negative utviklingen, som dessuten er statistisk sikker, finner vi blant barnefamilier med lav inntekt (laveste kvintil), hvor 10 prosent av husholdningene hadde minst to betalingsproblemer i 2010, mot 4 prosent i 2007. Blant langtidssyke var utviklingen negativ fra 2007 til 2009, mens det er tegn til bedring i 2010 igjen hvor andelen ble halvert fra 2009 (fra 21 til 10 prosent). Samme tendens er det blant unge aleneboende. For den mest utsatte gruppen, sosialhjelpsmottakerne, svinger andelen noe fra år til år og var lavest i 2008 (18 prosent), høyest i 2009 (28 prosent).

Den subjektive oppfatningen av hvor vanskelig det er å få endene til å møtes er også nokså stabil totalt sett i perioden 2007 til 2010. Dette gjelder også for barnefamilier med lav inntekt, på tross av økningen i betalingsproblemer er det stabilt drøye en av ti husholdninger som synes det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes. Utviklingen blant langtidssyke følger utviklingen i betalingsproblemer, og viser dermed en bedring i 2010 hvor nesten en av fire sier at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes. Blant unge aleneboende holder imidlertid andelen seg stabil på 14-15 prosent i hele perioden. Også her kan vi trekke fram sosialhjelpsmottakerne, som ser ut til å ha fått en mer positiv oppfatning av egen økonomi i 2010 sammenlignet med de tre foregående årene.

Den totale andelen som ikke har råd til ulike goder som bil, PC, ferie, kjøtt eller fisk til middag, eller det å holde boligen varm har holdt seg svært stabil i perioden 2007 til 2010 (se vedleggstabell B6). Endringene i de ulike gruppene er stort sett for små til å være sikre, men noen interessante trekk finner vi likevel verdt å kommentere. Andelen som ikke har råd til PC har gått ned i mange av gruppene i

perioden sett under ett. Den mest entydig positive utviklingen finner vi blant enslige forsørgere og unge aleneboende. I noen grupper, spesielt blant pensjonistene, har andelen holdt seg nokså uendret. En kan spørre seg om dette kan ha sammenheng med at PC relativt sett har blitt et rimeligere gode med årene.

Ser vi på de to mest grunnleggende godene, det å holde boligen passe varm og ha råd til kjøtt eller fisk til middag, er det i det store og hele en stabil eller positiv trend i de fleste gruppene. Vi kan likevel trekke frem de eldste langtidssyke, der trenden er noe mer negativ. En slik trend har vi tidligere også sett for andel sosialhjelpsmottakere som ikke har råd til kjøtt eller fisk annen hver dag, men denne ser ut til å være brutt i 2010, hvor 20 prosent ikke har råd til godet, omtrent samme andel som i 2007 (21 prosent).

For godet som flest ikke har råd til, en ukes ferie borte fra hjemmet, holder andelen seg rundt 8 prosent totalt i hele perioden 2007-2010. I ulike grupper finner vi større variasjon fra år til år, men det er ikke lett å finne noen klare trender til at grupper får det vanskeligere eller lettere i perioden sett under ett.

5.4. Tilknytning til arbeidslivet

Situasjonsbeskrivelse

For de aller fleste er yrkesdeltakelse den viktigste kilden til inntekt, og det å ha en stabil tilknytning til arbeidslivet er en måte å sikre husholdningens økonomiske velferd. Data fra levekårsundersøkelsen EU-SILC¹⁰ gir oss informasjon om yrkesaktiviteten i husholdningene og vi skal her se på noen sentrale trekk for de ulike gruppene (se figur 5.8, vedleggstabeller C og B7).¹¹ Det er her samme definisjon av yrkesaktivitet som i kapittel 4.

Gruppene vi fokuserer på i denne rapporten er i hovedsak valgt ut fordi de har relativt lave inntekter. Derfor er det ikke overraskende at vi finner høye andeler husholdninger uten helårs yrkesaktive i de aller fleste gruppene. I alt en av fem av husholdningene til personer i alderen 16-66 år er uten helårs yrkesaktive på heltid eller deltid. Blant de gruppene vi ser på, er det kun barnefamiliene, bortsett fra de enslige forsørgerne, som har lavere andeler uten yrkesaktive.

Par med barn er den husholdningstypen med høyest yrkesaktivitet. Tiendedelen av barnefamiliene med lavest inntekt har yrkesaktivitet omtrent på gjennomsnittet, mens femtedelen med lavest inntekt har noe høyere yrkesaktivitet enn gjennomsnittet. I disse to gruppene er en relativt høy del av yrkesaktiviteten på deltid, og det er også et betydelig innslag av heltids studenter i disse husholdningene. Om lag en av fire husholdninger har minst en heltids student. Blant enslige forsørgere er det ikke så mange studenter, i underkant av en av fem, og selv om yrkesaktiviteten er lavere enn blant par med barn, er den nokså høy. 25 prosent av husholdningene til enslige forsørgere har ikke helårs yrkesaktive, 5 prosentpoeng over gjennomsnittet.

I den andre enden av skalaen – husholdninger med lav yrkesaktivitet – finner vi sosialhjelpsmottakerne. Her mangler seks av ti husholdninger helårs yrkesaktivitet, og det er også få husholdninger som produserer 12 måneder eller mer med helårs yrkesaktivitet. Andelene heltids studenter (13 prosent) og pensjonister (16 prosent) var omtrent på gjennomsnittet (15 prosent i begge tilfelle) så den lave yrkesaktiviteten illustrerer viktigheten av yrkesaktivitet for husholdningenes økonomiske velferd. Men; på den annen side kan vi også merke oss at 8 prosent av disse husholdningene hadde to helårs yrkesaktive, og likevel behov for sosialhjelp i løpet av året.

¹⁰ Se kapittel 2 for omtale av levekårsundersøkelsen.

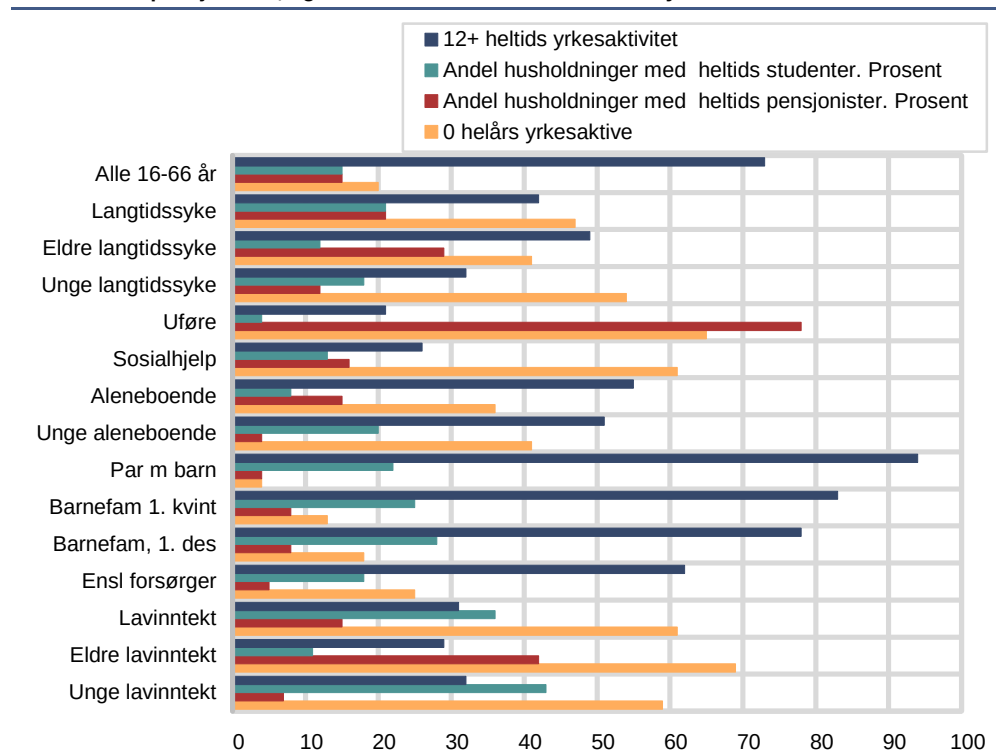
¹¹ Når vi ser på yrkesaktivitet i husholdningene har vi holdt alders- og minstepensjonister utenfor.

Også i uføres husholdninger er yrkesaktiviteten lav. En naturlig forklaring ligger her i selve avgrensningen av husholdningstypen som gjør at nesten åtte av ti husholdninger har en heltids pensjonist. To av tre uførepensjonister bor sammen med en annen voksen, og så mange som en av fem av disse bor sammen med en annen uførepensjonist. En god del (12 prosent) bor også sammen med en alderspensjonist. Det bidrar også til at yrkesaktiviteten i husholdningene er lav. Det er i denne gruppen vi finner det laveste gjennomsnittlige antall måneder med heltids yrkesaktivitet.

Langtidssyke er definert ved at de mottar stønad til attføring eller rehabilitering, og dermed befinner de seg i randsonen av arbeidsmarkedet. Det er imidlertid en viss forskjell mellom yrkesaktiviteten blant unge langtidssyke og blant de litt eldre. Blant de unge mangler 54 prosent heltids yrkesaktive i husholdningen, blant de litt eldre er andelen 41 prosent. Noe av forklaringen på den lave yrkesaktiviteten blant de yngre kan være at det er relativt mange husholdninger med heltidsstudenter, men ikke mer enn 3 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet. Blant de eldre er det heltids pensjonister i tre av ti husholdninger, uten at det reduserer yrkesaktiviteten i samme grad.

I husholdninger med vedvarende lavinntekt er yrkesaktiviteten relativ lav, og her er det motsatt tendens sammenlignet med blant langtidssyke – det er blant de eldre (45-66 år) med lavinntekt at yrkesaktiviteten er lavest. Blant de yngre (18-44 år) mangler seks av ti husholdninger en helårs yrkesaktiv, tilsvarende andel blant de litt eldre er sju av ti. De yngre har også noe høyere gjennomsnittlig antall måneder med heltids yrkesaktivitet i løpet av året. Blant de yngre har drøyt fire av ti husholdninger heltids studenter, mens tilsvarende andel blant de eldre har heltids pensjonister. Dette er viktige forklaringer på den lave yrkesaktiviteten.

Figur 5.8. Andel husholdninger uten helårs yrkesaktive, med heltids studenter og pensjonister, og 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet. 2010. Prosent

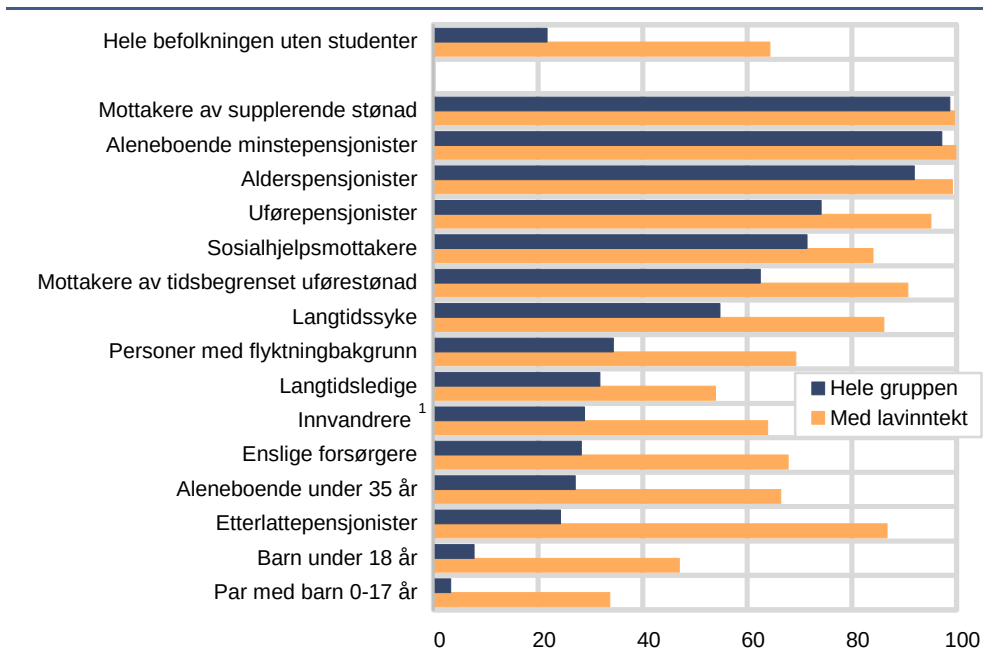
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Figurene 5.9 og 5.10 viser to indikatorer for yrkestilknytning fra inntektsstatistikken for husholdninger. Den første indikatoren (tall i tabell B8) definerer en person som yrkestilknyttet dersom vedkommende har en yrkesinntekt (summen av lønnsinntekt og netto næringsinntekt) som er større enn folketrygdens minste-

pensjon til en enslig alders- eller uførepensjonist. For 2009 er dette beløpet drøyt 141 000 kroner. Samtidig må yrkesinntekten være større enn summen av eventuelle pensjoner og trygder.

Den andre indikatoren (tall i tabell B9) viser andelen personer i husholdninger hvor yrkesinntekt er viktigste inntektskilde.

Figur 5.9. Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2009

¹ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre og har landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Inntekt fra lønnet arbeid er den viktigste komponenten i økonomien til de fleste norske husholdninger og sannsynligheten for å ha lavinntekt har nær sammenheng med det å stå utenfor arbeidslivet. Drøyt én av fem personer tilhørte en husholdning uten noen yrkestilknyttede i 2009 (studenter utelatt). I lavinntektsgruppen er andelen uten yrkestilknytning nær to tredeler (se figur 5.9).

Ser vi bort fra en del grupper som i utgangspunktet naturlig nok ikke er forventet å ha høy grad av yrkestilhørighet, som for eksempel alderspensjonister, aleneboende minstepensjonister og mottakere av supplerende stønad, finner vi nær sammenheng mellom manglende deltakelse i yrkeslivet og lavinntekt.

Blant unge aleneboende, alder under 35 år, ser vi at 27 prosent er uten yrkestilknytning. Manglende yrkestilhørighet blant de unge aleneboende ser ut til å være nært knyttet til det å være i lavinntektsgruppen. I lavinntektsgruppen er drøyt 66 prosent uten yrkestilknytning. Andelen uten yrkestilknytning blant aleneboende øker med økende alder. Blant for eksempel aleneboende i alderen 35-49 år har nesten 29 prosent en yrkesinntekt under minstepensjonen til folketrygden. Blant de med lavinntekt i denne aldersgruppen står nesten åtte av ti utenfor yrkeslivet. For aleneboende som er i alderen 50-66 år er det 44 prosent som er uten yrkestilknytning.

Sammenhengen mellom lavinntekt og manglende yrkestilknytning ser vi også hos innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Det er over dobbelt så mange i lavinntektsgruppen som ikke er yrkestilknyttet i forhold til hele gruppen sett under ett. Dette gjelder alle innvandrere totalt, innvandrere med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika og blant flyktninger. Blant innvandrere og

norskfødte med innvandrereforeldre tilhører drøyt 26 prosent en husholdning uten yrkestilknytning, mens andelen øker til 64 prosent for de med lavinntekt.

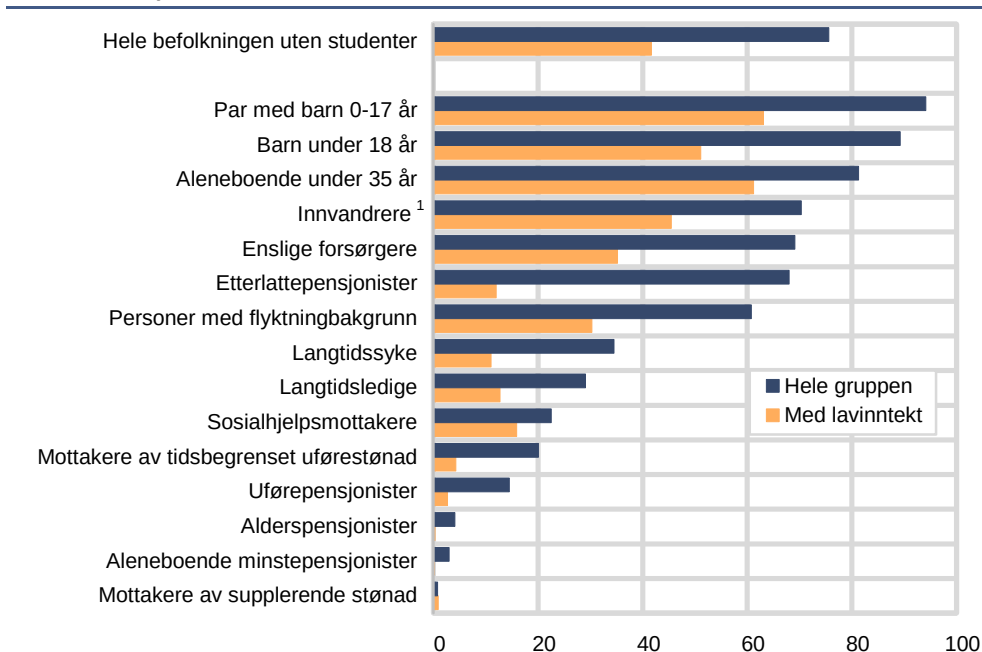
Barnefamilier har generelt en sterk tilknytning til arbeidslivet. Bare 8 prosent av alle barn under 18 år bodde i husholdninger uten noen yrkestilknyttede i 2009. Det er imidlertid store forskjeller blant barnefamiliene. For enslige forsørgere er det drøyt 28 prosent som er uten yrkestilknytning. I lavinntektsgruppen er det nærmere 68 prosent som er uten yrkestilknytning, noe som også er en relativt stor andel sammenlignet med flere andre typiske lavinntektsgrupper. Blant par med barn i alderen 0-17 år er det imidlertid bare 3 prosent som ikke er tilknyttet arbeidslivet. Her er sammenhengen mellom det å være uten yrkestilknytning og det å ha lavinntekt imidlertid enda tydeligere. Blant par med barn i lavinntektsgruppen er andelen uten noen yrkestilknyttede i husholdningen ti ganger større enn blant disse barnefamiliene generelt sett.

Graden av deltakelse i yrkeslivet kan også måles ved å se på hvor stor andel yrkesinntekten utgjør av den totale husholdningsinntekten (se figur 5.10). De aller fleste – 76 prosent – av befolkningen tilhører husholdninger (studenter holdt utenfor) som har yrkesinntekt som største inntektskilde (se også vedleggstabell B9). Men for de med lavinntekt gjelder dette for langt færre – om lag 42 prosent.

I noen grupper betyr yrkesinntekten langt mindre for husholdningens økonomi. I husholdninger med en langtidsledig eller langtidssyk hovedinntektstaker hadde henholdsvis 29 og 34 prosent andre inntektstyper enn inntekt av arbeid som viktigste inntektskilde. For mange av disse er det ulike typer overføringer som dagpenger og sykepenger som betyr mer for husholdningens samlede inntekt. I lavinntekts-husholdninger med langtidsledige eller langtidssyke hovedinntektstakere er det kun 11-12 prosent som har yrkesinntekt som viktigste inntektskilde.

Innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika, herunder personer med flyktningbakgrunn, ligger også under gjennomsnittet for hele befolkningen når vi måler andelen personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntektskilde.

Figur 5.10. Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2009

¹ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvandrere eller norskfødte med innvandrereforeldre og har landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Figur 5.10 viser også at barnefamilier generelt har en sterk forankring til arbeidslivet. 94 prosent av alle par med barn har yrkesinntekt som høyeste husholdningsinntekt. Blant enslige forsørgere gjelder dette 69 prosent.

Utviklingstrekk

Yrkesaktivitet med kilde: EU-SILC

For yrkesaktivitet ser vi på utviklingen fra 2007 til 2010. Dette er en periode som dekker den internasjonale finanskrisen fra og med høsten 2008. Krisen ser imidlertid ut til å ha hatt svært lite å si for yrkesaktiviteten i norske husholdninger. I det store og hele er aktiviteten i stabil i perioden vi tar for oss (se vedleggstabell B7). Innad i de ulike gruppene er bildet mer sammensatt, og det varierer noe fra år til år slik at det er vanskelig å si noe om generelle trender.

Blant par med barn, i likhet med befolkningen totalt, kan vi slå fast at bildet preget av stabilitet. Blant dem med lavest inntekt kan vi spore en liten økning i yrkesaktiviteten mellom 2007 og 2008, men liten endring for perioden 2008-2010. Vi kan også merke samme trekk for yrkesaktiviteten blant enslige forsørgere. Den økte mellom 2007 og 2008 i form av færre husholdninger uten yrkesaktive og mer heltidsarbeid i løpet av et år. Fra 2009 til 2010 er det en viss nedgang i yrkesaktiviteten igjen, men denne endringen er liten og usikker.

Blant uføre er bildet preget av stabilitet i yrkesaktiviteten i perioden 2007-2009, mens det ser ut til at yrkesaktiviteten faller noe i 2010. Innslaget av heltids pensjonister er det samme i 2010 som i 2007, men likevel har altså yrkesaktiviteten falt. Sosialhjelpsmottakernes husholdninger har økt sin yrkesaktivitet i løpet perioden 2007 til 2010. Noe av årsaken kan være at andelen heltidsstudenter har blitt mindre, mens andelen heltidspensjonister er nokså stabilt.

Blant unge aleneboende kan en nedgang i andelen studenter i gruppen være en medvirkende årsak til økt yrkesaktivitet, spesielt mellom fra 2007 og 2008. I årene etter har det holdt seg stabilt. Dette påvirker også resultatene for alle aleneboende, men da i mindre grad.

For unge med vedvarende lavinntekt svinger tallene noe mer fra år til år, og 2008 skiller seg ut som et år med spesielt lav yrkesaktivitet i denne gruppen. Sammenligner vi 2010 med 2007 har en større andel husholdninger yrkesaktivitet, men i gjennomsnitt færre månedsværk i løpet av året. Blant de middelaldrende og eldre med vedvarende er det 2009 som skiller seg ut, men da med høy yrkesaktivitet. Ellers er det nokså stabilt når vi ser på hele fireårsperioden. Innslaget av studenter har økt noe, og tilsvarende har andelen pensjonister falt (en virkning av positiv inntektsutvikling for pensjonistgrupper).

Blant de langtidssyke ser det ut til at yrkesaktiviteten blant de eldste (45-66 år) faller noe i perioden 2007 til 2010, blant de yngre (16-44 år) er det noe mer stabilt, men også her en viss tendens til nedgang.

Yrkesaktivitet med kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger

I 2009 gikk median husholdningsinntekt noe ned etter mange år med sterk inntektsøkning. Det var først og fremst husholdninger med personer i yrkesaktiv alder som opplevde en inntektsnedgang fra 2008 til 2009. Årsaken var lavere lønns- og næringsinntekter på grunn av finanskrisen og et vanskeligere arbeidsmarked. Dette gjenspeiler seg også når vi ser på endringen i de to indikatorene for yrkestilknytning i vedleggstabellene B8 og B9. Andelen personer uten noen yrkestilknytning i husholdningen steg med 0,5 prosentpoeng fra 2008 til 2009 i befolkningen totalt. Den negative endringen i denne indikatoren var noe sterkere for lavinntektsgruppen.

De aller fleste grupper fikk en gjennomsnittlig dårligere yrkestilknytning fra 2008 til 2009 målt ved begge indikatorer i henholdsvis tabellene B8 og B9. Størst var endringen for unge aleneboende. Andelen aleneboende under 35 år uten yrkestilknytning økte med 3 prosentpoeng fra 2008 til 2009. I lavinntektsgruppen blant unge aleneboende økte andelen med yrkesinntekt under minsteytelsen til folketrygden med hele 6,5 prosentpoeng. Også de litt eldre aleneboende, 35-49 år, fikk en dårligere tilknytning til arbeidsmarkedet i denne perioden.

Blant innvandrere ser vi at yrkestilknytningen ble stadig sterkere i perioden 2005-2008, men også her førte et forverret arbeidsmarked i 2009 til at flere igjen falt utenfor arbeidslivet. Fra november 2008 til november 2009 økte den registrerte arbeidsledigheten blant innvandrere fra 4,7 til 6,8 prosent (<http://www.ssb.no/emner/06/03/innvarbl/arkiv/>). Blant innvandrere med en hovedinntektstaker fra Øst-Europa, Asia, Afrika eller Latin-Amerika tilhørte nesten 29 prosent en husholdning uten noen yrkestilknyttede i 2009, en økning på om lag 1 prosentpoeng fra året før. Blant de med lavinntekt fra denne gruppen økte andelen ikke-yrkestilknyttede med drøyt 2 prosentpoeng. Andelen med yrkesinntekt som høyeste husholdningsinntekt gikk ned med 2,3 prosentpoeng fra 2008 til 2009, likt for gruppen totalt og blant de med lavinntekt. Ser vi på husholdninger med en flyktning som hovedinntektstaker har indikatorene som måler tilknytningen til arbeidsmarkedet endret seg enda sterkere i negativ retning fra 2008 til 2009.

Andelene langtidsledige og langtidssyke som bor i husholdninger med lav yrkesdeltakelse gikk ned fra 2008 til 2009. Langtidsledige har for eksempel i 2009 en andel uten yrkestilknytning på 32 prosent, en nedgang på drøyt 8 prosentpoeng fra året før. For langtidssyke var nedgangen på 1,5 prosentpoeng i samme tidsrom. Selv om langtidsledige og langtidssyke viser en nedgang i *andelen* uten yrkestilknyttede i husholdningen, har likevel *antallet* uten yrkestilknyttede i husholdningen gått opp. Forklaringen er at fra 2008 til 2009 økte antallet personer i husholdninger med en langtidsledig eller langtidssyk hovedinntektstaker relativt mye.

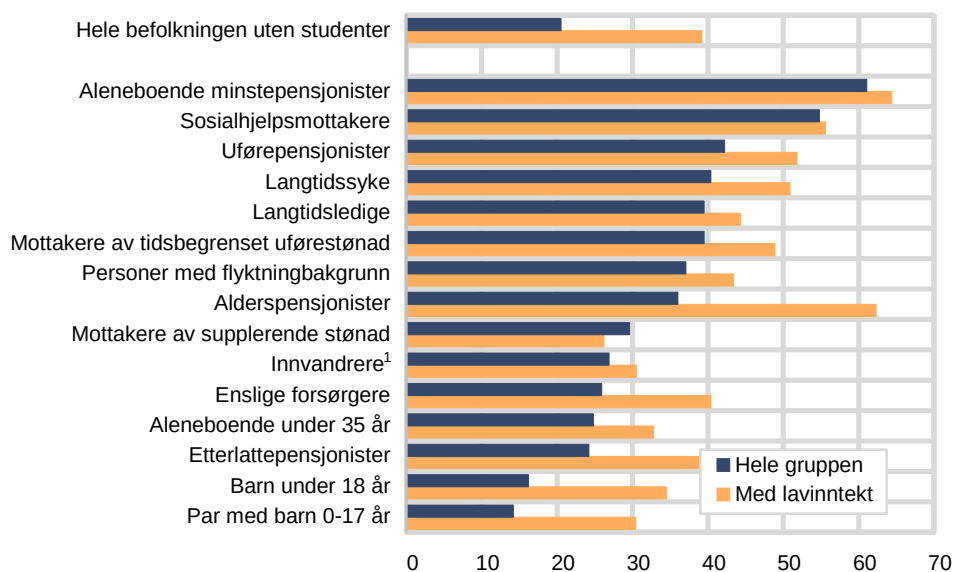
5.5. Utdanning

Situasjonsbeskrivelse

Lav utdanning øker sannsynligheten for å havne i lavinntektsgruppen. I denne rapporten blir indikatoren for lav utdanning definert som andelen personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker kun har grunnskole som høyeste fullførte utdanning. I overkant av hver femte person (studenter utelatt) i befolkningen totalt kommer innunder denne definisjonen. I lavinntektsgruppen tilhører nesten fire av ti en husholdning med en lavt utdannet hovedinntektstaker (se figur 5.11 og tabell B10).

Med unntak av par med barn 0-17 år og alle barn under 18 år, har samtlige av de ulike gruppene i tabell B10 høyere andeler med lav utdanning enn i befolkningen generelt.

Blant for eksempel aleneboende sosialhjelpsmottakere har seks av ti lav utdanning uavhengig av om de ligger under eller over lavinntektsgrensen. Også mange uførepensjonister og alderspensjonister har lav utdanning. Andelen personer i husholdninger der en hovedinntektstaker er langtidssyk eller langtidsledig med lav utdanning utgjorde 40 prosent i 2009. For de under lavinntektsgrensen i disse gruppene er andelen noe større.

Figur 5.11. Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning. 2009

¹ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre og har landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Utviklingstrekk

Utdanningsnivået i den norske befolkningen øker, og det blir stadig færre som kun har fullført grunnskole. Fra 2005 til 2009 gikk andelen med lav utdanning ned med nesten 2 prosentpoeng. I lavinntektsgruppen gikk andelen ned med drøyt 4 prosentpoeng i samme periode.

I husholdninger med en hovedinntektstaker som er flyktning eller sosialhjelpsmottaker øker derimot andelen med lav utdanning over årene 2005-2009 (se tabell B10). Blant flyktninger økte for eksempel denne indikatoren med til sammen 5,6 prosentpoeng over disse årene. Blant flyktninger med lavinntekt var økningen på hele 11,2 prosentpoeng. Det er imidlertid viktig å være klar over at det er en økende andel med uoppgitt utdanning i denne gruppen som gjør at sammenligninger over tid må tolkes med varsomhet.

5.6. Rente- og gjeldsbelastning

Situasjonsbeskrivelse

Som en indikator på høy gjeldsbelastning brukes her forholdet mellom gjeld og samlet husholdningsinntekt. Tilfeller hvor husholdningens samlede gjeld utgjør mer enn tre ganger husholdningens samlede årsinntekt (før skatt) indikerer høy gjeldsbelastning. I 2009 var andelen med høy gjeldsbelastning på 14,4 prosent i befolkningen totalt (se vedleggstabell B11).

De siste årenes lave rentenivå og stigende boligpriser har bidratt til økt låneopptak. Husholdninger med barn er blant gruppene med mest gjeld i forhold til inntekt. For eksempel har drøyt 22 prosent enslige forsørgere høy gjeldsbelastning. I husholdninger med to voksne er det særlig stor gjeldsbelastning blant de med lavinntekt (28,5 prosent). Dette er 11 prosentpoeng høyere enn for par med barn sett under ett. Andre grupper med stor gjeld i forhold til inntekt er blant andre aleneboende under 50 år, langtidsledige, langtidssyke og mottakere av tidsbegrenset uførestønad (figur 5.12).

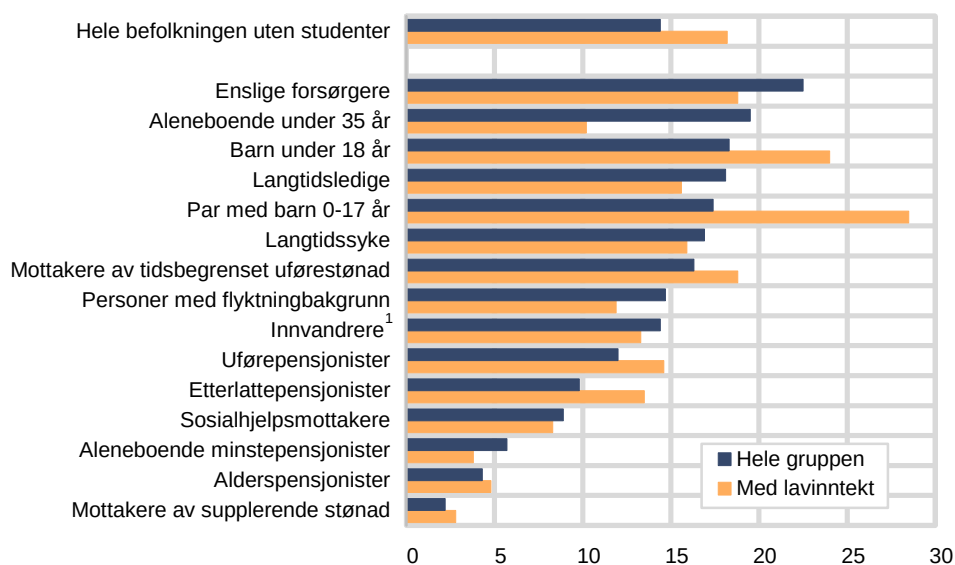
I befolkningen generelt ser vi at det er en større andel med høy gjeldsbelastning i lavinntektsgruppen. For mange av gruppene finner vi imidlertid en lavere andel med høy gjeldsbelastning i lavinntektsgruppen sammenlignet med gruppen sett

under ett. Dette gjelder for eksempel både enslige forsørgere, unge aleneboende, flyktninger, langtidsledige og langtidssyke.

De fleste eldre har liten gjeld, og dermed heller ikke særlig høy gjeldsbyrde. Dette ser vi av gruppene aleneboende 67 år og eldre, alderspensjonister, aleneboende minstepensjonister med alderspensjon og mottakere av supplerende stønad. Rundt 3-5 prosent i disse gruppene har høy gjeldsbyrde.

Høy rentebelastning vil her si at husholdningens samlede renteutgifter utgjør mer enn 15 prosent av husholdningens samlede inntekt før skatt. I 2009 var andelen med høy rentebelastning på 11 prosent for hele befolkningen (se vedleggstabell B12). Andelen for de med lavinntekt var noe høyere, drøyt 14 prosent.

Figur 5.12. Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2009

¹ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre og har landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika.

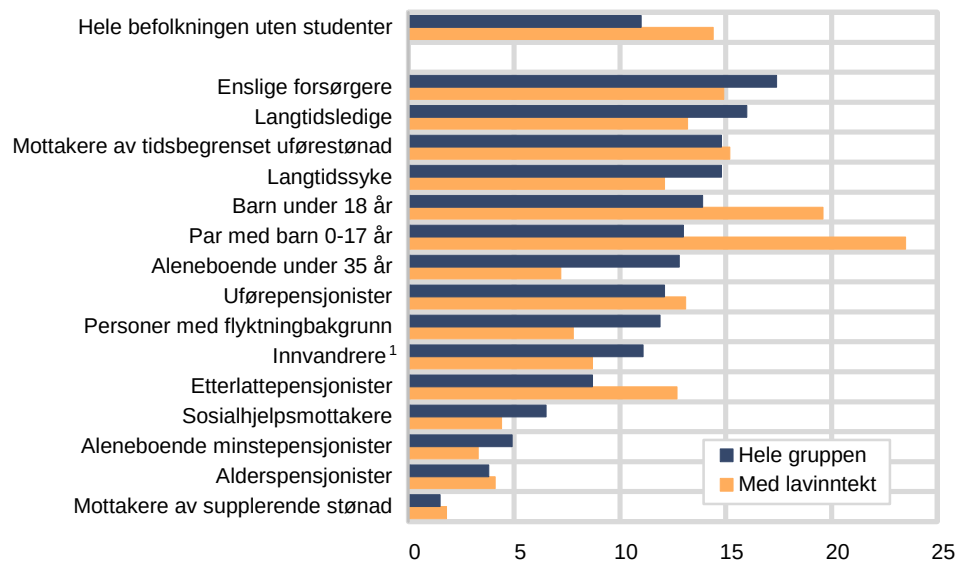
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Vi ser av figurene 5.12 og 5.13 at rentebelastningen er mest tyngende for de gruppene med høy gjeldsbelastning. For eksempel er andelen med høy rentebelastning 17 prosent hos enslige forsørgere og 13 prosent hos par med barn 0 til 17 år. Andre grupper der renteutgiftene er store i forhold til inntekt er blant aleneboende under pensjonsalder, langtidsledige og langtidssyke. Også blant uførepensjonister og mottakere av tidsbegrenset uførestønad er det forholdsvis mange med høye gjeldsrenter i forhold til inntekt.

Tabell B12 viser at i 2008 var høy rentebelastning mindre utbredt for de med lavinntekt sammenlignet med hele gruppen sett under ett. Dette gjaldt for alle grupper. I 2009 er dette bildet endret. Blant annet hos par med barn, aleneboende 35-49 år, aleneboende 50-66 år, etterlattepensjonister og uførepensjonister er andelen med høy rentebelastning høyere i lavinntektsgruppen enn i gruppen totalt.

Høye renteutgifter henger oftest sammen med høy gjeld. Vi finner dermed at de eldre gruppene ikke bare har lavere andeler med høy gjeld, men også langt lavere andeler med høy rentebelastning. I tillegg finner vi at det blant sosialhjelpsmottakere er relativt få som har høye renteutgifter. Særlig er det lave andeler blant langtidsmottakere av sosialhjelp.

Figur 5.13. Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2009

¹ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre og har landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika.
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Utviklingstrekk

Norske husholdningers gjeld har økt betydelig de siste årene. Fra 2005 til 2009 har andelen med høy gjeldsbelastning økt med 3,5 prosentpoeng i befolkningen når studenter er utelatt. Fra 2008 til 2009 økte andelen med høy gjeldsbelastning med om lag 1 prosentpoeng i befolkningen generelt – det samme som blant de med inntekt under EU sin lavinntektsgrense (se tabell B11).

Barnefamilier er blant gruppene med størst økning i andelen med høy gjeldsbyrde. Fra 2005 til 2009 økte denne indikatoren med 4 og 4,8 prosentpoeng blant henholdsvis enslige forsørgere og par med barn 0-17 år. Indikatoren viser langt mindre utslag for lavinntektsgruppene blant disse barnefamiliene de fem siste årene.

Også andre økonomisk utsatte grupper har fått økt gjeldsbelastning de siste årene. Personer med flyktningbakgrunn har hatt en økning på drøyt 4 prosentpoeng fra 2005 til 2009. Også i innvandrerbefolkningen generelt har andelen med høy gjeldsbelastning økt de siste årene.

Grupper som har fått redusert andel med høy gjeldsbelastning fra 2005 til 2009 er blant annet aleneboende under 50 år med lavinntekt, sosialhjelpsmottakere og lavinntektsgruppene blant langtidsledige og langtidssyke.

Etter et lavt rentenivå i 2005 der den nominelle utlånsrenten lå på 4 prosent, steg utlånsrenten igjen, og i 2008 var den på 7,3 prosent. Året etter, 2009, var renten igjen nede i 4,3 prosent. I hele befolkningen ga det seg utslag i en langt lavere andel med høy rentebelastning. Andelen i befolkningen hvor renteutgiftene utgjør mer enn 15 prosent av inntekten, gikk ned med drøyt 13 prosentpoeng fra 2008 til 2009. Sammenlignet med situasjonen fem år tidligere har derimot andelen med høy rentebelastning i befolkningen økt med 5 prosentpoeng (se tabell B12). I lavinntektsgruppen har utslagene vært langt mindre, men også der økte indikatoren for høy rentebelastning i 5-årsperioden.

Samtlige grupper, både med og uten lavinntekt, har hatt en økning i andelen med høy rentebelastning fra 2005 til 2009, og samtlige har også hatt en nedgang i denne andelen når 2008 og 2009 sammenlignes.

Vi ser at særlig barnefamiliene opplevde en sterk økning i renteutgiftene fra 2005 til 2008, der andelen med høy rentebelastning økte med godt over 20 prosentpoeng både for enslige forsørgere og par med barn 0-17 år. Fra 2008 til 2009 har andelen med høye renteutgifter i forhold til inntekt gått kraftig ned i takt med det fallende rentenivået. Blant par med barn gikk andelen ned fra 32 til 13 prosent, og blant enslige forsørgere fra 33 til 17 prosent. Blant barnefamilier med lavinntekt har også andelen med høy rentebelastning gått ned fra 2008 til 2009.

Andre grupper med stor reduksjon i andelen med høy rentebelastning fra 2008 til 2009, er blant annet yngre aleneboende, aleneboende 35-49 år, innvandrere, mottakere av tidsbegrenset uførestønad og langtidssyke, alle med en nedgang på over 10 prosentpoeng. Forbedringen i denne indikatoren er langt mindre for de med lavinntekt i disse gruppene. Blant yngre aleneboende under 35 år og aleneboende 35-49 år er for eksempel nedgangen i andelen med høy rentebelastning bare på om lag et halvt prosentpoeng fra 2008 til 2009.

5.7. Inntektsfordeling

Vedleggstabellene B13-B15 gir en oversikt over tre ulike mål for inntektsulikhet. S80/S20 er et ulikhetsmål som viser forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til femdelen med høyest og lavest inntekt. Målet P90/P10 gir forholdstallet mellom inntekten til den personen som hadde en inntekt høyere enn 90 prosent av alle andre i befolkningen og inntekten til den personen som hadde en inntekt lavere enn 90 prosent av hele befolkningen. Dette ulikhetsmålet er i minst grad påvirket av ekstremverdier (personer med svært høye eller lave inntekter). Det siste ulikhetsmålet, Gini-koeffisienten, varierer fra 0 (full likhet) til 1 (maksimal ulikhet). Jo høyere denne koeffisienten er, desto større er altså ulikheten.

Situasjonsbeskrivelse

S80/S20

I hele befolkningen i 2009 (studenter holdt utenfor) har femdelen med høyest inntekt en gjennomsnittsinntekt som er 3,4 ganger høyere enn gjennomsnittsinntekten til femdelen med lavest inntekt (se tabell B13).

Størst inntektsulikhet finner vi blant de aleneboende, særlig de under 35 år. I 2009 var gjennomsnittlig inntekt 6,6 ganger større blant de 20 prosent med høyest inntekt sett i forhold til de 20 prosent med lavest inntekt i denne gruppen av aleneboende. De yngste aleneboende er en svært lite homogen gruppe, og består av blant annet yrkesaktive, uførepensjonister, langtidssyke og sosialhjelpsmottakere (se tabell A1). En relativt sterk økning i innvandrerandelen blant unge aleneboende bidrar også til den høye inntektsulikheten i denne gruppen. Også blant aleneboende 35-49 år er det relativt store ulikheter. Jo eldre de aleneboende blir, desto mindre forskjeller blir det i inntektsnivået. De eldste aleneboende består for det meste av alderspensjonister, en gruppe der inntektsforskjellene er relativt små.

Blant innvandrere er det også forholdsvis stor inntektsulikhet. Blant innvandrere fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika var gjennomsnittlig ekvivalent-inntekt nesten fem ganger høyere blant den "rikeste" femdelen sammenlignet med den "fattigste" femdelen. At inntektsulikheten blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre er større enn i befolkningen generelt, kan delvis forklares med en relativt høy andel husholdninger som står utenfor både arbeidsmarkedet og trygdesystemet, og hvor overføringer som for eksempel sosialhjelp ikke greier å kompensere for manglende yrkesinntekter og pensjoner/trygder. På den annen side er det også mange arbeidsinnvandrere med relativt gode yrkesinntekter i denne gruppen.

Minst ulikhet finner vi, ikke overraskende, blant aleneboende minstepensjonister. I 2009 var gjennomsnittsinntekten til femdelen med høyest inntekt bare 1,7 ganger høyere enn inntekten til femdelen med lavest inntekt i denne gruppen pensjonister.

P90/P10

Det ulikhetsmålet som er minst påvirket av ekstremverdier, enten i toppen eller bunnen av inntektsfordelingen, er P90/P10. Dette målet viser også lavest grad av ulikhet og mest stabilitet over tid.

Blant innvandrere generelt, og innvandrere med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika spesielt, er det også relativt store forskjeller mellom de med høyest og lavest ekvivalentinntekt. Den personen som hadde en inntekt høyere enn 90 prosent av alle andre i denne innvandrergруппen (P90), hadde i 2009 en inntekt som var 3,5 ganger høyere enn inntekten til den personen som hadde inntekt lavere enn 90 prosent av alle andre (P10). Tilsvarende forholdstall i befolkningen var på 2,6 (se tabell B14).

P90/P10 viser også at det er størst inntektsulikhet blant aleneboende under 35 år. Her var P90/P10 på 5,3 i 2009. Blant aleneboende 35-49 år var forholdstallet på 3,3.

Som for S80/S20 viser P90/P10 at aleneboende minstepensjonister og personer med supplerende stønad er de mest inntektsmessig homogene gruppene.

Gini

Gini-koeffisienten (tabell B15) bekrefter det som de to andre ulikhetsmålene viser med størst ulikhet blant aleneboende. Ulikhetene blant aleneboende blir mer utjevnet med alderen. Igjen finner vi relativt høye forskjeller i innvandrerbefolkningen mellom de som er øverst og lavest i inntektsfordelingen. Ved å bruke Gini-koeffisienten som mål på forskjeller innad i gruppene, finner vi igjen at aleneboende minstepensjonister og personer med supplerende stønad er de mest inntektshomogene gruppene.

Utviklingstrekk

Fra 2005 til 2009 har inntektsulikheten i Norge endret seg en god del. Den observerte ulikheten henger mye sammen med utbetalinger av aksjeutbytte. Aksjeutbytte er en inntektskilde som er svært skjevt fordelt i befolkningen, og som i stor grad tilfaller husholdninger i toppen av fordelingen. Ulike regler for beskatning av aksjeutbytte har medvirket til at utbetalt utbytte har variert betydelig gjennom årene. Utbetalt utbytte toppet seg i 2005 da nesten 100 milliarder kroner ble utbetalt til norske husholdninger. På grunn av endrede regler for beskatning har denne inntektsposten blitt betydelig mindre etter 2005, og har bidratt til en jevnere inntektsfordeling i befolkningen.

Husholdningene i toppen av inntektsfordelingen hadde nedgang i inntektene i 2009. Dette ga en jevnere inntektsfordeling enn året før. Reduserte kapitalinntekter og næringsinntekter (blant annet som følge av finanskrisen) bidro mest til dette. Blant de med lavest inntekt utgjør ulike pensjoner og stønader brottdelen av husholdningens samlede inntekter. Dette er inntekter som er mer påvirket av skiftende konjunkturer.

Gini-koeffisienten og S80/S20 viser en generell nedgang i ulikhet, både i hele befolkningen og i de ulike gruppene. Særlig har det skjedd en utjevning av inntektene innen husholdningstypen par med barn og aleneboende 35-49 år siden 2005. Unge aleneboende skiller seg ut ved at inntektsulikheten har økt i denne gruppen de siste årene.

P90/P10 viser stor grad av stabilitet i de ulike gruppene for alle årene 2005 til 2009. Men også dette ulikhetsmålet viser en økt inntektsulikhet blant aleneboende under 35 år.

5.8. Eierforhold og boligstandard

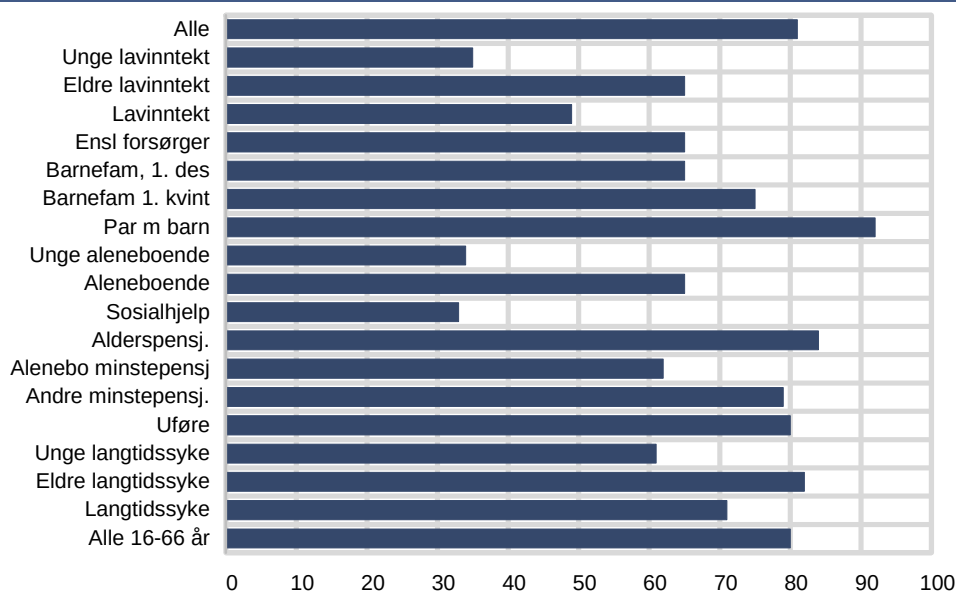
Situasjonsbeskrivelse

Det store flertallet, åtte av ti, av voksne nordmenn bor i bolig som husholdningen eier. Andelen er høy også i europeisk sammenheng, selv om en del andre land også har like høy og høyere andel (Normann, Rønning og Nørgaard 2009). Innad i Norge varierer imidlertid andelen eiere en god del mellom ulike grupper, og mye av denne variasjonen kan tilskrives ulik alderssammensetning og at de dermed befinner seg i ulike livsfaser (se figur 5.14). Etablering på boligmarkedet kan ta tid og henger sammen med både pardannelse og etablering på arbeidsmarkedet. Men det er også en økonomisk komponent som må være på plass. I et boligmarked som det norske representerer det å etablere seg med eid bolig en betydelig investering.

Det er derfor ikke unaturlig at vi finner høye eierandeler i grupper med relativt høy gjennomsnittsalder som alders- og uførepensjonister. Minstepensjonistene er en nokså spesiell gruppe i og med at over ni av ti minstepensjonister er kvinner. Gjennomsnittsalderen for dem som bor alene er hele 76 år, mens den er 71 år for andre minstepensjonister. Blant minstepensjonistene går det et klart skille mellom dem som bor alene og dem som bor sammen med andre når det gjelder eierskap til boligen. Med 79 prosent er andelen eiere blant minstepensjonister som bor sammen med andre er omtrent på gjennomsnittet (81 prosent), men blant aleneboende minstepensjonister er den betydelig lavere, 62 prosent.

Hele 92 prosent av alle par med barn eier boligen, og selv om også par med barn med lave inntekter i stor grad er eiere, synker andelen med inntekt. I alt 65 prosent av de personer i barnefamilier med lavest inntekt er eiere. Det er samme nivå som blant enslige forsørgere. Litt av forklaringen på lav eierandel blant barnefamilier med lav inntekt kan være at de i gjennomsnitt er unge sammenlignet med alle par med barn. Personer både i tidelen og femtedelen med lavest inntekt er i gjennomsnitt 35 år, mens blant alle par med barn er den 37 år. Dermed vil kanskje noen flere i lavinntektsfamiliene befinne seg i etableringsfasen, og da vil lave inntekter gjøre steget inn på boligmarkedet langt. Dette kan imidlertid neppe forklare hele forskjellen når det "bare" er 2 års forskjell i gjennomsnitt. De enslige forsørgerne er i gjennomsnitt noe eldre, 39 år, og sett i lys av det er eierandelen lav.

Figur 5.14. Andel personer i ulike grupper som eier boligen. 2010. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Antagelsen om at etablering med eid bolig har sammenheng med alder og pardannelse blir styrket når vi ser at andelen eiere blant unge aleneboende er helt nede

på 34 prosent. Men økonomi er også viktig. Det ser vi ikke minst ved at andelen eiere blant unge med vedvarende lavinntekt er helt nede på 35 prosent. Sosialhjelpsmottakerne, som også er nokså unge i gjennomsnitt, eier også sjelden sin egen bolig (33 prosent).

Også blant middelaldrende og eldre med vedvarende lavinntekt er andelen eiere mindre enn i befolkningen totalt (65 mot 81 prosent). Men vi ser altså at eierandelen øker med alder også i grupper med lav inntekt. For de langtidssyke ser det imidlertid ut til at eierandelen stort sett henger sammen med alder, siden eierandelen blant de unge er lav (61 prosent) mens den er på gjennomsnittet for de noe eldre (82 prosent). Vår antagelse om at alder, økonomi og pardannelse er viktige faktorer som må ses i sammenheng når man analyserer etablering på boligmarkedet er dermed styrket når vi ser på forholdet mellom de gruppene vi omtaler her.

Blant flere mål for boligstandard velger vi først å trekke fram trangboddhet. Dette er definert ut fra forholdet mellom antall personer og antall rom i boligen. Dermed vil ikke bare økonomiske forhold og etablering på boligmarkedet spille inn, men også husholdningsstørrelse (se figur 5.15).

Store husholdninger og lave inntekter bidrar til at personer i barnefamilier med lave inntekter er blant dem som oftest bor trangt, nesten tre av ti av dem lavest inntekt, overkant av to av ti blant alle med lav inntekt. Gjennomsnittlig antall personer i disse husholdningstypene er 4,7 – 4,6 personer. I en husholdning med for eksempel 4 personer må man disponere minst 4 oppholdsrom for ikke å bo trangt¹². Selv om enslige forsørgere i gjennomsnitt har mindre boliger enn barnefamiliene, er de lite utsatt for trangboddhet siden husholdningene er mindre, i gjennomsnitt 2,9 personer. Bare 8 prosent enslige forsørgere bor trangt, omtrent som i befolkningen totalt (7 prosent).

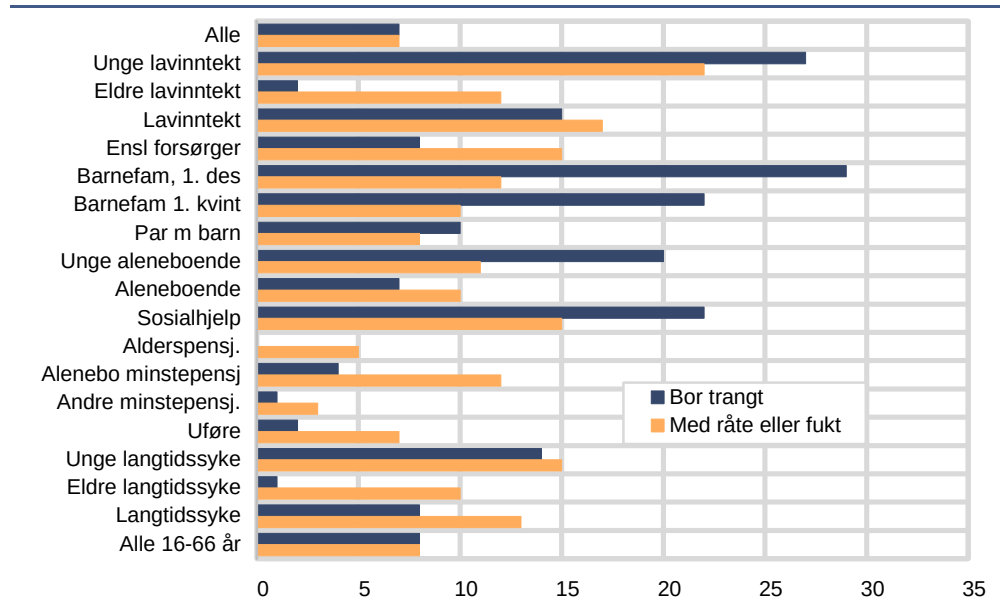
Små husholdninger er også en viktig årsak til at romsligheten er størst for personer med høy alder. Økonomi ser ut til å spille en liten rolle for hvorvidt man bor trangt eller ikke i disse gruppene i og med at fra 0 til 4 prosent av alderspensjonistene, minstepensjonistene og uførepensjonistene bor trangt. Gjennomsnittet i befolkningen er 7 prosent. I disse gruppene er også andelen som bor svært romslig over gjennomsnittet i befolkningen. Også blant middelaldrende og eldre med vedvarende lavinntekt og langtidssyke over 44 år er andelen som bor trangt svært liten, og andelen som bor svært romslig over gjennomsnittet.

Trang økonomi ser først og fremst ut til å bety noe for de unge. Både yngre med vedvarende lavinntekt (27 prosent) og unge aleneboende (20 prosent) kommer nokså dårlig ut når det gjelder trangboddhet (her er det nok en viss overlapp mellom gruppene.¹³) De unge aleneboende som bor trangt bor i praksis på ett rom og kjøkken. Også 22 prosent sosialhjelpsmottakerne bor trangt, og igjen kan vi anta at kombinasjonen lav alder og dårlig økonomi er medvirkende faktorer.

Et nokså grovt mål på boligstandard er også hvorvidt man bor i en bolig med råte eller fuktskader (se figur 5.15). I befolkningen rapporterer 7 prosent av alle voksne at de bor i en bolig med disse problemene. En gruppe skiller seg ut med spesielt høye andel, og det er unge med vedvarende lavinntekt hvor 22 prosent rapporterer dette problemet. Også blant sosialhjelpsmottakere, unge langtidssyke og enslige forsørgere er andelen relativt høy, 15 prosent. Felles for disse gruppene er lav gjennomsnittsalder.

¹² Som rom regnes her alle rom på minst 6 kvadratmeter, men ikke kjøkken, bad, gang og boder.

¹³ Vi har dessverre ikke tall for overlapp mellom grupper med vedvarende lavinntekt og andre grupper. Dette fordi vedvarende lavinntekt er basert på paneldata, og dermed er gruppene i praksis basert på litt ulike datasett.

Figur 5.15. Andel personer i ulike grupper som bor trangt og bor i bolig med råte eller fukt. 2010. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Det er også stort sett de gruppene med lav gjennomsnittsalder som skiller seg ut med negativt bomiljø i form av støy, forurensing og kriminalitet og hærverk. Sosialhjelpsmottakere, unge med lavinntekt, unge langtidssyke og enslige forsørgere er de grupper som samlet sett skiller seg ut med svekket bomiljø.

Utviklingstrekk

I befolkningen som helhet er det stor stabilitet når det gjelder bolig og boligstandard. Dette er forhold som endrer seg svært lite over fireårsperioden vi ser på her (se vedleggstabell B16). Eierandelen har holdt seg rundt åtte av ti personer, og andelen som bor trangt eller svært romslig viser også stor stabilitet. Det samme gjelder andelen i bolig med råte eller fukt som har holdt seg på 8-7 prosent i alle årene fra 2007 til 2010. Samme inntrykk får vi for indikatorene på bomiljø. Andelen som sier at de bor i et område med kriminalitet, vold og hærverk holder seg på 5-6 prosent, utsatthet for støy viser en jevn andel på 12-13 prosent, mens forurensning ligger rundt 7-8 prosent. Dette betyr ikke at det ikke kan ha skjedd endringer i noen av de gruppene vi ser på, selv om datagrunnlaget ofte er for lite til å si noe sikkert.

Blant enslige forsørgere og barnefamilier med lav inntekt kan det se ut til at andelen som eier sin egen bolig har falt noe i løpet av den fireårsperioden vi ser på. Blant barnefamilier med lavest inntekt har andelen falt fra 71 til 65 prosent fra 2007 til 2010, blant enslige forsørgere falt andelen fra 70 til 65 prosent. Gruppene er imidlertid for små til at endringene er statistisk sikre. Det samme gjelder uførepensjonistene, der andelen eiere har falt fra 84 til 80 prosent. Når vi ser på relativt små grupper kan det oppstå svingninger fra år til år, også på grunn av endret sammensetning av gruppen.

Mer eller mindre tilfeldige svingninger fra år til år gjør det også vanskelig å si noe om romsligheten for så små grupper. Barnefamilier med lave inntekter bor for eksempel mindre trangt i 2010 enn i 2009, men ser vi tilbake til 2007 er endringen liten. Enslige forsørgere ser ut til å bo romsligere i 2010 enn de gjorde i 2007, men denne endringen inntraff mellom 2007 og 2008, etter det har det holdt seg stabilt. Også blant langtidssyke er det store svingninger fra år til år, det kan se ut til at langtidssyke totalt har fått det noe romsligere, men det er vanskelig å peke ut noen klar trend.

Indikatoren for fukt eller råte i boligen kan tyde på at uførepensjonister har fått noe bedret standard i perioden 2007-2010. Også for minstepensjonister kan det se slik ut, med der er endringen liten dersom vi sammenligner med 2008 i stedet for 2007. Sosialhjelpsmottakere er den gruppen hvor svingningene er størst, men 2010 er året med laves andel i bolig med fukt eller råte (15 prosent). Personer med vedvarende lavinntekt ser ut til å ha fått noe dårligere boligstandard målt ved denne indikatoren. Spesielt gjelder det de yngste, der 22 prosent bodde i bolig med fukt eller råte i 2010 – 10 prosentpoeng opp fra 2007.

Bomiljøet er heller ikke mye endret i de enkelte gruppene vi ser på. Vi kan se tendenser til at både langtidssyke og minstepensjonister opplever bomiljøet som noe bedre i 2010 enn i årene før, men gruppene er små så endringene er usikre.

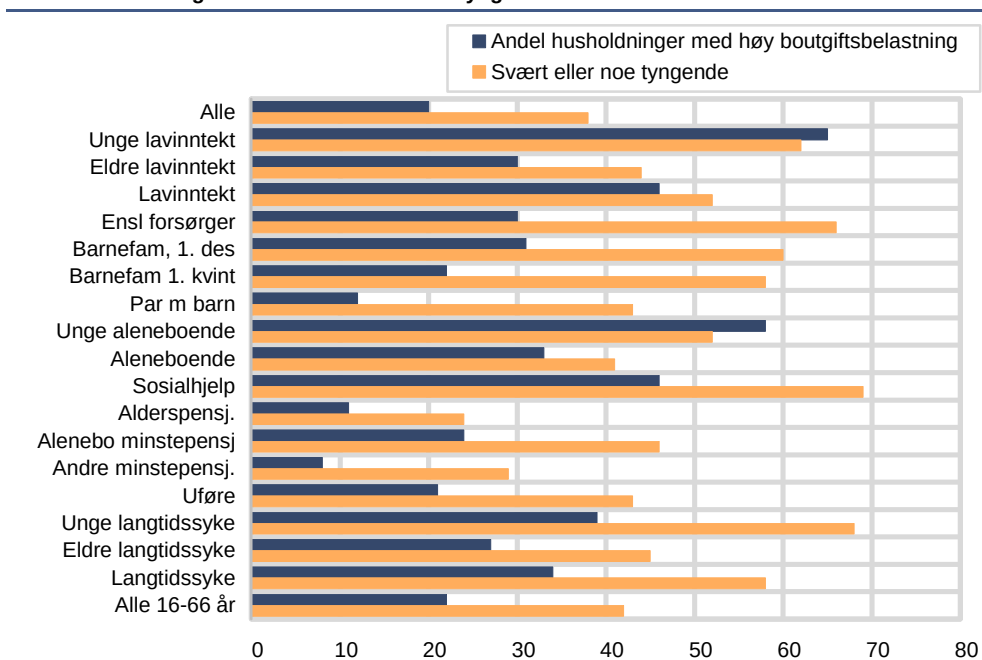
5.9. Boligøkonomi

Situasjonsbeskrivelse

Det er til dels store variasjoner mellom de ulike gruppene når det gjelder gjennomsnittlig årlig utgift til husleie og renter og avdrag. Mye av variasjonen skyldes ulike andeler med eiere og leiere, men det avspeiler også aldersforskjeller med hensyn til hvor mange som har boliglån og hvor mange som ikke betaler husleie. Detaljer om dette finnes i tabellvedleggene C med detaljerte indikatorer for de ulike gruppene, men det generelle trekket er at grupper med høy gjennomsnittsalder som alders-, uføre- og minstepensjonister, samt middelaldrende og eldre med vedvarende lavinntekt har relativt lave gjennomsnittlige utgifter til renter og avdrag. I disse gruppene er også andelen eiere relativt høy.

Grupper med lavere gjennomsnittsalder og høy eierandel, spesielt barnefamilier og enslige forsørgere, har derimot nokså høye gjennomsnittlige utgifter. Også unge langtidssyke har utgifter over gjennomsnittet for befolkningen, unge aleneboende er nærmere gjennomsnittet, mens unge med lavinntekt og sosialhjelpsmottakere har utgifter like under gjennomsnittet hvis vi ser på renter og avdrag, og over snittet hvis vi ser på husleie. I disse fire gruppene er dessuten andelen eiere relativt lav.

Figur 5.16. Andel husholdninger som har høy boutgiftsbelastning og andel som oppfatter boutgifter som svært eller noe tyngende. 2010. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

I sammenligningen mellom grupper er det mer relevant å se hvordan boutgiftene (husleie, renter og avdrag) står i forhold til husholdningens inntekt, både objektivt

og subjektivt. I figur 5.16 har vi satt sammen disse to dimensjonene. Den objektive dimensjonen er definert ved at utgifter til husleie og renter og avdrag utgjør 25 prosent eller mer av husholdningens totale inntekt etter skatt. Dette kaller vi høy boutgiftsbelastning, og i alt en av fem norske husholdninger har det. Den subjektive oppfatningen baserer seg på andeler som rapporterer at boutgiftene er noe eller svært tyngende for husholdningens økonomi. Nesten fire av ti norske husholdninger mener at boutgiftene er svært eller noe tyngende.

Siden gruppene vi ser på i denne rapporten i utgangspunktet har lave inntekter (med unntak for barnefamilier totalt), ligger de fleste over gjennomsnittet i befolkningen når det gjelder høy boutgiftsbelastning. Høyest belastning finner vi blant de yngre med vedvarende lavinntekt, hvor 65 prosent av husholdningene bruker 25 prosent eller mer av inntekten til boutgifter. Også blant unge aleneboende og sosialhjelpsmottakere finner vi høye andeler, henholdsvis 58 og 46 prosent.

Pensjonsmottakere er sjeldnere utsatt for høy boutgiftsbelastning. Blant alderspensjonister er det bare 11 prosent av husholdningene som opplever dette, og blant minstepensjonister som bor sammen med andre er andelen nede i 8 prosent. Det skyldes først og fremst at de har lave boutgifter sammenlignet med andre. Blant uførepensjonistene er andelen med høy boutgiftsbelastning noe høyere, omtrent som gjennomsnittet i befolkningen. Aleneboende minstepensjonister opplever høy boutgiftsbelastning noe oftere enn gjennomsnittet, men forskjellen er ikke veldig stor (24 mot 20 prosent).

Men det er ikke nødvendigvis slik at boutgiftene og den økonomiske situasjonen oppfattes som lett selv om boutgiftsbelastningen ikke er høy. Generelt er det en større andel som oppfatter boutgiftene som svært eller noe tyngende enn det er som har høy boutgiftsbelastning, andelen er 18 prosentpoeng høyere i gjennomsnitt. Det er heller ikke slik at alle som har objektivt høy boutgiftsbelastning oppfatter boutgiftene som tyngende. Blant dem i befolkningen med høy boutgiftsbelastning svarer seks av ti husholdninger at utgiftene er svært eller noe tyngende, blant dem med lav belastning svarer nesten en av fire det samme. Objektive og subjektive mål gir altså nokså forskjellige resultat.

Sosialhjelpsmottakerne har i utgangspunktet en vanskelig økonomisk situasjon, og har da også den mest negative oppfatningen av hvor tyngende boutgiftene er. Sju av ti sosialhjelpshusholdninger sier at utgiftene er svært eller noe tyngende. Andelen er omtrent like høy blant de unge langtidssyke. Også mange enslige forsørgere oppfatter boutgiftene som svært eller noe tyngende, to av tre husholdninger. I denne gruppen er ikke den objektive boutgiftsbelastningen spesielt høy (en av tre har høy belastning), så dette indikerer at økonomien oppleves som trang, og at andre utgifter som strøm, avgifter, vedlikehold etc. bidrar til en negativ vurdering.

Det er dessuten generelt at den subjektive vurderingen av boutgiftene nokså negativ i barnefamilier, mer negativ enn den objektive boutgiftsbelastningen skulle tilsi. Barnefamilier er den husholdningstypen med høyest forbruksutgift ifølge forbruksundersøkelsen (www.ssb.no/forbruk), og selv om boutgiftsbelastningen isolert sett ikke er høy, kan presset likevel oppleves som stort fordi andre nødvendige forbrugsgoder krever en stor del av inntekten. I barnefamilier med lav inntekt sier for eksempel over fire av ti av dem med lav boutgiftsbelastning at boutgiftene oppleves som svært eller noe tyngende.

Blant pensjonsmottakere er det aleneboende minstepensjonister og uføres husholdninger som har den mest negative opplevelsen av boutgiftene, henholdsvis 46 og 43 prosent synes de er svært eller noe tyngende. I begge disse gruppene er andelen med høy boutgiftsbelastning omtrent på gjennomsnittet. I husholdninger med minstepensjonister som bor sammen med andre sier 29 prosent at utgiftene er svært eller noe tyngende, til tross for at den objektive boutgiftsbelastningen er

veldig lav. Alderspensjonistene har derimot en mer positiv oppfatning, en av fire sier at boutgiftene er tyngende.

To grupper som skiller seg spesielt ut i vurderingen av boligøkonomien er de unge aleneboende og unge med vedvarende lavinntekt. Det er kun i disse gruppene at andelen som vurderer utgiftene som svært eller noe tyngende faktisk er lavere enn andelen som har høy boutgiftsbelastning. Henholdsvis 52 og 62 prosent sier at utgiftene er tyngende, mens 58 og 65 prosent har høy boutgiftsbelastning. Deler av forklaringen kan være innslaget av studenter, og kan henge sammen med måten inntekt er definert og målt på her. Vi kan forvente at studentene regner studielån som del av sitt disponible beløp og tar dette med i vurderingen av hvilken belastning boutgifter utgjør. Studielån er ikke regnet som en del av inntekten. Unge aleneboende er også blant de gruppene som oftest mottar private overføringer, noe som heller ikke er regnet med i inntekten.

Utviklingstrekk

Utviklingen i boligøkonomien henger sterkt sammen med utviklingen i rentenivået. Dette berører spesielt eiere med boliglån. Fra og med sommeren 2009 var styringsrenten hos Norges Bank spesielt lav, og selv om den økte noe, lå den under godt under 2 prosent i den perioden vi dekker med våre data om boutgifter. Dette ser vi igjen i resultatene fra levekårsundersøkelsen (se vedleggstabell B17).

I løpet av de fire årene fra 2007 til 2010 har gjennomsnittlige utgifter til renter og avdrag for eierhusholdninger økt med i underkant 8 600 i løpende kroner. Men dette gir ikke et dekkende bilde av utviklingen, for i hovedsak skyldes dette en økning på nesten 12 000 kroner fra 2007 til 2008, og så en mindre oppgang fra 2008 til 2009 (drøyt 3 000 kroner). Fra 2009 til 2010 gikk faktisk de gjennomsnittlige utgiftene til renter og avdrag for eiere ned med 6 600 kroner. Forklaringen er det kraftige rentefallet som følge av den internasjonale finanskrisen. Sett i lys av dette, er det interessant å merke seg at denne utviklingen ikke gjenspeiles i den gjennomsnittlige husleien som leierhusholdningene må betale. Her har det vært en nokså jevn økning gjennom hele perioden 2007 til 2010, til sammen 10 700 i løpende kroner. Det var også en økning på 2 500 kroner fra 2009 til 2010, så leietakerne nyter ikke godt av fallende renter i samme grad som eierne.

I et husholdningsregnskap er det ikke bare utgiftene som avgjør, det gjør i høyeste grad inntektene også. Forholdet mellom boutgifter og inntekter holdt seg stabilt i perioden 2007 til 2009, i alle fall dersom vil legger andelen med høy boutgiftsbelastning til grunn. I den perioden holdt den seg rundt en av fire husholdninger. I tråd med de reduserte utgiftene til renter og avdrag i 2010, falt også andelen med høy boutgiftsbelastning til en av fem husholdninger. Andelen med lav boutgiftsbelastning økte også i 2010 sammenlignet med 2009 og 2008, og er nå tilbake på nivået fra 2007.

Når den objektive boutgiftsbelastningen faller, skulle vi kanskje også forvente en bedring i oppfatningen av hvor tyngende de samlede boutgiftene er. Rett nok ser vi da også en nedgang fra 40 til 38 prosent av husholdningene som sier at utgiftene er noe eller svært tyngende, men denne endringen tilsvarer ikke reduksjonen i boutgiftsbelastning, og den er for liten til å være statistisk sikker.

Blant ulike typer av barnefamilier finner vi igjen trenden til at andel med høy boutgiftsbelastning går ned. For enslige forsørgere falt andelen med hele 10 prosentpoeng fra 2009 til 2010, men da er det verdt å merke seg at andelen i 2009 også var betydelig høyere enn årene før. Fra 2007 til 2010 er nedgangen mindre. Endringene fra år til år er uansett usikre i en så liten gruppe. Blant barnefamilier med lav inntekt er reduksjonen i andel med høy boutgiftsbelastning mindre, men sammenligner vi med toppåret 2008 er likevel reduksjonen merkbar. I disse gruppene er andelen eiere godt under gjennomsnittet, så her vil utvikling å både renteutgifter og husleie spille en betydelig rolle,

Den subjektive oppfatningen av belastning følger trenden for boutgiftsbelastning blant enslige forsørgere og blir dermed mer positiv i 2010. Blant barnefamilier med lav inntekt er ikke denne utviklingen like tydelig. Andelene som oppfatter boutgiftene som noe eller svært tyngende er i det store og hele stabil.

For langtidssyke har også andelen med høy boutgiftsbelastning falt i perioden 2007-2010. Strengt tatt startet nedgangen fra og med 2008, og da spesielt blant de yngste. For langtidssyke i alderen 45-66 år er det mer stabilt. De eldste langtidssyke gir omtrent samme vurdering av hvor tyngende utgiftene er i 2010 som de gjorde i 2007, men i 2008 og 2009 var opplevelsen mer negativ. For de yngre har vurderingen holdt seg stabil, på tross av bedring i boutgiftsbelastningen.

Blant alders- og minstepensjonister er utgiftene til husleie og boliglån små i gjennomsnitt, så endringer i utgiftene er ikke større enn at boutgiftsbelastningen ikke endrer seg så mye. Minstepensjonister som bor sammen med andre har faktisk hatt en gjennomsnittlig økning i utgifter til renter og avdrag fra 2009 til 2010, og i denne gruppen har andelen med høy boutgiftsbelastning gått opp. Det er imidlertid blant de aleneboende minstepensjonistene vi finner en forverret opplevelse av hvor tyngende utgiftene er. Men igjen må vi understreke at dette er små grupper, så endringer av den størrelsesorden vi snakker om her er beheftet med usikkerhet og bør bare tolkes som tendenser.

Nedgangen i renter og avdrag bidro til at andelen sosialhjelpshusholdninger med høy boutgiftsbelastning falt fra å ligge rundt 57-59 prosent i 2007-2009, til 46 prosent i 2010. Dette er da på tross av at gjennomsnittlig husleie, i denne gruppen er det mange leietakere, har økt merkbart fra 2009 til 2010. Samme tendens som for boutgiftsbelastning finner vi for opplevelsen av hvor tyngende utgiftene er. Det holder seg stabilt fram til 2009, men en mindre andel vurderer utgiftene som svært eller noe tyngende i 2010.

De aleneboende har en nokså jevn vurdering av hvor tyngende boutgiftene er i perioden 2007 til 2010, Heller ikke fallet i andelen med høy boutgiftsbelastning blant aleneboende, som gjelder både de unge og alle aleneboende, gir seg store utslag i den subjektive vurderingen.

I gruppen med vedvarende lavinntekt har husholdningene til de unge (18-44 år) i gjennomsnitt høyere utgifter enn husholdningene til de eldre (45 år og over). For de eldre gjorde husleien et merkbart hopp i 2010, og i motsetning til tendensen ellers økte også utgifter til renter og avdrag. De yngste fulgte den mer generelle trenden som fører til at andelen med høy boutgiftsbelastning har blitt redusert jevnt i hele perioden 2007-2010, mens dette ikke er tilfelle for de litt eldre, der andelen faktisk har økt. Blant de eldste med lavinntekt finner vi da også den høyeste andelen som vurderer boutgiftene som tyngende i 2010, mens denne andelen holder seg stabil for de yngre.

5.10. Helseforhold og funksjonsevne

Situasjonsbeskrivelse

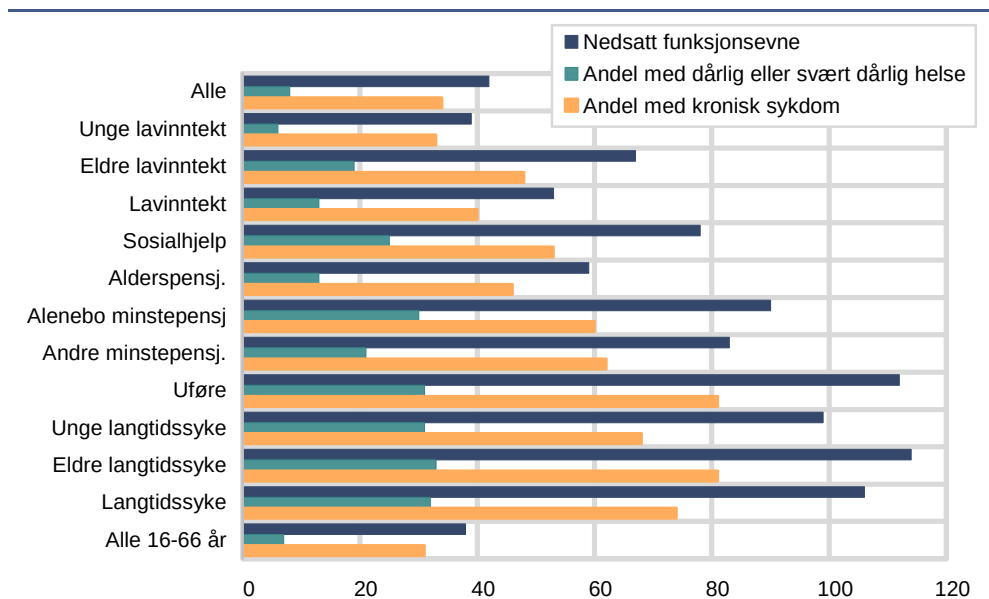
Når det gjelder indikatorer på helse, konsentrerer vi oss om grupper som kan forventes å ha svekket helse sammenlignet med befolkningen totalt. To av gruppene vi ser på, uførepensjonistene og de langtidssyke, er dessuten avgrenset ut fra helseproblemer som gjør at de har vanskeligheter med å delta i arbeidslivet. Helseforhold henger naturlig også sammen med alder, så grupper med høy gjennomsnittsalder må også forventes å ha en overhyppighet av helseproblemer. Vi har plukket ut tre indikatorer, andel med nedsatt funksjonsevne, andel med dårlig eller svært dårlig egenvurdert helse, samt andel med kronisk sykdom (se figur 5.17).

Den egenvurderte helsen er basert på ett enkelt intervju spørsmål om den generelle helsetilstanden, og i den voksne befolkningen totalt svarer 8 prosent at de har dårlig eller svært dårlig helse. Blant de langtidssyke svarer 32 prosent det samme (nokså likt mellom de yngre og de eldre). Også uføre og minstepensjonister (gruppen med høyest gjennomsnittsalder), har en nokså dårlig vurdering av egen helse, 31-30 prosent svarer at den er dårlig eller svært dårlig. Vi kan også merke oss at 25 prosent av sosialhjelpsmottakerne har svært dårlig eller dårlig helse, og sammen med yngre langtidssyke er dette en gruppe med lav gjennomsnittsalder. En gruppe med høy gjennomsnittsalder er alderspensjonistene, men her er det likevel bare 13 prosent som svarer at de har dårlig helse.

Det andre målet er kronisk sykdom, og også der finner vi høye andeler blant de langtidssyke (74 prosent), men da er det et skille mellom de yngste (68 prosent) og de eldste (81 prosent). Uførepensjonistene har naturlig nok den høyeste andelen, 81 prosent sier at de har en langvarig sykdom. I den voksne befolkningen totalt gjelder det 34 prosent. Også blant minstepensjonistene er det relativt mange med kronisk sykdom (60-62 prosent), men dette er da også grupper med høy gjennomsnittsalder. Igjen kommer alderspensjonistene bedre ut – her har under halvparten en kronisk sykdom. Om vi tar alderen i betraktning, kommer sosialhjelpsmottakere dårlig ut også når det gjelder kronisk sykdom. Hele 53 prosent svarte at de hadde en kronisk sykdom i 2009. Det for eksempel en høyere andel enn blant de eldre med vedvarende lavinntekt.

Nedsatt funksjonsevne er målt som varige begrensninger i forhold til å utføre alminnelige hverdagsaktiviteter. I alt 16 prosent av alle voksne sier at de opplever noen eller store slike begrensninger. Det er stort sett de samme gruppene som går igjen her som for de andre forholdene. Det er eldre langtidssyke som oftest rapporterer nedsatt funksjonsevne (61 prosent), men det er også relativt hyppig blant de yngre (53 prosent). Ikke overraskende er det også mange uføre som har nedsatt funksjonsevne (59 prosent). Blant minstepensjonistene går det et lite skille mellom de som bor alene og de som bor sammen med andre. Blant aleneboende har 41 prosent nedsatt funksjonsevne, blant de andre gjelder det 35 prosent. Dette skyldes nok delvis aldersforskjellen mellom disse to gruppene. Igjen er andelen noe lavere blant alderspensjonistene (23 prosent). Sosialhjelpsmottakere har nedsatt funksjonsevne oftere enn alderspensjonistene, mer på linje med minstepensjonister som ikke bor alene – og det altså til tross for at sosialhjelpsmottakerne er langt yngre enn disse to gruppene.

Figur 5.17. Andel personer med nedsatt funksjonsevne, dårlig helse og kronisk sykdom. 2010. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

I gruppen med vedvarende lavinntekt går det også et klart skille mellom de yngre og de eldre. 25 prosent av de eldste har nedsatt funksjonsevne, mens det gjelder kun 12 prosent blant de yngste. Vi husker at det er mange studenter blant yngre med lavinntekt, og blant dem er det liten grunn til å forvente noen overrepresentasjon av helseplager eller nedsatt funksjonsevne.

Udekket behov for medisinsk hjelp forekommer ikke så ofte i befolkningen totalt, kun 2 prosent rapporterte det i 2010. Fellestrekket for grupper som opplever dette oftere enn andre er at de er unge – det gjelder unge langtidssyke (12 prosent) og sosialhjelpsmottakere (15 prosent). De uføre er i gjennomsnitt eldre enn disse to nevnte gruppene, og også her rapporterer 6 prosent udekket behov.

Betydelig flere er utsatt for udekket behov for tannlegehjelp, det gjelder 9 prosent i befolkningen totalt. De høyeste andelenene finner vi i de samme to gruppene som nevnt over, hele 38 prosent av sosialhjelpsmottakerne hadde udekket behov for tannlegehjelp, og en stor andel rapporterte at det var økonomiske årsaker til dette (29 prosent). Også 18 prosent av de unge langtidssyke rapporterte at de ikke hadde råd til tannlege, selv om det var en noe mindre andel som hadde udekket behov (26 prosent). De unge med lavinntekt og eldre langtidssyke er også relativt utsatt for å ha udekket behov for tannlege (23 og 21 prosent), og relativt mange sier at det er økonomiske årsaker til mangelen (13 og 14 prosent).

Utviklingstrekk

Helseforhold holder seg nokså stabile over en så kort tidsperiode som vi ser på her. Likevel er det en viss svingning i andelen som rapporterer kronisk sykdom (se vedleggstabell B18). Andelen som rapporterer kronisk sykdom var på et lavpunkt (29 prosent) i 2007, og 2009 var året med høyest andel (36 prosent). Her vanskelig-gjøres imidlertid tolkningen noe av at spørsmålene ble endret fra 2007 til 2008, slik at det strengt tatt er litt ulike målemetoder. Samme utfordring har vi for nedsatt funksjonsevne, men vi ser ikke noe utslag på andelen så her viser resultatene at andelen stort sett ligger rundt 16-17 prosent i hele perioden 2007 til 2010. Dette virker da også rimelig, siden dette er forhold som endrer seg sakte.

Andeler med udekket behov for medisinsk hjelp eller tannlegehjelp har holdt seg stabilt i løpet av de fire årene vi ser på, og det gjelder også andelen som ikke har råd til tannlegebehandling.

For de langtidssyke har andelen som vurderer helsen som dårlig i det store og hele holdt seg stabil, selv om den har svingt litt i perioden 2007-2010, men en økning i andelen blant de yngre i 2010 bidro til en økning i gruppen total sett også. Ulik sammensetning av gruppen kan påvirke nivåene, så en viss variasjon mellom år kan vi forvente. Det ser ut til å være flere langtidssyke med kronisk sykdom i 2009 og 2010 enn i de to foregående årene (en endring som ikke skal være påvirket av ulik målemetode siden den ble endret mellom 2007 og 2008), mens andelen med nedsatt funksjonsevne er nokså lik.

Blant uførepensjonistene ser helsen ut til å være nokså stabil for den perioden vi ser på, men med en liten bedring i den egenvurderte helsen i 2010. Riktig nok ser vi et fall i andelen med nedsatt funksjonsevne fra 2007 til 2008, men dette kan skyldes den tidligere omtalte endringen i målemetode.

I hvert av de fire årene vi ser på har omtrent like mange av minstepensjonistene vurderer sin egen helse som dårlig, eneste unntak er at en noe mindre andel av de aleneboende gjør det i 2009. Andelen med kronisk sykdom blant minstepensjonistene viser noen små svingninger, spesielt for aleneboende. Det kan også se ut som om andelen kronisk syke minstepensjonister som ikke bor alene har økt noe i 2009 og 2010, men det er usikre funn. Ser vi hele fireårsperioden under ett, og slår sammen sterkt og noe nedsatt funksjonsevne, er det en liten nedgang

mellom 2007 og 2008 som kan skyldes endring i målemetode, men andelene i 2010 ligner på 2008, så her må vi avvente flere målinger før vi kan si noe om en tendens.

Om vi sammenligner 2007-2010 ser vurderingen av egen helse ut til å bli noe dårligere for sosialhjelpsmottakerne, en av fire vurderte den som dårlig i 2010 mot en av fem i de tre foregående årene. Andelen med kronisk sykdom økte noe mellom 2008 og 2009, mens andelen med nedsatt funksjonsevne økte noe fra 2009 til 2010. Årene framover vil vise om dette trekker i retning av svekket helse for sosialhjelpsmottakerne.

I gruppen med vedvarende lavinntekt er situasjonen generelt stabil når vi vurderer hele perioden 2007-2010 under ett, men andelen med nedsatt funksjonsevne ser ut til å ha gått ned, spesielt blant dem over 44 år. For kronisk sykdom ser det også ut til at andelen faller blant de eldste, men dette veies opp av at den øker blant de yngste, så totalt blir ikke endringen stor.

6. Inntektsmobilitet for ulike lavinntektsgrupper

Jon Epland

Hovedpunktene ved dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- *Unge aleneboende og enslige forsørgere er blant de med best inntektsutvikling, når en følger samme personer over flere år*
- *Alderspensjonister har klart lavere inntektsvekst når en benytter paneldata, enn når en benytter tverrsnittsdata*
- *Innvandrerne er blant gruppene med minst mobilitet ut av lavinntektsgruppen*
- *Enslige forsørgere er blant dem med høyest mobilitet ut av lavinntektsgruppen*

I kapittel 4 benyttet vi paneldata til å si noe om forekomsten av vedvarende lavinntekt for de ulike gruppene. En annen måte å utnytte paneldata på, er å se på hvordan det går med personer med ett bestemt kjennemerke ett bestemt år, for eksempel mottakere av ulike pensjoner eller stønader, og følge disse over en periode på flere år. En kan på denne måten kontrollere for såkalte sammensetningseffekter, det vil si at en gruppes sammensetning endrer seg over tid ved at de som kommer inn i gruppen skiller seg ut på viktige kjennemerker fra de som forlater gruppen. I tillegg kan også endringer i yrkestilknytning eller husholdningssituasjon påvirke økonomien til den enkelte i påfølgende år. For de fleste lavinntektsgrupper vil inntektsveksten være sterkere når en følger identiske personer over tid (panel), enn når en ser på den årlig inntektsutviklingen for alle de som til enhver tid tilhører de ulike lavinntektsgruppene (tverrsnittsdata).

6.1. Inntektsutviklingen basert på paneldata

Tabell 6.1 gir en samlet oversikt over den prosentvise økningen i medianinntektene fra 2004 til 2009 for flere av de ulike lavinntektsgruppene som blir omtalt i denne rapporten, men der vi altså tar utgangspunkt i kun de som tilhørte de ulike gruppene i 2004.

Dersom vi sammenligner tallene i tabellen med tilsvarende tall basert på tverrsnittsdata, for eksempel tabell 3 i Dagens statistikk 28. april 2011: Inntektsstatistikk for ulike grupper (Statistisk sentralbyrå 2011), går det fram at med unntak for alders- og uførepensjonister, har alle gruppene en mye sterkere inntektsvekst når en følger 2004-kullet over tid (panel) enn alle som til enhver tid inngår i gruppen (tverrsnitt). At folketrygdpensjonistene har en annen utvikling enn de andre gruppene, skyldes for en stor del endringer i sammensetningen av pensjonistgruppen. Det kommer hvert år inn nye kull av pensjonister som har et klart bedre inntektsgrunnlag enn de som faller fra. Dette bidrar til å øke inntektsnivået i hele pensjonistgruppen. For dem som ble pensjonister allerede i 2004 er inntektsveksten mye mer beskjeden, siden den årlige inntektsveksten for denne gruppen først og fremst påvirkes av trygdeoppgjør og eventuelt den avkastningen en oppnår på sparepengene sine, og ikke av endret sammensetning av gruppen.

For de som tilhørte en av de andre lavinntektsgruppene i 2004, var imidlertid inntektsveksten de neste årene klart høyere enn veksten i inntektene til alle de som "til enhver tid" inngikk i de samme gruppene. Blant dem som kommer best ut finner en både de som var unge aleneboende i 2004 og de som tilhørte en enslig forsørgerhusholdning på samme tidspunktet. Disse personene hadde i 2009 en median inntekt etter skatt per forbruksenhet som omregnet i faste priser lå henholdsvis 37 og 25 prosent høyere enn inntektsnivået de hadde i 2004. Til sammenligning økte inntektene blant de som til enhver tid inngikk i disse to gruppene med henholdsvis 12 og 13 prosent i samme periode.

Det er trolig flere forklaringer bak de store forskjellene i inntektsutvikling basert på henholdsvis paneldata og tverrsnittsdata. På samme måte som for alderspensjonistene kan det her være snakk om sammensetningseffekter ved at gruppene endrer

karakter over tid. For eksempel vil de nye unge aleneboende og de nye enslige forsørgerne som kommer inn i gruppene hvert år, som regel ha lavere inntekter enn de eldre som allerede inngår i gruppen. Men også demografiske og økonomiske endringer blant dem som inngikk i gruppen i 2004, er med på forklare hvorfor husholdningsinntektene deres har økt så mye. Mange av de unge aleneboende og de som var enslige forsørgere i 2004 vil for eksempel ha en annen husholdnings-situasjon i årene etter, for eksempel ved at de har flyttet sammen med en partner som bidrar med inntekt. I tillegg kan yrkesaktiviteten ha økt som følge av at forholdene har blitt bedre lagt til rette for å gå ut i jobb. For de som var langtidsledige i 2004 er det åpenbart at den sterke sysselsettingsveksten i 2006 og 2007 gjorde at mange kom seg ut i jobb, og ikke lenger var arbeidsledige.

På tross av økte inntekter har likevel alle de som tilhørte en av lavinntektsgruppene i 2004 et inntektsnivå i 2009 som ligger lavere enn medianinntekten i befolkningen. Eneste unntaket gjelder for dem som var aleneboende under 35 år i 2004. For disse personene har inntektene økt så mye at de i 2009 hadde en ekvivalent-inntekt om lag 3 prosent høyere enn medianinntekten i befolkningen.

Den gunstige inntektsutviklingen til flere av gruppene kan skyldes endringer i inntektssammensetningen i perioden, for eksempel ved at yrkesinntektene har blitt viktigere. Dette er noe vi skal se nærmere på i neste avsnitt.

Tabell 6.1. Median husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). Indeks i faste priser (2009-kr), 2004=100.

Personer bosatt alle årene 2004 - 2009	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Median 2009	Antall personer
Alle personer	100	104	106	114	119	118	289 000	4 261 848
Status i 2004								
Alderspensjonister	100	103	104	111	114	113	220 000	396 579
Uførepensjonister	100	102	104	110	114	113	250 000	262 818
Enslig under 35 år (eksklusive studenter) .	100	112	119	130	137	137	298 000	163 404
Personer i enslig forsørgerhusholdning	100	105	110	118	124	125	244 000	267 797
Personer i enslig forsørgerhusholdning med overgangsstønad	100	104	107	115	121	124	224 000	61 078
Personer i husholdninger som mottok sosialhjelp	100	103	107	116	122	125	214 000	238 484
Langtidssyk	100	100	103	111	116	116	252 000	93 152
Langtidsledig	100	104	109	120	127	127	256 000	58 110
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	100	104	109	119	124	125	241 000	318 059
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Afrika, Asia etc	100	103	108	118	123	126	217 000	184 388
Personer innvandret i 2004	100	129	141	157	164	168	223 000	20 652
Personer innvandret i 2004, med landbakgrunn fra Afrika, Asia etc.	100	122	130	144	149	154	203 000	12 234

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

6.2. Endringer i inntektssammensetningen

Den samlede husholdningsinntekten kommer fra ulike kilder. I tabell 6.2 har vi delt den samlede husholdningsinntekten inn i fire ulike komponenter. *Yrkesinntekt* er summen av lønnsinntekter og næringsinntekter, *kapitalinntekter* omfatter alle renteinntekter fra bankinnskudd og avkastning på verdipapir, *skattepliktige overføringer* omfatter primært skattepliktige pensjoner fra det offentlige, for eksempel utelser fra folketrygden, men også private tjenstepensjoner fra tidligere arbeidsforhold, mens de *skattefrie overføringene* hovedsaklig består av ulike familiestønader som barnetrygd og kontantstøtte, eller sosiale stønader som sosialhjelp og bostøtte. Tabellen viser inntektssammensetningen målt i prosent av samlet inntekt på to ulike tidspunkt, 2004 og 2009, og gjennomsnittlig samlet inntekt omregnet til 2009-kroner. Vi ser for eksempel at for hele befolkningen, det vil si alle de personene som bodde i landet i alle årene mellom 2004 og 2009, økte både yrkesinntektenes og de skattepliktige overføringenes betydning, mens kapitalinntektene og de skattefrie stønadene ble mindre viktige. Samtidig var det en betydelig vekst i

den gjennomsnittlig samlede husholdningsinntekten. Det er imidlertid betydelige forskjeller i utvikling innen de ulike lavinntektsgruppene.

Trygdemottakerne – mer pensjon og mindre yrkesinntekter

Den viktigste inntektskilden for både alders- og uførepensjonistene er ytelser fra folketrygden, som inngår i de skattepliktige overføringene. For de som har vært alderspensjonister i alle årene mellom 2004 og 2009 utgjorde de skattepliktige overføringene 75 prosent av den samlede husholdningsinntekten i 2004, mens for uførepensjonistene var tilsvarende andel 49 prosent. Uviklingen fra 2004 til 2009 har gått i retning av at overføringene har blitt viktigere for trygdemottakerne, mens yrkesinntektene utgjør en gradvis mindre andel av samlet husholdningsinntekt. Dette er ikke overraskende med tanke på at pensjonistene også har blitt fem år eldre i denne perioden.

Unge aleneboende – økte yrkesinntekter

Som tidligere omtalt er det de som var aleneboende og under 35 år i 2004, som har økt husholdningsinntektene mest i årene fram til 2009. Dette kommer også klart fram i tabell 6.2. Vi ser her at den samlede husholdningsinntekten ble mer enn doblet mellom 2004 og 2009. Samtidig var inntektssammensetningen relativt stabil, der det meste av husholdningsinntekten (87 prosent) var yrkesinntekt. Dette tyder på at nivået på yrkesinntektene må ha økt betydelig i denne perioden. At gjennomsnittlig antall husholdningsmedlemmer også øker fra 1 til 1,5 tyder videre på at mange som tidligere var aleneboende i 2004 trolig har blitt parfamilier i 2009, der kanskje begge voksne er i jobb.

Enslige forsørgere – flere ut i jobb

Inntektssammensetningen endrer seg betydelig mellom 2004 og 2009 for de som tilhørte en enslig forsørgerhusholdning i 2004. Dette gjelder også for de som mottok overgangsstønad i 2004. Som tabellen viser, er det en betydelig økning i yrkesinntektene også innen denne gruppen. Blant de som var enslige forsørgere med overgangsstønad i 2004, økte andelen som yrkesinntektene utgjør av samlet inntekt fra kun en tredjedel i 2004 til over 70 prosent i 2009. Tilsvarende har det skjedd en betydelig reduksjon i overføringene – både de skattepliktige og de skattefrie – i samme periode. Det kan tolkes som at flere av de enslige forsørgerne som mottok overgangsstønad i 2004, må ha blitt yrkesaktive i denne perioden.

Også blant alle de som tilhørte en enslig forsørgerhusholdning med barn under 18 år i 2004 - uansett om de mottok overgangsstønad eller ikke - har yrkesinntektene økt, både relativt og absolutt mellom 2004 og 2009. Ulike stønader utgjør likevel en femdel av denne gruppens samlede inntekt i 2009.

Sosialhjelpsmottakere – økte yrkesinntekter og færre med sosialhjelp

Det generelle bildet av at yrkesinntektene har økt betydelig for de som tilhørte en av de utsatte lavinntektsgruppene i 2004, gjelder også for personer som tilhørte en sosialhjelpshusholdning i 2004. Mens yrkesinntektene utgjorde om lag halvparten av samlet husholdningsinntekt i 2004, er andelen økt til om lag 62 prosent i 2009. I samme periode ble stønadene redusert, først og fremst de skattefrie. Går en bak tallene viser det seg at mens alle tilhørte en husholdning som mottok sosialhjelp i 2004, er andelen redusert til 35 prosent i 2009 (vedleggstabell D2).

Langtidsmottakerne – økt yrkesinntekt for de langtidslidende, små endringer for langtidssyke

Inntektssammensetningen har utviklet seg noe forskjellig for de langtidssyke, dvs. de som var mottakere av rehabiliterings- og attføringspenger i 2004, og de som var langtidslidende i 2004. Vi har allerede registrert at de langtidslidende hadde en mye bedre inntektsutvikling mellom 2004 og 2009, sammenlignet med de som var langtidssyke i 2004. En viktig forklaring på denne utviklingen finner vi i inntektssammensetningen til de to gruppene. Mens yrkesinntektene økte betydelig både absolutt og relativt for de langtidslidende mellom 2004 og 2009, var det relativt små

endringer i de langtidssykes inntektssammensetning. Det er derfor åpenbart at mange av de som var langtidsledige i 2004, fikk seg en jobb de påfølgende årene. Går en bak tallene i figuren, viser det seg at mens arbeidsledighetstrygden utgjorde mer enn 20 prosent av samlet husholdningsinntekt for de langtidsledige i 2004, var tilsvarende andel mindre enn 3 prosent i 2009 for denne gruppen. Siden andelen som arbeidsledighetstrygden utgjorde av samlet inntekt var enda lavere i 2008, tyder dette på at finanskrisen på nytt kan ha ført til at flere av dem som var langtidsledige i 2004 igjen har blitt mottakere av denne stønaden i 2009.

Innvandrere – mer yrkesinntekt, mindre sosialhjelp

Den siste gruppen vi ser på er ulike grupper av innvandrere, både de som kom hit i løpet av 2004 og de som allerede hadde vært i landet i flere av årene før 2004. Vi skiller i tillegg ut innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Afrika, Asia, Latin-Amerika samt Tyrkia som egen gruppe. Dette fordi denne gruppen tradisjonelt skiller seg klart ut fra andre innvandrere på flere økonomiske indikatorer.

Tabell 6.2. Sammensetning av samlet husholdningsinntekt i 2004 og 2009. Personer bosatt alle årene 2004-2009. Status (for eksempel husholdningstype) refererer seg til 2004

	Yrkes- inntekter	Kapital- inntekter	Skatte- pliktige over- føringer	Skattefrie over- føringer	Samlet inntekt	Gjennom- snittlig samlet inntekt i 2009-kroner	Antall personer i hus- holdningen	Antall personer
Alle personer								
2004	75	9	8	5	100	696 800	2,3	4 261 848
2009	78	4	15	3	100	758 600	2,1	4 261 848
Alderspensjonister								
2004	14	9	75	1	100	394 100	1,5	396 579
2009	10	6	83	1	100	392 600	1,4	396 579
Uførepensjonister								
2004	42	5	49	4	100	482 300	1,7	262 818
2009	34	4	59	3	100	494 700	1,6	262 818
Enslige under 35 år (eksklusive studenter)								
2004	86	4	7	3	100	305 600	1,0	163 404
2009	87	2	7	3	100	614 400	1,5	163 404
Personer i enslig forsørgerhusholdning								
2004	63	4	14	20	100	404 700	2,6	267 797
2009	78	2	11	9	100	584 400	2,3	267 797
Personer i enslig forsørgerhusholdning med overgangsstønad								
2004	33	1	29	37	100	315 300	2,7	61 078
2009	71	1	12	16	100	545 000	3,0	61 078
Personer i husholdninger som mottok sosialhjelp								
2004	51	1	24	24	100	420 500	2,3	238 484
2009	62	1	25	12	100	504 500	2,0	238 484
Langtidssyk								
2004	58	3	32	7	100	522 200	1,9	93 152
2009	57	2	36	5	100	561 400	1,8	93 152
Langtidsledig								
2004	58	4	31	7	100	493 700	2,0	58 110
2009	74	3	19	5	100	598 000	1,9	58 110
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre								
2004	71	5	14	11	100	543 200	2,4	318 059
2009	75	2	15	7	100	656 900	2,4	318 059
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Afrika, Asia etc.								
2004	66	3	15	16	100	485 700	2,7	184 388
2009	72	2	16	10	100	605 100	2,6	184 388
Personer innvandret i 2004								
2004	72	2	10	16	100	331 400	2,3	20 652
2009	78	2	10	11	100	596 500	2,5	20 652
Personer innvandret i 2004, med landbakgrunn fra Afrika, Asia etc.								
2004	64	2	13	22	100	332 300	2,6	12 234
2009	71	1	13	16	100	552 300	2,8	12 234

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Den økonomiske utviklingen for alle som var innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre i 2004, har vært god i årene mellom 2004 og 2009. Det går fram av tabell 6.2 at yrkesinntektene økte noe som andel av samlet husholdningsinntekt. På den annen side ble de skattefrie stønadene redusert, mens de skattepliktige overføringene, som for eksempel folketrygd, har økt noe. Bakgrunnstabeller viser for eksempel at andelen som mottok sosialhjelp i denne gruppen falt fra vel 21 prosent i 2004 til om lag 14 prosent i 2009, mens andelen med folketrygd økte fra 30 til 37 prosent (se vedleggstabell D2). Vi finner den samme utviklingen når det gjelder de med landbakgrunn fra Afrika, Asia etc.

De siste årene har det vært en betydelig økning i innvandringen til Norge. Det kan derfor være av interesse å se hvordan det går økonomisk med de som kom til landet som innvandrere i 2004 i de påfølgende årene. Som det går fram av tabell 6.2 har det også blant disse innvandrerne skjedd en betydelig endring i inntektene mellom 2004 og 2009. Også blant disse har yrkesinntektene økt som andel av husholdningsinntekten, mens de skattefrie stønadene har gått ned.

Også innvandrerne fra Afrika, Asia mv. har et klart større innslag av yrkesinntekt som del av husholdningsinntekten i 2009, enn første året de kom til landet. Yrkesinntektene utgjør likevel en noe lavere andel blant disse innvandrerne enn blant alle som innvandret i løpet av 2004, mens stønadene er noe viktigere. Dette kan skyldes at det blant disse innvandrerne er mange som kommer som flyktninger eller på grunn av familiegjenforening, mens innvandrerne fra EU-landene oftest kommer som arbeidsinnvandrere.

6.3. Lavinntekt

Alle de gruppene vi ser på i dette kapitlet har det til felles at de er overrepresentert i lavinntektsgruppen, selv om omfanget av lavinntekt varierer med hvilken lavinnteksdefinisjon en benytter. I det følgende skal vi se nærmere på utviklingen i lavinntekt i påfølgende år for de som tilhørte de ulike lavinntektsgruppene i 2004. Vi ser også på hvor lenge personene i de ulike gruppene befinner seg under lavinntekstgrensen. På denne måten får vi bedre fram hvilke grupper som er mest mobile, det vil si hvilke grupper som bare kortvarig har lave husholdningsinntekter. Lavinnteksdefinisjonen er i dette kapitlet avgrenset til kun å omfatte EU-definisjonen. På den annen side er lavinntekstgrensen basert på både under 50 prosent og 60 prosent av medianinntekten i befolkningen.

I tabell 6.3 ser vi først på hvor mange i de ulike lavinntektsgruppene som hvert år mellom 2004 og 2009 befinner seg under de årlige lavinntekstgrensene, dvs. at de har ekvivalentinntekter under hhv. 50 og 60 prosent av medianinntekten i befolkningen. Som tabellen viser, var de fleste som i 2004 tilhørte en av lavinntektsgruppene fremdeles i 2009 betydelig overrepresentert blant dem med årlig lavinntekt, i alle fall når en benytter en lavinntekstgrense på 60 prosent av medianen. Det finnes imidlertid unntak. De som var uførepensjonister i 2004 hadde i 2009 klart mindre sannsynlighet for å tilhøre lavinntektsgruppen, enn befolkningen i alt. Også de som var langtidssyke og unge aleneboende i 2004, hadde en andel med lavinntekt i 2009 som ikke skiller seg særlig fra befolkningen.

Sammenligner en utviklingen i årlig lavinntekt for de ulike gruppene mellom 2004 og 2009, er det store variasjoner. Noen grupper har opplevd en klar reduksjon i andelen med lavinntekt i perioden. Dette gjelder både for unge aleneboende, langtidssyke og personer med innvandrerbakgrunn. For andre grupper har andelen i lavinntektsgruppen økt, i alle fall når en benytter 60 prosent av medianen som en lavinntekstgrense. Dette gjelder både for alders- og uførepensjonister og for enslige forsørgere. Dette tyder på at trass i en gunstig inntektsutvikling for mange innen disse gruppene, er det også flere som har hatt en svakere inntektsutvikling enn den generelle inntektsutviklingen i samfunnet (medianinntekten).

Tabell 6.3. Andelen personer med husholdningsinntekt per forbruksenhet (EU-skala) under 50 prosent og 60 prosent av medianinntekten for alle. Personer bosatt alle årene 2004-2009. Prosent

	Under 50 % av medianinntekten						Under 60 % av medianinntekten						Antall personer
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
Alle personer	5,7	5,8	5,9	5,9	6,0	5,6	10,1	10,4	10,5	10,5	10,7	10,2	4 261 848
Status i 2004													
Alderspensjonister	4,7	5,4	5,7	6,1	5,2	3,8	15,8	16,7	17,8	18,9	19,2	17,9	396 579
Uførepensjonister	2,3	2,6	2,7	2,9	2,7	2,1	7,4	8,4	9,1	9,9	10,4	8,4	262 818
Enslig under 35 år (eksklusive studenter) ..	17,9	12,4	10,9	9,5	8,7	7,2	24,4	18,3	16,2	14,5	13,5	11,7	163 404
Personer i enslig forsørgerhusholdning	7,1	6,9	8,1	9,0	10,2	10,0	15,5	15,2	16,3	17,4	18,4	17,4	267 797
Personer i enslig forsørgerhusholdning med overgangsstønad	6,3	6,7	9,2	10,3	10,9	8,7	17,6	18,6	21,7	23,3	23,5	19,6	61 078
Personer i husholdninger som mottok sosialhjelp	18,0	17,8	17,1	17,2	16,9	13,0	32,9	33,3	32,0	31,7	31,4	26,1	238 484
Langtidssyk	6,5	7,2	7,1	7,0	7,0	5,2	13,2	14,8	14,7	14,7	14,7	12,2	93 152
Langtidsledig	12,7	14,6	14,3	12,7	11,8	9,5	22,1	23,5	22,5	20,4	19,3	16,8	58 110
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	16,9	15,9	15,2	15,1	15,4	13,1	27,6	27,0	25,9	25,2	25,1	22,4	318 059
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Afrika, Asia etc.	20,9	20,5	19,9	19,8	20,0	16,7	34,7	34,9	33,6	32,7	32,4	28,7	184 388
Personer innvandret i 2004	45,0	22,5	18,7	18,1	18,7	15,2	56,0	38,0	33,2	31,3	30,8	27,2	20 652
Personer innvandret i 2004, med landbakgrunn fra Afrika, Asia etc.	44,4	24,5	21,1	21,5	22,7	17,5	57,3	43,3	39,2	37,9	37,7	32,8	12 234

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

6.4. Permanent lavinntekt

Når en følger de samme individene over flere år, kan en se i hvor stor grad det er de samme personene som har inntekter under lavinntektsgrensen hvert år. Tabell 6.4 viser at i hele befolkningen, det vil si alle de knapt 4,3 millioner personene som var bosatt i landet i alle årene mellom 2004 og 2009, opplevde det store flertallet av befolkningen aldri å ha inntekter under lavinntektsgrensen i noen av årene. Dette var tilfelle for 77 prosent av befolkningen basert på en lavinntektsgrense på under 60 prosent av medianen, og hele 84 prosent basert på en lavinntektsgrense mindre enn 50 prosent av medianen. På den annen side var det svært få som lå under lavinntektsgrensene kontinuerlig i alle de seks årene, henholdsvis 2,5 prosent (under 60 prosent av medianen) og 0,7 prosent (under 50 prosent av medianen). Dette tilsvarer et antall på henholdsvis 106 000 (EU-60%) og 30 000 (EU-50%) personer. Innen de ulike lavinntektsgruppene er det imidlertid relativt mange som opplevde – i alle fall minst ett av årene – å ha inntekter under lavinntektsgrensen. Innslaget av permanent lave inntekter er også relativt høyt innen flere av lavinntektsgruppene.

Av de ulike gruppene vi ser på er det trolig de som var alderspensjonister og uførepensjonister i 2004, som har de mest stabile inntektsforholdene i påfølgende år. Dette gjenspeiler seg også ved at det er innen disse gruppene det er færrest som noen gang opplever å ha inntekter under de årlige lavinntektsgrensene. Det er likevel en relativt høy andel alderspensjonister som har permanent lave inntekter, det vil si at de har inntekter under lavinntektsgrensen alle årene mellom 2004 og 2009. Dette gjelder først og fremst når lavinntektsgrensen er basert på 60 prosent av medianinntekten, og skyldes for en stor del at mange minstepensjonister fremdeles vil ha inntekter betydelig lavere enn denne lavinntektsgrensen.

Ved siden av alderspensjonister er det blant innvandrerne at forekomsten av permanent lav husholdningsinntekt er høyest, når en benytter 60 prosent av medianinntekten som en lavinntektsgrense. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. har for eksempel mer enn fire ganger større sannsynlighet for å befinne seg under lavinntektsgrensen i alle årene mellom 2004 og 2009, sammenlignet med befolkningen i alt.

Blant de gruppene med minst sannsynlighet for å ha permanent lave inntekter i denne perioden, finner vi de som i 2004 enten tilhørte en enslig forsørger husholdning, var langtidssyk eller var uførepensjonist.

Tabell 6.4. Andelen personer med husholdningsinntekt per forbruksenhet (EU-skala) under 50 prosent og 60 prosent av medianinntekten for alle. Personer bosatt alle årene 2004-2009. Antall ganger under lavinntektsgrensen. Prosent

	Under 50 % av medianinntekten							Under 60 % av medianinntekten							Antall personer
	0 ganger	1 gang	2 ganger	3 ganger	4 ganger	5 ganger	6 ganger	0 ganger	1 gang	2 ganger	3 ganger	4 ganger	5 ganger	6 ganger	
Alle personer	84,4	6,9	3,4	2,4	1,3	0,9	0,7	76,7	8,3	4,8	3,7	2,2	1,9	2,5	4 261 848
Status i 2004															
Alderspensjonister	89,3	4,2	1,3	1,2	1,1	1,3	1,6	73,7	5,2	2,6	2,5	2,2	3,2	10,6	396 579
Uførepensjonister	93,2	3,4	1,2	0,8	0,5	0,4	0,5	82,2	5,8	3,0	2,5	1,7	1,9	3,0	262 818
Enslig under 35 år (eksklusive studenter)	71,8	11,5	6,4	4,5	2,4	1,8	1,7	69,3	25,0	21,4	18,5	12,2	10,0	8,5	163 404
Personer i enslig forsørgerhusholdning	74,4	12,5	6,2	3,8	1,6	0,9	0,6	59,3	14,8	9,4	7,4	3,9	2,9	2,3	267 797
Personer i enslig forsørgerhusholdning med overgangsstønad	72,1	14,5	6,9	3,7	1,6	0,9	0,3	49,9	17,5	11,7	9,8	5,1	3,7	2,4	61 078
Personer i husholdninger som mottok sosialhjelp	58,1	16,1	9,8	7,2	3,8	3,0	1,9	38,8	15,1	12,0	11,6	7,4	7,8	7,2	238 484
Langtidssyk	81,0	8,8	4,4	2,9	1,4	1,0	0,5	68,0	10,8	6,9	5,8	3,3	3,0	2,3	93 152
Langtidsledig	68,0	12,9	7,3	5,2	2,8	2,4	1,5	55,2	13,9	9,5	7,9	4,7	4,6	4,2	58 110
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	64,9	12,2	7,6	6,1	3,4	2,9	2,9	52,5	11,4	8,5	8,2	5,5	6,2	7,7	318 059
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Afrika, Asia etc.	56,0	14,3	9,6	8,0	4,5	4,0	3,6	41,2	12,4	10,2	10,4	7,2	8,5	10,1	184 388
Personer innvandret i 2004	41,5	23,4	13,2	9,7	5,4	3,9	2,9	30,1	18,3	12,8	12,2	8,3	8,7	9,7	20 652
Personer innvandret i 2004, med landbakgrunn fra Afrika, Asia etc.	38,6	21,9	14,2	11,3	6,2	4,7	2,9	25,7	14,9	13,3	13,6	9,8	11,1	11,6	12 234

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

6.5. Varighet

Vi ser avslutningsvis på hvor mange år i gjennomsnitt personene i de ulike gruppene befinner seg i lavinntektsgruppen mellom 2004 og 2009. Dette vil igjen si oss noe om hvilke grupper som raskt kommer ut av en periode med lave inntekter, og hvilke grupper som har klart mindre muligheter for å forbedre sin økonomiske situasjon.

Figur 6.1 viser at for alle personer som minst en gang hadde inntekter lavere enn 60 prosent av medianinntekten i samfunnet i de seks årene mellom 2004-2009, varte oppholdet i lavinntektsgruppen i gjennomsnitt 2,7 år. Oppholdet i lavinntektsgruppen var noe kortere ved bruk av en lavinntektsgrense basert på 50 prosent av medianinntekten - 2,2 år.

Det er igjen klare forskjeller mellom gruppene. Ikke uventet er det de som var alderspensjonister i 2004 som har minst mobilitet ut av lavinntektsgruppen. For de alderspensjonistene som minst en gang var under lavinntektsgrensen varte oppholdet i lavinntektsgruppen i gjennomsnitt 4 år, når en trekker lavinntektsgrensen ved 60 prosent av medianinntekten. I forhold til andre grupper vil alderspensjonistene ha små muligheter til å påvirke sine egne inntekter, siden både inntektsutviklingen (pensjon) og husholdningssammensetningen er relativt stabil over tid. Det vil i tillegg være mange minstepensjonister i denne gruppen, og på tross av opptrappingen av minstepensjonen de siste årene ligger nivået fremdeles klart under EUs lavinntektsgrense på 60 prosent av medianinntekten.

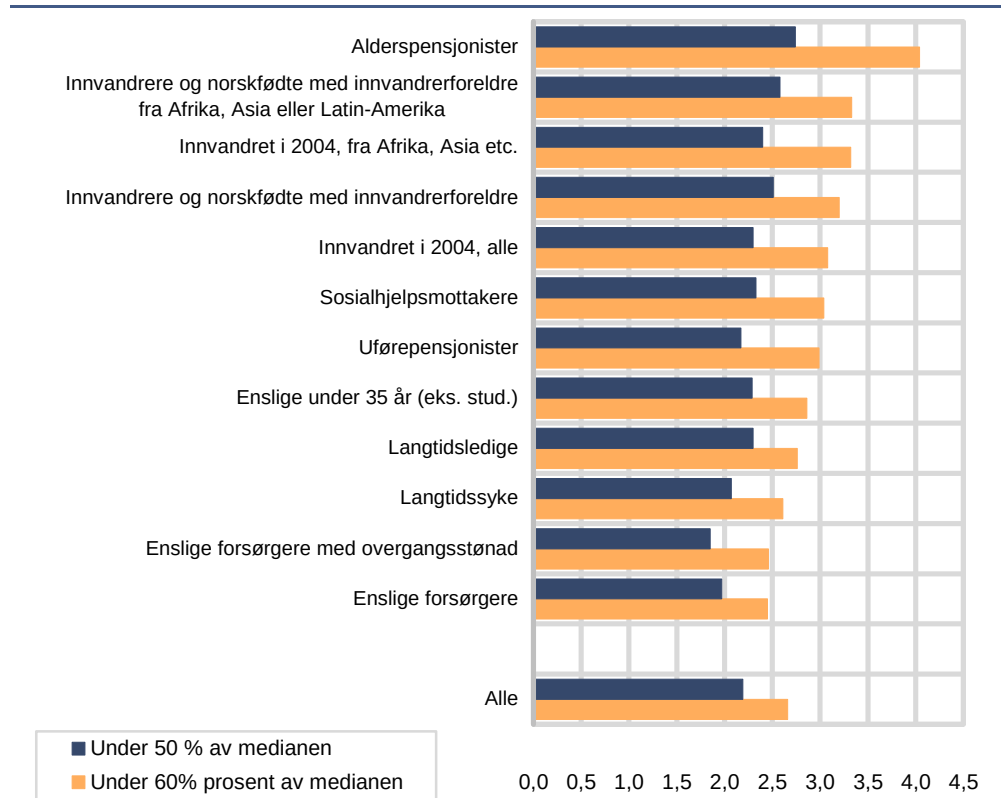
Også andre grupper er kjennetegnet av at oppholdet i lavinntektsgruppen gjerne blir langvarig. Dette gjelder for eksempel for innvandrere. De av innvandrerne og norskfødte med innvandrerforeldre med bakgrunn fra land i Afrika, Asia, Latin-Amerika samt Tyrkia hadde for eksempel en gjennomsnittlig varighet i lavinn-

tekstgruppen på 3,3 år, for årene 2004-2009. Dette var også tilfelle for de som kom som innvandrere i løpet av 2004.

De som bodde i en sosialhjelpshusholdning i 2004 hadde også større sannsynlighet for å tilbringe lengre tid i lavinntektsgruppen, enn gjennomsnittet for alle. Den gjennomsnittlige varigheten i lavinntektsgruppen for disse var på 3 år (EU-60 %). Også uførepensjonister og de som var langtidsledige i 2004, har en noe større sannsynlighet for å ha et lengre opphold i lavinntektsgruppen enn gjennomsnittet i befolkningen.

De gruppene som framstår som mest mobile, i betydningen av at de har et relativt kortvarig opphold i lavinntektsgruppen, er først og fremst de som var i en enslig forsørgerhusholdning i 2004. Det går fram av figur 6.1 at både de med og uten overgangsstønad hadde en gjennomsnittlig varighet i lavinntektsgruppen på kun 2,5 år i seksårsperioden 2004 - 2009. Også de som var langtidssyke i 2004 ser ut til å ha et kortere opphold i lavinntektsgruppen enn det som er tilfelle i befolkningen generelt.

Figur 6.1. Gjennomsnittlig antall år i lavinntektsgruppen for de som var under lavinntektsgrensen minst ett år. 2004-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

7. Levekårsmobilitet i ulike grupper

Tor Morten Normann

Hovedpunkter i dette kapitlet er:

- *Stabile enslige forsørgere øker yrkesaktiviteten over tid*
- *Indikatorer for boforhold og boligøkonomi viser bedring for de stabilt aleneboende fra 2008 til 2010, spesielt for unge aleneboende*
- *Yrkesaktiviteten øker for unge som bor alene over tid*
- *Det er trekk som tyder på at sosialhjelpsmottakere har en bedre økonomisk situasjon i 2010 enn i 2008*

I dette kapitlet skal vi utnytte at Levekårsundersøkelsen EU-SILC er en panelundersøkelse. Det vil si at vi følger de samme personene over flere år, og at vi hvert år måler de samme forholdene. Når vi gjør det, har vi også muligheten til å studere endringer på individnivå, og det gir oss flere muligheter enn å studere tverrsnitt, eller øyeblikksbilder, som ofte er det vanlige i levekårsundersøkelser.¹⁴

Her skal vi konsentrere oss om de ulike gruppene inkludert i denne rapporten, og studere endringer i enkelte levekårsvariabler på gruppenivå. Det vi gjør er da å ta utgangspunkt i personenes tilhørighet til en gruppe i 2008 og tilhørighet til samme gruppe to år etterpå, i 2010. Dette er da personer med en stabil gruppetilhørighet. For disse viser vi en rekke levekårsindikatorer på begge tidspunkter for å se om det har skjedd noen endring, og om denne endringen eventuelt skiller seg fra den vi finner for befolkningen totalt. Dette presenteres i tabeller. Vi skal også si litt om bevegelser mellom grupper i løpet av denne perioden – noen grupper er mer stabile enn andre. Enkelte steder underveis vil vi også trekke inn personer som tilhørte en gitt gruppe i 2008, uten betingelse om å tilhøre den samme gruppen i 2010, for å se om vi eventuelt finner andre endringer her. Tall for disse finnes i vedleggstabeller bak. I og med at det er mange indikatorer for mange grupper, kan vi ikke gå i detalj for hver enkelt indikator. Alle indikatorer er laget med person som enhet. Det betyr at når gruppen er definert på grunnlag av for eksempel husholdningstype, så vil resultatet gjelde for personer som tilhører den typen husholdning. Tallene er basert på et begrenset utvalg av befolkningen, og det er en generell utfordring at når vi avgrensar analysen til spesielle og relativt små grupper, blir det stor usikkerhet knyttet til tallene. Derfor vil svært mange av forskjellene og endringene vi omtaler i dette kapitlet være statistisk usikre. Det betyr ikke nødvendigvis at de er uinteressante, men at de derfor tolkes med forsiktighet. Vi vil omtale statistisk sikkerhet noe underveis, spesielt der vi finner sikre forskjeller.

7.1. Barnefamilier

Par med barn i alderen 0-17 år er en relativt stabil husholdningstype. Åtte av ti personer som tilhørte denne husholdningstypen i 2008 befant seg i denne gruppen også i 2010. Noen ganske få endret status til å bli enslige forsørgere (5 prosent), mens 16 prosent gikk over til å tilhøre andre husholdningstyper.¹⁵ Barnefamilier med lav inntekt er definert som par med barn som tilhører enten laveste tidel (1. desil) eller laveste femtedel (1. kvintil) av inntektsfordelingen blant par med barn. I disse gruppene er det større mobilitet i løpet av to år.

Ser vi på den laveste tidelen først, så finner vi at nesten halvparten (46 prosent) av personer som bodde i en slik husholdning i 2008 også gjør det i 2010. Noen har forbedret sin relative inntekt slik at de nå tilhører laveste femtedel, men ikke

¹⁴ Panelundersøkelser har dessuten den fordel at det er lettere å etablere årsak - virkning sammenhenger siden vi kan studere årsaksvariabler på ett tidspunkt og utfallsvariabler på et annet. Det skal vi imidlertid ikke gå inn på i dette kapitlet.

¹⁵ Den vanligste husholdningstypen blant disse er par med barn på 18 år eller mer, altså er husholdningen i og for seg stabil, men barna har blitt for gamle til å bli definerte som barn i denne sammenhengen. I noen tilfeller har også barna flyttet slik at husholdningen har blitt par uten barn.

laveste tidel. Dette gjelder 11 prosent av dem som tilhørte laveste tidel i 2008. Knappe en av ti har endret status til enslig forsørger i løpet av perioden, mens hele åtte av ti fremdeles bor i en husholdning som består av par med barn, men da altså ikke nødvendigvis med lav inntekt. Mobiliteten bort fra denne gruppen skyldes altså i all hovedsak en forbedret inntekt i forhold til barnefamilier totalt.

Mye av de samme trekkene gjelder for dem som er i laveste femtedel. Drøyt halvparten av personene som bodde i en slik husholdning i 2008 gjør det også i 2010. De aller fleste, drøyt åtte av ti, bor fremdeles også i en husholdning bestående av par med barn, men da altså ikke nødvendigvis med lav inntekt. Noen få har endret status til enslig forsørger (6 prosent), mens en av ti har endret til en husholdning uten barn. Også i denne gruppen skyldes derfor mesteparten av mobiliteten en relativ forbedring av inntekt.

Sju av ti som var enslige forsørgere i 2008 var det også i 2010. En del har etablert en større husholdning, og inngår i par med barn i 2010. Det gjelder en av ti. Noen av disse er i barnefamilier med lav inntekt, i alt 3 prosent av de enslige forsørgerne i 2008 tilhører femtedelen av barnefamilier med lavest inntekt i 2010, de fleste av disse tilhører også den laveste tidelen. Det betyr at relativt mange av de enslige forsørgerne som går over til å tilhøre par med barn ender opp med å tilhøre en barnefamilie med lav inntekt. Noen endrer også status til en husholdningstype uten barn, det gjelder 19 prosent.

Boforhold og boutgifter

Blant dem som er stabile i ulike grupper av barnefamilier er det i utgangspunktet forskjeller i boforhold og boligøkonomi, slik at en eventuell endring i løpet av to år skjer og må tolkes ut fra nokså ulike utgangspunkt (se tabell 7.1). Dette gjelder først for andelen eiere. Blant alle (personer som var 16 år eller eldre i 2008) har andelen eiere holdt seg stabil på drøyt åtte av ti. Blant alle personer i par med barn er også andelen eiere høy i utgangspunktet, over ni av ti, og det ser ut til at den øker litt i løpet av to år slik at den er 95 prosent i 2010. I de andre gruppene er andelen eiere i utgangspunktet noe lavere. Blant enslige forsørgere var 64 prosent eiere i 2008. Noen har greid å etablere seg som eiere i løpet av perioden, slik at andelen har økt til 68 prosent i 2010. Blant barnefamilier med lav inntekt er eierandelen i utgangspunktet høyere, og det er mindre endring. Men blant de barnefamiliene med lavest inntekt ser det faktisk ut til at noen går fra å være eiere til å være leiere. Vi må imidlertid understreke at disse endringene er basert på få observasjoner, så de er ikke statistisk sikre.¹⁶ Forskjeller mellom grupper kan selvfølgelig ha et innslag av ulike preferanser, men det kan også tolkes som om lave inntekter gjøre det vanskelig å etablere seg på boligmarkedet.

I befolkningen totalt og blant alle par med barn har heller ikke romsligheten endret seg nevneverdig, selv om andelen som bor svært romslig er noe høyere. Blant femtedelen av barnefamilier med lavest inntekt (1.kvintil) er det heller ikke store endringer, noen færre bor trangt og noen flere bor romslig. Endringene er noe større, men i samme retning, blant den tidelen av barnefamiliene som har lavest inntekt (1. desil), her har andelen som bor trangt falt fra 36 til 29 prosent. Endringer her kan enten skyldes at husholdningen disponerer færre eller flere rom, eller at husholdningen består av færre eller flere personer. Også enslige forsørgere ser ut til å bo romsligere i 2010 sammenlignet med 2008. I så måte har altså personene i barnefamilier med lavest inntekt og enslige forsørgere fått noe bedre boforhold, men siden gruppene er små er endringene usikre. Støyplassene har også blitt noe mindre for enslige forsørgere og barnefamiliene med lavest inntekt (1. desil). Det har også gått litt ned i befolkningen.

¹⁶ For å teste om en endring er statistisk sikre, har vi i dette kapitlet brukt McNemars test for statistisk signifikans. Endringer som gir et signifikansnivå på .95 eller bedre er angitt som statistisk sikre.

Høy boutgiftsbelastning betyr at personen bor i en husholdning der 25 prosent eller mer av inntekt etter skatt går med til å betale for husleie, renter og avdrag. Den totale andelen som har slik høy belastning faller fra 20 til 15 prosent fra 2008 til 2010. Dette er en sikker endring, og har sammenheng med fallende renter på boliglån i samme perioden. Også for de fleste grupper av barnefamilier faller denne andelen fra 2008 til 2010. For barnefamilier totalt er endringen sikker, for barnefamilier med lave inntekter er det også en stor reduksjon, men her er tallene mer usikre. Endringen er minst blant enslige forsørgere, der andelen holder seg rundt en av fire. Ser vi på den subjektive opplevelsen, i hvilken grad man opplever boutgiftene som tyngende, gjenspeiler ikke den en i samme grad en forbedring av boutgiftsbelastningen. Totalt blir sier en noe mindre andel at boutgiftene er svært tyngende i 2010 (4 prosent), blant par med barn er det ingen endring, og blant barnefamilier med lav inntekt er tendensen negativ. Enslige forsørgere har imidlertid en noe mer positiv opplevelse av boligutgiftene i 2010 enn i 2008.

Ser vi litt på grupper ut fra tilhørighet kun i 2008, og ikke tar hensyn til om de tilhører gruppen igjen i 2010, så gir det samme inntrykk både for objektiv boutgiftsbelastning og subjektiv opplevelse av økonomien. Objektivt sett blir det noe bedre, men den subjektive opplevelsen går heller motsatt vei.

Tabell 7.1. Boforhold og boutgifter for personer som tilhører ulike barnefamilier i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010

	Enslig forsørger	Barnefamilier med lav inntekt		Par med barn	Alle
		1. desil	1. kvintil		
Bor i husholdning som eier boligen					
2008	64	76	81	93	81
2010	68	74	82	95	82
Bor trangt					
2008	6	36	29	10	7
2010	2	29	27	10	6
Bor svært romslig					
2008	18	15	11	18	32
2010	20	18	12	21	34
Bor i bolig som er utsatt for støy					
2008	16	10	8	9	13
2010	14	4	9	8	11
Høy boutgiftsbelastning					
2008	26	29	28	23	20
2010	23	20	15	10	15
Opplever boutgiftene som svært tyngende					
2008	19	6	6	4	6
2010	12	11	7	4	4
Antall personer	96	40	93	887	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Økonomiske vansker

Når vi ser på ulike økonomiske vansker kan vi slå fast at dette er forhold som knapt endrer seg, verken til det bedre eller verre, i befolkningen totalt og blant alle par med barn (se tabell 7.2). Eneste unntak er at problemer med strømgjeldningen har økt noe blant par med barn.

Personer som tilhører barnefamilier med lav inntekt har noe sjeldnere problemer med utgifter til boliglån i 2010 enn de hadde i 2008, mens problemer med å betale husleie er omtrent på samme nivå. For enslige forsørgere er trenden motsatt. 6 prosent av de enslige forsørgerne hadde problemer med utgifter til boliglån både i 2008 og 2010, mens andelen som hadde problemer med husleien falt fra 18 til 11 prosent.

Utgifter til elektrisitet og kommunale avgifter svinger i løpet av året på grunn av varierende kraftpriser og varierende forbruk. Dette kan være en medvirkende årsak til at så mange som opp mot en av fire enslige forsørgere hadde problemer med å betale regninger minst en gang i løpet av året både i 2008 og 2010. Også blant

barnefamilier med lav inntekt er det relativt mange som har problemer med disse regningene, og flere sliter med dette 2010 enn det var i 2008. For de med lavest inntekt er økningen fra 11 til 29 prosent så stor at den er statistisk sikker. Selv om andelen med problemer er lavere blant alle par med barn i 2010 (7 prosent), så er tendensen også her at flere i denne gruppen opplever dette problemet sammenlignet med 2010. Også her er økningen sikker. I befolkningen generelt holder andelen seg nokså uendret mellom de to årene vi omtaler her (4-5 prosent).

Hvorvidt man bor i en husholdning som kan greie en uforutsett regning på 10 000 kroner eller ikke, sier noe om husholdningens sparing, om likviditet og romslighet i økonomien. Spørsmålet forutsetter at man greier den uforutsette utgiften uten å måtte motta hjelp eller oppta ekstra lån. Basert på denne indikatoren ser det ut til at situasjonen er stabilt vanskelig for enslige forsørgere. 55-54 prosent kan ikke greie en slik uforutsett utgift. For barnefamilier med lav inntekt er andelen som har dette problemet lavere enn blant enslige forsørgere i 2008, 34 prosent i laveste femtedel, 39 prosent i laveste tidel. Men andelen øker til henholdsvis 42 og 57 prosent i 2010, og selv om disse endringene er usikre, tyder de på en dårligere likviditet i disse husholdningene i 2010. Vi kan også merke oss at 17 prosent av par med barn ikke kan greie en slik utgift, det har holdt seg stabilt fra 2008 til 2010 og er lavere enn i befolkningen generelt (20 prosent i 2010).

Det å ha råd til ulike goder handler delvis om prioritering, men også mye om romslighet i økonomien. De aller fleste har råd til PC, også i de gruppene vi ser på her. Blant barnefamilier med lav inntekt var det noen få (1-2 prosent) som ikke hadde råd til dette i 2008, mens knapt noen sier at de ikke har råd i 2010. Blant enslige forsørgere sa så mange som 8 prosent at de ikke hadde råd i 2008, i 2010 er denne andelen nede i 2 prosent. Vi kan anta at både økende behov og en relativt gunstig prisutvikling for PC'er forklarer mye av denne utviklingen. Privatbil er et betydelig dyrere gode enn PC, og andelen som ikke har råd til bil er da også noe høyere, spesielt blant enslige forsørgere der andelen er 15 prosent i 2010. Jevnt over er det noen flere som får råd til privatbil fra 2008 til 2010, men endringene er små.

En av fire enslige forsørgere hadde ikke råd til en ukes ferie utenfor hjemmet i 2008. I 2010 var det nesten like mange (22 prosent). Også i barnefamilier med lav inntekt er det omtrent en av ti som ikke har råd til ferie i 2008, og det endrer seg lite fram til 2010, selv om det kan se ut som om det blir noen flere blant den tidelen med lavest inntekt. Både blant barnefamilier totalt og i befolkningen er andelen lavere og mer stabile fra 2008 til 2010.

Muligheten til å spise kjøtt eller fisk til middag minst annen hver dag er et mer grunnleggende gode for de fleste, og andelen som ikke har råd til dette er da også lave. Svært få barnefamilier har ikke råd til dette, og de endringene vi ser fra 2008 til 2010 er for små til å legge vesentlig vekt på.

For økonomiske vansker er det svært lite forskjell mellom dem som stabilt tilhører de ulike gruppene av barnefamilier og de gruppene som er identifisert kun på grunnlag av tilhørighet i 2008. Et unntak er likevel andeler som ikke kan greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner. Der bedrer situasjonen seg mellom 2008 og 2010 for enslige forsørgere og barnefamilier med lav inntekt som bare er definert ut fra tilhørighet i 2008. Dette tyder på at situasjonen blir merkbart bedre for de som ikke lenger tilhører gruppen i 2010.

I likhet med for boutgifter har vi også her en subjektiv indikator, der respondenten blir bedt om å ta husholdningens samlede inntekt i betraktning og ut fra dette vurdere hvor lett eller vanskelig det er "å få endene til å møtes". En av tre enslige forsørgere sier at det er vanskelig eller svært vanskelig i 2008, men når vi spør de samme personene igjen i 2010, svarer kun en av åtte det samme. Selv om de objektive indikatorene for denne gruppen altså stort sett viser at forekomsten av

økonomiske vanskeligheter er nokså stabil, blir den subjektive opplevelsen signifikant mer positiv. Det er vanskelig å gi noen god forklaring på dette fenomenet. I andre barnefamilier er vurderingen stort sett stabil fra 2008 til 2010, men en tendens til at vurderingen blir mer negativ for barnefamilier med lavest inntekt, og dette er mer i tråd med endringer i de mer objektive forholdene.

Tabell 7.2. Økonomiske vansker for personer som tilhører ulike barnefamilier i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010

	Enslig forsørger	Barnefamilier med lav inntekt		Par med barn	Alle
		1. desil	1. kvintil		
Problemer med å betale husleie					
2008	18	10	7	2	3
2010	11	9	5	2	3
Problemer med å betale boliglån					
2008	6	12	10	3	2
2010	6	9	5	2	1
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter					
2008	22	11	9	4	4
2010	24	29	16	7	5
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes					
2008	33	11	8	3	6
2010	13	15	8	3	5
Kan ikke greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner					
2008	55	39	34	17	22
2010	54	57	42	17	20
Ikke råd til å ha PC					
2008	8	2	1	0	1
2010	2	0	0	0	1
Ikke råd til å ha bil					
2008	18	6	3	1	5
2010	15	2	2	1	5
Ikke råd til en ukes ferie					
2008	25	12	10	2	6
2010	22	19	9	3	6
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag					
2008	0	0	3	1	2
2010	2	2	1	0	2
Antall personer	96	40	93	887	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Helseforhold

Levekårsundersøkelsen EU-SILC er ikke en helseundersøkelse, så vi har nokså begrensede indikatorer for helseforhold. Vi skal her se på andeler som vurderer sin egen helse som enten svært god eller god, eller svært dårlig eller dårlig. I tillegg har vi et mål på nedsatt funksjonsevne, og til sist skal vi se på andeler som ikke har råd til å gå til tannlege. I og for seg ikke et mål på helse, men et mål på om det er økonomiske hindringer for å skaffe seg nødvendige helsetjenester.

Når det gjelder den generelle vurderingen av egen helse kan vi strengt tatt forvente, om noe, så en litt "dårligere" vurdering i 2010 enn i 2008 rett og slett fordi dette er snakk om de samme personene som da har blitt to år eldre. Denne effekten er imidlertid knapt synbar (gruppene vi omtaler her er dessuten i gjennomsnitt unge). Vi observerer at det stort sett er lite endring i andeler som vurderer sin egen helse som svært dårlig eller dårlig (se tabell 7.3). Blant enslige forsørgere øker riktig nok andelen fra 8 til 14 prosent fra 2008 til 2010, men dette er en usikker økning. Samme inntrykk får vi når vi ser på andeler som vurderer sin egen helse som svært god eller god. Bare blant enslige forsørgere finner vi en tendens til at andelen faller fra 2008 til 2010 (fra 76 til 67 prosent), men også denne endringen er usikker. I befolkningen totalt er andelen med nedsatt funksjonsevne nokså stabil fra 2008 til 2010 (økt fra 15 til 16 prosent). Blant barnefamilier med lav inntekt faller andelen med nedsatt funksjonsevne noe, men endringen er usikker. Basert på dette kan vi konkludere med at helsesituasjonen er nokså stabil for de gruppene vi ser på her,

men kanskje en forverring blant enslige forsørgere. Ser vi på grupper ut fra tilhørighet kun i 2008 blir inntrykket veldig likt.

Om man har råd til å gå til tannlege eller ikke endrer seg lite for personer i barnefamilier, uavhengig av inntekt. Selv om enslige forsørgere oftere har vansker med å betale for nødvendig tannlegebehandling, så er det også stabilt i denne gruppen.

Tabell 7.3. Helseforhold for personer som tilhører ulike barnefamilier i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010

	Enslig forsørger	Barnefamilier med lav inntekt		Par med barn	Alle
		1. desil	1. kvintil		
Svært god eller god helse					
2008	76	76	83	85	77
2010	67	76	82	86	76
Svært dårlig eller dårlig helse					
2008	8	10	5	3	7
2010	14	11	6	4	7
Sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne					
2008	18	16	14	8	15
2010	21	10	10	9	16
Ikke råd til å gå til tannlege					
2008	17	6	5	3	4
2010	17	8	5	3	4
Antall personer	96	40	93	887	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Tilknytning til arbeidslivet

Yrkesaktivitet er den aller viktigste kilden til inntekt for de fleste personer og husholdninger, og vi har indikatorer som sier noe om yrkesaktiviteten i husholdningene som de respektive personene tilhører (se tabell 7.4). For befolkningen totalt, og her ser vi kun på personer som var 16-66 år i 2008, ser vi at det er lite endring. Noen flere bor i en husholdning uten yrkesaktive og det jobbes noe mindre. Dette skyldes nok stort sett at personene har blitt to år eldre i løpet av observasjonsperioden, slik at en del går ut av arbeidslivet med pensjon.

Tabell 7.4. Yrkesaktivitet for personer som tilhører ulike barnefamilier i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010

	Enslig forsørger	Barnefamilier med lav inntekt		Par med barn	Alle
		1. desil	1. kvintil		
Ingen helårs yrkesaktive i husholdningen					
2008	23	4	12	4	14
2010	18	12	12	4	16
0 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen					
2008	37	13	10	2	15
2010	22	6	11	4	19
1-6 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen					
2008	4	0	1	1	2
2010	3	3	1	1	2
7-12 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen					
2008	1	4	5	2	3
2010	4	0	1	1	2
12 måneder eller mer heltids yrkesaktivitet i husholdningen					
2008	58	83	84	95	80
2010	71	90	87	95	77
Antall personer	96	40	93	887	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Også personer som tilhører ulike grupper av barnefamilier har blitt to år eldre i løpet av observasjonsperioden, men bare ytterst få har likevel blitt så gamle at de når pensjonsalder. Blant alle par med barn ser vi da også at yrkesaktiviteten er

svært stabil, det samme gjelder for femtedelen av barnefamiliene med lavest inntekt (1. kvintil). For barnefamilier med lavest inntekt (1. desil) er det noen små og usikre endringer. Andelen uten helårs yrkesaktive har økt fra 4 til 12 prosent, men samtidig har andelen med 0 måneder heltid falt og andelen med 12 måneder eller mer økt. Om noe, så er det da en tendens til større differensiering innad i gruppen, men dette er som sagt noe usikkert.

Blant enslige forsørgere er det en klarere tendens til at yrkesaktiviteten har økt. Andelen i en husholdning uten helårs yrkesaktive på hel- eller deltid har falt fra 23 til 18 prosent, og andelen med 12 måneder eller mer heltids yrkesaktivitet har også økt fra 58 til 71 prosent. Det ser altså ut til at enslige forsørgere får en noe sterkere tilknytning til arbeidsmarkedet over tid, selv om det også er usikkerhet knyttet til disse funnene. En mulig forklaring kan være at barna også blir eldre, slik at det blir lettere for den voksne å være i arbeid.

Når det gjelder yrkesaktivitet er det også slik at når vi tar utgangspunkt i tilhørigheten i 2008, så spiller tilhørigheten i 2010 liten rolle for endringer i aktivitet sammenlignet med dem som har stabil gruppetilknytning.

7.2. Aleneboende

Basert på årlige tall fra levekårsundersøkelsen EU-SILC kan vi anslå at drøyt en av fem voksne i Norge bor alene. Relativt mange av disse bor alene over en viss tid, og dette gjør da også at vi har flere observasjoner som gir noe sikrere resultater enn eksempelvis for enslige forsørgere og barnefamilier med lav inntekt. Når vi kobler sammen flere årganger av undersøkelsen, og tar utgangspunkt i alle på 16 år eller mer som bodde alene i 2008, finner vi at 86 prosent av disse også bodde alene to år senere. 14 prosent har endret status for husholdningstype, rund 8 prosent som par uten barn, i underkant av 3 prosent som par med barn, mens de resterende fordeler seg på andre husholdningstyper.

Tar vi utgangspunkt i de som var unge aleneboende i 2008, altså i alderen 16-34 år, er det naturlig nok noe større endring. Alle har blitt to år eldre, og dermed havner noen utenfor gruppen selv om de fremdeles er aleneboende. Det gjelder 13 prosent. 29 prosent endrer til en husholdning bestående av flere personer, hvor av relativt mange danner par uten barn. Det gjelder i alt 19 prosent av dem som var unge aleneboende i 2008. En del danner dessuten par med barn (5 prosent), mens andre igjen inngår i andre husholdningstyper (om lag 4 prosent). Men; av dem som var unge aleneboende i 2008, er 58 prosent også unge aleneboende i 2010.

Boforhold og boutgifter

Andelen eiere er i utgangspunktet lav blant unge aleneboende, og bare noen ganske få har greid å etablere seg som eiere i løpet av perioden 2008 til 2010 (se tabell 7.5). Blant alle aleneboende er eierandelen i utgangspunktet høyere, og også her er det knapt endring fra 2008 til 2010. Ser vi på de som bodde alene i 2008, men ikke nødvendigvis i 2010, er det en klarere og sikker økning i andelen eiere, spesielt blant de yngste. Dette styrker sammenhengen mellom å etablere en større husholdning også det å ha større mulighet til å etablere seg på boligmarkedet. De stabilt aleneboende har bedret sin boligstandard noe ved at noen færre bor trangt, dette gjelder spesielt blant de unge der andelen som bor trangt har falt fra 25 prosent i 2008 til 13 prosent i 2010. Andelen som bor svært romslig har ikke endret seg. Blant de unge ser det også ut til at støyplagene minker. For disse målene på boligstandard er det heller ingen forskjell mellom stabilt aleneboende og de som bodde alene i 2008, uten nødvendigvis å gjøre det i 2010.

Boligøkonomien ser også ut til å ha bedret seg blant stabilt aleneboende. For de unge falt andelen med høy boutgiftsbelastning fra 66 til 55 prosent fra 2008 til 2010. Blant alle aleneboende falt andelen fra 36 til 29 prosent. Dette er sikre endringer, og i prosentpoeng er det større reduksjon enn i befolkningen generelt. Denne objektive endringen følges opp av at den subjektive opplevelsen av hvor

tyngende boutgiftene er. I 2008 sa 20 prosent av de unge aleneboende at boutgiftene var svært tyngende, i 2010 sa kun 8 prosent det samme. Endringen blant alle aleneboende er mindre, noe som tyder på at det først og fremst har funnet sted blant de unge. For disse forholdene er det heller ingen forskjell mellom stabilt aleneboende og de som bodde alene i 2008, uten nødvendigvis å gjøre det i 2010.

Indikatorer for boforhold og boligøkonomi viser altså bedring for de stabilt aleneboende fra 2008 til 2010, spesielt for unge aleneboende.

Tabell 7.5. Boforhold og boutgifter for personer som er aleneboende i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010

	Aleneboende		
	Unge (16-34 år)	Alle	Alle
Bor i husholdning som eier boligen			
2008	32	67	81
2010	34	68	82
Bor trangt			
2008	25	7	7
2010	13	4	6
Bor svært romslig			
2008	7	35	32
2010	8	35	34
Bor i bolig som er utsatt for støy			
2008	32	16	13
2010	18	13	11
Høy boutgiftsbelastning			
2008	66	36	20
2010	55	29	15
Opplever boutgiftene som svært tyngende			
2008	20	9	6
2010	8	5	4
Antall personer	102	512	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Økonomiske vansker

Når det gjelder problemer med å betale enkelte regninger, er ikke dette spesielt hyppig forekommende blant aleneboende under ett (se tabell 7.6). Det endrer seg også lite blant dem som er stabilt aleneboende, men andelen som har problemer med husleie går ned fra 2008 (7 prosent) til 2010 (4 prosent). Stabilt unge aleneboende er noe mer utsatt for betalingsproblemer, og her er det også sikre tegn på endring i problemer med husleie. Færre unge aleneboende hadde problemer med husleien i 2010 (6 prosent) enn i 2008 (18 prosent). For boliglån og elektrisitet er situasjonen nokså stabil, selv om det også her er tegn til bedring mellom 2008 og 2010. Det at ikke så veldig mange unge aleneboende har problemer med boliglån skyldes selvfølgelig at andelen eiere er lav i denne gruppen. Andeler som er utsatt for betalingsproblemer for dem som bodde alene i 2008 ser ut til å utvikle seg uavhengig av om de også bor alene i 2010 eller ikke.

Basert på en subjektiv vurdering av hvorvidt det er lett eller vanskelig å få endene til å møtes har det ikke skjedd store endringer i den økonomiske situasjonen for stabilt aleneboende, selv om noen færre unge aleneboende svarer at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes i 2010 (17 prosent) enn det var i 2008 (20 prosent). For aleneboende generelt er det, i likhet med i gjennomsnittet av befolkningen, ingen endring fra 2008 til 2010. Utviklingen i hvor mange som kan greie en uforutsett utgift viser noe mer tegn til bedring. Spesielt blant de unge aleneboende, men også blant aleneboende generelt, går andelen som ikke kan greie en uforutsett noe utgift ned, men ikke nok til at det er statistisk sikkert. Det er altså små og usikre tendenser til en noe lettere situasjon for de unge stabilt aleneboende, og det samme inntrykket får vi når vi ser på dem som bodde alene i 2008, men ikke nødvendigvis i 2010.

Tabell 7.6. Økonomiske vansker for personer er aleneboende i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010

	Aleneboende		
	Unge (16-34 år)	Alle	Alle
Problemer med å betale husleie			
2008	18	7	3
2010	6	4	3
Problemer med å betale boliglån			
2008	1	0	2
2010	1	1	1
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter			
2008	8	5	4
2010	6	5	5
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes			
2008	20	11	6
2010	17	10	5
Kan ikke greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner			
2008	59	32	22
2010	48	29	20
Ikke råd til å ha PC			
2008	3	4	1
2010	1	4	1
Ikke råd til å ha bil			
2008	30	11	5
2010	27	11	5
Ikke råd til en ukes ferie			
2008	23	14	6
2010	12	10	6
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag			
2008	16	7	2
2010	8	5	2
Antall personer	102	512	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Andelene som ikke har råd til ulike goder som PC og bil er noe høyere blant aleneboende enn i befolkningen generelt, og dette endrer seg også lite mellom 2008 og 2010. Blant unge aleneboende er det riktignok en liten nedgang både i andel som ikke har råd til PC og bil, men denne nedgangen er for liten til at vi kan slå fast dette med sikkerhet. Andelene unge stabilt aleneboende som ikke har råd til en ukes ferie og andelene som ikke har råd til kjøtt eller fisk minst annen hver dag har gått noe mer ned, men også dette er usikre funn. For unge som bodde alene i 2008, men ikke nødvendigvis i 2010, er tendensen den samme.

Selv om endringene på enkeltindikatorer her er usikre, gir de samlet sett tegn på en noe bedret økonomisk situasjon for unge som er stabilt aleneboende fra 2008 til 2010. For alle som er stabilt aleneboende holder den økonomiske situasjonen uendret.

Helseforhold

Unge aleneboende har i utgangspunktet bedre helse enn gjennomsnittet i befolkningen dersom vi tar utgangspunkt i rene tverrsnittstall. Når vi her tar utgangspunkt i tall for de som er aleneboende over tid, er dette imidlertid ikke tilfelle i samme grad. Unge stabilt aleneboende vurderer sin egen helse noe bedre enn befolkningen ellers, og andelen med nedsatt funksjonsevne er bare litt lavere i 2010. Aleneboende totalt rapporterer noe dårligere helse enn befolkningen ellers. Men hva med utviklingen? (se tabell 7.7)

De unge aleneboende rapporterer noe sjeldnere svært god eller god helse i 2010 sammenlignet med 2008 (76 mot 82 prosent), omtrent samme utvikling finner vi blant alle aleneboende (fra 69 til 66 prosent). Andelene som rapporterer svært dårlig eller dårlig helse holder seg stabil både blant unge og alle aleneboende. Totalt er det dermed ikke særlig endring i aleneboendes egenvurderingen av helsen.

Andelen med nedsatt funksjonsevne går noe opp blant unge aleneboende, fra 10 prosent i 2008 til 14 prosent i 2010. Blant alle aleneboende er nivået høyere, men utviklingen går faktisk i motsatt retning. 23 prosent rapporterte nedsatt funksjonsevne i 2008, 20 prosent rapporterte det samme i 2010. Begge disse endringene er imidlertid usikre, så i sum kan vi si at det å bo alene over tid ikke ser ut til å ha særlig effekt på de helseindikatorene vi presenterer her. Det bekreftes også av at utviklingen er omtrent lik når vi ser på dem som bodde alene i 2008, men ikke nødvendigvis gjorde det i 2010.

Det å ikke ha råd til å gå til tannlege er først og fremst et problem blant de unge aleneboende, men også blant alle aleneboende er det litt over nivået i befolkningen totalt. 14 prosent av de unge aleneboende hadde ikke råd til nødvendig tannlegebehandling i 2008. To år etterpå rapporterer bare noen færre dette problemet, 11 prosent.

Tabell 7.7. Helseforhold for personer er aleneboende i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010

	Aleneboende		
	Unge (16-34 år)	Alle	Alle
Svært god eller god helse			
2008	82	69	77
2010	76	66	76
Svært dårlig eller dårlig helse			
2008	4	12	7
2010	4	12	7
Sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne			
2008	10	23	15
2010	14	20	16
Ikke råd til å gå til tannlege			
2008	14	8	4
2010	11	7	4
Antall personer	102	512	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Tilknytning til arbeidslivet

Blant unge aleneboende er det en del studenter, blant alle som var unge aleneboende i 2008 var 21 prosent heltidsstudenter. En må forvente at dette påvirker yrkesaktiviteten noe. Spørsmålet er om den øker når vi følger denne gruppen over tid. Ut fra at de blir to år eldre burde vi forvente en viss økning i yrkesaktiviteten. Blant alle aleneboende stiller det seg litt annerledes. Når det gjelder yrkesaktivitet ser vi kun på personer som var 16-66 år i 2008 (yrkesaktiv alder). I løpet av to år vil dermed andelen pensjonister øke, i likhet med i befolkningen totalt når vi avgrenser etter samme alder.

Antagelsen om at yrkesaktiviteten blant unge aleneboende øker ser ut til å holde stikk. Andelen personer som ikke er helårs yrkesaktive synker fra 51 til 34 prosent fra 2008 til 2010. Samtidig viser dataene at andelen med 12 måneder med heltids yrkesaktivitet øker fra 38 til 57 prosent.¹⁷ Det blir noen færre som jobber deler av året, andelen med fra 1-6 måneder heltids yrkesaktivitet går ned fra 9 til 2 prosent. Funnene som viser økt yrkesaktivitet blant unge stabilt aleneboende er statistisk sikre, så vi kan med stor grad av sikkerhet fastslå at dette er reelt.

Blant alle aleneboende er det bare små endringer i yrkesaktiviteten fra 2008 til 2010. Siden de unge aleneboende også inngår i gruppen alle aleneboende, påvirker den økte aktiviteten blant de unge noe, men det faktum at en del også har blitt eldre og nådd pensjonsalder virker i motsatt retning slik at den totale endringen i retning av økt aktivitet blir veldig liten.

¹⁷ I praksis betyr det eksakt 12 måneder yrkesaktivitet siden dette er enpersonhusholdninger, selv om det i tabell 7.8 er benevnt som "12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet".

Tabell 7.8. Yrkesaktivitet for personer er aleneboende i 2008 og 2010, 16-66 år i 2008. Prosent 2008 og 2010

	Aleneboende		
	Unge (16-34 år)	Alle	Alle
Ingen helårs yrkesaktive i husholdningen			
2008	51	35	14
2010	34	34	16
0 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen			
2008	48	41	15
2010	36	40	19
1-6 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen			
2008	9	5	2
2010	2	2	2
7-12 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen			
2008	6	4	3
2010	5	3	2
12 måneder eller mer heltids yrkesaktivitet i husholdningen			
2008	38	51	80
2010	57	55	77
Antall personer	102	512	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

7.3. Pensjonister

Under betegnelsen pensjonister, ser vi på i alt tre ulike grupper. For det første har vi alderspensjonistene, som er den største gruppen. Den andre gruppen er uførepensjonister, og disse to gruppene er gjensidig utelukkende. Den tredje gruppen er delvis overlappende med begge de to første, og det er minstepensjonister. Vi finner absolutt flest alderspensjonister blant minstepensjonistene. Blant dem som var minstepensjonister i 2008 finner vi at nesten rundt tre av fire er alderspensjonister i 2010, mens om lag en av fire er uførepensjonister. Innenfor minstepensjonistene har vi også delt opp i aleneboende og ikke aleneboende, men dette fører til at antallet observasjoner i gruppene blir så lite at vi ikke skal legge stor vekt på dette med mindre det er spesielt interessant.

Pensjonistene er en veldig stabil gruppe over tid. Alle som var alderspensjonister i 2008 og ble intervjuet igjen i 2010 er selvfølgelig alderspensjonist da også. Også nesten alle aleneboende minstepensjonister fra 2008 hadde samme status i 2010. Andre minstepensjonister, de som ikke bor alene, er også en veldig stabil gruppe, nesten ni av ti som tilhørte gruppen i 2008 gjør det også i 2010. Noen ganske få har blitt aleneboende minstepensjonist (4 prosent). Uførepensjonistene er en gruppe som endrer seg litt mer, men det er nesten utelukkende på grunn av alder. Drøye ni av ti som var uførepensjonister i 2008 er det også i 2010, så godt som alle av de resterende har passert grensen for alderspensjon, og dermed skiftet pensjonistgruppe. Denne stabiliteten, at pensjonsstatus er tilnærmet permanent, kan bety noe i forhold til hvordan man tilpasser seg, ikke minst økonomisk.

Boforhold og boutgifter

Sammenlignet med befolkningen ellers flytter pensjonister sjelden til ny bolig. I tverrsnittsanalyser vil derfor endringer i boforhold i disse gruppene derfor stort sett reflektere at gruppene endrer sammensetning – nye pensjonister kommer til og gamle dør ut. Ved bruk av paneldata som her, vil ikke denne utskiftingseffekten slå til. Det er de samme personene vi observerer på begge tidspunkt. Dermed forventer vi egentlig svært lite endring i boforholdene, og for så vidt boutgiftene, selv om disse kan endres mer ut fra for eksempel renteendring og inntektsutvikling (se tabell 7.9).

I alle pensjonistgrupper er det mange som eier sin egen bolig, bortsett fra blant aleneboende minstepensjonister. Det er også knapt noen av de stabile pensjonistene som endrer eieform fra 2008 til 2010. Rett nok faller andelen blant aleneboende minstepensjonister, men som nevnt tidligere er dette en svært liten gruppe, så

resultatene blir så usikre at vi ikke skal legge for mye vekt på dem. I og med at husholdningsstørrelsen også endrer seg lite i disse gruppene, er det heller ikke endringer i andeler som bor trang eller svært romslig. Dette er grupper som har romslige boliger sammenlignet med mange andre. Ut fra den stabile bosituasjonen er det heller ikke overraskende at det også bare er små endringer i andelen som bor i bolig utsatt for støy. Antydningen til endring går i retning av at alders- og minstepensjonistene er noe mindre utsatt for støy i 2010 enn i 2008, uførepensjonistene er noe mer utsatt. Hva dette eventuelt kan skyldes er usikkert, men det kan være at selve opplevelsen av hvor plagsom støyen er har endret seg.

Pensjonistene er samlet sett en gruppe med relativt små utgifter til husleie og renter og avdrag, og de har sjeldnere høye boutgifter i forhold til inntektene enn det som er vanlig i befolkningen totalt. De har de høyeste utgiftene blant pensjonistene finner vi blant uførepensjonistene og andelen med høy boutgiftsbelastning er høyere enn blant andre pensjonister, omtrent på gjennomsnittet i befolkningen (med mindre vi også ser på den lille gruppen av aleneboende minstepensjonister). Blant uførepensjonistene faller andelen med høy boutgiftsbelastning noe fra 2008 til 2010 (usikker endring), omtrent i like stor grad som for gjennomsnittet av befolkningen, mens det knapt er endring blant alders- og minstepensjonister. Ser vi imidlertid nærmere på minstepensjonistene, er det først og fremst de aleneboende som har høy boutgiftsbelastning, men andelen faller fra 2008 til 2010. Blant andre minstepensjonister er andelen mye lavere, men der er utviklingen motsatt. Men igjen; dette små grupper så det sier oss bare noe om at bak den stabiliteten vi finner for minstepensjonister totalt kan det være store innbyrdes forskjeller.

Tabell 7.9. Boforhold og boutgifter for personer som er pensjonister i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010

	Minstepensjonister			Uføre- pensjonister	Alders- pensjonister	Alle
	Alene- boende	Andre	Alle			
Bor husholdning som eier boligen i						
2009	57	83	74	82	84	81
2010	52	80	71	81	83	82
Bor trangt						
2009	4	0	2	3	0	7
2010	4	1	2	2	0	6
Bor svært romslig						
2009	47	48	48	37	49	32
2010	45	48	47	37	48	34
Bor i bolig som er utsatt for støy						
2009	16	14	14	10	12	13
2010	7	11	10	13	10	11
Høy boutgiftsbelastning						
2009	33	3	13	20	7	20
2010	24	9	14	17	8	15
Opplever boutgiftene som svært tyngende						
2009	4	7	8	10	3	6
2010	13	6	9	12	2	4
Antall personer	34	82	120	197	462	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Økonomiske vansker

Det første vi kan slå fast er at pensjonister er en gruppe som relativt sjelden opplever betalingsproblemer for de utgiftene vi har kartlagt her (se tabell 7.10). I alle pensjonistgrupper er det svært få som har problemer med husleie. Uførepensjonistene er den eneste gruppen som opplever dette, da i litt større grad enn befolkningen totalt. Det har heller ikke vært nevneverdig endring fra 2008 til 2010. Utgifter til boliglån representerer heller ikke noe særlig problem for pensjonistene. Dette henger nok mye sammen med alder og tidspunkt for etablering på boligmarkedet. Problemer med å betale for elektrisitet og kommunale avgifter finner vi også bare i merkbar grad blant uførepensjonistene. Her er andelen med problemer

noe høyere enn i befolkningen totalt, og den holder seg stabil på 8-9 prosent fra 2008 til 2010.

Som tidligere nevnt trenger ikke følelsen av hvor vanskelig eller lett det er å få endene til å møtes å henge direkte sammen med betalingsproblemer. Pensjonistene har en relativt forutsigbar økonomi med stabile inntekter, om enn relativt lave. Det gjør det lettere å avpasse inntekter og utgifter på lang sikt slik at man unngår akutte problemer, slik vi ser av indikatorer for betalingsproblemer. Likevel kan økonomien selvfølgelig oppleves som trang. Igjen er det uførepensjonistene som skiller seg ut blant pensjonistgruppene. Uføre opplever noe oftere enn befolkningen totalt at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes, og det er små tegn til at noen flere av de uføre opplever dette i 2010 enn i 2008 (14 mot 11 prosent). Samme tendens ser vi for minstepensjonistene, der andelen øker fra 5 til 8 prosent. Blant minstepensjonistene er det de aleneboende som trekker andelen opp slik at den blir over nivået for befolkningen totalt i 2010. For alderspensjonistene er det stabilt svært få som synes at det er vanskelig å få endene til å møtes.

Muligheten til å takle uforutsette utgifter er et annet mål på romslighet i økonomien, og her ser vi betydelige forskjeller mellom pensjonistgruppene, men nesten uten endringer fra 2008 til 2010. Blant alderspensjonistene har andelen som ikke kan greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner hold seg på 10-11 prosent, godt under nivået i befolkningen totalt. Minstepensjonistene er på samme nivå som befolkningen, mens uførepensjonistene opplever dette oftere. Tre av ti uførepensjonister har ikke 10 000 kroner i bakhånd, og dette gjelder både i 2008 og 2010.

Tabell 7.10. Økonomiske vansker for personer som er pensjonister i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010

	Minstepensjonister			Uføre- pensjonister	Alders- pensjonister	Alle
	Alene- boende	Andre	Alle			
Problemer med å betale husleie						
2008	0	1	1	5	0	3
2010	0	1	1	4	0	3
Problemer med å betale boliglån						
2008	0	3	2	2	0	2
2010	0	1	1	2	0	1
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter						
2008	0	2	2	8	0	4
2010	2	4	3	9	1	5
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes						
2008	10	3	5	11	1	6
2010	11	3	8	14	0	5
Kan ikke greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner						
2008	29	17	22	30	11	22
2010	31	15	21	29	10	20
Ikke råd til å ha PC						
2008	2	0	2	3	0	1
2010	4	0	2	5	1	1
Ikke råd til å ha bil						
2008	5	2	4	6	1	5
2010	9	1	4	6	2	5
Ikke råd til en ukes ferie						
2008	13	5	8	15	3	6
2010	14	9	11	16	3	6
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag						
2008	2	0	1	3	0	2
2010	6	2	5	6	1	2
Antall personer	34	82	120	197	462	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Blant alderspensjonistene er det knapt endringer når det gjelder råd til ulike goder som PC, privatbil, en ukes ferie og kjøtt- eller fiskemiddag. Andelene er også lavere enn i befolkningen totalt. Blant uførepensjonistene er andelene noe høyere, spesielt når det gjelder å ha råd til en ukes ferie, men heller ikke her skjer det store endringer fra 2008 til 2010. Noen flere sier de ikke har råd til PC og middag, men endringen er liten og usikker. Det er også få minstepensjonister som sier at de ikke har råd til PC og bil, og andelen holder seg uendret fra 2008 til 2010. Det er tegn til at flere minstepensjonister ikke har råd til ferie og middag i 2010 enn i 2008.

Hovedbildet av pensjonistenes økonomiske vansker blir at alderspensjonistene stort sett opplever få problemer, og at det holder seg stabilt. Uførepensjonister, og til dels minstepensjonister opplever problemer noe oftere enn alderspensjonister, men også her er det ganske stabilt. Stabilitet i opplevde problemer gjenspeiles også i stabilitet for vurdering av hvor vanskelig det er å få endene til å møtes og om man har mulighet til å greie uforutsette utgifter.

Helseforhold

Også pensjonistene har blitt to år eldre fra 2008 til 2010, og tar vi en relativt høy gjennomsnittsalder i betraktning, kan vi forvente at helsen svekkes noe i løpet av de to årene. Vi finner imidlertid ingen statistisk sikre indikasjoner på at dette er tilfelle (se tabell 7.11), men noen tendenser som det likevel er verdt å kommentere. Blant alderspensjonistene er det antydninger til i endringer i forventet retning. Andelen som vurderer helsen som god faller fra 66 til 63 prosent, andelen som vurderer den som dårlig øker fra 10 til 13 prosent, mens det kun er ett prosentpoengs økning i andelen med nedsatt funksjonsevne. Blant uførepensjonistene er imidlertid tendensen heller motsatt. Noen flere vurderer helse som god (32 til 33 prosent), noen færre vurderer den som dårlig (32 til 27 prosent) og noen færre har nedsatt funksjonsevne (63 til 58 prosent). Det kan kanskje virke underlig at uførepensjonistene har bedre funksjonsevne i 2010 enn i 2008 – altså at funksjonsevnen bedres med tiden. Dette kan ha noe med en lettere hverdag utenfor arbeidslivet å gjøre, samtidig som det kan ligge en grad av tilpasning mellom gjøremål og helse inne i vurderingen. Blant minstepensjonistene ser vi knapt antydning til endringer i det hele tatt. Tallene viser noe bedring blant de aleneboende og noe forverring for de som ikke bor alene, men dette blir svært usikkert.

Andelen uførepensjonister og minstepensjonistene som rapporterer at de ikke har råd til å gå til tannlegen er noe høyere enn i befolkningen totalt. Blant alderspensjonister er det motsatt, der er andelen lavere enn i befolkningen. Dette endrer seg imidlertid ikke for noen av gruppene i perioden 2008 til 2010. Like mange opplever å ikke ha råd i begge årene.

Tabell 7.11. Helseforhold for personer som er pensjonister i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010

	Minstepensjonister			Uføre- pensjonister	Alders- pensjonister	Alle
	Alene- boende	Andre	Alle			
Svært god eller god helse						
2009	50	49	49	32	66	77
2010	53	48	49	33	63	76
Svært dårlig eller dårlig helse						
2009	29	19	23	32	10	7
2010	23	21	23	27	13	7
Sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne						
2009	39	31	33	63	21	15
2010	28	31	31	58	22	16
Ikke råd til å gå til tannlege						
2009	7	6	7	7	2	4
2010	8	6	6	8	1	4
Antall personer	34	82	120	197	462	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

7.4. Langtidssyke

Langtidssyke er definert som personer som mottok attførings- eller rehabiliteringsstønad i løpet av gjeldende inntektsår. Fra 1. mars 2010 ble disse stønadene lagt inn under arbeidsavklaringspenger, men siden våre data dekker inntektsårene 2007 til 2009 vil ikke det gjelde her. I likhet med attføring og rehabilitering er arbeidsavklaringspenger ment å være en midlertidig stønad. Rehabiliteringspenger ble gitt for ett år, men med mulighet for forlengelse, attføring var en midlertidig ytelse til gjennomføring av tiltak for personer som av helsemessige årsaker hadde fått inntektsevnen redusert.

Gitt at gruppen er definert ut fra mottak av midlertidige ytelser, er det ikke overraskende at under halvparten av dem som var langtidssyke i 2008 også er det i 2010 (47 prosent). Andelen ”stabile” langtidssyke er høyest blant de yngste (16-44 år i 2008). 43 prosent av dem som tilhørte denne gruppen i 2008 gjør det også i 2010. I tillegg har jo disse blitt to år eldre, så 9 prosent tilhører gruppen eldre langtidssyke (45-66 år) i 2009. Det betyr altså at over halvparten (52 prosent) av de unge langtidssyke i 2008 også er langtidssyke i 2010. Noen av dem som var unge langtidssyke har dessuten gått over på en mer permanent ordning og fått uførepensjon. Dette gjelder 6 prosent. De resterende 42 prosentene som verken er uføre eller langtidssyke i 2009 har vi ikke kartlagt.

Av de langtidssyke i alderen 45-66 år i 2008, finner vi igjen 40 prosent som langtidssyke også i 2010. Noen få har passert vanlig pensjonsalder og blitt mottakere av alderspensjon (3 prosent), mens en god del flere har gått over til å bli uførepensjonister (22 prosent). Når vi blant de unge sto igjen med en ”rest” på 42 prosent som vi ikke har kartlagt, gjelder det altså 35 prosent blant de eldre. Det er også verdt å nevne at 8 prosent av dem som var eldre langtidssyke i 2008 er minstepensjonister i 2010 (enten som uføre- eller alderspensjonister).

I og med at langtidssyke i utgangspunktet er en liten gruppe, og at så vidt få er langtidssyke over tid, blir tallgrunnlaget for denne gruppen svært lite. Vi har derfor ikke mulighet til å dele opp etter alder i analysen slik som vi gjør i tverrsnittstabeller for denne gruppen (se vedleggstabeller C9). Selv uten en slik oppdeling er det kun knappe 60 observasjoner, så alle resultater må tolkes med forsiktighet siden dette generelt gir lite grunnlag for å si at endringer fra 2008 til 2010 er statistisk sikre.

Boforhold og boutgifter

På grunn av at omtrent halvparten av de langtidssyke er relativt unge, er eierandelen i gruppen lav sammenlignet med befolkningen totalt. Noen få av dem som er langtidssyke over tid greier imidlertid å etablere seg som eiere slik at eierandelen øker fra 58 prosent i 2008 til 62 prosent i 2010 (se tabell 7.12). Relativt få langtidssyke bor trangt og det endrer seg ikke (4-5 prosent), noen flere opplever å bo svært romslig i 2010 (29 prosent) sammenlignet med 2008 (25 prosent). Andelen som er utsatt for støy øker noe, og fra å ligge på gjennomsnittet for befolkningen i 2008 er andelen høyere i 2010 (17 prosent mot 11 i befolkningen totalt). Sammenligner vi de stabilt langtidssyke med gruppen langtissyke i 2008 men ikke nødvendigvis i 2010, er tendensene helt like. Det ser altså ut til å ha lite betydning hvorvidt man forblir langtidssyk eller ikke.

Sammenligning av boutgifter og disponibel inntekt viser at 42 prosent av de langtidssyke brukte 25 prosent eller mer av den disponible inntekten til husleie, renter og avdrag i 2008. Dette gjaldt 40 prosent av de samme personene i 2010, altså en liten, men usikker tendens til bedring. I befolkningen totalt var bedringen mer merkbar, fra 20 til 15 prosent. Den objektivt målte boutgiftsbelastningen gjenspeiles i den subjektive opplevelsen av hvor tyngende boutgiftene er. I alt 12 prosent av de stabilt langtidssyke opplever boutgiftene som svært tyngende både i 2008 og 2010. Disse to forholdene, den objektive belastningen og den opplevde

byrden bedrer seg noe mer for dem som var langtidssyke i 2008, men ikke nødvendigvis i 2010.

Tabell 7.12. Boforhold og boutgifter for personer som er langtidssyke i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010

	Langtidssyke	Alle
Bor i husholdning som eier boligen		
2008	58	81
2010	62	82
Bor trangt		
2008	5	7
2010	4	6
Bor svært romslig		
2008	25	32
2010	29	34
Bor i bolig som er utsatt for støy		
2008	12	13
2010	17	11
Høy boutgiftsbelastning		
2008	42	20
2010	40	15
Opplever boutgiftene som svært tyngende		
2008	12	6
2010	12	4
Antall personer	56	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Økonomiske vansker

Det kan se ut som om de som er langtidssyke over tid får noe mindre problemer med å betale nødvendige regninger etter hvert (se tabell 7.13), men endringene er små så det må kun tolkes som tendenser. Andelen som har problemer med husleien er i utgangspunktet høy sammenlignet med befolkningen totalt, men faller fra 13 til 7 prosent mellom 2008 og 2010. Andelen langtidssyke som har problemer med å betale boliglån var 6 prosent i 2008, i 2010 har 3 prosent av de samme problemer med boliglån. Det er også en del langtidssyke som sliter med regninger til elektrisitet og kommunale avgifter, men andelen faller fra 17 prosent i 2008 til 15 prosent i 2010 for de stabilt langtidssyke. Tendensen til forbedring ser vi i større grad i en reduksjon i andelen langtidssyke som sier at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes, fra 37 prosent i 2008 til 17 prosent i 2010. En endring som er på grensen til å være statistisk sikker.¹⁸ Andelen langtidssyke som har problemer med å klare en uforutsett utgift på 10 000 kroner holder seg imidlertid uendret på 45-44 prosent.

Det er også bare knapt merkbare endringer i det å ha råd til ulike goder blant stabilt langtidssyke. Noen flere rapporterer at de ikke har råd til PC (fra 1 til 4 prosent), noen færre at de ikke har råd til en ukes ferie (fra 24 til 20 prosent), men dette er marginale endringer. Generelt holder andelen som ikke har råd til goder over andelen i befolkningen totalt, men og i likhet med i befolkningen holder det seg stabilt.

Selv om ingen av endringene på de ulike indikatorene for denne gruppen gir sikre resultater, er inntrykket av den økonomiske situasjonen for stabilt langtidssyke ikke endrer seg vesentlig over tid. Om noe, så blir de akutte problemene færre og den subjektive opplevelsen bedre. Dette kan handle om en langsiktig tilpasning til lave inntekter som gjør at det går noe bedre i det daglige, men siden økonomien er trang og mulighetene til å spare sannsynligvis er små, kan det oppstå problemer i forhold til store, og til dels uforutsette regninger. Gruppen som var langtidssyke i 2008, men ikke nødvendigvis i 2010 er større slik at vi får flere observasjoner. Tendensene i denne gruppen er imidlertid nokså lik den vi finner blant stabile langtidssyke.

¹⁸ Vi har generelt valgt et sikkerhetsnivå på .95 for å omtale endringer og forskjeller som statistisk sikre. Denne endringen ville vært statistisk sikker dersom vi senket nivået til .90.

Tabell 7.13. Økonomiske vansker for personer som er langtidssyke i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010

	Langtidssyke	Alle
Problemer med å betale husleie		
2008	13	3
2010	7	3
Problemer med å betale boliglån		
2008	6	2
2010	3	1
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter		
2008	17	4
2010	15	5
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes		
2008	37	6
2010	17	5
Kan ikke greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner		
2008	45	22
2010	44	20
Ikke råd til å ha PC		
2008	1	1
2010	4	1
Ikke råd til å ha bil		
2008	20	5
2010	20	5
Ikke råd til en ukes ferie		
2008	24	6
2010	20	6
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag		
2008	13	2
2010	12	2
Antall personer	56	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Helseforhold

Selve definisjonen av langtidssyke gjør at vi forventer svekket helse i denne gruppen sammenlignet med befolkningen totalt. Det ser vi da også tabell 7.14, der andelen som rapporterer svekket helse og nedsatt funksjonsevne er betydelig høyere enn i befolkningen, og andelen som rapporterer god helse er betydelig lavere. Men på en måte ligner de stabilt langtidssyke på befolkningen, og det er at helsen endrer seg lite på to år. 40 prosent av de langtidssyke sa at de hadde svært god eller god helse i 2008, og 22 prosent sa at de hadde svært dårlig eller dårlig. Tilsvarende andeler i 2010 er 42 og 25 prosent. For nedsatt funksjonsevne faller andelen blant de langtidssyke fra 54 til 51 prosent i løpet av to år. Litt bak tallene her ligger en tendens til at unge langtidssyke får bedret funksjonsevne, mens de litt eldre får betydelig svekket funksjonsevne. Situasjonen er lik blant alle som var langtidssyke i 2008 uavhengig av status i 2010, stabilt men kanskje noen flere tegn til bedring.

Tabell 7.14. Helseforhold for personer som er langtidssyke i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010

	Langtidssyke	Alle
Svært god eller god helse		
2008	40	77
2010	42	76
Svært dårlig eller dårlig helse		
2008	22	7
2010	25	7
Sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne		
2008	54	15
2010	51	16
Ikke råd til å gå til tannlege		
2008	23	4
2010	23	4
Antall personer	56	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Andelen som ikke har råd til å gå til tannlege er i og for seg like mye en økonomisk indikator som en helseindikator, og vi ser at omtrent en av fire langtidssyke sier at de ikke har hatt råd til nødvendig tannlegebehandling både i 2008 og i 2010, betydelig over nivået i befolkningen totalt.

Tilknytning til arbeidslivet

Også når det gjelder tilknytning til arbeidslivet må vi forvente at resultatene gjenspeiler selve defineringen av gruppen. Rehabilitering og attføring var ytelser som ble gitt til personer som av helsemessige årsaker hadde vanskeligheter med tilknytningen til arbeidslivet, og disse ytelsene har vår gruppe mottatt både i 2008 og 2010. Derfor er da også yrkesaktiviteten i denne gruppen lav. Men; det vi måler her er jo ikke bare den langtidssykes egen yrkesaktivitet, men aktiviteten i den husholdningen som personen bor i, og det er interessant å hvordan yrkesaktiviteten i langtidssykes husholdninger utvikler seg.

Selv om resultatene er usikre, indikerer tabell 7.15 at personer som var stabilt langtidssyke bor i husholdninger der yrkesaktiviteten ble noe redusert fra 2008 til 2010. Andelen i husholdninger uten helårs yrkesaktive økte fra 53 til 58 prosent, og det ser også ut til å blir produsert færre heltids månedsverk i 2010 sammenlignet med 2008. Mindre yrkesaktivitet vil sannsynligvis også medføre redusert lønnsinntekt, men vi kan altså ikke se konsekvenser av det under økonomiske vansker, noe som kan forsterke inntrykket av at disse funnene er noe usikre.

Tabell 7.15. Yrkesaktivitet i husholdningene til personer som er langtidssyke i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010

	Langtidssyke	Alle
Ingen helårs yrkesaktive i husholdningen		
2008	53	14
2010	58	16
0 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen		
2008	54	15
2010	61	19
1-6 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen		
2008	5	2
2010	1	2
7-12 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen		
2008	5	3
2010	0	2
12 måneder eller mer heltids yrkesaktivitet i husholdningen		
2008	36	80
2010	38	77
Antall personer	56	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

7.5. Sosialhjelpsmottakere

Sosialhjelp er ment å være en midlertidig ytelse som skal kompensere for manglende inntekt når alt annet er prøvd. Når vi her ser på gruppetilhørighet over tre år, er det derfor å forvente at vi får en liten gruppe med stabile sosialhjelpsmottakere, og dermed er det vanskelig å si noe sikkert om endring over tid. Sosialhjelpsmottaker er altså her definert som en person som bor i en husholdning som mottok sosialhjelp i løpet av inntektsåret.

Når dette er sagt, så finner vi likevel at hele 58 prosent av sosialhjelpsmottakerne i 2008 også bodde i en husholdning som mottok sosialhjelp i 2010.¹⁹ En liten gruppe av sosialhjelpsmottakerne i 2008 har passert aldersgrensen for alderspensjon (1 prosent). I tillegg har 9 prosent av sosialhjelpsmottakerne i 2008 blitt uførepensjonister i 2010. Noen av disse, i alt 2 prosent av sosialhjelpsmottakerne i 2008, er minstepensjonister i 2010. Det er dessuten en nokså betydelig overlapp med langtidssyke. Det er også vanlig når vi ser på enkeltår, men når vi her ser på flere

¹⁹ Strengt tatt var mottaket av sosialhjelp i løpet av inntektsårene 2007 og 2009, men husholdningene ble registrerte i 2008 og 2010.

år, ser vi at 22 prosent av sosialhjelpsmottakerne i 2008 var definert som langtidssyke i 2010. Nå er det ikke noen automatisk motsetning i å motta både sosialhjelp og attføring/rehabilitering, men dette er altså en gruppe som er svært utsatt i arbeidsmarkedet og har økonomiske vansker.

Boforhold og boutgifter

Blant dem som var sosialhjelpsmottakere både i 2008 og 2010 falt andelen som eier boligen fra 18 til 16 prosent (se tabell 7.16). Med så få observasjoner til grunn, må dette tolkes som nokså stabilt. Boligene til denne gruppen ble noe romsligere målt i forholdet mellom antall personer og antall rom, og noen færre rapporterte at de var utsatt for støy i 2010 sammenlignet med 2008.

I tråd med den generelle utviklingen opplevde færre sosialhjelpsmottakere at boutgiftsbelastningen var høy i 2010, men likevel så mange som 46 prosent. Det er også færre som opplever boutgiftene som svært tyngende – andelen falt fra 35 til 26 prosent. Alt i alt tyder dette på en liten bedring av boligsituasjonen for dem som er stabile sosialhjelpsmottakere, men som sagt er dette en liten gruppe som gjør at vi skal tolke funnene med stor forsiktighet. En kunne kanskje tenke seg en enda mer positiv utvikling blant dem som var sosialhjelpsmottakere i 2008, men som ikke nødvendigvis er det i 2010. Våre data tyder imidlertid ikke på det, heller at tendensen er lik både blant denne gruppen og de stabile sosialhjelpsmottakerne, selv om situasjonen i utgangspunktet er noe bedre for dem som ikke er stabile sosialhjelpsmottakere.

Tabell 7.16. Boforhold og boutgifter for personer som mottok sosialhjelp både i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010

	Sosialhjelpsmottakere	Alle
Bor i husholdning som eier boligen		
2008	18	81
2010	16	82
Bor trangt		
2008	29	7
2010	20	6
Bor svært romslig		
2008	14	32
2010	10	34
Bor i bolig som er utsatt for støy		
2008	34	13
2010	27	11
Høy boutgiftsbelastning		
2008	51	20
2010	46	15
Opplever boutgiftene som svært tyngende		
2008	35	6
2010	26	4
Antall personer	43	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Økonomiske vansker

Når man er sosialhjelpsmottaker har man per definisjon et økonomisk problem, og vi antar at personer som er mottakere over tid er i en ekstra utsatt situasjon. Dette ser vi da også ved at mange i denne gruppen har opplevd de betalingsproblemene vi kartlegger (se tabell 7.17). Det lille unntaket er boliglån, men så er det da også få eiere med lån blant sosialhjelpsmottakerne. Totalt sett ser det ikke ut til at betalingsproblemer inntreffer for flere etter hvert som de mottar sosialhjelp over tid, det er heller motsatt. For alle betalingsproblemer vi kartlegger er det færre sosialhjelpsmottakere som er utsatt i 2010 enn i 2008. Også opplevelsen av den økonomiske situasjonen ser ut til å bedre seg over tid. I 2010 sier færre (39 prosent) at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes sammenlignet med to år tidligere (56 prosent). I utgangspunktet er det naturlig nok svært få sosialhjelpsmottakere som kan klare en uforutsett regning på 10 000 kroner, men også her er det en bedring, 19 prosent klarer det i 2010, sammenlignet med 10 prosent i 2008.

Også når det gjelder det å ha råd til å skaffe seg ulike goder ser det ut til å være en viss forbedring for stabile sosialhjelpsmottakere fra 2008 til 2010. Færre rapporterer at de ikke har råd til PC og bil, og flere sier at de kan reise på en ukes ferie og at de har råd til å spise kjøtt eller fisk til middag.

Selv om gruppen av stabile sosialhjelpsmottakerne er liten og vi derfor ikke kan si noe statistisk sikkert om utviklingen på enkelte indikatorer, tyder det samlede bildet på at den økonomiske situasjonen har bedret seg for denne gruppen fra 2008 til 2010. Om vi bare tar hensyn til mottak i sosialhjelp i 2008 og definerer gruppen ut fra det, er tendensene like, selv om problemene forekommer litt sjeldnere.

Tabell 7.17. Økonomiske vansker for personer som mottok sosialhjelp både i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010

	Sosialhjelpsmottakere	Alle
Problemer med å betale husleie		
2008	46	3
2010	30	3
Problemer med å betale boliglån		
2008	6	2
2010	4	1
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter		
2008	40	4
2010	30	5
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes		
2008	56	6
2010	39	5
Kan ikke greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner		
2008	90	22
2010	81	20
Ikke råd til å ha PC		
2008	17	1
2010	4	1
Ikke råd til å ha bil		
2008	45	5
2010	31	5
Ikke råd til en ukes ferie		
2008	65	6
2010	47	6
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag		
2008	31	2
2010	23	2
Antall personer	43	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Helseforhold

Selv om sosialhjelpsmottakere i gjennomsnitt er ganske unge, er det en gruppe med svekket helse sammenlignet med befolkningen totalt.²⁰ Igjen er det vanskelig å si noe sikkert om endringer over tid siden de stabile sosialhjelpsmottakerne er få (se tabell 7.18). For egenvurdert helse er det nesten uendret. 52 prosent av sosialhjelpsmottakerne vurderer sin egen helse som god eller svært god i 2008 og 2010, 27-26 prosent vurderer helsen som dårlig eller svært dårlig. Andelen med nedsatt funksjonsevne går imidlertid noe opp i samme periode. Omtrent samme tendens for helseindikatorene finner vi dersom vi kun definerer gruppen ut fra sosialhjelpsmottak i 2008, men med visse tendenser til en bedring i denne gruppen.

Vi har tidligere vært inne på at udekket behov for tannlegehjelp er både en helse og en økonomiindikator. Her ser det ut til at det er færre som ikke har råd til å gå til tannlege i 2010 (29 prosent) enn det var i 2008 (37 prosent), noe som samsvarer godt med utviklingen vi så under økonomiske vansker.

²⁰ Stabile sosialhjelpsmottakerne var i gjennomsnitt 36 år i 2010. Gjennomsnittsalderen totalt var 48 år.

Tabell 7.18. Helseforhold for personer som mottok sosialhjelp både i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010

	Sosialhjelpsmottakere	Alle
Svært god eller god helse		
2008	52	77
2010	52	76
Svært dårlig eller dårlig helse		
2008	27	7
2010	26	7
Sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne		
2008	32	15
2010	38	16
Ikke råd til å gå til tannlege		
2008	37	4
2010	29	4
Antall personer	43	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Tilknytning til arbeidslivet

Sosialhjelpsmottakere bor i husholdninger med lav yrkesaktivitet. Yrkesaktivitet er den vanligste inntektskilden for de aller fleste, og den sikreste måten å skaffe seg en levelig inntekt på. Da er det ikke veldig overraskende at yrkesaktiviteten holder seg lav i husholdningene til personer som mottok sosialhjelp både i 2008 og 2010 (se tabell 7.19). Den lave yrkesaktiviteten er sannsynligvis en sterkt medvirkende årsak til at det fremdeles var et behov for sosialhjelp i 2010. Det er imidlertid visse tegn på økt yrkesaktivitet. Andelen stabile sosialhjelpsmottakere som bor i en husholdning uten helårs yrkesaktive på hel- eller deltid falt fra 65 prosent i 2008 til 55 prosent i 2010. Samtidig økte andelen som bor i en husholdning som produserer mer enn ett årsverk på heltid fra 22 til 31 prosent. Like mange bor imidlertid i husholdninger uten ett månedsverk på heltid både i 2008 og 2010 (64-63 prosent).

Akkurat for sosialhjelpsmottakere er det spesielt interessant også å se på gruppen som mottok sosialhjelp i 2008, men ikke nødvendigvis i 2010. I denne gruppen er tendensene til økt yrkesaktivitet noe sterkere, både når det gjelder andelen som bor i en husholdning uten helårs yrkesaktive og andelen som bor i en husholdning som produserer 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet. Disse endringene er statistisk sikre, og den økte aktiviteten kan være en sentral årsak til at behovet for sosialhjelp har blitt borte for en stor del av denne gruppen.

Tabell 7.19. Yrkesaktivitet i husholdninger til personer som mottok sosialhjelp både i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010

	Sosialhjelpsmottakere	Alle
Ingen helårs yrkesaktive i husholdningen		
2008	65	14
2010	55	16
0 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen		
2008	64	15
2010	63	19
1-6 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen		
2008	12	2
2010	4	2
7-12 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen		
2008	2	3
2010	1	2
12 måneder eller mer heltids yrkesaktivitet i husholdningen		
2008	22	80
2010	31	77
Antall personer	43	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

8. Internasjonal sammenligning av lavinntekt

Mads Ivar Kirkeberg

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- Norge er blant landene i Europa med lavest andel av befolkningen under den nasjonale lavinntektsgrensen, og har lavest andel i Norden
- fattigdomsrisikoen i befolkningen er langt større i land øst og sør i Europa
- i de nordiske landene har barn tradisjonelt hatt en lavere fattigdomsrisiko enn voksne. Dette bildet er i ferd med å endre seg
- lavinntektsgrensen i Norge er blant de aller høyeste i Europa selv etter justering for forskjeller i prisnivå. Kun Luxembourg har en høyere lavinntektsgrense
- tallene for vedvarende lavinntekt viser samme forskjeller mellom landene som for målingen av årlig lavinntekt, men færre land har her oppdaterte tall

Fattigdom og sosial eksklusjon har i flere år stått høyt på den politiske dagsorden i EU. Rådsmøtet til EU i Lisboa i 2000 representerte et viktig tidsskille i europeisk sosialpolitikk. Under dette møtet ble det blant annet utformet en målsetting om å sterkt bekjempe fattigdom og sosial eksklusjon fram mot år 2010. Nye målsettinger er nå formulert under "Europe 2020" som er EU sin strategi for økonomisk vekst i det kommende tiåret. EU har blant annet svært ambisiøse mål for sysselsetting og sosial inkludering. I 2020 skal 75 prosent av EUs befolkning i alderen 20-64 år være sysselsatt, og antall mennesker med høy risiko for fattigdom og sosial ekskludering skal være redusert med 20 millioner (se http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm).

Et viktig instrument i denne politikken vil fortsatt være å utarbeide ulike sammenlignbare strukturindikatorer for sosiale forhold i de europeiske landene. Eurostat publiserer blant annet løpende indikatorer for måling av både årlig og vedvarende lavinntekt i medlemslandene. Men også land utenfor EU, deriblant Norge, leverer tall til disse strukturindikatorerne basert på EUs undersøkelse om inntekt og levekår (EU-SILC).

Vanskelig å sammenligne lavinntekt over landegrensene

Det å lage sammenlignbare indikatorer på det sosiale området er en meget vanskelig oppgave. Dette skyldes dels at statistikkgrunnlagene er mindre harmoniserte på dette området enn på mange andre områder. Det sosiale systemet varierer sterkt mellom de ulike landene, siden sosialpolitikken i hovedsak har vært et nasjonalt anliggende. Det er også et problem at tallene er relativt gamle og det er vanskelig å lage sammenlignbare tidsserier (Byfuglien og Stensrud 2002).

Det er også andre store metodiske problemer med å sammenligne fattigdomsrater på tvers av land. Tallene påvirkes sterkt av både hvilke definisjoner og hvilke målemetoder som benyttes. Hvor lavinntektsgrensen settes og hvilke antagelser som gjøres om husholdningenes stordriftsfordeler gir store utslag på fattigdommens omfang. Ulikheter i blant annet de enkelte lands skatte- og trygdesystemer, inntektsfordeling, husholdningssammensetning og familie- og konsummønstre påvirker slike sammenligninger (Hagen og Lødemel 2003). Rene inntektsmål er trolig heller ikke noen fullgod indikator når en skal sammenligne mellom land. Omfang og prising av offentlige tjenester, som er særlig viktig for blant annet eldre og barnefamilier, varierer for eksempel mye fra et land til et annet (OECD 2011). Noen støtteordninger kan for eksempel framkomme som en kontantoverføring i et land, men som en offentlig tjeneste i et annet. Det er likevel bare kontantoverføringer som inngår i inntektsbegrepet, og som dermed påvirker fattigdomstallene. De offentlige tjenestene, som kan ha like stor verdi for mottakerne som en kontantoverføring, blir derfor usynlige ved slike sammenligninger mellom land.

En annen ting å være oppmerksom på ved internasjonale sammenligninger av inntekt, er forskjeller i metoder for datainnsamling. I de nordiske landene, og i noen få land på kontinentet, hentes inntektstall fra ulike administrative registre hos myndighetene. I mange andre europeiske land er inntektstallene basert på personlig intervju av et utvalg personer. Studier viser at disse to innsamlingsmetodene kan gi forskjellige resultater. Blant annet er det en tendens til at de med lav inntekt overrapporterer sin egen og sin husholdnings inntekt ved intervju, samtidig som de med høy inntekt tenderer til å underrapportere inntekten (Nordberg, Penttilä og Sandström 2001; Epland og Kirkeberg 2002).

Norge har lavest andel med lavinntekt i Norden ...

Tabell 8.1 gir tall for årlig lavinntekt i en rekke europeiske land for årene 2005-2009. Tallene er hentet fra EUs statistikkbyrå Eurostat og kilden er EU-SILC (EUs Statistics on Income and Living Conditions). Inntektsbegrepet som er benyttet er såkalt disponibel inntekt, og dette inntektsmålet er forsøkt harmonisert så langt det lar seg gjøre for å kunne foreta direkte sammenligninger mellom land. Blant annet utelater Eurostat realisasjonsgevinster og -tap i sitt inntektsbegrep, mens denne komponenten inngår i den norske inntektsstatistikken. Det kan derfor være avvik mellom de tallene over lavinntekt for Norge som presenteres her, og de som er presentert lenger frem i rapporten, blant annet i kapittel 3.

Forskjeller i husholdningsstørrelse er tatt hensyn til ved å benytte EU sin ekvivalensskala (se nærmere om denne skalaen i kapittel 2). I tabellen er lavinntektsgrensen satt til 60 prosent av median ekvivalentinntekt.

Tabell 8.1. Andelen personer med årlig lavinntekt i ulike land i Europa¹. Andelen personer med en disponibel inntekt per forbruksenhet under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten (etter sosiale overføringer). EU-definisjon. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Norge	12,0	11,9	11,4	11,7	11,2
Tsjekkia	9,9	9,6	9,0	8,6	9,0
Island	9,6	10,1	10,1	10,2	9,8
Nederland	9,7	10,2	10,5	11,1	10,3
Slovakia	11,6	10,5	10,9	11,0	12,0
Østerrike	12,6	12,0	12,4	12,0	12,1
Ungarn	15,9	12,3	12,4	12,4	12,3
Slovenia	11,6	11,5	12,3	11,3	12,7
Sverige	12,3	10,5	12,2	13,3	12,9
Finland	12,6	13,0	13,6	13,8	13,1
Danmark	11,7	11,7	11,8	13,1	13,2
Frankrike	13,2	13,1	12,7	12,9	13,5
Luxembourg	14,1	13,5	13,4	14,9	14,5
Belgia	14,7	15,2	14,7	14,6	14,6
Malta	14,0	14,8	15,0	15,3	15,5
Tyskland	12,5	15,2	15,2	15,5	15,6
Estland	18,3	19,4	19,5	19,7	15,8
Polen	19,1	17,3	16,9	17,1	17,6
Portugal	18,5	18,1	18,5	17,9	17,9
Italia	19,6	19,9	18,7	18,4	18,2
Hellas	20,5	20,3	20,1	19,7	20,1
Litauen	20,0	19,1	20,0	20,6	20,2
Bulgaria	18,4	22,0	21,4	21,8	20,7
Spania	19,9	19,7	19,6	19,5	20,7
Romania	..	24,8	23,4	22,4	21,1
Latvia	23,1	21,2	25,6	25,7	21,3
Irland	18,5	17,2	15,5	15,0	..
Kypros	15,6	15,5	16,2	16,2	..
Storbritannia	19,0	18,6	18,7	17,3	..
Sveits	..	..	16,2	15,1	..
Kroatia	17,0	18,0	17,3	17,9	..
Tyrkia	26,5	..	..	..	..
EU-27 land	16,6	16,7	16,4	16,3	16,4
EU-15 land	16,1	16,4	16,2	16,1	16,3

¹ Tallene for Norge er ikke direkte sammenlignbare med de lavinntektsandelene som er oppgitt i kapittel 3. Inntektsbegrepet til Eurostat er forsøkt harmonisert så langt det lar seg gjøre for å kunne foreta direkte sammenligninger mellom land. Blant annet utelater Eurostat realisasjonsgevinster/-tap i sitt inntektsbegrep, mens dette er inkludert i den norske nasjonale inntektsstatistikken. Personer i studenthusholdninger inngår i tallene fra Eurostat. Kilde: Eurostat 30. november 2011.

I tabell 8.1 fremtrer noen hovedtrekk direkte. Ikke noe land har klart å utrydde fenomenet lavinntekt. Selv de landene med lavest andel personer i befolkningen under den nasjonale lavinntektsgrensen, har et betydelig nivå. Det fremtrer også relativt klart at land med geografisk nærhet og store likheter i hvordan velferdssystemet er bygd opp, for eksempel med hensyn til sosiale stønader, har omtrent det samme nivået på andelen personer med høy fattigdomsrisiko.

Sammenlignet med de fleste andre europeiske land, er andelen i befolkningen med årlig lavinntekt liten i Norge – 11,2 prosent i 2009. Andelen har gått noe ned fra 2008 slik også den nasjonale inntektsstatistikken viser (se blant annet kapittel 3). Men det finnes noen land med en lavere andel av befolkningen under den nasjonale lavinntektsgrensen. Blant de landene hvor Eurostat har tall for inntektsåret 2009, finner vi lavest andel i Tsjekkia med 9 prosent fulgt av Island med 9,8 prosent, og Nederland med 10,3 prosent. Tabell 8.1 viser at disse tre landene har en lavere andel av befolkningen med lavinntekt sammenlignet med Norge i hele perioden 2005-2009.

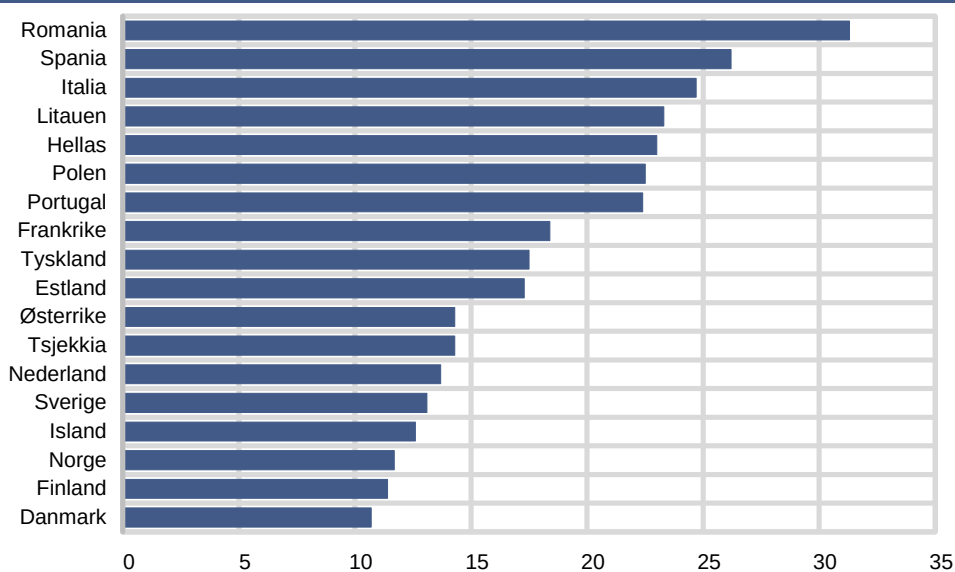
I de andre nordiske landene er det også relativt lave andeler av befolkningen under den nasjonale lavinntektsgrensen – rundt 13 prosent i alle landene i 2009. Lavinntektsandelene i Sverige og Finland har gått noe ned sammenlignet med året før, mens den ligger tilnærmet uendret i Danmark.

Lenger sør og øst i Europa finner en mange av de landene med høyest andel av befolkningen med lavinntekt. Høyest andel har, i likhet med året før, Latvia der drøyt 21 prosent av befolkningen har en disponibel inntekt per forbruksenhet under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten i 2009, men allikevel en klar nedgang fra 2008 da mer enn hver fjerde latvier lå i lavinntektsgruppen. Blant andre land med lavinntektsandeler på 20 prosent eller mer finner vi Romania, Spania, Bulgaria, Litauen og Hellas.

... men Danmark har lavest andel fattige barn

I mange land er bekjempelsen av barnefattigdom høyt prioritert siden barn utgjør en spesielt sårbar gruppe som ikke har muligheten til å påvirke sine egne økonomiske levekår i samme grad som voksne.

Figur 8.1. Andelen personer under 18 år med årlig lavinntekt¹. Noen utvalgte europeiske land. Prosent. 2009

¹ Andelen personer med en disponibel inntekt per forbruksenhet under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten (etter sosiale overføringer). EU-definisjon.
Kilde: Eurostat 29. november 2011

Figur 8.1 viser andelen personer under 18 år med årlig lavinntekt i noen utvalgte europeiske land. Lavinntekt er målt på samme måte som i tabell 8.1. I de nordiske landene har barn tradisjonelt hatt en lavere fattigdomsrisiko enn voksne. Dette

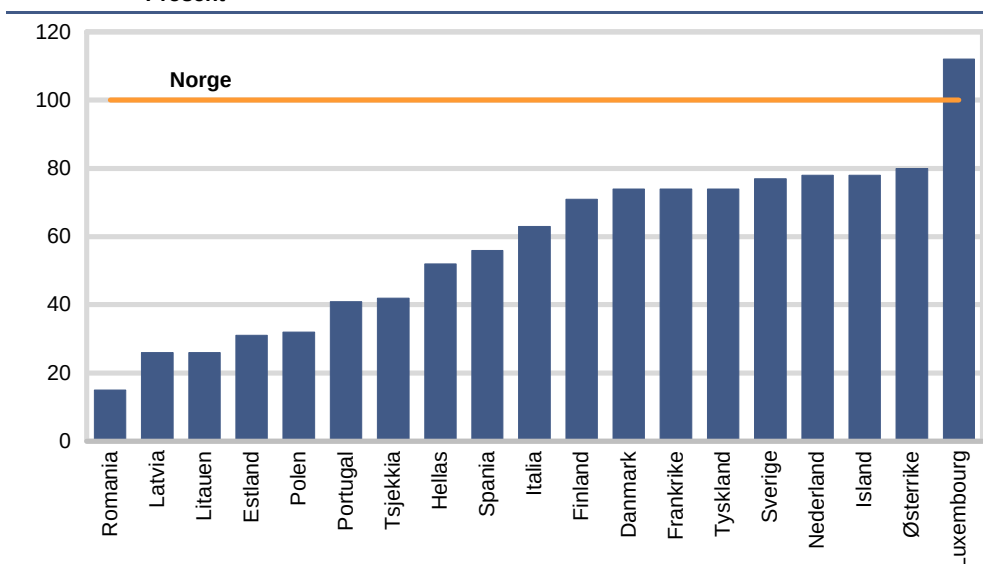
bildet er i ferd med å endre seg. For 2009 viser tallene fra Eurostat at kun i Danmark og Finland er det nå en større sannsynlighet for at voksne (18 år og eldre) tilhører lavinntektsgruppen sammenlignet med barn (under 18 år).

I Norden har Danmark den laveste andelen barn under 18 år med en ekvivalent-inntekt under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten (10,7 prosent). Deretter følger Finland og Norge med henholdsvis 11,4 og 11,7 prosent. De islandske tallene for lavinntekt blant barn viser en sterk økning fra lavest i Norden i 2008 med 9,9 prosent til 12,6 prosent i 2009. Høyest fattigdomsrisiko i Norden i 2009 hadde svenske barn med en andel på drøyt 13 prosent under den svenske lavinntektsgrensen – uforandret fra året før. Dette står allikevel i sterk kontrast til Romania hvor nesten hvert tredje barn tilhørte en lavinntektsfamilie. I store søreuropeiske land som Italia, Hellas og Spania er også omfanget av barnefattigdom stort. Om lag hvert fjerde barn i disse landene tilhørte en familie med høy fattigdomsrisiko.

Høy lavinntektsgrense i Norge sammenlignet med andre land

Det er viktig å være klar over at en definisjon av årlig lavinntekt som relateres til den nasjonale medianinntekten, skjuler det faktum at lavinntektsgrensen vil variere betydelig mellom ulike land. Figur 8.2 gir en oversikt over lavinntektsgrensen i Norge sammenlignet med 19 andre europeiske land i 2009. Lavinntektsgrensene er justert for ulikt prisnivå i landene.

Figur 8.2. Kjøpekraftsjusterte lavinntektsgrenser for noen utvalgte europeiske land. 60 prosent av disponibel median ekvivalentinntekt (EU-skala). Norge=100. 2009. Prosent

Kilde: Eurostat 29. november 2011.

Figuren viser at lavinntektsgrensen i Norge er blant de aller høyeste i Europa. Kun Luxembourg skiller seg ut med en høyere lavinntektsgrense – om lag 12 prosent høyere enn i Norge.

Tallene fra Eurostat viser at land som har de laveste andelen av befolkningen under lavinntektsgrensen, som oftest også har de høyeste lavinntektsgrensene - og omvendt. De nordiske landene sammen med blant annet Østerrike og Nederland er eksempler på det første – relativt lave andeler av befolkningen med lavinntekt og høye nasjonale lavinntektsgrenser. Romania er et eksempel på det motsatte med en høy andel av befolkningen med lavinntekt (tabell 8.1) og en lavinntektsgrense som kun utgjør 15 prosent av den norske lavinntektsgrensen i 2009.

Noen få land avviker fra det generelle mønsteret. Det tydeligste eksempelet er, som tidligere, Tsjekkia med lavest andel av befolkningen med årlig lavinntekt i 2009 i følge tabell 8.1. Samtidig utgjorde lavinntektsgrensen i Tsjekkia bare om lag 42 prosent av den norske samme år.

Blant de nordiske landene har Island fortsatt en lavinntektsgrense nærmest den norske, men endringen er stor fra året før. I 2008 hadde Island en lavinntektsgrense som utgjorde 88 prosent av den norske. I 2009 er tilsvarende andel 78 prosent noe som antagelig må sees i sammenheng med finanskrisen som rammet Island hardt dette året. Sverige, Danmark og Finland har nasjonale lavinntektsgrenser som ligger om lag 25-30 prosent under den norske i 2009 – stort sett uforandret fra året før.

Desto jevnere inntektsfordeling - jo færre med lavinntekt

Det er viktig å være klar over at det er en nær sammenheng mellom inntektsfordelingen og andelen med lavinntekt i et land. Desto jevnere inntektsfordelingen er i et land, jo lavere er andelen med lavinntekt i befolkningen. Dette har en klar definisjonsmessig sammenheng siden en jevn inntektsfordeling indikerer at det er relativt få personer med svært lav (eller svært høy) inntekt i landet. Noe av kritikken som rettes mot måling av lavinntekt ut i fra en relativ lavinntektsgrense, er nettopp at dette vel så mye kan sees på som en måling av inntektsulikheten i landet.

Tabell 8.2. Forholdet mellom gjennomsnittlig inntekt¹ til de 20 prosent av befolkningen med høyest inntekt, og de 20 prosent av befolkningen med lavest inntekt (S80/S20)². 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Norge	4,6	3,5	3,7	3,5	3,4
Ungarn	5,5	3,7	3,6	3,5	3,4
Slovenia	3,4	3,3	3,4	3,2	3,4
Tsjekkia	3,5	3,5	3,4	3,5	3,5
Sverige	3,6	3,3	3,5	3,7	3,5
Finland	3,7	3,7	3,8	3,7	3,6
Island	3,7	3,9	3,8	4,2	3,6
Nederland	3,8	4,0	4,0	4,0	3,7
Østerrike	3,7	3,8	3,7	3,7	3,7
Slovakia	4,1	3,5	3,4	3,6	3,8
Belgia	4,2	3,9	4,1	3,9	3,9
Luxembourg	4,2	4,0	4,1	4,3	4,1
Malta	4,0	3,9	4,2	4,0	4,3
Tyskland	4,1	4,9	4,8	4,5	4,5
Frankrike	4,0	3,9	4,3	4,4	4,5
Danmark	3,4	3,7	3,6	4,6	4,7
Estland	5,5	5,5	5,0	5,0	5,0
Polen	5,6	5,3	5,1	5,0	5,0
Italia	5,5	5,5	5,1	5,2	5,2
Hellas	6,1	6,0	5,9	5,8	5,6
Portugal	6,7	6,5	6,1	6,0	5,6
Bulgaria	5,1	7,0	6,5	5,9	5,9
Romania	5,3	7,8	7,0	6,7	6,0
Spania	5,3	5,3	5,4	6,0	6,9
Latvia	7,9	6,3	7,3	7,3	6,9
Litauen	6,3	5,9	5,9	6,3	7,3
Irland	4,9	4,8	4,4	4,2	..
Kypros	4,3	4,4	4,1	4,2	..
Storbritannia	5,4	5,3	5,6	5,2	..
Sveits	..	..	5,3	4,6	..
Kroatia	4,4	4,5	4,5	4,3	..
Tyrkia	11,3	..	..	..	..
EU-27 land	4,9	4,9	5,0	4,9	5,0
EU-15 land	4,7	4,9	4,9	4,9	5,0

¹ Disponibel inntekt per forbruksenhet. EU-skala.

² S80/S20 for Norge avviker i denne tabellen fra det som for eksempel er oppgitt i kapittel 3. Dette kan skyldes ulikt inntektsbegrep, og varians i utvalgsdataene til EU-SILC. Personer i studenthusholdninger inngår i tallene fra Eurostat.

Kilde: Eurostat 30. november 2011.

Tabell 8.2 bekrefter at land med lave andeler av befolkningen under lavinntektsgrensen også har en jevn inntektsfordeling. Tabellen viser forholdstallet mellom gjennomsnittlig inntekt for femdelen av befolkningen med høyest inntekt og femdelen med lavest inntekt (S80/S20). Stort sett de samme landene som i tabell 8.1 hadde de laveste andelen av befolkningen under lavinntektsgrensen, har også den laveste inntektsulikheten. Inntektsfordelingen er langt mer skjev lenger sørover og østover i Europa – hvor vi finner de høyeste lavinntektsandelene. I 2009 var gjennomsnittsinntekten til de 20 prosent med høyest inntekt 3,4 ganger høyere enn inntekten til de 20 prosent med lavest inntekt i Norge. I de foregående årene var inntektsulikheten høyere med en klar topp i 2005. Årsaken til denne utviklingen er

nærmere beskrevet i kapittel 3 hvor inntektsulikheten de siste årene har blitt sterkt påvirket av utviklingen i utbetalt aksjeutbytte. Siden mye av denne kapitalinntekten tilfaller de helt i toppen av inntektsfordelingen, påvirker det sterkt ulikhetsmål av typen S80/S20, mens lavinntektsgrensen basert på medianinntekten påvirkes i liten grad. Det er årsaken til at vi finner en relativt lav stabil lavinntektsandel i Norge til tross for varierende inntektsulikhet de siste årene målt ved S80/S20.

Minst inntektsulikhet finner vi i Ungarn og Slovenia som er de eneste av landene med en like jevn inntektsfordeling som Norge i tabell 8.2. I Litauen er inntektsulikheten størst blant de landene som omfattes av tabellen og som har tall for 2009 per dato (se kilde til tabellen). I dette baltiske landet har den "rikeste" femdelen av litauerne mer enn syv ganger så høy inntekt som den "fattigste" femdelen av sine landsmenn.

Sverige, Finland og Island har en inntektsulikhet, målt ved dette ulikhetsmålet, på linje med Norge i 2009. Danmark skiller seg ut blant de nordiske landene. I 2009 hadde "rikeste" femdel blant danskene 4,7 ganger høyere inntekt enn femdelen med lavest inntekt.

Flere land med mindre lavinntektsgap enn Norge

Tabell 8.3 viser avstanden eller "gapet" mellom inntektene til personene under lavinntektsgrensen, og selve lavinntektsgrensen. Med andre ord er dette et mål på hvor "fattig" de "fattige" er – eller hvor mye ekstra inntekt de trenger for å komme over lavinntektsgrensen (se også kapittel 3). Vi ser at lavinntektsgapet i Norge i 2009 er på 19 prosent (EU-60). Lavinntektsgruppen trenger med andre ord en 19 prosent vekst i sin medianinntekt for ikke lenger å bli definert som "fattige". Året før utgjorde lavinntektsgapet 21 prosent i Norge.

Tabell 8.3. Lavinntektsgapet i noen europeiske land¹. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Norge²	24	22	22	21	19
Finland	14	14	16	15	14
Nederland	17	17	15	17	16
Ungarn	24	20	17	16	17
Malta	18	17	20	16	17
Østerrike	16	17	15	17	17
Belgia	19	18	17	18	18
Luxembourg	20	19	17	18	19
Island	19	16	15	16	19
Frankrike	19	18	17	18	20
Sverige	23	20	18	20	20
Slovenia	19	19	19	20	20
Tyskland	20	23	22	22	21
Danmark	17	17	18	18	21
Tsjekkia	17	18	19	19	21
Polen	25	24	21	23	22
Portugal	24	24	23	24	23
Estland	22	20	20	17	23
Hellas	26	26	25	24	23
Italia	24	22	23	23	25
Slovakia	20	19	18	23	26
Latvia	25	25	29	29	29
Bulgaria	28	34	27	27	30
Spania	26	24	24	28	31
Romania	..	35	32	32	31
Litauen	29	26	26	23	33
Irland	17	18	18	16	..
Kypros	19	20	17	19	..
Storbritannia	23	22	21	21	..
Sveits	..	..	23	22	..
Kroatia	26	23	25	24	..
Tyrkia	36	..	..	..	..
EU-27 land	23	23	22	22	23
EU-15 land	22	22	21	22	23

¹ Lavinntektsgapet er den prosentvise forskjellen mellom medianinntekten (per forbruksenhet) til personer under lavinntektsgrensen og selve lavinntektsgrensen. Lavinntektsgrensen er definert som 60 prosent av den nasjonale medianinntekten (per forbruksenhet). EU-skala.

² Lavinntektsgapet for Norge avviker fra det som er vist i kapittel 3. Dette kan skyldes ulikt inntektsbegrep, og varians i utvalgsdataene til EU-SILC. Personer i studenthusholdninger inngår i tallene fra Eurostat.

Kilde: Eurostat 30. november 2011.

Mange av landene i tabellen har et mindre lavinntektsgap enn Norge. Tallene viser generelt en sammenheng mellom omfanget av lavinntekt og lavinntektsgapet. I land med høye andeler av befolkningen med lavinntekt er lavinntektsgapet større enn i land hvor lavinntekt er mye mindre utbredt. Lavinntektsgruppen i for eksempel de nordiske landene trenger mindre inntektsvekst for å bli ”løftet” over lavinntektsgrensen sammenlignet med flere land sør og øst i Europa. Blant de landene som har tall for 2009 i Eurostat sin database, kommer Finland best ut med et lavinntektsgap på 14 prosent. Finnene hadde også det minste lavinntektsgapet året før. Dårligst ut kommer Litauen. I dette landet trenger lavinntektsgruppen en økning i sin medianinntekt på 33 prosent for å havne over den nasjonale lavinntektsgrensen i 2009.

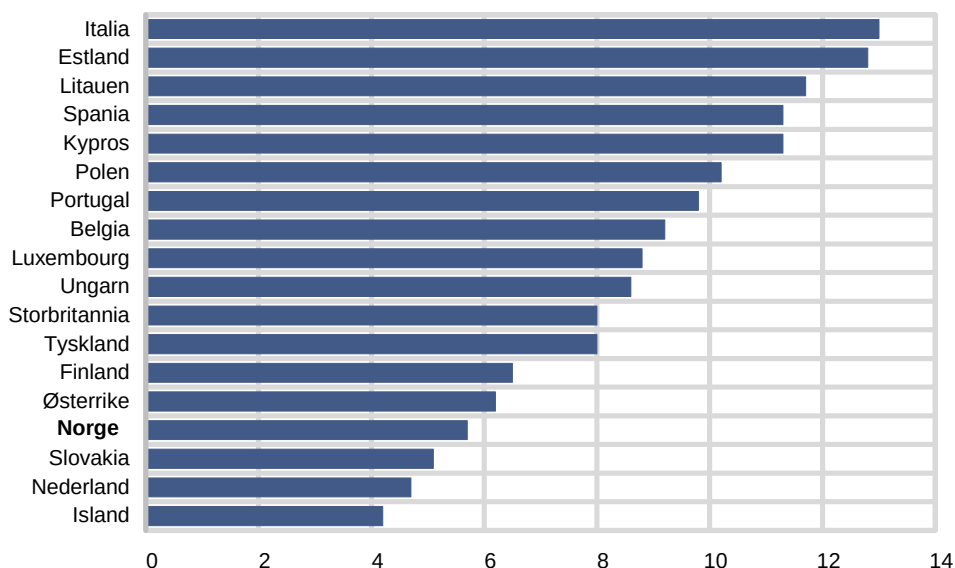
Vedvarende lavinntekt

Det er flere ganger tidligere i denne rapporten kommentert at måling av årlig lavinntekt kan gi et ufullstendig bilde av andelen ”fattige” personer. Flere kan av ulike grunner oppleve en midlertidig inntektssvikt et år (underskudd i næringsvirksomhet, tap ved salg av fast eiendom etc.).

Eurostat lager derfor også indikatorer for vedvarende lavinntekt definert som andelen personer med en disponibel ekvivalentinntekt under 60 prosent av medianinntekten i et bestemt år, og som var under de årlige lavinntektsgrensene i minst to av de tre foregående årene.

Siden tallene baseres på panelundersøkelser, hvor de samme personene blir fulgt over en periode på minst 4 år, oppdateres ikke denne indikatoren så ofte. Den nye europeiske levekårsundersøkelsen, EU-SILC, ble for mange land etablert i 2004 slik at den først for inntektsåret 2007 kan benyttes til dette formålet. Data fra noen nasjonale panelutvalg finnes imidlertid for tidligere år, men ikke nyere tall enn for 2001.

Figur 8.3. Andelen personer med vedvarende lavinntekt¹. Noen utvalgte europeiske land. Prosent. 2008

¹ Andelen personer med lavinntekt i 2008 og i minst to av tre foregående år. Disponibel inntekt per forbruksenhet (EU-definisjon) under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten.
Kilde: Eurostat 29. november 2011

I Eurostat sin database er indikatoren nå tilgjengelig for noen land for 2008 – se figur 8.3. Tallene i figuren viser andelen av befolkningen med lavinntekt dette året og i minst to av tre år i perioden 2005-2007. Det samme mønsteret som man finner ved å studere årlig lavinntekt, fremtrer også når det gjelder vedvarende lavinntekt. Lavest andel finner vi i Island med 4,2 prosent fulgt av Nederland med 4,7 prosent. Norge har en andel på 5,7 prosent. Blant andre nordiske land har kun Finland

oppdaterte tall med en andel på 6,5 prosent. Høyest andel med vedvarende lavinntekt finner en blant landene i Sør-Europa og Baltikum: Italia (13 prosent), Estland (12,8 prosent), Litauen (11,7 prosent) og Spania (11,3 prosent). Tallene underbygger at lavinntekt er et mer standhaftig problem i disse landene sammenlignet med Norge og andre nordiske land hvor befolkningen har en større inntektsmobilitet, og hvor lavinntekt i større grad er en mer forbigående økonomisk situasjon for mange.

Referanser

- Andersen, A. S., J. Epland, T. Wennemo og R. Aaberge (2003): Økonomiske konjunkturer og fattigdom: En studie basert på norske inntektsdata, 1979-2000, *Tidsskrift for Velferdsforskning*, Nr. 2, Fagbokforlaget.
- Andersen, A. S. (2007): *Lavinntektshusholdningers forbruk*. Rapporter 2007/23, Statistisk sentralbyrå. (http://www.ssb.no/emner/05/rapp_200723/)
- Andersen, A. S. (2008): *Yrkesaktivitet i lavinntektshusholdninger*. Rapporter 2008/46, Statistisk sentralbyrå. (http://www.ssb.no/emner/05/01/rapp_200846/index.html)
- Andersen, A. S. og Ø. Sivertstøl (2010): *Tilgang, avgang og kontinuitet i lavinntekt*. Rapporter 2010/34, Statistisk sentralbyrå. (http://www.ssb.no/emner/05/01/rapp_201034/)
- Atkinson, A. B., L. Rainwater & T. M. Smeeding (1995): *Income Distribution in OECD Countries*, Social Policy Studies No. 18. OECD. Paris.
- Bonke, J. and M. Browning (2003): The distribution of well-being and income within the household, Welfare Distribution Working Paper 1, 2003, Sosialforskningsinstituttet.
- Bradshaw, J. (2000): Measurement of absolute poverty, Paper Prepared for Eurostats' Working Party on Social Exclusion and Poverty, 3-4 April 2000, Luxembourg.
- Byfuglien, J. og J. Stensrud (2002): Strukturindikatorer for å sammenligne Norge med EU, *Økonomiske analyser* 6, 2002, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/oa/>)
- Citro, C. and R. Michael (red) (1995): *Measuring poverty: a new approach*, National Academy Press, Washington D.C.
- Dalaker, J (1999): *Poverty in the United States: 1998*. Current Population Reports, Series P60-207. US Census Bureau. Washington D.C.
- Epland, J (2005): *Veier inn og ut av fattigdom: Inntektsmobilitet blant lavinntektshushold*. Rapporter 2005/16, Statistisk sentralbyrå. (http://www.ssb.no/emner/05/01/rapp_200516/)
- Epland J. og M. I. Kirkeberg (2002): Inntekt oppgitt i intervju og på selvangivelsen: "Hvor stor var din inntekt i fjor?", *Samfunnsspeilet*, 6, 2002, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/samfunnsspeilet/>)
- Epland J. og M. I. Kirkeberg (2009): "Barn i lavinntektsfamilier – omfang og utvikling" i Fløtten, T. (red.), *Barnefattigdom*, Oslo: Gyldendal, 48-70.
- Eurostat (1998): *Recommendations from the Task Force on Social Exclusion and Poverty*, Luxembourg.
- Eurostat (2003): *Poverty and social exclusion in the EU after Laeken - part 1*, Statistics in Focus, Theme 3, 8/2003.
- Hagen K. og I. Lødemel (2003): Fattigdom i Europa. Noen refleksjoner om nasjonale forskjeller og overnasjonal fattigdomsbekjempelse. *Tidsskrift for Velferdsforskning*, Nr. 2, Fagbokforlaget.

Jarvis, S. & S. P. Jenkins (1997): *Marital Splits and Income Changes: Evidence for Britain. Innocenti Occasional Papers*, Economic and Social Policy Series no. 60, Firenze Italia.

Kommunalkomiteen (2005): Ot. prp. Nr 14 (2004-2005): *Innstilling frå kommunalkomiteen om lov om supplerande stønad til personar med kort butid i Noreg*

Mattila-Wiro, P. (2004): *Changes in the Inequality of Income and the Value of Housework Time in Finland*, Paper prepared for the 28th conference of the International Association for Research in Income and Wealth, August 2004, Cork.

Melby, I og F. Strøm (2007): *Inntekt og skatt for personer og husholdninger*, *Statistiske Analyser* nr. 97, 2007, Statistisk sentralbyrå, 19-38.
(http://www.ssb.no/emner/05/01/sa_iso/)

Nordberg, L., I. Penttilä & S. Sandström (2001): *A study on the effect of using interview versus register data in income distribution analysis with an application to the Finnish ECHP-survey in 1996*. CHINTEX WP 5, Statistics Finland.

Normann, Tor Morten (2009): *Fattigdomsrisiko. En levekårstilnærming*. Rapporter 2009/11, Statistisk sentralbyrå.
(http://www.ssb.no/emner/05/01/rapp_200911/)

Normann, T.M, E. Rønning og E. Nørgaard (2009): *Utfordringer for den nordiske velferdsstaten – sammenlignbare indikatorer*. NOSOSCO Nordisk Sosialstatistisk Komité 41:2009. (<http://nososco-da.nom-nos.dk/filer/publikationer/Utfordringer-bog%20web.pdf>)

Nørgaard, E. (2001): *Finansiering av helse- og sosialutgifter i Norge 1990-1998*, Rapporter 2001/8, Statistisk sentralbyrå.
(http://www.ssb.no/emner/12/01/rapp_200108/)

OECD (2008): "What are Equivalence Scales?",
(http://www.oecd.org/LongAbstract/0,3425,en_2649_34637_35411112_1_1_1_1,00.html)

OECD (2011): *Divided We Stand. Why Inequality Keeps Rising*. OECD Publishing.
(<http://dx.doi.org/10.1787/9789264119536-en>)

Pedersen, P. J. and N. Smith (1998): *Low incomes in Denmark, 1980 - 1995*. Working Paper No. 19, Centre for Labour Market and Social Research. University of Aarhus and the Aarhus School of Business.

Reiakvam, J. og T. Skoglund (2009): *Nasjonalregnskap og ulønnet arbeid i husholdningene: Ulønnet arbeid skaper store verdier. Samfunnspeilet, 2, 2009*. Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/ssp/utg/200902/02/>)

Statistisk sentralbyrå (2004): *Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger 2002*, Norges Offisielle Statistikk D310.
(http://www.ssb.no/emner/05/01/nos_inntektformue/nos_d310/)

Statistisk sentralbyrå (2010): "Ny økning i sosialhjelpmottaket i 2009",
(<http://www.ssb.no/soshjelpk/arkiv/>)

Thorød, A. B. (2006): *En normal barndom? Foreldrestrategier for å skjerme barn fra konsekvenser av å leve med lav inntekt*. Nova rapport 2/2006.

Tsakloglou, P. et al. (2010): Distributional Effects of Non-Cash Income in Seven European Countries. Paper prepared for the 31st Conference of the International Association for Research in Income and Wealth, August 2010, St. Gallen.

United Nations Economic Commission for Europe (2011): *Canberra Group Handbook on Household Income Statistics. Second Edition.*

Aaberge, R., M. Bhuller, A. Langørgen og M. Mogstad (2010): The Distributional Impact of Public Service when Needs Differ, *Journal of Public Economics*, 94, 549-562.

Vedlegg A: Overlapp ulike grupper

Tabell A1. Overlapp mellom ulike grupper¹. Inntektsstatistikk for husholdninger. 2009. Prosent

	Hele befolkningen	Hele befolkningen uten studenter	Enslige forsørgere	Par med barn 0-17 år	Barn under 18 år	Aleneboende under 35 år	Aleneboende 35-49 år	Aleneboende 50-66 år	Aleneboende 67 år og eldre	Innvandrere i alt
Hele befolkningen	100	98	6	40	23	5	4	4	5	12
Hele befolkningen uten studenter	100	100	6	41	23	5	4	4	5	12
Enslige forsørgere	100	99	100	0	56	0	0	0	0	15
Par m. barn 0-17 år	100	100	0	100	46	0	0	0	0	13
Barn under 18 år	100	100	15	80	100	0	0	0	0	14
Aleneboende under 35 år	100	100	0	0	0	100	0	0	0	23
Aleneboende 35-49 år	100	100	0	0	0	0	100	0	0	19
Aleneboende 50-66 år	100	100	0	0	0	0	0	100	0	9
Aleneboende 67 år og eldre	100	100	0	0	0	0	0	0	100	4
Innvandrere i alt	100	98	8	45	28	10	6	3	2	100
Sosialhjelpsmottakere	100	98	26	27	31	14	11	7	1	41
Alderspensjonister	100	100	0	0	0	0	0	0	41	3
Aleneboende minstepensjonister	100	100	0	0	0	0	4	19	77	6
Etterlattepensjonister	100	100	25	4	17	0	1	39	0	11
Uførepensjonister	100	100	5	10	8	3	8	28	0	8
Pers. med tidsbegr. uførestønad	100	100	20	31	27	5	10	7	0	14
Langtidssyke	100	100	17	30	25	10	9	7	0	18
Langtidsledige	100	99	15	30	24	12	10	8	0	35
Mottakere av supplerende stønad	100	100	1	6	4	0	0	0	50	97

	Sosialhjelpsmottakere	Alderspensjonister	Aleneboende minstepensjonister	Etterlattepensjonister	Uførepensjonister	Pers. med tidsbegr. uførestønad	Langtidssyke	Langtidsledige	Mottakere av supplerende stønad
Hele befolkningen	3	12	2	1	5	1	3	1	0
Hele befolkningen uten studenter	3	12	2	1	5	1	3	1	0
Enslige forsørgere	14	0	0	2	4	4	9	2	0
Par m. barn 0-17 år	2	0	0	0	1	1	2	1	0
Barn under 18 år	4	0	0	0	2	1	3	1	0
Aleneboende under 35 år	9	0	0	0	3	1	6	2	0
Aleneboende 35-49 år	10	0	2	0	12	3	8	2	0
Aleneboende 50-66 år	5	0	7	5	32	2	5	1	0
Aleneboende 67 år og eldre	1	99	26	0	0	0	0	0	1
Innvandrere i alt	11	3	1	1	3	1	5	2	0
Sosialhjelpsmottakere	100	1	3	1	11	6	23	7	0
Alderspensjonister	0	100	11	0	0	0	0	0	0
Aleneboende minstepensjonister	5	76	100	3	20	0	1	0	1
Etterlattepensjonister	3	0	9	100	0	3	7	1	0
Uførepensjonister	7	0	7	0	100	0	6	0	0
Pers. med tidsbegr. uførestønad	17	0	0	1	0	100	10	1	0
Langtidssyke	23	0	0	1	8	4	100	2	0
Langtidsledige	30	1	0	1	2	1	8	100	0
Mottakere av supplerende stønad	19	68	30	0	0	0	0	0	100

¹ For definisjon av ulike grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Tabell A2. Overlapp mellom ulike grupper¹ i data fra EU-SILC 2010. Prosent

	Enslig forsørger	Barnefamilier med lav inntekt, 1. desil	Barnefamilier med lav inntekt, 1. kvintil	Par med barn 0-17	Aleneboende 16-35 år	Alle aleneboende	Sosialhjelpsmottakere	Alderspensjonister	Aleneboende minstepensjonister	Minstepensjonister som ikke bor alene	Uførepensjonister	Langtidssyke 16-44 år	Langtidssyke 45-66 år
Enslig forsørger	100	0	0	0	0	0	10	0	0	2	5	7	3
Barnefamilier med lav inntekt, 1. desil	0	100	100	100	0	0	14	0	0	0	2	8	2
Barnefamilier med lav inntekt, 1. kvintil	0	50	100	100	0	0	11	0	0	0	2	6	2
Par med barn 0-17	0	9	19	100	0	0	3	0	0	0	1	3	1
Aleneboende 16-35 år	0	0	0	0	100	100	11	0	0	0	3	8	0
Alle aleneboende	0	0	0	0	28	100	5	26	6	0	10	3	2
Sosialhjelpsmottakere	14	13	20	26	20	31	100	2	1	3	8	17	6
Alderspensjonister	0	0	0	1	0	40	0	100	7	12	0	0	0
Aleneboende minstepensjonister	0	0	0	0	0	100	3	76	100	0	24	0	4
Minstepensjonister som ikke bor alene	4	0	1	2	0	0	4	71	0	100	29	0	2
Uførepensjonister	4	1	2	7	2	34	4	0	5	11	100	1	4
Langtidssyke 16-44 år	13	11	16	41	20	30	25	0	0	0	3	100	0
Langtidssyke 45-66 år	6	3	6	19	0	22	10	0	3	3	13	0	100

¹ For definisjon av ulike grupper, se kapittel 2.

Kilde: EU-SILC 2009, Statistisk sentralbyrå

Tabell A3. Antall observasjoner i datagrunnlaget til tabellene¹. Inntektsstatistikk for husholdninger. 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Hele befolkningen	4 585 233	4 629 505	4 685 498	4 747 954	4 808 982
Hele befolkningen uten studenter	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105	4 704 961
Barnefamilier					
Enslige forsørgere	283 085	282 401	289 553	290 458	294 455
Par med barn 0-17 år	1 903 027	1 907 921	1 908 405	1 918 431	1 925 174
Barn under 18 år	1 087 283	1 092 921	1 096 366	1 100 696	1 106 290
Trygdemottakere					
Alderspensjonister	560 269	564 179	567 815	571 464	573 135
Uførepensjonister	252 243	246 084	240 697	239 028	233 864
Tidsbegrenset uførestønad	19 682	31 109	40 956	46 929	54 487
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	30 988	30 505	29 529	29 347	27 152
Aleneboende minstepensjonister	73 283	68 788	64 434	79 233	79 038
Aleneboende minstepensjonister med alderspensjon ...	58 064	53 776	49 637	61 332	60 418
Aleneboende minstepensjonister med uførepensjon	13 420	13 227	13 103	15 287	15 854
Langtidssyke	147 791	139 717	130 940	130 091	152 539
Langtidsledige	53 427	40 415	25 087	20 608	37 052
Innvandrere					
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	391 344	421 347	466 051	516 120	559 531
Herav: med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika	276 592	301 558	337 820	378 055	413 114
Personer med flyktningbakgrunn	152 323	138 469	173 947	190 280	201 997
Aleneboende					
Aleneboende under 35 år	206 512	218 998	232 268	239 299	237 546
Aleneboende 35-49 år	150 208	154 578	161 702	166 918	169 860
Aleneboende 50-66 år	178 861	186 102	193 377	200 530	206 934
Aleneboende 67 år og eldre	237 410	236 872	236 442	235 652	236 650
Andre grupper					
Sosialhjelpsmottakere i alt	162 908	157 175	142 266	142 080	154 716
Herav:					
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	51 801	50 681	47 131	46 605	50 435
Langtidsmottakere av sosialhjelp	52 029	50 342	46 355	44 360	53 339
Mottakere av supplerende stønad	:	2296	2 468	2 592	2 814

¹ For definisjon av grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Vedlegg B: Indikatorer

Tabell B1. Andel personer i husholdninger med lavinntekt, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. EU-definisjon. 2005-2009¹

Gruppe	2005	2006	2007	2008	2009	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105	4 704 961		
Andel med lavinntekt	9,6	9,8	10,0	10,2	9,5	-0,1	-0,7
Enslige forsørgere	283 085	282 401	289 553	290 458	294 455		
Andel med lavinntekt	17,3	18,2	19,7	20,9	19,2	1,9	-1,7
Par med barn 0-17 år	1 903 027	1 907 921	1 908 405	1 918 431	1 925 174		
Andel med lavinntekt	6,0	6,1	6,0	6,4	6,1	0,1	-0,3
Barn under 18 år	1 087 283	1 092 921	1 096 366	1 100 696	1 106 290		
Andel med lavinntekt	8,7	8,9	9,1	9,6	9,1	0,4	-0,5
Aleneboende under 35 år	206 512	218 998	232 268	239 299	237 546		
Andel med lavinntekt	30,8	31,2	32,3	32,8	32,5	1,7	-0,3
Aleneboende 35-49 år	150 208	154 578	161 702	166 918	169 860		
Andel med lavinntekt	16,5	16,8	17,4	18,1	17,0	0,5	-1,1
Aleneboende 50-66 år	178 861	186 102	193 377	200 530	206 934		
Andel med lavinntekt	15,5	15,8	16,3	16,6	14,9	-0,6	-1,7
Aleneboende 67 år og eldre	237 410	236 872	236 442	235 652	236 650		
Andel med lavinntekt	38,5	38,5	38,3	37,0	32,9	-5,6	-4,1
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt ..	391 344	421 347	466 051	516 120	559 531		
Andel med lavinntekt	30,3	30,3	31,0	31,2	29,1	-1,2	-2,1
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin- Amerika	276 592	301 558	337 820	378 055	413 114		
Andel med lavinntekt	36,6	36,2	36,6	36,3	33,6	-3,0	-2,7
Personer med flyktningbakgrunn	152 323	138 469	173 947	190 280	201 997		
Andel med lavinntekt	39,1	38,2	38,5	38,6	34,7	-4,4	-3,8
Sosialhjelpsmottakere	162 908	157 175	142 266	142 080	154 716		
Andel med lavinntekt	49,4	51,0	54,6	56,1	48,5	-0,9	-7,6
Herav:							
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	51 801	50 681	47 131	46 605	50 435		
Andel med lavinntekt	57,4	58,0	60,3	61,2	53,8	-3,6	-7,4
Langtidsmottakere av sosialhjelp	52 029	50 342	46 355	44 360	53 339		
Andel med lavinntekt	60,8	62,4	66,1	66,9	58,7	-2,1	-8,2
Alderspensionister	560 269	564 179	567 815	571 464	582 473		
Andel med lavinntekt	19,5	19,1	18,7	17,5	14,9	-4,6	-2,6
Aleneboende minstepensjonist	73 283	68 788	64 434	79 233	79 038		
Andel med lavinntekt	75,2	76,7	80,0	75,2	67,6	-7,6	-7,6
Med alderspensjon	58 064	53 776	49 637	61 332	60 475		
Andel med lavinntekt	79,2	81,0	84,1	79,3	73,1	-6,1	-6,2
Med uførepensjon	13 420	13 227	13 103	15 287	15 918		
Andel med lavinntekt	62,9	65,1	70,9	66,7	53,9	-9,0	-12,8
Etterlattepensionister (gjenlevende ektefelle)	30 988	30 505	29 529	29 347	36 453		
Andel med lavinntekt	11,0	11,4	11,2	10,7	8,3	-2,7	-2,4
Uførepensionister	252 243	246 084	240 697	239 028	240 913		
Andel med lavinntekt	13,6	14,5	15,5	16,1	12,9	-0,7	-3,2
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	19 682	31 109	40 956	46 929	54 487		
Andel med lavinntekt	18,2	18,0	19,4	22,3	18,5	0,3	-3,8
Langtidssyke	147 791	139 717	130 940	130 091	152 539		
Andel med lavinntekt	23,4	24,6	26,8	28,0	23,7	0,3	-4,3
Langtidsledige	53 427	40 415	25 087	20 608	37 052		
Andel med lavinntekt	39,5	43,1	46,6	48,2	39,9	0,4	-8,3
Personer som mottar supplerende stønad	:	2 296	2 468	2 592	2 814		
Andel med lavinntekt	:	58,6	77,1	90,5	49,4	-	-41,1

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Tabell B2. Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2005-2009¹

Gruppe	2005	2006	2007	2008	2009	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	5,5	5,1	4,5	4,5	4,8	-0,7	0,3
Andel med lavinntekt	20,4	19,6	18,5	18,4	18,4	-2,0	0,0
Enslige forsørgere	15,9	15,0	13,5	13,7	14,7	-1,2	1,0
Andel med lavinntekt	33,8	32,7	30,6	30,9	30,8	-3,0	-0,1
Par med barn 0-17 år	4,3	4,1	3,5	3,5	3,7	-0,6	0,2
Andel med lavinntekt	27,6	27,5	26,2	25,4	24,6	-3,0	-0,8
Barn under 18 år	6,5	6,1	5,4	5,5	5,9	-0,6	0,4
Andel med lavinntekt	30,0	29,6	28,3	27,9	27,7	-2,3	-0,2
Aleneboende under 35 år	10,8	9,9	8,5	8,1	9,1	-1,7	1,0
Andel med lavinntekt	23,1	21,0	17,9	17,3	17,9	-5,2	0,6
Aleneboende 35-49 år	11,7	11,2	10,1	9,7	10,0	-1,7	0,3
Andel med lavinntekt	34,4	32,8	30,3	28,5	26,1	-8,3	-2,4
Aleneboende 50-66 år	5,8	5,6	5,3	5,1	5,4	-0,4	0,3
Andel med lavinntekt	16,9	16,6	16,8	16,1	15,0	-1,9	-1,1
Aleneboende 67 år og eldre	0,9	0,8	0,6	0,5	0,5	-0,4	0,0
Andel med lavinntekt	1,3	0,9	0,8	0,7	0,5	-0,8	-0,2
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	19,8	18,5	15,7	14,3	14,5	-5,3	0,2
Andel med lavinntekt	37,1	35,2	30,5	28,5	27,5	-9,6	-1,0
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika ..	26,5	24,5	20,5	18,6	18,5	-8,0	-0,1
Andel med lavinntekt	42,0	39,7	34,5	32,3	31,0	-11,0	-1,3
Personer med flyktningbakgrunn	38,4	37,6	32,8	30,4	30,7	-7,7	0,3
Andel med lavinntekt	58,3	59,2	53,4	51,1	51,0	-7,3	-0,1
Sosialhjelpsmottakere	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0
Andel med lavinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0
Herav:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0
Andel med lavinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0
Langtidsmottakere av sosialhjelp	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0
Andel med lavinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0
Alderspensjonister	1,2	1,1	0,9	0,8	0,8	-0,4	0,0
Andel med lavinntekt	2,0	1,6	1,5	1,4	1,2	-0,8	-0,2
Aleneboende minstepensjonist	6,5	6,5	6,4	5,2	5,4	-1,1	0,2
Andel med lavinntekt	4,4	4,1	4,6	3,8	2,7	-1,7	-1,1
Med alderspensjon	2,0	1,9	1,4	1,1	1,1	-0,9	0,0
Andel med lavinntekt	1,6	1,3	1,1	0,8	0,6	-1,0	-0,2
Med uførepensjon	26,4	25,5	25,2	22,2	22,0	-4,4	-0,2
Andel med lavinntekt	19,2	18,5	20,0	17,5	13,8	-5,4	-3,7
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	7,1	6,7	6,0	5,7	5,4	-1,7	-0,3
Andel med lavinntekt	15,5	14,5	15,0	13,9	12,8	-2,7	-1,1
Uførepensjonister	11,0	10,4	9,3	9,0	9,6	-1,4	0,6
Andel med lavinntekt	19,5	19,0	17,3	16,9	16,1	-3,4	-0,8
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	24,9	22,8	19,9	21,0	21,2	-3,7	0,2
Andel med lavinntekt	41,9	38,1	35,9	35,5	30,8	-11,1	-4,7
Langtidssyke	26,2	26,1	25,4	26,2	27,1	0,9	0,9
Andel med lavinntekt	47,8	47,6	47,3	48,4	47,2	-0,6	-1,2
Langtidsledige	33,4	37,0	37,0	38,4	33,5	0,1	-4,9
Andel med lavinntekt	47,9	51,1	51,0	52,6	47,3	-0,6	-5,3
Personer som mottar supplerende stønad	:	75,2	26,1	22,6	21,6	-	-1,0
Andel med lavinntekt	:	68,3	23,6	19,9	23,1	-	3,2

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Tabell B3. Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2005-2009¹

Gruppe	2005	2006	2007	2008	2009	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	4,2	4,3	4,7	4,4	4,7	0,5	0,3
Andel med lavinntekt	17,6	18,2	20,7	20,2	19,8	2,2	-0,4
Enslige forsørgere	17,3	18,1	20,2	18,9	19,4	2,1	0,5
Andel med lavinntekt	33,4	36,4	41,0	40,9	39,8	6,4	-1,1
Par med barn 0-17 år	2,5	2,6	2,9	2,6	2,7	0,2	0,1
Andel med lavinntekt	20,7	21,7	23,5	22,2	22,3	1,6	0,1
Barn under 18 år	5,3	5,5	6,2	5,7	5,9	0,6	0,2
Andel med lavinntekt	25,7	27,5	30,9	29,8	29,6	3,9	-0,2
Aleneboende under 35 år	4,2	4,3	4,6	5,1	6,9	2,7	1,8
Andel med lavinntekt	4,0	4,2	5,1	6,9	9,4	5,4	2,5
Aleneboende 35-49 år	7,7	7,9	8,5	8,5	9,7	2,0	1,2
Andel med lavinntekt	10,1	11,2	14,6	16,3	17,6	7,5	1,3
Aleneboende 50-66 år	8,6	8,5	8,8	8,5	9,1	0,5	0,6
Andel med lavinntekt	20,9	21,7	25,6	25,1	23,4	2,5	-1,7
Aleneboende 67 år og eldre	14,8	14,4	13,9	12,1	11,7	-3,1	-0,4
Andel med lavinntekt	23,2	23,2	25,9	23,0	18,5	-4,7	-4,5
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	15,1	14,9	15,0	13,3	13,6	-1,5	0,3
Andel med lavinntekt	28,6	28,4	28,4	27,0	26,4	-2,2	-0,6
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika .	20,4	19,9	19,74	17,4	17,6	-2,8	0,2
Andel med lavinntekt	32,4	32,1	32,1	30,6	29,8	-2,6	-0,8
Personer med flyktningbakgrunn	30,8	31,3	31,7	28,7	29,5	-1,3	0,8
Andel med lavinntekt	46,4	49,3	49,9	48,6	49,2	2,8	0,6
Sosialhjelpsmottakere	42,2	45,2	50,2	51,8	55,3	13,1	3,5
Andel med lavinntekt	42,5	45,4	52,3	55,5	59,2	16,7	3,7
Herav:							
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	23,2	26,1	31,6	36,8	44,4	21,2	7,6
Andel med lavinntekt	16,1	18,9	26,7	34,2	40,5	24,4	6,3
Langtidsmottakere av sosialhjelp	56,0	57,8	61,7	65,5	71,1	15,1	5,6
Andel med lavinntekt	53,4	55,1	60,3	65,5	70,7	17,3	5,2
Alderspensjonister	6,8	6,6	6,4	5,5	5,2	-1,6	-0,3
Andel med lavinntekt	20,2	20,4	22,9	21,0	17,4	-2,8	-3,6
Aleneboende minstepensjonist	40,9	41,6	42,9	37,9	38,1	-2,8	0,2
Andel med lavinntekt	37,3	38,8	43,0	37,3	30,9	-6,4	-6,4
Med alderspensjon	37,0	37,6	38,3	33,3	33,1	-3,9	-0,2
Andel med lavinntekt	34,0	35,4	38,8	32,7	26,6	-7,4	-6,1
Med uførepensjon	61,4	62,0	64,6	61,1	61,6	0,2	0,5
Andel med lavinntekt	55,9	57,1	63,2	59,7	53,3	-2,6	-6,4
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	6,1	6,0	6,7	6,1	4,9	-1,2	-1,2
Andel med lavinntekt	21,0	23,0	25,7	26,2	22,4	1,4	-3,8
Uførepensjonister	16,9	17,1	18,0	17,2	17,8	0,9	0,6
Andel med lavinntekt	30,6	30,5	35,1	32,7	31,9	1,3	-0,8
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	12,1	14,1	16,2	17,3	18,5	6,4	1,2
Andel med lavinntekt	26,6	28,2	32,6	36,8	34,5	7,9	-2,3
Langtidssyke	14,5	16,5	19,7	21,0	23,4	8,9	2,4
Andel med lavinntekt	23,8	27,4	34,0	38,8	42,3	18,5	3,5
Langtidsledige	15,6	19,2	23,3	25,0	22,0	6,4	-3,0
Andel med lavinntekt	21,7	26,4	32,2	34,3	32,2	10,5	-2,1
Personer som mottar supplerende stønad	:	78,3	78,4	72,7	58,6	-	-14,1
Andel med lavinntekt	:	64,9	73,2	71,0	52,6	-	-18,4

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Tabell B4. Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2005-2009¹

Gruppe	2005	2006	2007	2008	2009	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	1,8	1,8	1,8	1,9	2,2	0,4	0,3
Andel med lavinntekt	8,4	8,6	9,3	9,8	10,5	2,1	0,7
Enslige forsørgere	8,4	8,6	8,6	8,7	9,7	1,3	1,0
Andel med lavinntekt	19,1	19,9	21,1	21,5	22,2	3,1	0,7
Par med barn 0-17 år	1,6	1,7	1,6	1,6	1,7	0,1	0,1
Andel med lavinntekt	16,0	16,8	17,1	16,2	16,2	0,2	0,0
Barn under 18 år	3,0	3,1	3,0	3,0	3,3	0,3	0,3
Andel med lavinntekt	17,7	18,5	19,3	18,8	19,3	1,6	0,5
Aleneboende under 35 år	1,9	2,0	2,1	2,6	3,7	1,8	1,1
Andel med lavinntekt	2,9	3,1	3,7	5,0	6,5	3,6	1,5
Aleneboende 35-49 år	3,0	3,2	3,5	3,8	4,7	1,7	0,9
Andel med lavinntekt	6,3	7,1	9,4	10,9	12,0	5,7	1,1
Aleneboende 50-66 år	2,1	2,2	2,3	2,4	2,8	0,7	0,4
Andel med lavinntekt	5,2	5,8	7,4	7,9	8,1	2,9	0,2
Aleneboende 67 år og eldre	0,6	0,6	0,4	0,3	0,3	-0,3	0,0
Andel med lavinntekt	0,9	0,6	0,6	0,5	0,3	-0,6	-0,2
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	11,0	10,6	9,6	8,7	9,1	-1,9	0,4
Andel med lavinntekt	22,0	21,4	20,0	18,9	18,9	-3,1	0,0
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika	15,2	14,5	13,0	11,6	12,0	-3,2	0,4
Andel med lavinntekt	25,5	24,6	23,1	21,7	21,7	-3,8	0,0
Personer med flyktningbakgrunn	24,0	24,2	22,0	20,1	21,0	-3,0	0,9
Andel med lavinntekt	37,8	39,6	37,6	36,0	37,4	-0,4	1,4
Sosialhjelpsmottakere	42,2	45,2	50,2	51,8	55,3	13,1	3,5
Andel med lavinntekt	42,5	45,4	52,3	55,5	59,2	16,7	3,7
Herav:							
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	23,2	26,1	31,6	36,8	44,4	21,2	7,6
Andel med lavinntekt	16,1	18,9	26,7	34,2	40,5	24,4	6,3
Langtidsmottakere av sosialhjelp	56,0	57,8	61,7	65,5	71,1	15,1	5,6
Andel med lavinntekt	53,4	55,1	60,3	65,5	70,7	17,3	5,2
Alderspensjonister	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	-0,1	0,0
Andel med lavinntekt	1,2	0,9	0,8	0,8	0,6	-0,6	-0,2
Aleneboende minstepensjonist	5,0	5,1	5,1	4,2	4,3	-0,7	0,1
Andel med lavinntekt	3,0	2,8	3,5	2,9	1,9	-1,1	-1,0
Med alderspensjon	1,6	1,6	1,2	0,9	0,9	-0,7	0,0
Andel med lavinntekt	1,2	0,9	0,9	0,7	0,4	-0,8	-0,3
Med uførepensjon	19,8	19,4	20,1	18,0	17,7	-2,1	-0,3
Andel med lavinntekt	12,4	12,0	15,1	13,4	9,6	-2,8	-3,8
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	2,2	2,2	2,4	2,3	2,1	-0,1	-0,2
Andel med lavinntekt	7,6	8,4	9,7	9,0	8,8	1,2	-0,2
Uførepensjonister	4,8	4,6	4,5	4,3	4,7	-0,1	0,4
Andel med lavinntekt	9,8	9,1	9,9	9,4	9,1	-0,7	-0,3
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	8,5	8,8	8,9	10,0	10,2	1,7	0,2
Andel med lavinntekt	17,3	15,7	18,2	20,5	17,9	0,6	-2,6
Langtidssyke	8,9	10,2	11,6	13,1	15,1	6,2	2,0
Andel med lavinntekt	17,0	19,6	23,5	27,4	29,3	12,3	1,9
Langtidsledige	11,7	14,5	17,0	19,1	16,9	5,2	-2,2
Andel med lavinntekt	17,7	21,5	25,2	27,8	25,9	8,2	-1,9
Personer som mottar supplerende stønad	:	64,0	23,3	19,7	16,3	-	-3,4
Andel med lavinntekt	:	50,6	20,6	17,0	15,8	-	-1,2

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Tabell B5. Økonomiske vansker etter ulike grupper av husholdninger. 2007-2010, prosent

	2007	2008	2009	2010	Utvikling siste 3/4 år ¹	Utvikling siste år
Alle						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	1	3	4	3	2	-1
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	91	92	90	91	0	1
Svært vanskelig å få endene til å møtes	2	3	3	2	0	-1
Vanskelig å få endene til å møtes	4	5	4	4	0	0
Enslige forsørgere						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	14	12	13	10	-4	-3
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	74	77	71	75	1	4
Svært vanskelig å få endene til å møtes	6	9	12	6	0	-6
Vanskelig å få endene til å møtes	10	17	12	9	-1	-3
Barnefamilier med lav inntekt, 1. desil						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	6	10	7	13	7	6
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	80	77	79	75	-5	-4
Svært vanskelig å få endene til å møtes	7	9	4	10	3	6
Vanskelig å få endene til å møtes	9	8	11	7	-2	-4
Barnefamilier med lav inntekt, 1. kvintil						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	4	7	8	10	6	2
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	81	82	79	80	-1	1
Svært vanskelig å få endene til å møtes	4	6	4	5	1	1
Vanskelig å få endene til å møtes	8	7	8	6	-2	-2
Alle par med barn 0-17 år						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	1	3	3	4	3	1
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	91	92	91	91	0	0
Svært vanskelig å få endene til å møtes	1	1	1	2	1	1
Vanskelig å få endene til å møtes	3	3	3	3	0	0
Langtidssyke 16-44 år						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	14	17	21	10	-4	-11
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	72	67	64	71	-1	7
Svært vanskelig å få endene til å møtes	11	23	16	11	0	-5
Vanskelig å få endene til å møtes	18	15	17	17	-1	0
Langtidssyke 45-66 år						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	8	7	10	10	2	0
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	81	81	83	84	3	1
Svært vanskelig å få endene til å møtes	9	8	9	4	-5	-5
Vanskelig å få endene til å møtes	4	11	12	13	9	1
Langtidssyke 16-66 år						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	12	13	15	10	-2	-5
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	75	73	72	77	2	5
Svært vanskelig å få endene til å møtes	11	17	13	8	-3	-5
Vanskelig å få endene til å møtes	13	13	15	15	2	0
Uførepensjonister						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	5	4	5	5	0	0
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	88	90	87	87	-1	0
Svært vanskelig å få endene til å møtes	3	5	6	3	0	-3
Vanskelig å få endene til å møtes	7	9	7	12	5	5
Sosialhjelpsmottakere						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	25	18	28	21	-4	-7
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	53	57	50	50	-3	0
Svært vanskelig å få endene til å møtes	20	25	30	17	-3	-13
Vanskelig å få endene til å møtes	29	22	21	18	-11	-3
Aleneboende minstepensjonister						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	3	1	2	2	-1	0
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	93	96	94	97	4	3
Svært vanskelig å få endene til å møtes	6	6	5	3	-3	-2
Vanskelig å få endene til å møtes	17	7	8	14	-3	6
Andre minstepensjonister						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	0	2	3	4	4	1
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	98	96	95	95	-3	0
Svært vanskelig å få endene til å møtes	2	0	2	4	2	2
Vanskelig å få endene til å møtes	2	4	4	2	0	-2
Alderspensjonister²						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	1	0	0	0	-1	0
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	99	99	99	99	0	0
Svært vanskelig å få endene til å møtes	1	1	1	1	0	0
Vanskelig å få endene til å møtes	3	2	3	2	-1	-1

	2007	2008	2009	2010	Utvikling siste 3/4 år ¹	Utvikling siste år
Aleneboende under 35 år						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	2	5	11	5	3	-6
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	81	82	81	83	2	2
Svært vanskelig å få endene til å møtes	5	6	8	5	0	-3
Vanskelig å få endene til å møtes	9	9	7	9	0	2
Alle aleneboende						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	1	3	6	3	2	-3
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	88	90	88	90	2	2
Svært vanskelig å få endene til å møtes	4	4	5	3	-1	-2
Vanskelig å få endene til å møtes	7	6	6	7	0	1
Vedvarende lavinntekt, 18-44 år						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	11	6	8	13	2	5
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	75	76	72	77	2	5
Svært vanskelig å få endene til å møtes	5	8	9	12	7	3
Vanskelig å få endene til å møtes	12	17	13	10	-2	-3
Vedvarende lavinntekt, over 44 år						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	2	0	2	3	1	1
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	94	97	96	94	0	-2
Svært vanskelig å få endene til å møtes	0	4	1	4	4	3
Vanskelig å få endene til å møtes	14	10	6	7	-7	1
Vedvarende lavinntekt, 18 år og over						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	7	3	5	8	1	3
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	75	86	83	86	11	3
Svært vanskelig å få endene til å møtes	3	6	5	8	5	3
Vanskelig å få endene til å møtes	13	13	10	8	-5	-2

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC.

Tabell B6. Ikke råd til ulike goder etter ulike grupper av husholdninger. 2007-2010, prosent

	2007	2008	2009	2010	Utvikling siste 4 år	Utvikling siste år
Alle						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	2	2	2	1	-1	-1
Disponerer ikke privattbil pga. økonomi	7	7	7	6	-1	-1
Ikke råd til en ukes ferie	6	8	8	8	2	0
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	3	3	3	3	0	0
Ikke råd til å holde boligen varm	1	1	1	1	0	0
Andel som ikke har råd til minst to av godene	2	3	2	3	1	1
Enslige forsørgere						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	8	3	2	1	-7	-1
Disponerer ikke privattbil pga. økonomi	12	15	13	14	2	1
Ikke råd til en ukes ferie	20	22	24	21	1	-3
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	6	3	4	8	2	4
Ikke råd til å holde boligen varm	2	4	4	2	0	-2
Andel som ikke har råd til minst to av godene	4	4	5	8	4	3
Barnefamilier med lav inntekt, 1. desil						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	1	3	1	3	2	2
Disponerer ikke privattbil pga. økonomi	5	7	7	4	-1	-3
Ikke råd til en ukes ferie	14	17	20	19	5	-1
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	3	5	3	5	2	2
Ikke råd til å holde boligen varm	3	3	1	1	-2	0
Andel som ikke har råd til minst to av godene	5	6	4	5	0	1
Barnefamilier med lav inntekt, 1. kvintil						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	2	2	0	1	-1	1
Disponerer ikke privattbil pga. økonomi	3	4	6	3	0	-3
Ikke råd til en ukes ferie	11	11	15	13	2	-2
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	4	4	3	4	0	1
Ikke råd til å holde boligen varm	2	1	1	1	-1	0
Andel som ikke har råd til minst to av godene	4	3	3	3	-1	0
Alle par med barn 0-17 år						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	1	1	0	0	-1	0
Disponerer ikke privattbil pga. økonomi	1	2	1	1	0	0
Ikke råd til en ukes ferie	3	3	5	4	1	-1
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	1	1	1	1	0	0
Ikke råd til å holde boligen varm	0	0	0	0	0	0
Andel som ikke har råd til minst to av godene	1	1	1	1	0	0
Langtidssyke 16-44 år¹						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	8	3	3	2	-6	-1
Disponerer ikke privattbil pga. økonomi	22	25	21	22	0	1
Ikke råd til en ukes ferie	30	37	32	33	3	1
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	17	23	14	16	-1	2
Ikke råd til å holde boligen varm	4	6	6	3	-1	-3
Andel som ikke har råd til minst to av godene	13	21	13	16	3	3
Langtidssyke 45-66 år¹						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	6	2	2	6	0	4
Disponerer ikke privattbil pga. økonomi	9	12	5	12	3	7
Ikke råd til en ukes ferie	15	17	20	19	4	-1
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	5	5	5	9	4	4
Ikke råd til å holde boligen varm	0	2	3	4	4	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene	5	3	7	9	4	2
Langtidssyke 16-66 år¹						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	7	2	2	4	-3	2
Disponerer ikke privattbil pga. økonomi	18	19	15	18	0	3
Ikke råd til en ukes ferie	25	29	27	27	2	0
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	13	15	10	14	1	4
Ikke råd til å holde boligen varm	3	5	5	3	0	-2
Andel som ikke har råd til minst to av godene	11	13	11	13	2	2
Uførepensjonister						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	4	6	4	5	1	1
Disponerer ikke privattbil pga. økonomi	11	9	8	11	0	3
Ikke råd til en ukes ferie	14	16	15	20	6	5
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	6	7	7	7	1	0
Ikke råd til å holde boligen varm	3	2	2	2	-1	0
Andel som ikke har råd til minst to av godene	7	6	7	7	0	0
Sosialhjelpsmottakere						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	16	3	11	6	-10	-5
Disponerer ikke privattbil pga. økonomi	38	38	34	27	-11	-7
Ikke råd til en ukes ferie	44	50	52	45	1	-7
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	21	24	26	20	-1	-6
Ikke råd til å holde boligen varm	6	7	7	7	1	0
Andel som ikke har råd til minst to av godene	18	24	24	21	3	-3

	2007	2008	2009	2010	Utvikling siste 4 år	Utvikling siste år
Aleneboende minstepensjonister						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	4	4	5	5	1	0
Disponerer ikke privattbil pga. økonomi	11	9	7	10	-1	3
Ikke råd til en ukes ferie	29	17	14	22	-7	8
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	16	8	5	8	-8	3
Ikke råd til å holde boligen varm	7	2	0	4	-3	4
Andel som ikke har råd til minst to av godene	19	7	3	6	-13	3
Andre minstepensjonister						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	3	3	5	0	-3	-5
Disponerer ikke privattbil pga. økonomi	2	3	3	3	1	0
Ikke råd til en ukes ferie	6	6	7	7	1	0
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	0	0	2	2	2	0
Ikke råd til å holde boligen varm	2	1	2	2	0	0
Andel som ikke har råd til minst to av godene	2	1	2	4	2	2
Alderspensjonister²						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	1	2	2	1	0	-1
Disponerer ikke privattbil pga. økonomi	1	2	2	3	2	1
Ikke råd til en ukes ferie	5	4	5	4	-1	-1
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	1	1	0	1	0	1
Ikke råd til å holde boligen varm	0	1	0	1	1	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene	1	1	0	1	0	1
Aleneboende under 35 år						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	5	3	2	1	-4	-1
Disponerer ikke privattbil pga. økonomi	28	26	24	20	-8	-4
Ikke råd til en ukes ferie	11	15	13	14	3	1
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	10	10	8	9	-1	1
Ikke råd til å holde boligen varm	2	2	3	1	-1	-2
Andel som ikke har råd til minst to av godene	5	8	6	7	2	1
Alle aleneboende						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	4	4	3	3	-1	0
Disponerer ikke privattbil pga. økonomi	16	13	12	11	-5	-1
Ikke råd til en ukes ferie	11	12	11	12	1	1
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	6	6	5	5	-1	0
Ikke råd til å holde boligen varm	2	2	1	1	-1	0
Andel som ikke har råd til minst to av godene	4	5	4	5	1	1
Vedvarende lavinntekt, 18-44 år						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	5	5	2	2	-3	0
Disponerer ikke privattbil pga. økonomi	34	33	34	35	1	1
Ikke råd til en ukes ferie	27	21	21	21	-6	0
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	11	9	8	13	2	5
Ikke råd til å holde boligen varm	2	1	1	2	0	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene	6	5	7	10	4	3
Vedvarende lavinntekt, over 44 år						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	3	5	4	4	1	0
Disponerer ikke privattbil pga. økonomi	6	13	4	12	6	8
Ikke råd til en ukes ferie	22	16	13	14	-8	1
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	6	6	0	1	-5	1
Ikke råd til å holde boligen varm	2	2	2	2	0	0
Andel som ikke har råd til minst to av godene	7	6	2	2	-5	0
Vedvarende lavinntekt 18 år og over						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	4	5	3	3	-1	0
Disponerer ikke privattbil pga. økonomi	20	23	20	22	2	2
Ikke råd til en ukes ferie	19	19	17	17	-2	0
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	9	7	5	7	-2	2
Ikke råd til å holde boligen varm	2	2	1	2	0	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene	7	6	4	3	-4	-1

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC.

Tabell B7. Yrkesaktivitet for ulike grupper av husholdninger. 2007-2010, prosent

	2007	2008	2009	2010	Utvikling siste 3 år	Utvikling siste år
Alle						
Ingen helårskrisesaktive i husholdningen	21	19	19	20	-1	1
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen ..	73	75	74	73	0	-1
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	12,4	12,8	12,9	12,7	0	0
Heltids studenter i husholdningen	16	15	15	15	-1	0
Heltids pensjonister i husholdningen	13	12	14	15	2	1
Enslige forsørgere						
Ingen helårskrisesaktive i husholdningen	35	26	23	25	-10	2
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen ..	51	59	64	62	11	-2
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	6,6	7,4	8,4	8,1	2	0
Heltids studenter i husholdningen	16	23	14	18	2	4
Heltids pensjonister i husholdningen	5	6	6	5	0	-1
Barnefamilier med lav inntekt, 1. desil						
Ingen helårskrisesaktive i husholdningen	21	16	16	18	-3	2
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen ..	75	83	79	78	3	-1
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	12,1	13,0	12,7	12,5	0	0
Heltids studenter i husholdningen	22	30	32	28	6	-4
Heltids pensjonister i husholdningen	7	9	12	8	1	-4
Barnefamilier med lav inntekt, 1. kvintil						
Ingen helårskrisesaktive i husholdningen	13	13	13	13	0	0
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen ..	82	84	83	83	1	0
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	12,9	13,9	13,6	13,5	1	0
Heltids studenter i husholdningen	26	28	29	25	-1	-4
Heltids pensjonister i husholdningen	6	7	11	8	2	-3
Alle par med barn 0-17 år						
Ingen helårskrisesaktive i husholdningen	4	4	4	4	0	0
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen ..	95	95	94	94	-1	0
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	18,0	18,2	18,5	18,5	1	0
Heltids studenter i husholdningen	22	22	22	22	0	0
Heltids pensjonister i husholdningen	4	4	5	4	0	-1
Langtidssyke 16-44 år						
Ingen helårskrisesaktive i husholdningen	55	53	55	54	-1	-1
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen ..	37	41	37	32	-5	-5
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	6,3	6,1	5,8	5,2	-1	-1
Heltids studenter i husholdningen	27	24	27	18	-9	-9
Heltids pensjonister i husholdningen	10	9	12	12	2	0
Langtidssyke 45-66 år						
Ingen helårskrisesaktive i husholdningen	34	33	37	41	7	4
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen ..	58	51	51	49	-9	-2
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	8,1	8,0	7,8	7,6	-1	0
Heltids studenter i husholdningen	12	20	11	12	0	1
Heltids pensjonister i husholdningen	30	22	33	29	-1	-4
Langtidssyke 16-66 år						
Ingen helårskrisesaktive i husholdningen	48	45	47	49	1	2
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen ..	44	45	42	38	-6	-4
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	6,9	6,7	8,2	6,1	-1	-2
Heltids studenter i husholdningen	22	23	21	16	-6	-5
Heltids pensjonister i husholdningen	17	15	21	19	2	-2
Uførepensjonister						
Ingen helårskrisesaktive i husholdningen	59	59	58	65	6	7
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen ..	27	26	26	21	-6	-5
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	3,7	3,7	3,8	3	-1	-1
Heltids studenter i husholdningen	4	4	4	4	0	0
Heltids pensjonister i husholdningen	79	71	73	78	-1	5
Sosialhjelpsmottakere						
Ingen helårskrisesaktive i husholdningen	64	64	61	61	-3	0
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen ..	27	28	31	26	-1	-5
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	4,5	4,7	5,5	5,3	1	0
Heltids studenter i husholdningen	21	19	19	13	-8	-6
Heltids pensjonister i husholdningen	14	14	19	16	2	-3
Aleneboende under 35 år						
Ingen helårskrisesaktive i husholdningen	49	43	42	41	-8	-1
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen ..	44	50	50	51	7	1
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	6,2	6,8	6,7	6,7	1	0
Heltids studenter i husholdningen	27	21	22	20	-7	-2
Heltids pensjonister i husholdningen	2	1	3	4	2	1
Alle aleneboende 16-66 år						
Ingen helårskrisesaktive i husholdningen	39	35	35	36	-3	1
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen ..	52	55	56	55	3	-1
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	6,9	7,1	7,2	7	0	0
Heltids studenter i husholdningen	14	9	10	8	-6	-2
Heltids pensjonister i husholdningen	11	12	12	15	4	3

	2007	2008	2009	2010	Utvikling siste 3 år	Utvikling siste år
Vedvarende lanvinntekt, 18-44 år						
Ingen helårsyrrkesaktive i husholdningen	64	77	52	59	-5	7
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen ..	30	17	35	32	2	-3
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	5,2	3,4	6,1	5	0	-1
Heltids studenter i husholdningen	41	50	32	43	2	11
Heltids pensjonister i husholdningen	1	1	7	7	6	0
Vedvarende lanvinntekt, 45-66 år						
Ingen helårsyrrkesaktive i husholdningen	69	63	51	69	0	18
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen ..	28	32	40	29	1	-11
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	4,7	4,1	5,6	4,5	0	-1
Heltids studenter i husholdningen	7	5	7	11	4	4
Heltids pensjonister i husholdningen	50	55	38	42	-8	4
Vedvarende lanvinntekt, 18-66 år						
Ingen helårsyrrkesaktive i husholdningen	65	74	52	61	-4	9
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen ..	29	20	36	31	2	-5
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	5,1	3,5	5,9	4,9	0	-1
Heltids studenter i husholdningen	32	42	27	36	4	9
Heltids pensjonister i husholdningen	13	11	13	15	2	2

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC.

Tabell B8. Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2005-2009¹

Gruppe	2005	2006	2007	2008	2009	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	21,9	21,8	21,4	21,2	21,7	-0,2	0,5
Andel med lavinntekt	66,7	66,4	65,4	63,6	64,3	-2,4	0,7
Enslige forsørgere	31,2	30,5	28,7	27,5	28,3	-2,9	0,8
Andel med lavinntekt	72,1	72,3	70,5	68,2	67,8	-4,3	-0,4
Par med barn 0-17 år	3,8	3,7	3,3	3,1	3,3	-0,5	0,2
Andel med lavinntekt	37,3	37,1	35,3	32,4	33,7	-3,6	1,3
Barn under 18 år	8,6	8,4	7,9	7,5	7,8	-0,8	0,3
Andel med lavinntekt	49,6	49,7	48,9	46,3	47,0	-2,6	0,7
Aleneboende under 35 år	24,4	24,1	23,2	24,1	27,1	2,7	3,0
Andel med lavinntekt	59,6	59,6	57,3	59,9	66,4	6,8	6,5
Aleneboende 35-49 år	29,0	28,8	28,2	27,7	28,8	-0,2	1,1
Andel med lavinntekt	77,0	77,8	77,9	77,2	79,1	2,1	1,9
Aleneboende 50-66 år	45,5	45,0	44,3	43,9	43,9	-1,6	0,0
Andel med lavinntekt	85,6	86,2	86,6	86,7	85,6	0,0	-1,1
Aleneboende 67 år og eldre	98,9	98,9	98,7	98,6	98,4	-0,5	-0,2
Andel med lavinntekt	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	0,0	0,0
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	30,3	29,2	27,2	25,7	26,5	-3,8	0,8
Andel med lavinntekt	67,7	66,8	64,2	61,6	64,1	-3,6	2,5
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika .	34,3	32,8	30,2	28,0	28,9	-5,4	0,9
Andel med lavinntekt	68,1	67,2	64,5	61,8	63,9	-4,2	2,1
Personer med flyktningbakgrunn	39,3	37,6	34,6	32,4	34,4	-4,9	2,0
Andel med lavinntekt	72,1	71,3	68,8	66,2	69,3	-2,8	3,1
Sosialhjelpsmottakere	71,2	71,5	70,4	69,5	71,4	0,2	1,9
Andel med lavinntekt	85,1	85,1	83,7	82,4	84,0	-1,1	1,6
Herav:							
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	82,4	82,5	82,2	82,6	84,0	1,6	1,4
Andel med lavinntekt	91,9	92,4	92,1	92,3	93,6	1,7	1,3
Langtidsmottakere av sosialhjelp	87,9	86,8	85,8	85,7	86,9	-1,0	1,2
Andel med lavinntekt	94,3	93,6	92,7	92,0	93,0	-1,3	1,0
Alderspensjonister	93,3	93,3	92,9	92,5	91,9	-1,4	-0,6
Andel med lavinntekt	99,5	99,5	99,4	99,2	99,2	-0,3	0,0
Aleneboende minstepensjonist	98,1	98,0	97,9	97,3	97,2	-0,9	-0,1
Andel med lavinntekt	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	0,0	0,0
Med alderspensjon	99,6	99,7	99,6	99,5	99,5	-0,1	0,0
Andel med lavinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0
Med uførepensjon	96,9	97,0	97,0	96,4	96,6	-0,3	0,2
Andel med lavinntekt	99,7	99,7	99,7	99,7	99,9	0,2	0,2
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	33,7	32,9	31,9	30,6	24,3	-9,4	-6,3
Andel med lavinntekt	88,1	86,8	86,9	88,3	86,7	-1,4	-1,6
Uførepensjonister	72,0	73,0	72,9	73,6	74,1	2,1	0,5
Andel med lavinntekt	94,8	95,2	95,1	94,7	95,1	0,3	0,4
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	57,3	60,2	59,9	60,9	62,5	5,2	1,6
Andel med lavinntekt	89,5	92,3	92,7	91,6	90,7	1,2	-0,9
Langtidssyke	56,4	57,0	57,1	56,3	54,8	-1,6	-1,5
Andel med lavinntekt	86,3	86,4	87,4	86,0	86,1	-0,2	0,1
Langtidsledige	28,5	35,5	38,4	40,0	31,8	3,3	-8,2
Andel med lavinntekt	51,5	59,0	60,4	60,7	53,9	2,4	-6,8
Personer som mottar supplerende stønad	:	97,9	98,5	98,8	98,7	-	-0,1
Andel med lavinntekt	:	99,0	99,6	99,6	99,6	-	0,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kap. 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell B9. Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2005-2009¹

Gruppe	2005	2006	2007	2008	2009	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	73,5	75,1	75,7	76,2	75,6	2,1	-0,6
Andel med lavinntekt	35,2	37,4	39,6	42,0	41,7	6,5	-0,3
Enslige forsørgere	63,6	65,6	68,1	70,1	69,1	5,5	-1,0
Andel med lavinntekt	27,7	29,1	31,4	34,9	35,2	7,5	0,3
Par med barn 0-17 år	91,5	93,5	94,0	94,5	94,1	2,6	-0,4
Andel med lavinntekt	56,6	58,5	61,2	64,7	63,1	6,5	-1,6
Barn under 18 år	86,2	88,2	89,0	89,8	89,2	3,0	-0,6
Andel med lavinntekt	45,6	47,0	48,7	52,1	51,1	5,5	-1,0
Aleneboende under 35 år	80,7	82,9	84,5	84,5	81,3	0,6	-3,2
Andel med lavinntekt	60,3	64,1	67,5	66,8	61,2	0,9	-5,6
Aleneboende 35-49 år	70,3	72,3	73,5	74,4	72,6	2,3	-1,8
Andel med lavinntekt	31,2	34,5	36,4	37,6	36,1	4,9	-1,5
Aleneboende 50-66 år	53,7	55,3	55,8	56,6	56,5	2,8	-0,1
Andel med lavinntekt	20,1	20,8	20,4	20,8	22,9	2,8	2,1
Aleneboende 67 år og eldre	1,0	1,1	1,2	1,4	1,5	0,5	0,1
Andel med lavinntekt	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	66,7	69,4	72,9	75,3	73,5	6,8	-1,8
Andel med lavinntekt	37,0	40,7	46,4	49,7	47,5	10,5	-2,2
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika	61,7	65,0	69,6	72,6	70,3	8,6	-2,3
Andel med lavinntekt	34,6	38,5	44,5	47,8	45,5	10,9	-2,3
Personer med flyktningbakgrunn	54,3	57,1	61,3	64,4	60,8	6,5	-3,6
Andel med lavinntekt	24,6	26,2	30,7	34,0	30,3	5,7	-3,7
Sosialhjelpsmottakere	21,5	23,3	24,7	26,0	22,5	1,0	-3,5
Andel med lavinntekt	13,6	15,5	16,6	18,1	15,9	2,3	-2,2
Herav:							
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	21,0	23,0	23,7	23,5	19,7	-1,3	-3,8
Andel med lavinntekt	16,2	18,0	18,3	18,1	15,6	-0,6	-2,5
Langtidsmottakere av sosialhjelp	5,9	7,9	8,3	8,4	7,2	1,3	-1,2
Andel med lavinntekt	3,0	4,3	4,9	5,2	4,3	1,3	-0,9
Alderspensjonister	2,7	2,9	3,1	3,7	4,1	1,4	0,4
Andel med lavinntekt	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,1	0,0
Aleneboende minstepensjonist	2,0	2,1	2,2	2,8	3,0	1,0	0,2
Andel med lavinntekt	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,0	0,0
Med alderspensjon	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,1	0,0
Andel med lavinntekt	0,1	0,1	0,1	-	0,1	0,0	0,1
Med uførepensjon	3,7	3,7	3,6	4,3	4,2	0,5	-0,1
Andel med lavinntekt	0,8	1,0	0,9	0,9	0,7	-0,1	-0,2
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	56,1	57,4	57,8	60,7	68,0	11,9	7,3
Andel med lavinntekt	10,8	10,0	10,7	10,0	12,0	1,2	2,0
Uførepensjonister	14,3	14,4	14,5	14,7	14,5	0,2	-0,2
Andel med lavinntekt	2,7	2,6	2,6	3,0	2,7	0,0	-0,3
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	22,8	22,0	22,7	22,8	20,1	-2,7	-2,7
Andel med lavinntekt	5,6	3,4	3,3	4,3	4,3	-1,3	0,0
Langtidssyke	29,9	30,8	31,5	33,6	34,5	4,6	0,9
Andel med lavinntekt	9,8	11,0	10,8	12,6	11,0	1,2	-1,6
Langtidsledige	31,7	34,0	33,1	30,6	29,1	-2,6	-1,5
Andel med lavinntekt	15,4	17,5	17,6	17,4	12,7	-2,7	-4,7
Personer som mottar supplerende stønad	:	0,5	0,2	0,5	0,8	-	0,3
Andel med lavinntekt	:	0,4	0,1	0,1	0,9	-	0,8

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kap. 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell B10. Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning. 2005-2009¹

Gruppe	2005	2006	2007	2008	2009	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	22,4	22,0	21,5	20,7	20,5	-1,9	-0,2
Andel med lavinntekt	43,4	42,5	41,5	40,8	39,2	-4,2	-1,6
Enslige forsørgere	27,9	27,2	26,4	26,1	25,9	-2,0	-0,2
Andel med lavinntekt	40,3	40,4	40,0	41,9	40,4	0,1	-1,5
Par med barn 0-17 år	16,0	15,6	15,2	14,6	14,2	-1,8	-0,4
Andel med lavinntekt	31,5	30,7	30,4	30,7	30,4	-1,1	-0,3
Barn under 18 år	18,0	17,5	17,0	16,5	16,2	-1,8	-0,3
Andel med lavinntekt	34,3	34,0	33,7	34,9	34,5	0,2	-0,4
Aleneboende under 35 år	23,6	24,2	24,0	24,4	24,8	1,2	0,4
Andel med lavinntekt	33,3	33,6	32,1	32,6	32,8	-0,5	0,2
Aleneboende 35-49 år	28,1	27,5	26,8	25,6	24,8	-3,3	-0,8
Andel med lavinntekt	38,7	37,4	36,4	35,8	32,3	-6,4	-3,5
Aleneboende 50-66 år	29,2	28,1	27,2	25,9	26,4	-2,8	0,5
Andel med lavinntekt	42,9	41,8	41,2	40,5	38,0	-4,9	-2,5
Aleneboende 67 år og eldre	50,8	49,8	48,5	46,4	45,8	-5,0	-0,6
Andel med lavinntekt	67,5	66,8	66,5	65,5	64,0	-3,5	-1,5
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	25,0	24,2	22,7	22,1	22,2	-2,8	0,1
Andel med lavinntekt	29,4	28,1	25,9	27,8	27,4	-2,0	-0,4
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika ..	30,1	29,2	27,3	26,7	26,9	-3,2	0,2
Andel med lavinntekt	31,9	30,5	28,2	30,7	30,5	-1,4	-0,2
Personer med flyktningbakgrunn	31,5	31,9	32,4	34,8	37,1	5,6	2,3
Andel med lavinntekt	32,2	32,5	33,1	40,8	43,4	11,2	2,6
Sosialhjelpsmottakere	50,1	50,2	50,6	53,7	54,8	4,7	1,1
Andel med lavinntekt	49,6	49,8	50,4	55,0	55,6	6,0	0,6
Herav:							
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	57,6	57,0	57,8	59,0	59,4	1,8	0,4
Andel med lavinntekt	58,1	58,4	59,4	61,4	61,4	3,3	0,0
Langtidsmottakere av sosialhjelp	51,0	50,9	50,8	56,2	57,7	6,7	1,5
Andel med lavinntekt	50,6	50,5	50,9	56,3	57,5	6,9	1,2
Alderspensjonister	41,1	40,0	38,8	37,0	36,0	-5,1	-1,0
Andel med lavinntekt	66,6	65,7	65,5	64,3	62,3	-4,3	-2,0
Aleneboende minstepensjonist	65,3	64,5	63,5	62,0	61,1	-4,2	-0,9
Andel med lavinntekt	68,1	67,3	66,6	65,6	64,4	-3,7	-1,2
Med alderspensjon	67,7	67,2	66,3	65,0	64,2	-3,5	-0,8
Andel med lavinntekt	70,1	69,5	68,9	67,9	66,6	-3,5	-1,3
Med uførepensjon	57,2	56,4	56,1	54,1	53,7	-3,5	-0,4
Andel med lavinntekt	58,3	57,2	57,1	55,5	54,4	-3,9	-1,1
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	30,8	29,7	28,7	27,4	24,2	-6,6	-3,2
Andel med lavinntekt	47,6	47,8	46,0	45,9	45,0	-2,6	-0,9
Uførepensjonister	43,8	43,3	42,8	41,8	42,2	-1,6	0,4
Andel med lavinntekt	54,2	54,0	54,3	53,0	51,8	-2,4	-1,2
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	38,5	39,1	39,3	39,0	39,5	1,0	0,5
Andel med lavinntekt	50,4	50,7	50,4	50,1	48,9	-1,5	-1,2
Langtidssyke	39,9	39,8	39,8	39,5	40,4	0,5	0,9
Andel med lavinntekt	48,4	48,5	48,8	49,6	50,9	2,5	1,3
Langtidsledige	37,9	39,3	38,4	39,9	39,5	1,6	-0,4
Andel med lavinntekt	42,4	43,3	43,3	44,3	44,3	1,9	0,0
Personer som mottar supplerende stønad	:	25,0	25,3	30,2	29,6	-	-0,6
Andel med lavinntekt	:	25,7	25,4	29,9	26,2	-	-3,7

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell B11. Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2005-2009¹

Gruppe	2005	2006	2007	2008	2009	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	10,9	12,8	13,5	13,5	14,4	3,5	0,9
Andel med lavinntekt	17,0	17,5	17,0	17,3	18,2	1,2	0,9
Enslige forsørgere	18,5	20,4	21,6	21,5	22,5	4,0	1,0
Andel med lavinntekt	19,9	19,7	19,0	17,8	18,8	-1,1	1,0
Par med barn 0-17 år	12,6	14,9	16,0	16,2	17,4	4,8	1,2
Andel med lavinntekt	27,4	28,5	27,8	28,0	28,5	1,1	0,5
Barn under 18 år	13,6	15,9	16,9	17,1	18,3	4,7	1,2
Andel med lavinntekt	23,9	24,5	23,6	23,3	24,0	0,1	0,7
Aleneboende under 35 år	17,7	19,8	20,3	19,1	19,5	1,8	0,4
Andel med lavinntekt	12,0	11,8	11,1	9,7	10,2	-1,8	0,5
Aleneboende 35-49 år	16,2	17,7	18,3	18,1	19,0	2,8	0,9
Andel med lavinntekt	27,4	26,7	25,5	24,5	25,5	-1,9	1,0
Aleneboende 50-66 år	10,9	12,4	12,7	12,8	13,6	2,7	0,8
Andel med lavinntekt	18,5	18,7	18,3	18,7	19,8	1,3	1,1
Aleneboende 67 år og eldre	3,8	4,5	4,6	4,6	5,1	1,3	0,5
Andel med lavinntekt	2,5	2,8	3,1	3,0	3,1	0,6	0,1
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	11,7	13,2	14,1	13,9	13,9	2,2	0,0
Andel med lavinntekt	14,2	14,3	13,8	13,6	13,8	-0,4	0,2
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika .	12,1	13,5	14,6	14,4	14,4	2,3	0,0
Andel med lavinntekt	13,3	13,5	13,2	13,1	13,3	0,0	0,2
Personer med flyktningbakgrunn	10,5	11,7	14,0	14,6	14,7	4,2	0,1
Andel med lavinntekt	10,2	10,1	11,3	11,5	11,9	1,7	0,4
Sosialhjelpsmottakere	9,2	8,9	8,8	9,1	8,9	-0,3	-0,2
Andel med lavinntekt	9,9	9,1	8,7	8,3	8,3	-1,6	0,0
Herav:							
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	11,5	10,9	10,3	10,4	10,1	-1,4	-0,3
Andel med lavinntekt	13,3	12,2	11,4	10,9	10,7	-2,6	-0,2
Langtidsmottakere av sosialhjelp	5,8	5,9	5,6	5,7	5,7	-0,1	0,0
Andel med lavinntekt	6,6	6,2	5,9	5,5	6,0	-0,6	0,5
Alderspensjonister	3,1	3,8	3,8	4,0	4,3	1,2	0,3
Andel med lavinntekt	3,1	3,6	3,7	4,3	4,8	1,7	0,5
Aleneboende minstepensjonist	4,9	5,4	5,5	5,4	5,7	0,8	0,3
Andel med lavinntekt	3,7	4,2	4,5	4,1	3,8	0,1	-0,3
Med alderspensjon	3,5	3,9	4,0	4,0	4,2	0,7	0,2
Andel med lavinntekt	2,6	3,1	3,3	2,9	2,9	0,3	0,0
Med uførepensjon	10,3	11,0	10,9	10,8	10,7	0,4	-0,1
Andel med lavinntekt	9,1	9,6	9,9	9,2	8,3	-0,8	-0,9
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	7,4	9,1	9,2	8,9	9,8	2,4	0,9
Andel med lavinntekt	12,2	13,0	12,1	11,4	13,5	1,3	2,1
Uførepensjonister	10,1	11,4	11,7	11,8	12,0	1,9	0,2
Andel med lavinntekt	13,4	13,6	13,3	13,6	14,6	1,2	1,0
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	14,0	14,9	15,9	16,4	16,3	2,3	-0,1
Andel med lavinntekt	20,3	17,4	17,7	17,7	18,8	-1,5	1,1
Langtidssyke	15,9	17,0	17,2	16,9	16,9	1,0	0,0
Andel med lavinntekt	18,2	17,2	16,8	15,7	15,9	-2,3	0,2
Langtidsledige	17,7	18,6	19,2	18,1	18,1	0,4	0,0
Andel med lavinntekt	19,9	19,9	19,9	18,2	15,6	-4,3	-2,6
Personer som mottar supplerende stønad	:	2,1	2,3	2,7	2,2	-	-0,5
Andel med lavinntekt	:	2,9	2,6	2,8	2,8	-	0,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell B12. Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2005-2009¹

Gruppe	2005	2006	2007	2008	2009	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	5,9	7,5	14,4	24,4	11,0	5,1	-13,4
Andel med lavinntekt	10,8	12,1	14,6	17,7	14,4	3,6	-3,3
Enslige forsørgere	10,2	12,6	22,5	33,3	17,4	7,2	-15,9
Andel med lavinntekt	12,4	13,6	17,2	19,6	14,9	2,5	-4,7
Par med barn 0-17 år	6,9	8,7	17,7	31,9	13,0	6,1	-18,9
Andel med lavinntekt	18,4	20,7	25,7	30,9	23,5	5,1	-7,4
Barn under 18 år	7,6	9,5	18,7	32,4	13,9	6,3	-18,5
Andel med lavinntekt	15,8	17,6	21,9	26,1	19,6	3,8	-6,5
Aleneboende under 35 år	7,3	9,6	17,6	23,8	12,8	5,5	-11,0
Andel med lavinntekt	6,8	7,3	7,9	7,8	7,2	0,4	-0,6
Aleneboende 35-49 år	9,2	11,1	18,0	25,9	14,8	5,6	-11,1
Andel med lavinntekt	13,9	14,3	14,8	16,1	15,5	1,6	-0,6
Aleneboende 50-66 år	7,0	8,8	13,9	20,2	12,0	5,0	-8,2
Andel med lavinntekt	11,4	12,2	14,4	16,7	14,7	3,3	-2,0
Aleneboende 67 år og eldre	2,2	2,9	4,6	7,2	4,3	2,1	-2,9
Andel med lavinntekt	1,4	1,9	2,9	4,0	2,5	1,1	-1,5
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	6,7	7,8	13,3	20,7	10,6	3,9	-10,1
Andel med lavinntekt	7,7	8,2	10,0	11,9	9,1	1,4	-2,8
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika .	7,2	8,2	13,6	20,6	11,1	3,9	-9,5
Andel med lavinntekt	7,1	7,6	9,5	11,5	8,7	1,6	-2,8
Personer med flyktningbakgrunn	6,5	7,3	13,4	21,5	11,9	5,4	-9,6
Andel med lavinntekt	5,3	5,4	8,0	10,1	7,8	2,5	-2,3
Sosialhjelpsmottakere	4,3	4,6	6,3	9,2	6,5	2,2	-2,7
Andel med lavinntekt	3,6	3,7	4,7	5,8	4,4	0,8	-1,4
Herav:							
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	3,7	3,9	4,7	6,6	5,4	1,7	-1,2
Andel med lavinntekt	2,9	2,9	3,4	4,2	3,6	0,7	-0,6
Langtidsmottakere av sosialhjelp	1,7	1,9	2,7	4,3	2,9	1,2	-1,4
Andel med lavinntekt	1,7	1,7	2,3	3,1	2,3	0,6	-0,8
Alderspensjonister	1,7	2,4	4,0	6,6	3,8	2,1	-2,8
Andel med lavinntekt	1,9	2,4	3,5	5,3	4,1	2,2	-1,2
Aleneboende minstepensjonist	3,0	3,7	5,6	7,3	4,9	1,9	-2,4
Andel med lavinntekt	2,2	2,9	4,4	5,4	3,3	1,1	-2,1
Med alderspensjon	2,1	2,6	3,9	5,2	3,4	1,3	-1,8
Andel med lavinntekt	1,5	2,1	3,1	3,9	2,3	0,8	-1,6
Med uførepensjon	6,6	7,8	11,4	14,5	10,0	3,4	-4,5
Andel med lavinntekt	5,6	6,6	10,0	12,0	8,1	2,5	-3,9
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	4,3	6,1	10,3	16,8	8,7	4,4	-8,1
Andel med lavinntekt	7,1	9,6	9,7	15,9	12,7	5,6	-3,2
Uførepensjonister	6,8	8,7	13,9	20,0	12,1	5,3	-7,9
Andel med lavinntekt	9,0	9,8	13,3	17,0	13,1	4,1	-3,9
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	8,8	11,0	17,9	26,3	14,8	6,0	-11,5
Andel med lavinntekt	11,5	11,7	15,2	19,8	15,2	3,7	-4,6
Langtidssyke	9,7	11,7	18,3	25,2	14,8	5,1	-10,4
Andel med lavinntekt	10,4	11,1	14,3	16,5	12,1	1,7	-4,4
Langtidsledige	11,1	12,6	18,1	21,5	16,0	4,9	-5,5
Andel med lavinntekt	12,8	13,5	16,2	16,7	13,2	0,4	-3,5
Personer som mottar supplerende stønad	:	1,4	2,7	2,9	1,5	-	-1,4
Andel med lavinntekt	:	1,9	3,0	2,7	1,8	-	-0,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell B13. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. S80/S20². 2005-2009

Gruppe	2005	2006	2007	2008	2009	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	4,6	3,4	3,5	3,6	3,4	-1,2	-0,2
Enslige forsørgere	3,4	2,8	2,8	2,9	2,9	-0,5	0,0
Par med barn 0-17 år	4,2	2,9	3,0	3,0	2,9	-1,3	-0,1
Barn under 18 år	4,3	3,1	3,2	3,2	3,1	-1,2	-0,1
Aleneboende under 35 år	6,3	5,4	5,7	6,2	6,6	0,3	0,4
Aleneboende 35-49 år	6,1	4,9	4,9	5,3	4,9	-1,2	-0,4
Aleneboende 50-66 år	5,0	3,9	4,1	4,2	4,0	-1,0	-0,2
Aleneboende 67 år og eldre	3,1	2,6	2,7	2,7	2,5	-0,6	-0,2
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	5,6	5,4	5,5	5,7	5,4	-0,2	-0,3
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika ...	4,9	4,8	4,8	5,0	4,9	0,0	-0,1
Personer med flyktningbakgrunn	3,9	3,6	3,8	3,9	3,7	-0,2	-0,2
Sosialhjelpsmottakere	2,8	2,8	2,8	2,9	2,8	0,0	-0,1
Herav:							
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	3,7	3,7	3,5	3,6	3,6	-0,1	0,0
Langtidsmottakere av sosialhjelp	2,5	2,5	2,5	2,6	2,6	0,1	0,0
Alderspensjonister	3,7	2,8	3,0	2,9	2,8	-0,9	-0,1
Aleneboende minstepensjonist	1,9	1,8	1,8	1,8	1,7	-0,2	-0,1
Med alderspensjon	1,8	1,7	1,7	1,7	1,6	-0,2	-0,1
Med uførepensjon	2,0	1,8	1,8	1,8	1,8	-0,2	0,0
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	3,8	2,9	2,9	3,0	3,1	-0,7	0,1
Uførepensjonister	3,0	2,5	2,6	2,7	2,5	-0,5	-0,2
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	2,9	2,6	2,7	2,7	2,6	-0,3	-0,1
Langtidssyke	3,0	2,8	2,9	3,0	2,7	-0,3	-0,3
Langtidsledige	4,2	3,8	4,0	4,2	3,5	-0,7	-0,7
Personer som mottar supplerende stønad	:	1,8	1,8	1,7	1,8	-	0,1

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Tabell B14. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹, P90/P10². 2005-2009

Gruppe	2005	2006	2007	2008	2009	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	2,7	2,6	2,7	2,7	2,6	-0,1	-0,1
Enslige forsørgere	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	0,1	0,0
Par med barn 0-17 år	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	0,0	0,0
Barn under 18 år	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	0,1	0,0
Aleneboende under 35 år	4,1	4,2	4,4	4,8	5,3	0,8	0,4
Aleneboende 35-49 år	3,3	3,4	3,4	3,4	3,3	0,2	0,0
Aleneboende 50-66 år	2,7	2,7	2,8	2,7	2,6	0,1	-0,1
Aleneboende 67 år og eldre	2,1	2,1	2,2	2,1	2,1	0,0	-0,1
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	3,8	3,8	3,8	3,9	3,7	0,1	0,0
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika ...	3,5	3,6	3,6	3,6	3,5	0,0	0,0
Personer med flyktningbakgrunn	3,0	2,8	2,9	3,0	2,8	0,0	0,0
Sosialhjelpsmottakere	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	0,0	0,0
Herav:							
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	3,2	3,2	3,0	3,1	2,9	-0,1	0,1
Langtidsmottakere av sosialhjelp	2,2	2,2	2,2	2,3	2,3	0,1	0,1
Alderspensionister	2,3	2,3	2,4	2,3	2,3	0,1	0,0
Aleneboende minstepensionist	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4	0,0	0,0
Med alderspensjon	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	0,0	0,0
Med uførepensjon	1,5	1,6	1,6	1,5	1,5	0,0	0,0
Etterlattepensionister (gjenlevende ektefelle)	2,4	2,4	2,4	2,3	2,4	0,0	-0,1
Uførepensionister	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	0,0	0,0
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	2,3	2,2	2,2	2,2	2,1	0,1	0,0
Langtidssyke	2,4	2,4	2,4	2,5	2,3	0,1	0,1
Langtidsledige	2,8	2,8	2,9	2,9	2,6	0,3	0,0
Personer som mottar supplerende stønad	:	1,6	1,6	1,5	1,6	-	-0,1

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.² P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Tabell B15. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. Gini-koeffisient². 2005-2009

Gruppe	2005	2006	2007	2008	2009	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	0,322	0,239	0,246	0,247	0,237	-0,085	-0,010
Enslige forsørgere	0,249	0,199	0,204	0,207	0,205	-0,044	-0,002
Par med barn 0-17 år	0,308	0,213	0,219	0,218	0,210	-0,098	-0,008
Barn under 18 år	0,310	0,221	0,228	0,227	0,219	-0,091	-0,008
Aleneboende under 35 år	0,332	0,293	0,300	0,304	0,304	-0,028	0,000
Aleneboende 35-49 år	0,344	0,293	0,295	0,297	0,287	-0,057	-0,010
Aleneboende 50-66 år	0,335	0,267	0,280	0,280	0,266	-0,069	-0,014
Aleneboende 67 år og eldre	0,250	0,199	0,207	0,204	0,186	-0,064	-0,018
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	0,313	0,302	0,302	0,303	0,295	-0,018	-0,008
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika ...	0,281	0,277	0,277	0,279	0,274	-0,007	-0,005
Personer med flyktningbakgrunn	0,250	0,242	0,247	0,250	0,241	-0,009	-0,009
Sosialhjelpsmottakere	0,194	0,193	0,193	0,196	0,196	0,002	0,000
Herav:							
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	0,233	0,230	0,223	0,228	0,230	-0,003	0,002
Langtidsmottakere av sosialhjelp	0,176	0,177	0,181	0,184	0,189	0,013	0,005
Alderspensjonister	0,290	0,216	0,226	0,221	0,207	-0,083	-0,014
Aleneboende minstepensjonist	0,138	0,125	0,126	0,121	0,114	-0,024	-0,007
Med alderspensjon	0,124	0,114	0,115	0,107	0,095	-0,029	-0,012
Med uførepensjon	0,145	0,120	0,121	0,117	0,123	-0,022	0,006
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	0,283	0,204	0,210	0,204	0,214	-0,069	0,010
Uførepensjonister	0,229	0,188	0,199	0,198	0,186	-0,043	-0,012
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	0,216	0,189	0,198	0,201	0,191	-0,025	-0,010
Langtidssyke	0,220	0,199	0,206	0,213	0,198	-0,022	-0,015
Langtidsledige	0,273	0,253	0,257	0,261	0,234	-0,039	-0,027
Personer som mottar supplerende stønad	:	0,117	0,110	0,104	0,110	-	0,006

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.² Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) til 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Tabell B16. Eierforhold og boligstandard for personer i ulike grupper. 2007-2010, prosent

	2007	2008	2009	2010	Utvikling siste 4 år	Utvikling siste år
Alle						
Andel personer som bor i husholdning som eier	80	81	81	81	1	0
Andel personer som bor trangt	7	8	8	7	0	-1
Andel personer som bor svært romslig	32	31	32	34	2	2
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	8	8	8	7	-1	-1
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	12	13	13	12	0	-1
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	8	8	7	8	0	1
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærværk	5	5	6	5	0	-1
Enslig forsørger						
Andel personer som bor i husholdning som eier	70	68	68	65	-5	-3
Andel personer som bor trangt	3	6	7	8	5	1
Andel personer som bor svært romslig	25	19	18	19	-6	1
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	12	14	14	15	3	1
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	17	15	14	16	-1	2
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	8	14	11	11	3	0
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærværk	8	7	9	7	-1	-2
Barnefamilier med lav inntekt, 1. desil						
Andel personer som bor i husholdning som eier	71	67	69	65	-6	-4
Andel personer som bor trangt	28	34	40	29	1	-11
Andel personer som bor svært romslig	11	10	11	17	6	6
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	13	17	10	12	-1	2
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	12	9	12	11	-1	-1
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	5	6	7	8	3	1
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærværk	5	6	2	8	3	6
Barnefamilier med lav inntekt, 1. kvintil						
Andel personer som bor i husholdning som eier	79	77	77	75	-4	-2
Andel personer som bor trangt	24	27	28	22	-2	-6
Andel personer som bor svært romslig	12	12	13	16	4	3
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	13	13	12	10	-3	-2
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	10	10	10	12	2	2
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	7	4	6	7	0	1
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærværk	3	4	2	6	3	4
Alle par med barn 0-17 år						
Andel personer som bor i husholdning som eier	92	90	92	92	0	0
Andel personer som bor trangt	10	13	11	10	0	-1
Andel personer som bor svært romslig	20	19	21	22	2	1
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	9	8	8	8	-1	0
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	6	10	10	9	3	-1
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	6	6	6	7	1	1
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærværk	4	5	4	5	1	1
Langtidssyke 16-44 år						
Andel personer som bor i husholdning som eier	64	61	59	61	-3	2
Andel personer som bor trangt	13	13	25	14	1	-11
Andel personer som bor svært romslig	17	12	7	17	0	10
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	11	14	21	15	4	-6
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	22	20	26	22	0	-4
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	18	13	16	11	-7	-5
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærværk	12	14	7	8	-4	1
Langtidssyke 46-66 år						
Andel personer som bor i husholdning som eier	84	88	77	82	-2	5
Andel personer som bor trangt	6	3	1	1	-5	0
Andel personer som bor svært romslig	38	40	37	44	6	7
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	8	8	9	10	2	1
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	8	11	18	12	4	-6
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	7	13	13	10	3	-3
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærværk	3	10	8	5	2	-3
Langtidssyke 16-66 år						
Andel personer som bor i husholdning som eier	71	73	67	71	0	4
Andel personer som bor trangt	10	8	14	8	-2	-6
Andel personer som bor svært romslig	25	67	20	29	4	9
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	10	11	16	13	3	-3
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	17	16	22	17	0	-5
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	13	13	15	11	-2	-4
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærværk	9	12	8	7	-2	-1
Uførepensjonister						
Andel personer som bor i husholdning som eier	84	84	83	80	-4	-3
Andel personer som bor trangt	3	3	4	2	-1	-2
Andel personer som bor svært romslig	40	40	40	36	-4	-4
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	10	9	9	7	-3	-2
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	16	15	14	13	-3	-1
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	11	12	12	11	0	-1
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærværk	6	6	6	6	0	0

	2007	2008	2009	2010	Utvikling siste 4 år	Utvikling siste år
Sosialhjelpsmottakere						
Andel personer som bor i husholdning som eier	37	34	36	33	-4	-3
Andel personer som bor trangt	20	19	23	22	2	-1
Andel personer som bor svært romslig	16	12	10	12	-4	2
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	17	20	24	15	-2	-9
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	22	24	26	26	4	0
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	11	17	14	11	0	-3
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	11	15	11	12	1	1
Aleneboende minstepensjonister						
Andel personer som bor i husholdning som eier	59	63	58	62	3	4
Andel personer som bor trangt	0	3	3	4	4	1
Andel personer som bor svært romslig	39	49	45	42	3	-3
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	10	14	9	12	2	3
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	13	15	5	7	-6	2
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	9	10	8	6	-3	-2
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	7	11	2	2	-5	0
Andre minstepensjonister						
Andel personer som bor i husholdning som eier	82	80	83	79	-3	-4
Andel personer som bor trangt	1	1	1	1	0	0
Andel personer som bor svært romslig	41	40	42	45	4	3
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	8	4	7	3	-5	-4
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	14	12	16	10	-4	-6
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	11	10	10	12	1	2
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	4	3	4	3	-1	-1
Alderspensjonister						
Andel personer som bor i husholdning som eier	85	85	83	84	-1	1
Andel personer som bor trangt	0	0	1	0	0	-1
Andel personer som bor svært romslig	48	48	46	47	-1	1
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	5	6	5	5	0	0
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	10	11	11	9	-1	-2
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	7	7	7	9	2	2
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	3	3	4	3	0	-1
Aleneboende under 35 år						
Andel personer som bor i husholdning som eier	33	38	37	34	1	-3
Andel personer som bor trangt	25	23	24	20	-5	-4
Andel personer som bor svært romslig	13	12	12	10	-3	-2
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	13	11	9	11	-2	2
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	20	25	26	22	2	-4
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	9	11	11	8	-1	-3
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	8	13	13	10	2	-3
Alle aleneboende						
Andel personer som bor i husholdning som eier	60	64	63	65	5	2
Andel personer som bor trangt	11	8	9	7	-4	-2
Andel personer som bor svært romslig	33	34	33	35	2	2
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	10	10	9	10	0	1
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	15	16	16	14	-1	-2
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	9	9	9	7	-2	-2
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	7	8	9	8	1	-1
Vedvarende lavinntekt, 18-44 år						
Andel personer som bor i husholdning som eier	35	30	29	35	0	6
Andel personer som bor trangt	28	32	23	27	-1	4
Andel personer som bor svært romslig	10	6	9	7	-3	-2
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	12	17	16	22	10	6
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	18	23	22	23	5	1
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	10	14	11	11	1	0
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	5	9	10	9	4	-1
Vedvarende lavinntekt, over 44 år						
Andel personer som bor i husholdning som eier	63	68	65	65	2	0
Andel personer som bor trangt	1	3	2	2	1	0
Andel personer som bor svært romslig	55	47	34	37	-18	3
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	11	15	9	12	1	3
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	11	8	8	11	0	3
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	9	7	10	6	-3	-4
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	6	11	2	4	-2	2
Vedvarende lavinntekt, 18 år og over						
Andel personer som bor i husholdning som eier	47	48	44	49	2	5
Andel personer som bor trangt	17	19	14	15	-2	1
Andel personer som bor svært romslig	29	25	20	21	-8	1
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	12	16	13	17	5	4
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	15	16	16	17	2	1
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	10	11	11	8	-2	-3
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	5	9	6	6	1	0

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC.

Tabell B17. Boligøkonomi for ulike grupper av husholdninger. 2007-2010, prosent

	2007	2008	2009	2010	Utvikling siste 4 år	Utvikling siste år
Alle						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	45 200	47 900	53 400	55 900	10 700	2 500
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	48 800	60 700	64 000	57 400	8 600	-6 600
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	24	26	25	20	-4	-5
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	41	38	35	40	-1	5
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	5	7	6	5	0	-1
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	37	35	34	33	-4	-1
Enslige forsørgere						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	57 600	60 200	66 700	64 600	7 000	-2 100
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	56 900	68 400	78 100	63 600	6 700	-14 500
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	36	33	40	30	-6	-10
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	18	15	12	17	-1	5
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	15	19	18	12	-3	-6
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	55	50	55	54	-1	-1
Barnefamilier med lav inntekt, 1. desil						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	60 200	72 000	69 100	77 900	17 700	8 800
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	56 400	72 500	77 600	83 000	26 600	5 400
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	35	44	32	31	-4	-1
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	28	21	20	23	-5	3
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	8	12	6	13	5	7
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	54	49	51	47	-7	-4
Barnefamilier med lav inntekt, 1. kvintil						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	56 600	68 900	65 900	77 100	20 500	11 200
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	62 200	79 000	78 500	74 600	12 400	-3 900
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	27	34	25	22	-5	-3
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	28	21	21	28	0	7
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	7	9	7	9	2	2
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	55	53	54	49	-6	-5
Alle par med barn 0-17 år						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	58 200	58 300	61 300	60 100	1 900	-1 200
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	87 700	105 500	111 100	101 000	13 300	-10 100
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	16	22	16	12	-4	-4
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	28	26	23	30	2	7
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	4	5	4	4	0	0
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	46	45	43	39	-7	-4
Langtidssyke 16-44 år						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	55 000	61 800	56 200	65 800	10 800	9 600
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	60 600	83 400	69 900	61 700	1 100	-8 200
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	52	59	49	39	-13	-10
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	17	14	16	17	0	1
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	15	24	15	21	6	6
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	51	40	51	47	-4	-4
Langtidssyke 45-66 år						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	:	:	:	:		
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	42 000	62 600	50 700	39 100	-2 900	-11 600
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	22	26	30	27	5	-3
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	41	28	34	42	1	8
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	10	8	15	14	4	-1
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	38	55	43	31	-7	-12
Langtidssyke 16-66 år						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	54 200	61 700	56 600	64 900	10 700	8 300
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	52 600	72 200	60 400	50 500	-2 100	-9 900
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	41	46	41	34	-7	-7
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	25	20	24	27	2	3
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	13	17	15	18	5	3
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	46	46	48	40	-6	-8
Uførepensjonister						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	44 500	48 400	49 300	56 100	11 600	6 800
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	30 400	33 500	34 400	31 100	700	-3 300
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	18	24	23	21	3	-2
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	44	42	38	41	-3	3
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	7	8	9	12	5	3
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	37	36	33	31	-6	-2
Sosialhjelpsmottakere						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	55 400	57 600	59 500	64 900	9 500	5 400
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	37 900	58 100	60 700	54 900	17 000	-5 800
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	57	58	59	46	-11	-13
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	17	9	10	16	-1	6
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	25	30	33	25	0	-8
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	47	35	43	44	-3	1

	2007	2008	2009	2010	Utvikling siste 4 år	Utvikling siste år
Aleneboende minstepensjonister						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	27 600	29 800	30 300	31 500	3 900	1 200
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	4 800	6 600	5 100	3 800	-1 000	-1 300
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	26	27	27	24	-2	-3
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	60	66	61	60	0	-1
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	13	14	8	13	0	5
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	39	29	31	33	-6	2
Andre minstepensjonister						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	19 300	30 300	32 400	28 300	9 000	-4 100
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	12 900	13 500	13 800	17 200	4 300	3 400
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	3	4	4	8	5	4
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	75	75	74	77	2	3
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	4	7	5	7	3	2
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	18	21	26	22	4	-4
Alderspensjonister						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	29 200	31 800	34 200	34 500	5 300	300
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	6 500	8 500	11 100	9 400	2 900	-1 700
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	9	9	11	11	2	0
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	74	72	68	71	-3	3
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	3	4	2	3	0	1
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	22	21	18	21	-1	3
Aleneboende under 35 år						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	41 500	45 300	52 800	53 400	11 900	600
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	61 100	73 500	68 900	62 900	1 800	-6 000
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	67	66	64	58	-9	-6
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	9	10	7	11	2	4
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	9	12	12	9	0	-3
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	47	38	40	43	-4	3
Alle aleneboende						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	41 600	44 300	49 800	50 300	8 700	500
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	34 800	37 900	37 100	34 600	-200	-2 500
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	43	39	39	33	-10	-6
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	29	33	30	33	4	3
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	7	9	7	7	0	0
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	39	34	32	34	-5	2
Vedvarende lavinntekt, 18-44 år						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	46 400	49 400	56 500	58 800	12 400	2 300
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	52 300	55 400	63 600	52 300	0	-11 300
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	70	71	65	65	-5	0
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	13	11	10	10	-3	0
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	11	16	17	10	-1	-7
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	54	47	45	52	-2	7
Vedvarende lavinntekt, over 44 år						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	30 300	31 000	31 000	39 100	8 800	8 100
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	8 800	4 500	9 200	12 200	3 400	3 000
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	23	27	27	30	7	3
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	67	60	57	54	-13	-3
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	5	9	4	11	6	7
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	39	33	23	33	-6	10
Vedvarende lavinntekt, 18 år og over						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	41 100	43 500	48 600	51 900	10 800	3 300
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	23 100	17 500	25 200	23 600	500	-1 600
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	48	48	47	46	-2	-1
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	39	36	32	33	-6	1
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	8	12	10	10	2	0
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	47	40	35	42	-5	7

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC.

Tabell B18. Helseforhold for personer i ulike grupper. 2007-2010, prosent

	2007	2008	2009	2010	Utvikling siste 4 år	Utvikling siste år
Alle						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	8	8	7	8	0	1
Andel med kronisk sykdom	29	32	36	34	5	-2
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	6	6	5	6	0	1
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	11	10	11	10	-1	-1
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	4	4	5	4	0	-1
Langtidssyke 16-44 år						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	27	22	21	31	4	10
Andel med kronisk sykdom	70	68	76	68	-2	-8
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	32	26	15	24	-8	9
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	27	29	39	29	2	-10
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	14	17	29	18	4	-11
Langtidssyke 45-66 år						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	29	40	31	33	4	2
Andel med kronisk sykdom	69	72	75	81	12	6
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	31	30	28	27	-4	-1
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	32	23	35	34	2	-1
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	12	11	7	14	2	7
Langtidssyke 16-66 år						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	28	30	25	32	4	7
Andel med kronisk sykdom	69	70	75	74	5	-1
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	31	28	21	25	-6	4
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	29	26	37	31	2	-6
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	13	14	19	16	3	-3
Uførepensjonister						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	34	36	34	31	-3	-3
Andel med kronisk sykdom	81	78	81	81	0	0
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	30	29	24	23	-7	-1
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	38	32	33	36	-2	3
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	7	7	10	3	-4	-7
Sosialhjelpsmottakere						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	20	20	21	25	5	4
Andel med kronisk sykdom	45	47	55	53	8	-2
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	17	17	12	14	-3	2
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	12	14	20	22	10	2
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	24	26	29	29	5	0
Aleneboende minstepensjonister						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	30	30	23	30	0	7
Andel med kronisk sykdom	66	62	66	60	-6	-6
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	27	22	25	13	-14	-12
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	27	23	28	28	1	0
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	9	5	6	7	-2	1
Andre minstepensjonister						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	23	22	24	21	-2	-3
Andel med kronisk sykdom	58	54	62	62	4	0
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	20	13	20	15	-5	-5
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	25	22	19	20	-5	1
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	4	4	5	7	3	2
Alderspensjonister						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	15	13	14	13	-2	-1
Andel med kronisk sykdom	47	42	51	46	-1	-5
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	14	11	12	11	-3	-1
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	18	14	17	12	-6	-5
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	1	2	2	1	0	-1
Vedvarende lavinntekt, 18-44 år						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	6	4	6	6	0	0
Andel med kronisk sykdom	23	25	32	33	10	1
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	3	2	3	4	1	1
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	9	8	11	8	-1	-3
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	14	13	17	13	-1	-4
Vedvarende lavinntekt, over 44 år						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	26	27	13	19	-7	6
Andel med kronisk sykdom	59	59	56	48	-11	-8
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	20	18	13	12	-8	-1
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	20	24	18	13	-7	-5
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	4	5	6	6	2	0
Vedvarende lavinntekt, 18 år og over						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	14	15	9	13	-1	4
Andel med kronisk sykdom	39	40	43	40	1	-3
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	10	9	8	8	-2	0
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	13	15	14	11	-2	-3
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	10	9	12	10	0	-2

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC.

Vedlegg C: Lavinntektsgrupper

Barn og barnefamilier

Tabell C1.1. Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Hele befolkningen uten studenter	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105	4 704 961
Andel med lavinntekt	9,6	9,8	10,0	10,2	9,5
Antall med lavinntekt	429 000	442 000	459 000	474 000	447 000
Enslige forsørgere	283 085	282 401	289 553	290 458	294 455
Andel med lavinntekt	17,3	18,2	19,7	20,9	19,2
Antall med lavinntekt	49 000	51 000	57 000	61 000	56 000
Par med barn 0-17 år	1 903 027	1 907 921	1 908 405	1 918 431	1 925 174
Andel med lavinntekt	6,0	6,1	6,0	6,4	6,1
Antall med lavinntekt	114 000	116 000	115 000	122 000	118 000
Barn under 18 år	1 087 283	1 092 921	1 096 366	1 100 696	1 106 290
Andel med lavinntekt	8,7	8,9	9,1	9,6	9,1
Antall med lavinntekt	94 000	97 000	100 000	106 000	100 000

¹ Avrundede tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C1.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede					
Hele befolkningen uten studenter	21,9	21,8	21,4	21,2	21,7
Med lavinntekt	66,7	66,4	65,4	63,6	64,3
Enslige forsørgere	31,2	30,5	28,7	27,5	28,3
Med lavinntekt	72,1	72,3	70,5	68,2	67,8
Par med barn 0-17 år	3,8	3,7	3,3	3,1	3,3
Med lavinntekt	37,3	37,1	35,3	32,4	33,7
Barn under 18 år	8,6	8,4	7,9	7,5	7,8
Med lavinntekt	49,6	49,7	48,9	46,3	47,0
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt					
Hele befolkningen uten studenter	73,5	75,1	75,7	76,2	75,6
Med lavinntekt	35,2	37,4	39,6	42,0	41,7
Enslige forsørgere	63,6	65,6	68,1	70,1	69,1
Med lavinntekt	27,7	29,1	31,4	34,9	35,2
Par med barn 0-17 år	91,5	93,5	94,0	94,5	94,1
Med lavinntekt	56,6	58,5	61,2	64,7	63,1
Barn under 18 år	86,2	88,2	89,0	89,8	89,2
Med lavinntekt	45,6	47,0	48,7	52,1	51,1

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C1.3. Indikator¹ for utdanning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning					
Hele befolkningen uten studenter	22,4	22,0	21,5	20,7	20,5
Med lavinntekt	43,4	42,5	41,5	40,8	39,2
Enslige forsørgere	27,9	27,2	26,4	26,1	25,9
Med lavinntekt	40,3	40,4	40,0	41,9	40,4
Par med barn 0-17 år	16,0	15,6	15,2	14,6	14,2
Med lavinntekt	31,5	30,7	30,4	30,7	30,4
Barn under 18 år	18,0	17,5	17,0	16,5	16,2
Med lavinntekt	34,3	34,0	33,7	34,9	34,5

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C1.4. Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte					
Hele befolkningen uten studenter	4,2	4,3	4,7	4,4	4,7
Med lavinntekt	17,6	18,2	20,7	20,2	19,8
Enslige forsørgere	17,3	18,1	20,2	18,9	19,4
Med lavinntekt	33,4	36,4	41,0	40,9	39,8
Par med barn 0-17 år	2,5	2,6	2,9	2,6	2,7
Med lavinntekt	20,7	21,7	23,5	22,2	22,3
Barn under 18 år	5,3	5,5	6,2	5,7	5,9
Med lavinntekt	25,7	27,5	30,9	29,8	29,6
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	5,5	5,1	4,5	4,5	4,8
Med lavinntekt	20,4	19,6	18,5	18,4	18,4
Enslige forsørgere	15,9	15,0	13,5	13,7	14,7
Med lavinntekt	33,8	32,7	30,6	30,9	30,8
Par med barn 0-17 år	4,3	4,1	3,5	3,5	3,7
Med lavinntekt	27,6	27,5	26,2	25,4	24,6
Barn under 18 år	6,5	6,1	5,4	5,5	5,9
Med lavinntekt	30,0	29,6	28,3	27,9	27,7
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	1,8	1,8	1,8	1,9	2,2
Med lavinntekt	8,4	8,6	9,3	9,8	10,5
Enslige forsørgere	8,4	8,6	8,6	8,7	9,7
Med lavinntekt	19,1	19,9	21,1	21,5	22,2
Par med barn 0-17 år	1,6	1,7	1,6	1,6	1,7
Med lavinntekt	16,0	16,8	17,1	16,2	16,2
Barn under 18 år	3,0	3,1	3,0	3,0	3,3
Med lavinntekt	17,7	18,5	19,3	18,8	19,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C1.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning					
Hele befolkningen uten studenter	5,9	7,5	14,4	24,4	11,0
Med lavinntekt	10,8	12,1	14,6	17,7	14,4
Enslige forsørgere	10,2	12,6	22,5	33,3	17,4
Med lavinntekt	12,4	13,6	17,2	19,6	14,9
Par med barn 0-17 år	6,9	8,7	17,7	31,9	13,0
Med lavinntekt	18,4	20,7	25,7	30,9	23,5
Barn under 18 år	7,6	9,5	18,7	32,4	13,9
Med lavinntekt	15,8	17,6	21,9	26,1	19,6
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning					
Hele befolkningen uten studenter	10,9	12,8	13,5	13,5	14,4
Med lavinntekt	17,0	17,5	17,0	17,3	18,2
Enslige forsørgere	18,5	20,4	21,6	21,5	22,5
Med lavinntekt	19,9	19,7	19,0	17,8	18,8
Par med barn 0-17 år	12,6	14,9	16,0	16,2	17,4
Med lavinntekt	27,4	28,5	27,8	28,0	28,5
Barn under 18 år	13,6	15,9	16,9	17,1	18,3
Med lavinntekt	23,9	24,5	23,6	23,3	24,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Tabell C1.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen, barn og barnefamilier¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2009. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Barn under 18 år			Enslige forsørgere			Par med barn 0-17 år		
	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle
Yrkesinntekter	36	72	70	48	81	80	32	69	66	56	83	83
Kapitalinntekter ³	4	5	4	3	4	4	2	3	2	4	4	4
Overføringer	60	24	25	49	15	16	67	28	32	40	13	13
Herav:												
Pensjoner fra folketrygden ..	39	13	14	15	4	4	25	9	11	9	3	3
Dagpenger ved arbeidsledighet	3	1	1	3	1	1	2	1	1	3	1	1
Barnetrygd	2	1	1	8	2	3	11	5	6	6	2	2
Stipend	1	0	0	2	0	0	2	1	1	2	0	0
Bostøtte	2	0	0	2	0	0	4	1	1	1	0	0
Sosialhjelp	4	0	0	5	0	0	6	1	1	4	0	0
Kontantstøtte	0	0	0	1	0	0	1	0	0	2	0	0
Stønad til barneomsyn	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0
Mottatt underholdsbidrag ⁴ ..	1	0	0	2	0	0	5	2	3	0	0	0
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	181 300	687 900	620 400	318 300	909 900	862 900	231 700	489 200	444 800	384 600	989 300	955 300
Inntekt etter skatt	149 600	510 400	462 300	248 100	671 200	637 600	205 700	391 700	359 700	279 500	721 100	696 300
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁵	111 800	325 400	297 000	109 400	323 100	306 100	119 300	262 700	238 000	103 800	336 500	323 400
Antall personer i husholdningen	1,6	2,3	2,2	3,7	3,8	3,8	2,8	2,5	2,6	4,4	4,0	4,0
Antall observasjoner (husholdninger)	286 644	1 865 387	2 152 031	49 750	576 007	625 757	19 856	95 393	115 249	26 947	452 262	479 209

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.⁴ Omfatter kun offentlig avtalt barnebidrag.⁵ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C.1.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
S80/S20²					
Hele befolkningen uten studenter	4,6	3,4	3,5	3,6	3,4
Enslige forsørgere	3,4	2,8	2,8	2,9	2,9
Par med barn 0-17 år	4,2	2,9	3,0	3,0	2,9
Barn under 18 år	4,3	3,1	3,2	3,2	3,1
P90/P10³					
Hele befolkningen uten studenter	2,7	2,6	2,7	2,7	2,6
Enslige forsørgere	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2
Par med barn 0-17 år	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
Barn under 18 år	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
Gini-koeffisient⁴					
Hele befolkningen uten studenter	0,322	0,239	0,246	0,247	0,237
Enslige forsørgere	0,249	0,199	0,204	0,207	0,205
Par med barn 0-17 år	0,308	0,213	0,219	0,218	0,210
Barn under 18 år	0,310	0,221	0,228	0,227	0,219

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C1.8. Boligtype og boligstandard for enslige forsørgere¹. 1991-2010

	Enslige forsørgere										Alle
	1991	1995	1997	2001	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2010
Andel personer som											
bor i enebolig, våningshus	43	44	40	50	54	56	56	53	48	48	61
bor i småhus ellers	36	36	36	25	21	22	21	24	28	28	16
bor i husholdning som eier	65	61	70	62	70	69	70	68	68	65	81
bor i husholdning som er selveier ...	42	41	47	48	54	55	56	54	53	54	70
bor trangt	6	6	3	7	4	6	3	6	7	8	7
bor svært romslig	15	16	15	16	19	19	25	19	18	19	34
Bor i bolig											
med råte eller fukt	..	..	..	..	12	15	12	14	14	15	7
som er utsatt for støy	..	..	..	..	11	13	17	15	14	16	12
som er utsatt for forurensning	..	..	..	..	11	10	8	14	11	11	8
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	..	..	..	..	8	4	8	7	9	7	5
Boligareal per husholdning. Kvm.	94	..	97	108	107	110	113	111	110	113	122
Boligareal per person. Kvm.	39	..	42	42	42	44	45	43	42	41	56
Antall svar i alt	113	126	124	132	225	226	202	208	221	221	5 227

¹ For 1991-1997 er enslige forsørgere definert som personer med yngste barn 0-19, ikke 0-17 som i de resterende årene

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen og EU-SILC.

Tabell C1.9. Boligtype og boligstandard for ulike grupper barnefamilier. 2001-2010¹

	Barnefamilier med lav inntekt 1. desil								Barnefamilier med lav inntekt 1. kvintil								Alle par med barn 0-17				Alle
	2001	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2001	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2010		
Andel personer som																					
bor i enebolig, våningshus	68	72	69	62	66	69	68	72	74	74	71	73	73	72	74	73	72	72	61		
bor i småhus ellers ...	23	14	13	20	12	16	14	21	14	13	16	13	13	12	17	17	18	17	16		
bor i husholdning som eier	74	81	70	71	67	69	65	82	85	78	79	77	77	75	92	90	92	92	81		
bor i husholdning som er selveier	70	72	60	61	64	61	59	77	75	69	71	72	69	68	86	82	84	84	70		
bor trangt	28	27	29	28	34	40	29	22	25	22	24	27	28	22	10	13	11	10	7		
bor svært romslig	10	9	11	11	10	11	17	10	9	10	12	12	13	16	20	19	21	22	34		
Bor i bolig																					
med råte eller fukt	11	10	10	13	17	10	12	9	12	10	13	13	12	10	9	8	8	8	7		
som er utsatt for støy som er utsatt for forurensning	..	11	14	12	9	12	11	..	10	12	10	10	10	12	6	10	10	9	12		
forurensning	..	6	6	5	6	7	8	..	6	6	7	4	6	7	6	6	6	7	8		
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	..	5	7	5	6	2	8	..	5	6	3	4	2	6	4	5	4	5	5		
Boligareal per husholdning. Kvm.	140	147	134	136	137	141	143	139	144	141	142	143	142	147	162	161	164	166	122		
Boligareal per person. Kvm.	32	33	31	31	31	31	31	31	32	32	33	33	32	33	40	40	40	41	56		
Antall svar i alt	101	186	196	194	180	174	153	203	372	394	394	361	344	308	2 004	1 862	1 761	1 644	5 227		

¹ 2008-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen og EU-SILC.

Tabell C1.10. Boligøkonomi for enslige forsørgere¹. 1991-2010²

	Enslige forsørgere										Alle
	1991	1995	1997	2001	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2010
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ³											
Kroner	29 400	34 800	42 300	45 600	50 300	53 000	57 600	60 200	66 700	64 600	55 900
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	7	2	0	5	4	1	7	5	2	2	9
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	45 100	40 100	37 200	52 400	64 900	52 900	56 900	68 400	78 100	63 600	57 400
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner							33 700	48 800	45 600	37 600	28 600
Andel eiere uten renter og avdrag	9	14	15	7	10	9	15	14	9	15	37
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	53	46	46	35	48	34	36	33	40	30	20
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	13	15	13	12	9	11	18	15	12	17	40
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	..	..	..	..	22	16	15	19	18	12	5
noe tyngende	..	..	..	..	52	53	55	50	55	54	33
Antall svar fra leiere	39	49	36	43	66	69	61	59	65	73	923
Antall svar fra eiere	74	77	88	89	157	156	141	149	156	148	4 304
Antall svar	113	126	124	132	225	225	202	208	221	221	5 227

¹ For 1991-1997 er enslige forsørgere definert som personer med yngste barn 0-19, ikke 0-17 som i de resterende årene² 2008-tall er revidert pga endringer i vektene.³ Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen og EU-SILC.

Tabell C1.11. Boligøkonomi for ulike grupper barnefamilier. 2001-2010¹

	Barnefamilier med lav inntekt 1. desil							Barnefamilier med lav inntekt 1. kvintil							Alle par med barn 0-17	Alle
	2001	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2001	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2010	2010
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ²																
Kroner	41 500	51 800	55 600	60 200	72 000	69 100	77 900	42 400	50 600	57 000	56 600	68 900	65 900	77 100	60 100	55 900
Andel husholdninger som ikke betaler husleie ..	17	0	7	8	0	7	8	12	5	8	7	3	8	5	6	9
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	57 800	67 300	61 700	56 400	72 500	77 600	83 000	50 600	68 600	62 600	62 200	79 000	78 500	74 600	101 000	57 400
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	..	..	..	34 500	47 200	43 400	44 200	..	..	..	36 600	52 500	46 100	41 900	49 600	28 600
Andel eiere uten renter og avdrag ..	19	12	13	25	23	16	19	22	13	12	20	17	13	21	17	37
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	28	38	46	35	44	32	31	23	31	33	27	34	25	22	12	20
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	26	19	14	28	21	20	23	31	18	14	28	21	21	28	30	40
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	..	15	12	8	12	6	13	..	14	10	7	9	7	9	4	5
noe tyngende	..	55	45	54	49	51	47	..	54	46	55	53	54	49	39	33
Antall svar fra leiere	26	36	59	53	49	53	51	31	55	85	77	69	76	73	129	923
Antall svar fra eiere	50	150	137	138	123	119	102	120	317	309	312	284	265	235	1 515	4 304
Antall svar	76	186	196	191	172	172	153	151	372	394	389	353	341	308	1 644	5 227

¹ 2008-tall er revidert pga endringer i vektene.² Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig. Husleiene for 2005 er revidert, og vil derfor avvike fra tallet i rapporten for 2006.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen og EU-SILC.

Tabell C1.12. Indikatorer på betalingsvansker for ulike grupper av barnefamilier. 2003-2010¹. Prosent

	Barnefamilier med lav inntekt																		Alle par med barn 0-17	Alle
	Enslig forsørger						1. desil						1. kvintil							
	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2010	2010
Betalingsproblemer																				
Husleie	10	15	11	9	12	10	9	7	9	10	4	10	5	6	7	6	5	8	3	3
Boliglån	6	5	7	4	5	4	7	5	6	8	6	4	7	5	6	7	5	4	2	1
Elektrisitet og kommunale avgifter	29	20	18	17	20	19	22	16	14	13	13	20	20	15	13	10	14	15	7	5
Andre lån	10	13	7	..	11	6	6	11	9	..	7	9	6	9	8	..	7	7	3	3
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	..	14	12	13	10	..	..	6	10	7	13	..	..	4	7	8	10	4	3
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	..	74	77	71	75	..	..	80	77	79	75	..	..	81	82	79	80	91	91
Økonomisk romslighet																				
Svært vanskelig	10	9	6	9	12	6	7	8	7	9	4	10	5	5	4	6	4	5	2	2
Vanskelig	18	12	10	17	12	9	13	12	9	8	11	7	12	9	8	7	8	6	3	4
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	13	14	22	22	18	19	12	22	27	24	24	24	14	20	30	25	25	27	46	49
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	11	4	4	5	6	6	4	5	2	2	3	5	4	3	1	2	3	4	2	3
Antall svar	225	226	202	208	221	221	186	196	191	180	174	153	372	394	389	361	344	308	1 644	5 227

¹ 2008-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Tabell C1.13. Indikatorer på materiell situasjon ulike grupper av barnefamilier. 2003-2010¹. Prosent

	Barnefamilier med lav inntekt																		Alle par med barn 0-17	Alle
	Enslig forsørger						1. desil						1. kvintil							
	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2003	2007	2008	2009	2010	2010	2010	
Materiell situasjon																				
Andel som disponerer																				
TV	98	97	97	98	97	97	97	96	96	96	93	96	98	97	97	95	95	98	96	
PC	74	81	86	92	96	98	83	86	97	93	97	95	88	97	96	98	98	99	85	
Vaskemaskin	98	96	98	97	98	99	100	96	97	98	98	100	99	98	98	99	99	99	97	
Privatbil	81	76	76	77	78	76	89	84	91	87	89	93	91	93	92	92	95	98	79	
Disponerer ikke PC pga. økonomi	10	10	8	3	2	1	8	8	1	3	1	3	5	2	2	0	1	0	1	
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	13	16	12	15	13	14	9	11	5	7	7	4	7	3	4	6	3	1	6	
Har ikke råd til																				
en ukes ferie	26	23	20	22	24	21	21	21	14	17	20	19	17	11	11	15	13	4	8	
spise kjøtt eller fisk annen hver dag	11	9	6	3	4	8	10	8	3	5	3	5	7	4	4	3	4	1	3	
holde boligen varm	9	4	2	4	4	2	3	4	3	3	1	1	3	2	1	1	1	0	1	
Andel som ikke har råd til minst to av godene ...	..	..	4	4	5	8	..	..	5	6	4	5	..	4	3	3	3	1	3	
Andel som har råd til alle godene	..	..	77	76	74	76	..	..	85	83	80	80	..	88	88	84	87	96	92	
Antall svar	225	226	202	208	221	221	186	196	191	180	174	153	372	389	361	344	308	1 644	5 227	

¹ 2008-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Tabell C1.14. Tilknytning til arbeidslivet for ulike grupper av barnefamilier, hovedinntektsmottaker 16-66 år, 2008-2010¹

	Barnefamilier med lav inntekt													Alle 16-66 år
	Enslig forsørger			1. desil			1. kvintil			Alle par med barn 0-17				
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2010	
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen														
0	26	23	25	16	16	18	13	13	13	4	4	4	20	
1	72	76	73	52	50	42	44	41	38	27	25	25	44	
2	2	0	2	33	34	40	43	46	49	70	70	71	36	
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen														
0	36	25	31	12	14	15	10	12	13	3	4	4	22	
1-6	4	7	5	2	3	4	3	2	3	1	1	1	3	
7-11	1	4	1	3	4	3	3	4	2	1	2	1	2	
12+	59	64	62	83	79	78	84	83	83	95	94	94	73	
Gjennomsnittlig antall måneder	7,4	8,4	8,1	13,0	12,7	12,5	13,9	13,6	13,5	18,2	18,5	18,5	12,7	
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen														
0	80	83	77	61	64	62	61	58	56	67	68	69	77	
1-6	4	5	7	14	5	7	10	6	5	6	4	3	3	
7-11	2	3	6	3	3	2	3	3	3	3	3	2	2	
12+	14	9	10	22	28	28	26	34	35	25	26	26	18	
Gjennomsnittlig antall måneder	2,1	1,5	2,0	3,6	4,2	4,7	4,0	5,0	5,2	3,6	3,7	3,7	2,6	
Andel husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet														
	2	4	1	12	10	11	10	8	9	6	6	6	6	
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen														
0	93	96	96	88	86	81	90	89	85	96	96	95	95	
1-6	2	2	1	2	7	5	2	6	6	2	2	2	2	
7-11	3	1	1	3	1	2	3	1	1	1	0	0	1	
12+	2	2	2	7	6	12	6	5	8	2	2	3	2	
Gjennomsnittlig antall måneder	0,6	0,3	0,3	1,2	1,1	1,8	0,9	0,9	1,3	0,3	0,3	0,4	0,4	
Antall heltids studenter i husholdningen														
0	77	86	82	70	68	72	72	71	75	78	78	78	85	
1+	23	14	18	30	32	28	28	29	25	22	22	22	15	
Antall heltids pensjonister i husholdningen														
0	94	94	95	91	88	92	93	89	92	96	95	96	85	
1+	6	6	5	9	12	8	7	11	8	4	5	4	15	
Antall svar	173	192	185	157	152	138	301	304	281	1 620	1 608	1 529	4 061	

¹ 2008-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Aleneboende

Tabell C2.1. Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2005-2009

	2005	2006	2007	2008			2009		
				Alle	Kvinner	Menn	Alle	Kvinner	Menn
Hele befolkningen uten studenter	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105	2 317 351	2 334 754	4 704 961	2 342 094	2 362 867
Andel med lavinntekt	9,6	9,8	10,0	10,2	11,3	9,1	9,5	10,4	8,6
Antall med lavinntekt	429 000	442 000	459 000	474 000	262 000	212 000	447 000	243 000	204 000
Aleneboende under 35 år	206 512	218 998	232 268	239 299	91 852	147 447	237 546	90 347	147 199
Andel med lavinntekt	30,8	31,2	32,3	32,8	39,1	28,9	32,5	38,2	29,0
Antall med lavinntekt	64 000	68 000	75 000	79 000	36 000	43 000	77 000	34 000	43 000
Aleneboende 35-49 år	150 208	154 578	161 702	166 918	50 749	116 169	169 860	51 714	118 146
Andel med lavinntekt	16,5	16,8	17,4	18,1	16,1	19,0	17,0	14,3	18,2
Antall med lavinntekt	25 000	26 000	28 000	30 000	8 000	22 000	29 000	7 000	22 000
Aleneboende 50-66 år	178 861	186 102	193 377	200 530	103 155	97 375	206 934	105 525	101 409
Andel med lavinntekt	15,5	15,8	16,3	16,6	16,0	17,3	14,9	13,9	16,0
Antall med lavinntekt	28 000	29 000	31 000	33 000	16 000	17 000	31 000	15 000	16 000
Aleneboende 67 år og eldre	237 410	236 872	236 442	235 652	171 957	63 695	236 650	171 848	64 802
Andel med lavinntekt	38,5	38,5	38,3	37,0	42,3	22,6	32,9	37,8	20,0
Antall med lavinntekt	91 000	91 000	90 000	87 000	73 000	14 000	78 000	65 000	13 000

¹ Avrundede tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C2.2. Tabell C2.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2005-2009. Prosent

				2008			2009		
	2005	2006	2007	Alle	Kvinner	Menn	Alle	Kvinner	Menn
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede									
Hele befolkningen uten studenter	21,9	21,8	21,4	21,2	23,7	18,6	21,7	24,1	19,3
Med lavinntekt	66,7	66,4	65,4	63,6	67,9	58,3	64,3	68,1	59,9
Aleneboende under 35 år	24,4	24,1	23,2	24,1	27,4	22,0	27,1	30,5	24,9
Med lavinntekt	59,6	59,6	57,3	59,9	57,8	61,7	66,4	64,5	67,9
Aleneboende 35-49 år	29,0	28,8	28,2	27,7	31,4	26,1	28,8	31,9	27,5
Med lavinntekt	77,0	77,8	77,9	77,2	82,0	75,4	79,1	82,2	78,0
Aleneboende 50-66 år	45,5	45,0	44,3	43,9	45,5	42,3	43,9	45,2	42,6
Med lavinntekt	85,6	86,2	86,6	86,7	90,9	82,5	85,6	90,0	81,7
Aleneboende 67 år og eldre	98,9	98,9	98,7	98,6	98,9	97,6	98,4	98,8	97,4
Med lavinntekt	99,9	99,9	99,9	99,9	100,0	99,5	99,9	100,0	99,5
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt									
Hele befolkningen uten studenter	73,5	75,1	75,7	76,2	73,7	78,8	75,6	73,2	77,9
Med lavinntekt	35,2	37,4	39,6	42,0	36,3	49,1	41,7	36,6	47,7
Aleneboende under 35 år	80,7	82,9	84,5	84,5	83,2	85,3	81,3	80,8	81,6
Med lavinntekt	60,3	64,1	67,5	66,8	69,4	64,5	61,2	64,5	57,8
Aleneboende 35-49 år	70,3	72,3	73,5	74,4	70,4	76,2	72,6	69,5	73,9
Med lavinntekt	31,2	34,5	36,4	37,6	30,8	40,1	36,1	31,3	37,8
Aleneboende 50-66 år	53,7	55,3	55,8	56,6	54,8	58,4	56,5	55,2	57,9
Med lavinntekt	20,1	20,8	20,4	20,8	13,7	27,8	22,9	15,5	29,5
Aleneboende 67 år og eldre	1,0	1,1	1,2	1,4	1,1	2,2	1,5	1,2	2,5
Med lavinntekt	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,5	0,1	0,1	0,4

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C2.3. Indikator¹ for utdanning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008			2009		
				Alle	Kvinner	Menn	Alle	Kvinner	Menn
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning									
Hele befolkningen uten studenter	22,4	22,0	21,5	20,7	21,3	20,2	20,5	21,0	19,9
Med lavinntekt	43,4	42,5	41,5	40,8	43,9	36,9	39,2	42,2	35,5
Aleneboende under 35 år	23,6	24,2	24,0	24,4	20,4	26,9	24,8	20,9	27,3
Med lavinntekt	33,3	33,6	32,1	32,6	28,3	36,2	32,8	28,2	36,6
Aleneboende 35-49 år	28,1	27,5	26,8	25,6	24,3	26,1	24,8	23,9	25,2
Med lavinntekt	38,7	37,4	36,4	35,8	38,2	34,9	32,3	34,3	31,6
Aleneboende 50-66 år	29,2	28,1	27,2	25,9	24,9	26,9	26,4	25,9	27,0
Med lavinntekt	42,9	41,8	41,2	40,5	44,9	36,2	38,0	42,4	34,0
Aleneboende 67 år og eldre	50,8	49,8	48,5	46,4	48,2	41,5	45,8	47,8	40,3
Med lavinntekt	67,5	66,8	66,5	65,5	66,1	62,9	64,0	64,5	61,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C2.4. Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2005-2009. Prosent

				2008			2009		
	2005	2006	2007	Alle	Kvinner	Menn	Alle	Kvinner	Menn
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte									
Hele befolkningen uten studenter	4,2	4,3	4,7	4,4	5,3	3,5	4,7	5,6	3,9
Med lavinntekt	17,6	18,2	20,7	20,2	22,7	17,2	19,8	21,5	17,9
Aleneboende under 35 år	4,2	4,3	4,6	5,1	5,4	4,9	6,9	7,2	6,7
Med lavinntekt	4,0	4,2	5,1	6,9	5,8	7,8	9,4	7,9	10,7
Aleneboende 35-49 år	7,7	7,9	8,5	8,5	11,9	7,0	9,7	13,2	8,2
Med lavinntekt	10,1	11,2	14,6	16,3	22,3	14,0	17,6	23,1	15,7
Aleneboende 50-66 år	8,6	8,5	8,8	8,5	10,5	6,3	9,1	11,0	7,2
Med lavinntekt	20,9	21,7	25,6	25,1	33,5	16,9	23,4	30,3	17,1
Aleneboende 67 år og over	14,8	14,4	13,9	12,1	14,8	4,8	11,7	14,3	4,7
Med lavinntekt	23,2	23,2	25,9	23,0	24,6	15,2	18,5	19,8	11,6
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp									
Hele befolkningen uten studenter	5,5	5,1	4,5	4,5	4,3	4,7	4,8	4,6	5,0
Med lavinntekt	20,4	19,6	18,5	18,4	15,7	21,8	18,4	15,7	21,6
Aleneboende under 35 år	10,8	9,9	8,5	8,1	7,1	8,8	9,1	7,9	9,8
Med lavinntekt	23,1	21,0	17,9	17,3	12,9	21,0	17,9	13,4	21,6
Aleneboende 35-49 år	11,7	11,2	10,1	9,7	9,2	9,9	10,0	9,4	10,2
Med lavinntekt	34,4	32,8	30,3	28,5	27,7	28,8	26,1	24,8	26,6
Aleneboende 50-66 år	5,8	5,6	5,3	5,1	4,0	6,3	5,4	4,1	6,7
Med lavinntekt	16,9	16,6	16,8	16,1	12,5	19,6	15,0	11,3	18,3
Aleneboende 67 år og over	0,9	0,8	0,6	0,5	0,4	0,7	0,5	0,4	0,8
Med lavinntekt	1,3	0,9	0,8	0,7	0,5	1,4	0,5	0,4	1,2
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp									
Hele befolkningen uten studenter	1,8	1,8	1,8	1,9	2,0	1,8	2,2	2,2	2,1
Med lavinntekt	8,4	8,6	9,3	9,8	9,1	10,7	10,5	9,6	11,6
Aleneboende under 35 år	1,9	2,0	2,1	2,6	2,6	2,6	3,7	3,6	3,8
Med lavinntekt	2,9	3,1	3,7	5,0	4,0	5,9	6,5	5,0	7,7
Aleneboende 35-49 år	3,0	3,2	3,5	3,8	4,6	3,5	4,7	5,4	4,4
Med lavinntekt	6,3	7,1	9,4	10,9	12,8	10,2	12,0	13,2	11,5
Aleneboende 50-66 år	2,1	2,2	2,3	2,4	2,4	2,4	2,8	2,6	3,0
Med lavinntekt	5,2	5,8	7,4	7,9	7,9	8,0	8,1	7,3	8,9
Aleneboende 67 år og over	0,6	0,6	0,4	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,4
Med lavinntekt	0,9	0,6	0,6	0,5	0,4	1,0	0,3	0,2	0,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C2.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2005-2009. Prosent

				2008			2009		
	2005	2006	2007	Alle	Kvinner	Menn	Alle	Kvinner	Menn
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning									
Hele befolkningen uten studenter	5,9	7,5	14,4	24,4	23,9	24,8	11,0	10,7	11,4
Med lavinntekt	10,8	12,1	14,6	17,7	16,0	19,9	14,4	12,5	16,6
Aleneboende under 35 år	7,3	9,6	17,6	23,8	20,4	25,9	12,8	10,8	14,0
Med lavinntekt	6,8	7,3	7,9	7,8	6,2	9,2	7,2	5,3	8,7
Aleneboende 35-49 år	9,2	11,1	18,0	25,9	25,4	26,1	14,8	13,3	15,6
Med lavinntekt	13,9	14,3	14,8	16,1	15,5	16,3	15,5	14,6	15,8
Aleneboende 50-66 år	7,0	8,8	13,9	20,2	20,4	19,9	12,0	11,3	12,7
Med lavinntekt	11,4	12,2	14,4	16,7	16,4	17,0	14,7	12,9	16,3
Aleneboende 67 år og over	2,2	2,9	4,6	7,2	7,2	7,4	4,3	4,2	4,8
Med lavinntekt	1,4	1,9	2,9	4,0	3,9	4,1	2,5	2,3	3,6
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning									
Hele befolkningen uten studenter	10,9	12,8	13,5	13,5	13,1	14,0	14,4	13,9	14,8
Med lavinntekt	17,0	17,5	17,0	17,3	14,5	20,8	18,2	15,3	21,6
Aleneboende under 35 år	17,7	19,8	20,3	19,1	17,3	20,2	19,5	17,6	20,7
Med lavinntekt	12,0	11,8	11,1	9,7	7,3	11,6	10,2	7,9	12,0
Aleneboende 35-49 år	16,2	17,7	18,3	18,1	16,1	19,0	19,0	17,0	19,9
Med lavinntekt	27,4	26,7	25,5	24,5	18,8	26,7	25,5	20,5	27,3
Aleneboende 50-66 år	10,9	12,4	12,7	12,8	11,5	14,2	13,6	12,1	15,1
Med lavinntekt	18,5	18,7	18,3	18,7	13,0	24,3	19,8	13,3	25,6
Aleneboende 67 år og over	3,8	4,5	4,6	4,6	4,6	4,7	5,1	5,0	5,2
Med lavinntekt	2,5	2,8	3,1	3,0	2,8	3,9	3,1	2,9	4,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C2.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen og aleneboende¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2009.
Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter		Aleneboende under 35 år			Aleneboende 35-49 år			Aleneboende 50-66 år			Aleneboende 67 år og over			
	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle
Yrkesinntekter	36	72	70	66	90	87	38	82	80	21	65	63	0	5	4
Kapitalinntekter ³	4	5	4	1	2	1	2	3	3	5	5	5	5	7	6
Overføringer	60	24	25	33	9	12	60	15	17	74	29	32	95	88	89
Herav:															
Pensjoner fra folketrygden	39	13	14	12	4	5	33	8	10	55	17	19	88	64	69
Tjenestepensjoner	2	4	4	0	0	0	0	0	0	4	7	6	5	22	19
Dagpenger ved arbeidsledighet	3	1	1	4	1	2	6	1	1	3	1	1	0	0	0
Barnetrygd	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stipend	1	0	0	4	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bostøtte	2	0	0	1	0	0	3	0	0	3	0	0	2	1	1
Sosialhjelp	4	0	0	6	0	1	11	1	1	5	0	1	0	0	0
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	181 300	687 900	620 400	117 300	393 400	303 700	124 400	451 300	395 600	142 700	415 900	375 200	164 000	302 000	256 500
Inntekt etter skatt ...	149 600	510 400	462 300	98 900	293 800	230 500	100 000	327 300	288 600	120 600	307 400	279 600	151 800	243 600	213 400
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	111 800	325 400	297 000	97 700	293 200	229 700	90 400	326 200	286 000	106 100	306 600	276 700	148 200	243 400	212 000
Antall personer i husholdningen	1,6	2,3	2,2	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Antall observasjoner (husholdninger)	286 644	1 865 387	2 152 031	77 132	160 414	237 546	28 952	140 908	169 860	30 830	176 104	206 934	77 927	158 723	236 650

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C2.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2005-2009

	2005	2006	2007	2008			2009		
				Alle	Kvinner	Menn	Alle	Kvinner	Menn
S80/S20²									
Hele befolkningen uten studenter	4,6	3,4	3,5	3,6	3,6	3,7	3,4	3,4	3,4
Aleneboende under 35 år	6,3	5,4	5,7	6,2	6,2	6,0	6,6	6,9	6,3
Aleneboende 35-49 år	6,1	4,9	4,9	5,3	3,6	6,2	5,0	3,4	5,8
Aleneboende 50-66 år	5,0	3,9	4,1	4,2	3,1	5,8	4,0	2,9	5,3
Aleneboende 67 år og over	3,1	2,6	2,7	2,7	2,4	3,3	2,5	2,3	2,8
P90/P10³									
Hele befolkningen uten studenter	2,7	2,6	2,7	2,7	2,7	2,6	2,6	2,6	2,6
Aleneboende under 35 år	4,1	4,2	4,4	4,8	5,1	4,6	5,3	6,0	4,9
Aleneboende 35-49 år	3,3	3,4	3,4	3,4	2,7	3,9	3,3	2,5	3,7
Aleneboende 50-66 år	2,7	2,7	2,8	2,7	2,3	3,3	2,6	2,3	3,1
Aleneboende 67 år og over	2,1	2,1	2,2	2,1	2,0	2,3	2,1	2,0	2,2
Gini-koeffisient⁴									
Hele befolkningen uten studenter	0,322	0,239	0,246	0,247	0,245	0,249	0,237	0,235	0,238
Aleneboende under 35 år	0,332	0,293	0,300	0,304	0,296	0,301	0,304	0,299	0,300
Aleneboende 35-49 år	0,344	0,293	0,295	0,297	0,241	0,318	0,287	0,233	0,307
Aleneboende 50-66 år	0,335	0,267	0,280	0,280	0,221	0,330	0,266	0,211	0,313
Aleneboende 67 år og over	0,250	0,199	0,207	0,204	0,183	0,240	0,186	0,170	0,212

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C2.8. Boligtype og boligstandard for aleneboende under 35 år. 1991-2010¹

	Aleneboende under 35 år										Alle aleneboende					Alle
	1991	1995	1997	2001	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2005	2007	2008	2009	2010	2010
Andel personer som bor i enebolig, våningshus	26	38	30	42	38	31	31	29	25	25	43	41	42	40	41	61
bor i småhus ellers	24	21	19	12	14	12	13	12	14	17	15	15	14	15	17	16
bor i husholdning som eier	36	30	25	27	30	30	33	38	37	34	58	60	64	63	65	81
bor i husholdning som er selveier	20	15	17	17	19	19	20	23	21	20	42	42	46	44	47	70
bor trangt	23	32	32	30	23	25	25	23	24	20	11	11	8	9	7	7
bor svært romslig	15	15	14	15	15	10	13	12	12	10	32	33	34	33	35	34
Bor i bolig med råte eller fukt	..	..	..	15	13	13	13	11	9	11	10	10	10	9	10	7
som er utsatt for støy ...	..	..	..	..	23	24	20	25	26	22	17	15	16	16	14	12
som er utsatt for forurensning	..	..	..	..	11	11	9	11	11	8	10	9	9	9	7	8
Bor i område med kriminalitet, vold og hæververk	..	..	..	..	10	7	8	13	13	10	6	7	8	9	8	5
Boligareal per husholdning. Kvm.	65	..	70	65	64	62	60	61	61	63	83	84	85	85	89	122
Boligareal per person. Kvm.	65	..	70	65	64	62	60	61	61	63	83	84	85	85	89	56
Antall svar i alt	203	209	232	326	499	487	493	346	345	304	1 316	1 356	1 098	1 115	1 077	5 227

¹ 2008-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen og EU-SILC.

Tabell C2.9. Boligøkonomi for aleneboende under 35 år. 1991-2010¹

	Aleneboende under 35 år										Alle aleneboende					Alle
	1991	1995	1997	2001	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2005	2007	2008	2009	2010	2010
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ² Kroner	21 600	25 800	26 700	33 900	36 500	38 900	41 500	45 300	52 800	53 400	38 100	41 600	44 300	49 800	50 300	55 900
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	3	6	8	4	7	4	5	5	3	3	11	10	10	8	7	9
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	45 100	34 200	37 700	64 700	62 200	52 900	61 100	73 500	68 900	62 900	27 200	34 800	37 900	37 100	34 600	57 400
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner							37 800	53 800	43 700	34 500		19 300	24 200	22 100	17 500	28 600
Andel eiere uten renter og avdrag ..	13	19	14	6	11	11	18	18	13	20	48	44	48	43	46	37
Andel husholdninger med høy boutgifts-belastning	54	56	55	57	60	61	67	66	64	58	38	43	39	39	33	20
Andel husholdninger med lav boutgifts-belastning	15	13	12	8	10	9	9	10	7	11	31	29	33	30	33	40
Andel som oppfatter boutgiftene som																
svært tyngende	..	..	..	..	12	12	9	12	12	9	10	7	9	7	7	5
noe tyngende....	..	..	..	..	47	42	47	38	40	43	34	39	34	32	34	33
Antall svar fra leiere	55	47	60	88	344	343	329	207	217	200	572	544	382	402	368	923
Antall svar fra eiere	121	144	165	220	148	144	163	137	128	104	744	811	711	713	709	4 304
Antall svar	203	209	232	326	499	487	492	344	345	304	1 316	1 355	1 093	1 115	1 077	5 227

¹ 2008-tall er revidert pga endringer i vektene.

² Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig. Husleiene for 2005 er revidert, og vil derfor avvike fra tallet i rapporten for 2006.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen og EU-SILC.

Tabell C2.10. Indikatorer på betalingsvansker for aleneboende under 35 år. 2003-2010¹. Prosent

	Aleneboende under 35 år						Alle aleneboende					Alle
	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2005	2007	2008	2009	2010	2010
Betalingsproblemer												
Husleie	13	11	11	12	13	9	6	6	6	6	4	3
Boliglån	4	2	1	2	3	1	1	1	1	2	1	1
El og kommunale avgifter	14	9	9	8	12	8	7	7	5	7	5	5
Andre lån	10	8	8	..	7	6	5	5	..	5	4	3
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer ..	..	..	2	5	11	5	..	1	3	6	3	3
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	..	81	82	81	83	..	88	90	88	90	91
Økonomisk romslighet												
Svært vanskelig	6	7	5	6	8	5	6	4	4	5	3	2
Vanskelig	10	9	9	9	7	9	7	7	6	6	7	4
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	21	23	29	29	30	35	32	39	38	42	43	49
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	9	12	12	8	12	14	5	5	3	5	5	3
Antall svar	499	487	493	346	345	304	1 316	1 355	1 098	1 115	1 077	5 227

¹ 2008-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Tabell C2.11. Indikatorer på materiell situasjon for aleneboende under 35 år. 2003-2010¹. Prosent

	Aleneboende under 35 år						Alle aleneboende					Alle
	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2005	2007	2008	2009	2010	2010
Andel som disponerer												
Farge TV	91	86	92	90	85	87	93	94	94	92	93	96
PC	62	73	87	91	96	97	49	64	60	68	71	85
Vaskemaskin	83	88	89	91	91	87	93	93	94	94	93	97
Privatbil	50	46	53	51	52	52	52	56	56	58	60	79
Disponerer ikke PC pga. økonomi	13	10	5	3	2	1	8	4	4	3	3	1
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi ..	28	28	28	26	24	20	16	16	13	12	11	6
Har ikke råd til												
en ukes ferie	16	17	11	15	13	14	13	11	12	11	12	8
spise kjøtt eller fisk annen hver dag	9	9	10	10	8	9	6	6	6	5	5	3
holde boligen varm	6	2	2	2	3	1	1	2	2	1	1	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	..	5	8	6	7	..	4	5	4	5	3
Andel som har råd til alle godene	..	..	84	82	83	84	..	87	87	88	87	92
Antall svar	499	487	493	346	345	304	1 316	1 355	1 098	1 115	1 077	5 227

¹ 2008-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Tabell C2.12. Andel med ulik tilknytning til arbeidslivet for aleneboende under 35 år. 2007-2010¹. Prosent

	Aleneboende under 35 år				Aleneboende 16-66				Alle 16-66 år
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2010
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen									
0	49	43	42	41	39	35	35	36	20
1	51	57	58	59	61	65	65	64	44
2									36
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen									
0	42	36	39	39	38	37	37	38	22
1-6	6	8	6	5	4	5	4	4	3
7-11	8	6	6	5	5	4	4	3	2
12+	44	50	50	51	52	55	56	55	73
Gjennomsnittlig antall måneder	6,2	6,8	6,7	6,7	6,9	7,1	7,2	7,0	12,7
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen									
0	89	87	87	88	87	87	88	88	77
1-6	4	7	5	4	2	4	3	2	3
7-11	1	1	2	2	1	1	1	1	2
12+	6	5	7	7	8	8	8	8	18
Gjennomsnittlig antall måneder	0,9	0,9	1,1	1,0	1,1	1,2	1,1	1,2	2,6
Andel husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet									
.....	3	2	2	3	5	3	4	4	6
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen									
0	93	95	93	90	95	96	95	95	95
1-6	4	2	3	5	3	2	2	3	2
7-11	2	1	2	2	1	1	1	1	1
12+	1	2	2	2	1	1	2	1	2
Gjennomsnittlig antall måneder	0,4	0,4	0,5	0,6	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4
Antall heltids studenter i husholdningen									
0	73	79	78	80	86	91	90	92	85
1+	27	21	22	20	14	9	10	8	15
Antall heltids pensjonister i husholdningen									
0	98	99	97	96	89	88	88	85	85
1+	2	1	3	4	11	12	12	15	15
Antall svar	489	343	344	296	1 011	786	816	773	4 061

¹ 2008-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Innvandrere

Tabell C3.1. Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Hele befolkningen uten studenter	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105	4 704 961
Andel med lavinntekt	9,6	9,8	10,0	10,2	9,5
Antall med lavinntekt	429 000	442 000	459 000	474 000	447 000
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt ² ...	391 344	421 347	466 051	516 120	559 531
Andel med lavinntekt	30,3	30,3	31,0	31,2	29,1
Antall med lavinntekt	119 000	127 000	144 000	161 000	163 000
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika ³	276 592	301 558	337 820	378 055	413 114
Andel med lavinntekt	36,6	36,2	36,6	36,3	33,6
Antall med lavinntekt	101 000	109 000	124 000	137 000	139 000
Personer med flyktningbakgrunn ⁴	152 323	138 469	173 947	190 280	201 997
Andel med lavinntekt	39,1	38,2	38,5	38,6	34,7
Antall med lavinntekt	60 000	53 000	67 000	73 000	70 000

¹ Avrundede tall.

² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre.

³ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika.

⁴ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er flyktning.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C3.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede					
Hele befolkningen uten studenter	21,9	21,8	21,4	21,2	21,7
Med lavinntekt	66,7	66,4	65,4	63,6	64,3
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	30,3	29,2	27,2	25,7	26,5
Med lavinntekt	67,7	66,8	64,2	61,6	64,1
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika i alt	34,3	32,8	30,2	28,0	28,9
Med lavinntekt	68,1	67,2	64,5	61,8	63,9
Personer med flyktningbakgrunn i alt	39,3	37,6	34,6	32,4	34,4
Med lavinntekt	72,1	71,3	68,8	66,2	69,3
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt					
Hele befolkningen uten studenter	73,5	75,1	75,7	76,2	75,6
Med lavinntekt	35,2	37,4	39,6	42,0	41,7
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	66,7	69,4	72,9	75,3	73,5
Med lavinntekt	37,0	40,7	46,4	49,7	47,5
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika i alt	61,7	65,0	69,6	72,6	70,3
Med lavinntekt	34,6	38,5	44,5	47,8	45,5
Personer med flyktningbakgrunn i alt	54,3	57,1	61,3	64,4	60,8
Med lavinntekt	24,6	26,2	30,7	34,0	30,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C3.3. Indikator¹ for utdanning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning					
Hele befolkningen uten studenter	22,4	22,0	21,5	20,7	20,5
Med lavinntekt	43,4	42,5	41,5	40,8	39,2
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt ²	25,0	24,2	22,7	22,1	22,2
Med lavinntekt	29,4	28,1	25,9	27,8	27,4
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika i alt					
Med lavinntekt	30,1	29,2	27,3	26,7	26,9
Personer med flyktningbakgrunn i alt	31,9	30,5	28,2	30,7	30,5
Med lavinntekt	31,5	31,9	32,4	34,8	37,1
Med lavinntekt	32,2	32,5	33,1	40,8	43,4

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.² Utdanningsopplysninger er ikke registrert for vel en tredel av denne gruppen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C3.4. Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte					
Hele befolkningen uten studenter	4,2	4,3	4,7	4,4	4,7
Med lavinntekt	17,6	18,2	20,7	20,2	19,8
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	15,1	14,9	15,0	13,3	13,6
Med lavinntekt	28,6	28,4	28,4	27,0	26,4
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika i alt ..	20,4	19,9	19,7	17,4	17,6
Med lavinntekt	32,4	32,1	32,1	30,6	29,8
Personer med flyktningbakgrunn i alt	30,8	31,3	31,7	28,7	29,5
Med lavinntekt	46,4	49,3	49,9	48,6	49,2
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	5,5	5,1	4,5	4,5	4,8
Med lavinntekt	20,4	19,6	18,5	18,4	18,4
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	19,8	18,5	15,7	14,3	14,5
Med lavinntekt	37,1	35,2	30,5	28,5	27,5
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika i alt ..	26,5	24,5	20,5	18,6	18,5
Med lavinntekt	42,0	39,7	34,5	32,3	31,0
Personer med flyktningbakgrunn i alt	38,4	37,6	32,8	30,4	30,7
Med lavinntekt	58,3	59,2	53,4	51,1	51,0
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	1,8	1,8	1,8	1,9	2,2
Med lavinntekt	8,4	8,6	9,3	9,8	10,5
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	11,0	10,6	9,6	8,7	9,1
Med lavinntekt	22,0	21,4	20,0	18,9	18,9
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika i alt ..	15,2	14,5	13,0	11,6	12,0
Med lavinntekt	25,5	24,6	23,1	21,7	21,7
Personer med flyktningbakgrunn i alt	24,0	24,2	22,0	20,1	21,0
Med lavinntekt	37,8	39,6	37,6	36,0	37,4

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C3.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning					
Hele befolkningen uten studenter	5,9	7,5	14,4	24,4	11,0
Med lavinntekt	10,8	12,1	14,6	17,7	14,4
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	6,7	7,8	13,3	20,7	10,6
Med lavinntekt	7,7	8,2	10,0	11,9	9,1
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika i alt ..	7,2	8,2	13,6	20,6	11,1
Med lavinntekt	7,1	7,6	9,5	11,5	8,7
Personer med flyktningbakgrunn i alt	6,5	7,3	13,4	21,5	11,9
Med lavinntekt	5,3	5,4	8,0	10,1	7,8
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning					
Hele befolkningen uten studenter	10,9	12,8	13,5	13,5	14,4
Med lavinntekt	17,0	17,5	17,0	17,3	18,2
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	11,7	13,2	14,1	13,9	13,9
Med lavinntekt	14,2	14,3	13,8	13,6	13,8
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika i alt ..	12,1	13,5	14,6	14,4	14,4
Med lavinntekt	13,3	13,5	13,2	13,1	13,3
Personer med flyktningbakgrunn i alt	10,5	11,7	14,0	14,6	14,7
Med lavinntekt	10,2	10,1	11,3	11,5	11,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C3.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2009. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre			Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika			Personer med flyktningbakgrunn		
	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle
Yrkesinntekter	36	72	70	50	78	75	48	76	71	31	69	63
Kapitalinntekter ³	4	5	4	1	2	2	1	2	1	0	1	1
Overføringer	60	24	25	49	20	24	51	23	27	68	29	36
Herav:												
Pensjoner fra folketrygden	39	13	14	14	8	9	13	8	9	15	10	11
Tjenestepensjoner	2	4	4	2	2	2	1	1	1	2	1	1
Dagpenger ved arbeidsledighet	3	1	1	4	1	2	4	2	2	4	2	2
Sykepenger	2	3	3	2	3	3	3	4	4	3	5	4
Barnetrygd	2	1	1	4	2	2	4	2	2	5	2	3
Bostøtte	2	0	0	3	0	1	3	1	1	5	1	2
Sosialhjelp	4	0	0	8	1	2	9	1	2	15	2	4
Introduksjonsstønad ...	1	0	0	4	0	1	4	1	1	8	1	3
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	181 300	687 900	620 400	151 600	619 800	460 000	159 000	566 000	408 600	193 200	566 200	423 900
Inntekt etter skatt	149 600	510 400	462 300	132 200	465 800	352 200	139 700	437 700	322 500	174 400	445 600	342 200
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	111 800	325 400	297 000	87 500	299 000	226 900	90 600	275 700	204 100	107 300	263 500	204 000
Antall personer i husholdningen	1,6	2,3	2,2	1,9	2,4	2,2	2,0	2,5	2,3	2,4	2,8	2,6
Antall observasjoner (husholdninger)	286 644	1 865 387	2 152 031	86 730	167 911	254 641	70 306	111 568	181 874	29 568	47 955	77 523

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C3.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
S80/S20²					
Hele befolkningen uten studenter	4,6	3,4	3,5	3,6	3,4
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	5,6	5,4	5,5	5,7	5,4
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika i alt ..	4,9	4,8	4,8	5,0	4,9
Personer med flyktningbakgrunn i alt	3,9	3,6	3,8	3,9	3,7
P90/P10³					
Hele befolkningen uten studenter	2,7	2,6	2,7	2,7	2,6
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	3,8	3,8	3,8	3,9	3,7
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika i alt ..	3,5	3,6	3,6	3,6	3,5
Personer med flyktningbakgrunn i alt	3,0	2,8	2,9	3,0	2,8
Gini-koeffisient⁴					
Hele befolkningen uten studenter	0,322	0,239	0,246	0,247	0,237
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	0,313	0,302	0,302	0,303	0,295
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika i alt ..	0,281	0,277	0,277	0,279	0,274
Personer med flyktningbakgrunn i alt	0,250	0,242	0,247	0,250	0,241

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Sosialhjelpsmottakere

Tabell C4.1. Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Hele befolkningen uten studenter	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105	4 704 961
Andel med lavinntekt	9,6	9,8	10,0	10,2	9,5
Antall med lavinntekt	429 000	442 000	459 000	474 000	447 000
Sosialhjelpsmottakere ²	162 908	157 175	142 266	142 080	154 716
Andel med lavinntekt	49,4	51,0	54,6	56,1	48,5
Antall med lavinntekt	80 000	80 000	78 000	80 000	75 000
Herav:					
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	51 801	50 681	47 131	46 605	50 435
Andel med lavinntekt	57,4	58,0	60,3	61,2	53,8
Antall med lavinntekt	30 000	29 000	28 000	29 000	27 000
Langtidsmottakere av sosialhjelp ³	52 029	50 342	46 355	44 360	53 339
Andel med lavinntekt	60,8	62,4	66,1	66,9	58,7
Antall med lavinntekt	32 000	31 000	31 000	30 000	31 000

¹ Avrundede tall.

² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som har mottatt sosialhjelp i løpet av året.

³ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som har mottatt sosialhjelp i 6 av årets 12 måneder.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C4.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede					
Hele befolkningen uten studenter	21,9	21,8	21,4	21,2	21,7
Med lavinntekt	66,7	66,4	65,4	63,6	64,3
Sosialhjelpsmottakere	71,2	71,5	70,4	69,5	71,4
Med lavinntekt	85,1	85,1	83,7	82,4	84,0
Herav:					
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	82,4	82,5	82,2	82,6	84,0
Med lavinntekt	91,9	92,4	92,1	92,3	93,6
Langtidsmottakere av sosialhjelp	87,9	86,8	85,8	85,7	86,9
Med lavinntekt	94,3	93,6	92,7	92,0	93,0
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt					
Hele befolkningen uten studenter	73,5	75,1	75,7	76,2	75,6
Med lavinntekt	35,2	37,4	39,6	42,0	41,7
Sosialhjelpsmottakere	21,5	23,3	24,7	26,0	22,5
Med lavinntekt	13,6	15,5	16,6	18,1	15,9
Herav:					
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	21,0	23,0	23,7	23,5	19,7
Med lavinntekt	16,2	18,0	18,3	18,1	15,6
Langtidsmottakere av sosialhjelp	5,9	7,9	8,3	8,4	7,2
Med lavinntekt	3,0	4,3	4,9	5,2	4,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C4.3. Indikator¹ for utdanning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning					
Hele befolkningen uten studenter	22,4	22,0	21,5	20,7	20,5
Med lavinntekt	43,4	42,5	41,5	40,8	39,2
Sosialhjelpsmottakere	50,1	50,2	50,6	53,7	54,8
Med lavinntekt	49,6	49,8	50,4	55,0	55,6
Herav:					
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	57,6	57,0	57,8	59,0	59,4
Med lavinntekt	58,1	58,4	59,4	61,4	61,4
Langtidsmottakere av sosialhjelp	51,0	50,9	50,8	56,2	57,7
Med lavinntekt	50,6	50,5	50,9	56,3	57,5

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C4.4. Indikator¹ for økonomisk utsatthet. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte					
Hele befolkningen uten studenter	4,2	4,3	4,7	4,4	4,7
Med lavinntekt	17,6	18,2	20,7	20,2	19,8
Sosialhjelpsmottakere	42,2	45,2	50,2	51,8	55,3
Med lavinntekt	42,5	45,4	52,3	55,5	59,2
Herav:					
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	23,2	26,1	31,6	36,8	44,4
Med lavinntekt	16,1	18,9	26,7	34,2	40,5
Langtidsmottakere av sosialhjelp	56,0	57,8	61,7	65,5	71,1
Med lavinntekt	53,4	55,1	60,3	65,5	70,7

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C4.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning					
Hele befolkningen uten studenter	5,9	7,5	14,4	24,4	11,0
Med lavinntekt	10,8	12,1	14,6	17,7	14,4
Sosialhjelpsmottakere	4,3	4,6	6,3	9,2	6,5
Med lavinntekt	3,6	3,7	4,7	5,8	4,4
Herav:					
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	3,7	3,9	4,7	6,6	5,4
Med lavinntekt	2,9	2,9	3,4	4,2	3,6
Langtidsmottakere av sosialhjelp	1,7	1,9	2,7	4,3	2,9
Med lavinntekt	1,7	1,7	2,3	3,1	2,3
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning					
Hele befolkningen uten studenter	10,9	12,8	13,5	13,5	14,4
Med lavinntekt	17,0	17,5	17,0	17,3	18,2
Sosialhjelpsmottakere	9,2	8,9	8,8	9,1	8,9
Med lavinntekt	9,9	9,1	8,7	8,3	8,3
Herav:					
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	11,5	10,9	10,3	10,4	10,1
Med lavinntekt	13,3	12,2	11,4	10,9	10,7
Langtidsmottakere av sosialhjelp	5,8	5,9	5,6	5,7	5,7
Med lavinntekt	6,6	6,2	5,9	5,5	6,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C4.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger med sosialhjelpsmottakere, herunder langtidsmottakere av sosialhjelp¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2009. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Husholdninger hvor hovedinntektstaker er sosialhjelpsmottaker			Husholdninger hvor en eller flere i husholdningen mottar sosialhjelp			Husholdninger hvor hovedinntektstaker er langtidsmottaker av sosialhjelp			Husholdninger hvor en eller flere er langtidsmottakere av sosialhjelp		
	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle
Yrkesinntekter	36	72	70	16	26	23	19	43	38	7	13	11	9	32	25
Kapitalinntekter ³	4	5	4	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0
Overføringer	60	24	25	84	74	77	81	56	62	93	86	89	91	67	74
Herav:															
Pensjoner fra folketrygden	39	13	14	23	37	32	24	28	27	12	35	25	14	28	23
Tjenestepensjoner	2	4	4	0	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1
Dagpenger ved arbeidsledighet	3	1	1	4	3	4	4	3	3	2	2	2	2	2	2
Barnetrygd	2	1	1	4	3	3	4	2	3	4	3	3	4	2	3
Stipend	1	0	0	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1
Bostøtte	2	0	0	6	3	4	5	2	3	8	5	6	7	3	5
Sosialhjelp	4	0	0	29	12	17	26	8	12	51	28	38	48	20	28
Grunn- og hjelpestønad	1	0	0	4	1	2	4	1	2	3	2	2	3	1	2
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	181 300	687 900	620 400	177 000	340 500	260 700	187 700	457 100	346 000	178 500	323 200	239 400	187 100	426 300	306 100
Inntekt etter skatt	149 600	510 400	462 300	163 900	297 800	232 400	172 700	382 700	296 100	172 300	296 900	224 700	179 400	371 400	274 900
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	111 800	325 400	297 000	123 200	225 800	175 700	124 400	242 100	193 500	127 200	228 600	169 800	128 200	240 500	184 100
Antall personer i husholdningen	1,6	2,3	2,2	1,8	1,8	1,8	1,9	2,3	2,2	1,9	1,8	1,9	2,0	2,3	2,1
Antall observasjoner (husholdninger)	286 644	1 865 387	2 152 031	41 255	43 221	84 476	44 268	63 079	107 347	16 607	12 051	28 658	17 608	17 444	35 052

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C4.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
S80/S20²					
Hele befolkningen uten studenter	4,6	3,4	3,5	3,6	3,4
Sosialhjelpsmottakere	2,8	2,8	2,8	2,9	2,8
Herav:					
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	3,7	3,7	3,5	3,6	3,6
Langtidsmottakere av sosialhjelp	2,5	2,5	2,5	2,6	2,6
P90/P10³					
Hele befolkningen uten studenter	2,7	2,6	2,7	2,7	2,6
Sosialhjelpsmottakere	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
Herav:					
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	3,2	3,2	3,0	3,1	2,9
Langtidsmottakere av sosialhjelp	2,2	2,2	2,2	2,3	2,3
Gini-koeffisient⁴					
Hele befolkningen uten studenter	0,322	0,239	0,246	0,247	0,237
Sosialhjelpsmottakere	0,194	0,193	0,193	0,196	0,196
Herav:					
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	0,233	0,230	0,223	0,228	0,230
Langtidsmottakere av sosialhjelp	0,176	0,177	0,181	0,184	0,189

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C4.8. Boligtype og boligstandard for personer 16 år og eldre. Sosialhjelpsmottakere. 2003-2010. Prosent

	Sosialhjelpsmottakere						Alle
	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2010
Andel personer som							
bor i enebolig, våningshus	49	47	47	47	44	44	61
bor i småhus ellers	20	22	23	21	22	24	16
bor i husholdning som eier	42	31	37	34	36	33	81
bor i husholdning som er selveier	32	27	29	26	31	30	70
bor alene	30	35	33	34	33	33	22
bor trangt	19	21	20	19	23	22	7
bor svært romslig	13	12	16	12	10	12	34
Bor i bolig							
med råte eller fukt	17	18	17	20	24	15	7
som er utsatt for støy	25	18	22	24	26	26	12
som er utsatt for forurensning	14	15	11	17	14	11	8
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	12	8	11	15	11	12	5
Boligareal per husholdning. Kvm.	86	81	82	81	79	82	122
Boligareal per person. Kvm.	41	38	39	39	37	38	56
Antall svar i alt	238	250	197	168	163	166	5 227

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC

Tabell C4.9. Boligøkonomi for personer 16 år og eldre. Sosialhjelpsmottakere. 2003-2010. Prosent

	Sosialhjelpsmottakere						Alle
	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2010
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ¹ Kroner ..	46 000	48 800	55 400	57 600	59 500	64 900	55 900
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	8	7	12	3	3	4	9
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	47 200	39 700	37 900	58 100	60 700	54 900	57 400
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner			22 000	36 000	33 500	30 500	28 600
Andel eiere uten renter og avdrag	20	24	34	19	18	33	37
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	48	56	57	58	59	46	20
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	17	14	17	9	10	16	40
Oppfatter boutgiftene som							
svært tyngende	28	29	25	30	33	25	5
noe tyngende	42	38	47	35	43	44	33
Antall svar fra leiere	134	168	121	110	102	109	923
Antall svar fra eiere	89	79	72	58	59	57	4 304
Antall svar	238	247	193	168	161	166	5 227

¹ Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Tabell C4.10. Indikatorer på betalingsvansker for personer 16 år og over. Sosialhjelpsmottakere. 2003-2010. Prosent

	Sosialhjelpsmottakere						Alle
	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2010
Betalingsproblemer							
Husleie	22	27	24	26	32	27	3
Boliglån	8	3	5	3	5	2	1
Elektrisitet og kommunale avgifter	37	34	31	27	28	30	5
Andre lån	15	26	20	..	20	18	3
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	..	25	18	28	21	3
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	..	53	57	50	50	91
Økonomisk romslighet							
Svært vanskelig	22	29	20	25	30	17	2
Vanskelig	23	23	29	22	21	18	4
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	8	7	10	9	7	11	49
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	8	7	7	4	9	13	3
Antall svar	238	250	197	168	163	166	5 227

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Tabell C4.11. Indikatorer på materiell situasjon personer 16 år og over. Sosialhjelpsmottakere. 2003-2010. Prosent

	Sosialhjelpsmottakere						Alle
	2003	2005	2006	2007	2008	2010	2010
Materiell situasjon							
Andel som disponerer							
TV	93	87	72	94	89	87	96
PC	46	55	53	72	81	90	85
Vaskemaskin	86	86	73	92	92	90	97
Privatbil	43	39	30	44	42	51	79
Disponerer ikke PC pga. økonomi	23	25	14	16	3	6	1
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	37	41	31	38	38	27	6
Har ikke råd til							
en ukes ferie	48	55	63	44	50	45	8
spise kjøtt eller fisk annen hver dag	26	22	24	21	24	20	3
holde boligen varm	14	9	13	6	7	7	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	..	..	18	24	21	3
Andel som har råd til alle godene	..	..	..	50	47	52	92
Antall svar	238	250	215	197	168	166	5 227

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Tabell C4.12. Helseforhold for sosialhjelpsmottakere. 2007-2010. Prosent

	Sosialhjelpsmottakere				Alle
	2007	2008	2009	2010	2010
Egenvurdering av helse					
andel med svært god eller god helse	61	59	51	51	77
andel med dårlig eller svært dårlig helse	20	20	21	25	8
Andel med kronisk sykdom	45	47	55	53	34
Nedsatt funksjonsevne					
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	17	17	12	14	6
andel med noe nedsatt funksjonsevne	12	14	20	22	10
Andel med udekket behov for medisinsk hjelp	13	10	9	15	2
Andel med udekket behov for tannlegehjelp	30	32	40	38	9
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	24	26	29	29	4
Antall svar	197	168	163	166	5 227

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Tabell C4.13. Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger som har mottatt sosialhjelp. 2007-2010. Prosent

	Sosialhjelpsmottaker				Alle 16-66 år
	2007	2008	2009	2010	2010
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen					
0	64	64	61	61	20
1	30	31	32	31	44
2	5	5	8	8	36
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen					
0	60	58	58	57	22
1-6	10	10	8	10	3
7-11	2	4	3	6	2
12+	27	28	31	26	73
Gjennomsnittlig antall måneder	4,5	4,7	5,5	5,3	12,7
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen					
0	82	80	81	74	77
1-6	4	7	7	7	3
7-11	4	3	1	4	2
12+	10	10	11	15	18
Gjennomsnittlig antall måneder	1,8	1,8	1,7	2,5	2,6
Andel husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet	5	1	2	6	6
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen					
0	75	76	71	72	95
1-6	7	7	7	7	2
7-11	6	5	6	5	1
12+	11	12	16	15	2
Gjennomsnittlig antall måneder	2,3	2,1	2,8	2,6	0,4
Antall heltids studenter i husholdningen					
0	79	81	81	87	85
1+	21	19	19	13	15
Antall heltids pensjonister i husholdningen					
0	86	84	81	84	85
1+	14	14	19	16	15
Antall svar	169	127	136	141	4 061

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Alderspensjonister

Tabell C5.1. Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Hele befolkningen uten studenter	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105	4 704 961
Andel med lavinntekt	9,6	9,8	10,0	10,2	9,5
Antall med lavinntekt	429 000	442 000	459 000	474 000	447 000
Alderspensjonister ²	560 269	564 179	567 815	571 464	582 473
Andel med lavinntekt	19,5	19,1	18,7	17,5	14,9
Antall med lavinntekt	109 000	108 000	106 000	100 000	87 000

¹ Avrundede tall.² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er alderspensjonist.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C5.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede					
Hele befolkningen uten studenter	21,9	21,8	21,4	21,2	21,7
Med lavinntekt	66,7	66,4	65,4	63,6	64,3
Alderspensjonister	93,3	93,3	92,9	92,5	91,9
Med lavinntekt	99,5	99,5	99,4	99,2	99,2
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt					
Hele befolkningen uten studenter	73,5	75,1	75,7	76,2	75,6
Med lavinntekt	35,2	37,4	39,6	42,0	41,7
Alderspensjonister	2,7	2,9	3,1	3,7	4,1
Med lavinntekt	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel. 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C5.3. Indikator¹ for utdanning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning					
Hele befolkningen uten studenter	22,4	22,0	21,5	20,7	20,5
Med lavinntekt	43,4	42,5	41,5	40,8	39,2
Alderspensjonister	41,1	40,0	38,8	37,0	36,0
Med lavinntekt	66,6	65,7	65,5	64,3	62,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel. 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C5.4. Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte					
Hele befolkningen uten studenter	4,2	4,3	4,7	4,4	4,7
Med lavinntekt	17,6	18,2	20,7	20,2	19,8
Alderspensjonister	6,8	6,6	6,4	5,5	5,2
Med lavinntekt	20,2	20,4	22,9	21,0	17,4
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	5,5	5,1	4,5	4,5	4,8
Med lavinntekt	20,4	19,6	18,5	18,4	18,4
Alderspensjonister	1,2	1,1	0,9	0,8	0,8
Med lavinntekt	2,0	1,6	1,5	1,4	1,2
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	1,8	1,8	1,8	1,9	2,2
Med lavinntekt	8,4	8,6	9,3	9,8	10,5
Alderspensjonister	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3
Med lavinntekt	1,2	0,9	0,8	0,8	0,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel. 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C5.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning					
Hele befolkningen uten studenter	5,9	7,5	14,4	24,4	11,0
Med lavinntekt	10,8	12,1	14,6	17,7	14,4
Alderspensjonister	1,7	2,4	4,0	6,6	3,8
Med lavinntekt	1,9	2,4	3,5	5,3	4,1
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning					
Hele befolkningen uten studenter	10,9	12,8	13,5	13,5	14,4
Med lavinntekt	17,0	17,5	17,0	17,3	18,2
Alderspensjonister	3,1	3,8	3,8	4,0	4,3
Med lavinntekt	3,1	3,6	3,7	4,3	4,8

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel. 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C5.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er alderspensjonist¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2009. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Alderspensjonister		
	Med lavinntekt ²	Ikke lavinntekt	Alle	Med lavinntekt ²	Ikke lavinntekt	Alle
Yrkesinntekter	36	72	70	1	10	9
Kapitalinntekter ³	4	5	4	5	7	7
Overføringer	60	24	25	94	83	84
Herav:						
Pensjoner fra folketrygden	39	13	14	86	61	64
Tjenestepensjoner	2	4	4	5	20	18
Bostøtte	2	0	0	2	0	0
Sosialhjelp	4	0	0	0	0	0
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	0	0	0
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	181 300	687 900	620 400	173 500	430 900	379 100
Inntekt etter skatt	149 600	510 400	462 300	157 000	344 800	307 100
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴ ..	111 800	325 400	297 000	146 200	266 200	242 100
Antall personer i husholdningen	1,6	2,3	2,2	1,1	1,5	1,4
Antall observasjoner (husholdninger)	286 644	1 865 387	2 152 031	81 056	322 083	403 139

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C5.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
S80/S20²					
Hele befolkningen uten studenter	4,6	3,4	3,5	3,6	3,4
Alderspensionister	3,7	2,8	3,0	2,9	2,8
P90/P10³					
Hele befolkningen uten studenter	2,7	2,6	2,7	2,7	2,6
Alderspensionister	2,3	2,3	2,4	2,3	2,3
Gini-koeffisient⁴					
Hele befolkningen uten studenter	0,322	0,239	0,246	0,247	0,237
Alderspensionister	0,290	0,216	0,226	0,221	0,207

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.³ P90/P10 er forholdet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C5.8. Boligtype og -standard for alderspensionister. 1991-2010

	Alderspensionister										Alle
	1991	1995	1997	2001	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2010
Andel personer som											
bor i enebolig, våningshus	62	63	64	67	61	64	66	64	60	61	61
bor i småhus ellers	21	21	12	12	14	14	12	13	14	14	16
bor i husholdning som eier	76	77	85	81	82	83	85	85	83	84	81
bor i husholdning som er selveier	62	63	72	67	68	70	72	73	69	70	70
bor alene	41	41	40	47	47	47	40	41	40	41	22
bor trangt	3	1	2	1	1	0	0	0	1	0	7
bor svært romslig	38	42	44	44	40	45	48	48	46	47	34
Bor i bolig											
med råte eller fukt	..	..	..	..	6	5	5	6	5	5	7
som er utsatt for støy	..	..	..	..	13	9	10	11	11	9	12
som er utsatt for forurensning	..	..	..	..	10	7	7	7	7	9	8
Bor i område med kriminalitet, vold og hærværk					4	4	3	3	4	3	5
Boligareal per husholdning. Kvm	97	..	102	101	103	105	113	112	110	111	122
Boligareal per person. Kvm	66	..	69	73	74	76	79	78	77	78	56
Antall svar	573	211	463	483	793	754	821	785	791	751	5 227

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen og EU-SILC.

Tabell C5.9. Boligøkonomi for alderspensionister. 1991-2010

	Alderspensionister										Alle
	1991	1995	1997	2001	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2010
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Løpende kroner ¹ ..	15 000	14 600	18 500	21 100	25 100	25 600	29 200	31 800	34 200	34 500	55 900
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	16	23	23	25	36	42	41	36	35	34	9
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Løpende kroner	4 400	3 000	3 400	2 300	4 400	4 800	6 500	8 500	11 100	9 400	57 400
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner ..							4 000	5 800	6 100	5 700	28 600
Andel eiere uten renter og avdrag	74	83	85	90	86	85	80	79	76	76	37
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	11	9	8	15	13	11	9	9	11	11	20
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	70	76	77	68	68	72	74	72	68	71	40
Oppfatter boutgiftene som											
svært tyngende	..	..	..	..	6	5	3	4	2	3	5
noe tyngende	..	..	..	..	24	22	22	21	18	21	33
Antall svar fra leiere	138	134	398	80	129	116	122	111	119	106	923
Antall svar fra eiere	431	438	65	403	657	638	698	674	672	645	4 304
Antall svar	573	572	463	483	793	754	820	785	791	751	5 227

¹ Ikke medregnet eiere av andels- og aksjebolig

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen og EU-SILC.

Tabell C5.10. Indikatorer på betalingsvansker for alderspensjonister. 2003-2010. Prosent

	Alderspensjonister						Alle 2010
	2003	2005	2007	2008	2009	2010	
Betalingsproblemer							
Husleie	0	0	0	0	0	0	3
Boliglån	0	0	0	0	0	0	1
El og kommunale avgifter	3	2	1	1	1	1	5
Andre lån	0	0	0	..	0	0	3
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	..	1	0	0	0	3
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	..	99	99	99	99	91
Økonomisk romslighet							
Svært vanskelig	2	1	1	1	1	1	2
Vanskelig	5	3	3	2	3	2	4
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	47	51	59	58	63	62	49
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	0	0	0	0	0	0	3
Antall svar	793	754	821	785	791	751	5 227

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Tabell C5.11. Indikatorer på materiell situasjon for alderspensjonister. 2003-2010. Prosent

	Alderspensjonister						Alle 2010
	2003	2005	2007	2008	2009	2010	
Materiell situasjon							
Andel som disponerer							
TV	98	99	99	99	99	98	96
PC	18	21	33	36	41	45	85
Vaskemaskin	95	97	97	96	97	97	97
Privatbil	56	57	66	64	63	65	79
Disponerer ikke PC pga. økonomi	3	3	1	2	2	1	1
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	3	4	1	2	2	3	6
Har ikke råd til							
en ukes ferie	11	8	5	4	5	4	8
spise kjøtt eller fisk annen hver dag	3	2	1	1	0	1	3
holde boligen varm	2	1	0	1	0	1	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	..	1	1	0	1	3
Andel som har råd til alle godene	..	..	95	96	95	96	92
Antall svar	793	754	821	785	791	751	5 227

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Tabell C5.12. Helseforhold for alderspensjonister. 2005-2010. Prosent

	Alderspensjonister					Alle 2010
	2005	2007	2008	2009	2010	
Egenvurdering av helse						
andel med svært god eller god helse	54	58	62	61	65	77
andel med dårlig eller svært dårlig helse	19	15	13	14	13	8
Andel med kronisk sykdom	49	47	42	51	46	34
Nedsatt funksjonsevne						
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	15	14	11	12	11	6
andel med noe nedsatt funksjonsevne	20	18	14	17	12	10
Andel med udekket behov for medisinsk hjelp	3	2	2	1	1	2
Andel med udekket behov for tannlegehjelp	5	3	3	5	4	9
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp ...	2	1	2	2	1	4
Antall svar	754	821	785	791	751	5 227

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Aleneboende minstepensjonister

Tabell C6.1. Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Hele befolkningen uten studenter	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105	4 704 961
Andel med lavinntekt	9,6	9,7	10,0	10,2	9,5
Antall med lavinntekt	429 000	442 000	459 000	474 000	447 000
Aleneboende minstepensjonist	73 283	68 788	64 434	79 233	79 038
Andel med lavinntekt	75,2	76,7	80,0	75,2	67,6
Antall med lavinntekt	55 000	53 000	52 000	60 000	53 000
Med alderspensjon	58 064	53 776	49 637	61 332	60 475
Andel med lavinntekt	79,2	81,0	84,1	79,3	73,1
Antall med lavinntekt	46 000	44 000	42 000	49 000	44 000
Med uførepensjon	13 420	13 227	13 103	15 287	15 918
Andel med lavinntekt	62,9	65,1	70,9	66,7	53,9
Antall med lavinntekt	8 000	9 000	9 000	10 000	9 000

¹ Avrundede tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C6.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede					
Hele befolkningen uten studenter	21,9	21,8	21,4	21,2	21,7
Med lavinntekt	66,7	66,4	65,4	63,6	64,3
Aleneboende minstepensjonist	98,1	98,0	97,9	97,3	97,2
Med lavinntekt	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9
Med alderspensjon	99,6	99,7	99,6	99,5	99,5
og med lavinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Med uførepensjon	96,9	97,0	97,0	96,4	96,6
og med lavinntekt	99,7	99,7	99,7	99,7	99,9
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt					
Hele befolkningen uten studenter	73,5	75,1	75,7	76,2	75,6
Med lavinntekt	35,2	37,4	39,6	42,0	41,7
Aleneboende minstepensjonist	2,0	2,1	2,2	2,8	3,0
Med lavinntekt	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Med alderspensjon	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5
og med lavinntekt	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1
Med uførepensjon	3,7	3,7	3,6	4,3	4,2
og med lavinntekt	0,8	1,0	0,9	0,9	0,7

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C6.3. Indikator¹ for utdanning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning					
Hele befolkningen uten studenter	22,4	22,0	21,5	20,7	20,5
Med lavinntekt	43,4	42,5	41,5	40,8	39,2
Aleneboende minstepensjonist	65,3	64,5	63,5	62,0	61,1
Med lavinntekt	68,1	67,3	66,6	65,6	64,4
Med alderspensjon	67,7	67,2	66,3	65,0	64,2
og med lavinntekt	70,1	69,5	68,9	67,9	66,6
Med uførepensjon	57,2	56,4	56,1	54,1	53,7
og med lavinntekt	58,3	57,2	57,1	55,5	54,4

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C6.4. Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte					
Hele befolkningen uten studenter	4,2	4,3	4,7	4,4	4,7
Med lavinntekt	17,6	18,2	20,7	20,2	19,8
Aleneboende minstepensjonister	40,9	41,6	42,9	37,9	38,1
Med lavinntekt	37,3	38,8	43,0	37,3	30,9
Med alderspensjon	37,0	37,6	38,3	33,3	33,1
og med lavinntekt	34,0	35,4	38,8	32,7	26,6
Med uførepensjon	61,4	62,0	64,6	61,1	61,6
og med lavinntekt	55,9	57,1	63,2	59,7	53,3
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	5,5	5,1	4,5	4,5	4,8
Med lavinntekt	20,4	19,6	18,5	18,4	18,4
Aleneboende minstepensjonister	6,5	6,5	6,4	5,2	5,4
Med lavinntekt	4,4	4,1	4,6	3,8	2,7
Med alderspensjon	2,0	1,9	1,4	1,1	1,1
og med lavinntekt	1,6	1,3	1,1	0,8	0,6
Med uførepensjon	26,4	25,5	25,2	22,2	22,0
og med lavinntekt	19,2	18,5	20,0	17,5	13,8
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	1,8	1,8	1,8	1,9	2,2
Med lavinntekt	8,4	8,6	9,3	9,8	10,5
Aleneboende minstepensjonister	5,0	5,1	5,1	4,2	4,3
Med lavinntekt	3,0	2,8	3,5	2,9	1,9
Med alderspensjon	1,6	1,6	1,2	0,9	0,9
og med lavinntekt	1,2	0,9	0,9	0,7	0,4
Med uførepensjon	19,8	19,4	20,1	18,0	17,7
og med lavinntekt	12,4	12,0	15,1	13,4	9,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C6.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning					
Hele befolkningen uten studenter	5,9	7,5	14,4	24,4	11,0
Med lavinntekt	10,8	12,1	14,6	17,7	14,4
Aleneboende minstepensjonister	3,0	3,7	5,6	7,3	4,9
Med lavinntekt	2,2	2,9	4,4	5,4	3,3
Med alderspensjon	2,1	2,6	3,9	5,2	3,4
og med lavinntekt	1,5	2,1	3,1	3,9	2,3
Med uførepensjon	6,6	7,8	11,4	14,5	10,0
og med lavinntekt	5,6	6,6	10,0	12,0	8,1
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning					
Hele befolkningen uten studenter	10,9	12,8	13,5	13,5	14,4
Med lavinntekt	17,0	17,5	17,0	17,3	18,2
Aleneboende minstepensjonister	4,9	5,4	5,5	5,4	5,7
Med lavinntekt	3,7	4,2	4,5	4,1	3,8
Med alderspensjon	3,5	3,9	4,0	4,0	4,2
og med lavinntekt	2,6	3,1	3,3	2,9	2,9
Med uførepensjon	10,3	11,0	10,9	10,8	10,7
og med lavinntekt	9,1	9,6	9,9	9,2	8,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C6.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er minstepensjonist¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2009. Kroner og prosent

	Aleneboende minstepensjonister											
	Hele befolkningen uten studenter		Alle		Med alderspensjon				Med uførepensjon			
	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle
Yrkesinntekter	36	72	70	0	12	5	0	4	1	1	10	6
Kapitalinntekter ³	4	5	4	4	6	5	5	8	6	1	2	2
Overføringer	60	24	25	96	82	90	95	88	93	97	87	92
Herav:												
Pensjoner fra folketrygden	39	13	14	87	58	75	88	61	79	87	65	75
Tjenestepensjoner	2	4	4	4	13	8	4	18	9	1	4	3
Bostøtte	2	0	0	3	6	5	3	6	4	7	9	8
Sosialhjelp	4	0	0	0	1	1	0	0	0	1	5	3
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	2	2
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	181 300	687 900	620 400	156 800	232 400	181 300	157 200	223 500	175 000	155 400	218 800	184 700
Inntekt etter skatt	149 600	510 400	462 300	149 700	207 700	168 500	149 500	199 800	163 100	151 000	206 800	176 700
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	111 800	325 400	297 000	149 200	207 600	168 100	149 200	199 700	162 800	149 900	206 800	176 100
Antall personer i husholdningen	1,6	2,3	2,2	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Antall observasjoner (husholdninger)	286 644	1 865 387	2 152 031	53 435	25 603	79 038	44 206	16 269	60 475	8 574	7 344	15 918

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C6.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
S80/S20²					
Hele befolkningen uten studenter	4,6	3,4	3,5	3,6	3,4
Aleneboende minstepensjonister	1,9	1,8	1,8	1,8	1,7
Med alderspensjon	1,8	1,7	1,7	1,7	1,6
Med uførepensjon	2,0	1,8	1,8	1,8	1,8
P90/P10³					
Hele befolkningen uten studenter	2,7	2,6	2,7	2,7	2,6
Aleneboende minstepensjonister	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4
Med alderspensjon	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Med uførepensjon	1,5	1,6	1,6	1,5	1,5
Gini-koeffisient⁴					
Hele befolkningen uten studenter	0,322	0,239	0,246	0,247	0,237
Aleneboende minstepensjonister	0,138	0,125	0,126	0,121	0,114
Med alderspensjon	0,124	0,114	0,115	0,107	0,095
Med uførepensjon	0,145	0,120	0,121	0,117	0,123

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C6.8. Boligtype og -standard for minstepensjonister. 2003-2010

	Aleneboende minstepensjonister						Andre minstepensjonister						Alle
	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2010
Andel personer som													
bor i enebolig, våningshus	49	60	51	67	62	60	73	73	76	71	69	74	61
bor i småhus ellers	22	21	27	16	12	11	16	13	12	16	15	14	16
bor i husholdning som eier	56	58	59	63	58	62	84	84	82	80	83	79	81
bor i husholdning som er selveier	38	47	47	56	46	49	79	74	75	74	75	74	70
bor trangt	1	2	0	3	3	4	0	1	1	1	1	1	7
bor svært romslig	33	35	39	49	45	42	35	36	41	40	42	45	34
Bor i bolig													
med råte eller fukt	10	13	10	14	9	12	5	5	8	4	7	3	7
som er utsatt for støy	13	13	13	15	5	7	15	10	14	12	16	10	12
som er utsatt for forurensning	11	13	9	10	8	6	10	10	11	10	10	12	8
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	6	6	7	11	2	2	5	3	4	3	4	3	5
Boligareal per husholdning. Kvm	78	84	83	89	85	81	116	116	126	121	122	123	122
Boligareal per person. Kvm	78	84	83	89	85	81	56	54	59	57	58	58	56
Antall svar	108	100	70	73	65	67	202	158	161	156	147	126	5 227

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Tabell C6.9. Boligøkonomi for minstepensjonister. 2003-2010. Prosent

	Aleneboende minstepensjonister						Andre minstepensjonister						Alle
	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2010
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ¹ Kroner ..	20 400	22 200	27 600	29 800	30 300	31 500	24 700	22 200	19 300	30 300	32 400	28 300	55 900
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	32	42	39	40	45	34	35	49	58	34	43	48	9
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Løpende kroner	1 400	2 500	4 800	6 600	5 100	3 800	9 800	9 900	12 900	13 500	13 800	17 200	57 400
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner			2 400	3 700	3 000	2 900			6 700	7 500	7 200	7 600	28 600
Andel eiere uten renter og avdrag	94	88	85	88	81	83	76	79	72	75	73	73	37
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	28	21	26	27	27	24	8	4	3	4	4	8	20
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	51	59	60	66	61	60	78	74	75	75	74	77	40
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende. Prosent	12	15	13	14	8	13	7	5	4	7	5	7	5
noe tyngende. Prosent	25	30	39	29	31	33	23	21	18	21	26	22	33
Antall svar fra leiere	47	41	29	27	26	26	32	25	29	32	25	26	923
Antall svar fra eiere	61	57	41	46	39	41	170	133	132	124	122	100	4 304
Antall svar	108	100	70	73	65	67	202	158	161	156	147	126	5 227

¹ Ikke medregnet eiere av andels- og aksjebolig

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Tabell C6.10. Indikatorer på betalingsvansker for minstepensjonister. 2003-2010. Prosent

	Aleneboende minstepensjonist						Annen minstepensjonist						Alle
	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2010
Betalingsproblemer													
Husleie	1	2	4	2	1	0	1	0	1	1	3	1	3
Boliglån	1	1	1	0	0	2	1	2	0	2	2	2	1
El og kommunale avgifter	7	8	4	3	6	2	8	3	1	2	4	5	5
Andre lån	1	1	0	..	1	2	1	1	0	..	2	1	3
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	..	3	1	2	2	..	..	0	2	3	4	3
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	..	93	96	94	97	..	..	98	96	95	95	91
Økonomisk romslighet													
Svært vanskelig	7	5	6	6	5	3	1	1	2	0	2	4	2
Vanskelig	12	8	17	7	8	14	5	5	2	4	4	2	4
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	33	31	24	31	35	30	46	51	60	53	56	61	49
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger ...	0	1	6	1	3	2	1	0	1	2	3	1	3
Antall svar	108	100	70	73	65	67	202	158	161	156	147	126	5 227

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Tabell C6.11. Indikatorer på materiell situasjon for minstepensjonister. 2003-2010. Prosent

	Aleneboende minstepensjonist						Annen minstepensjonist						Alle
	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2010
Materiell situasjon													
Andel som disponerer													
TV	94	97	97	96	95	95	98	98	98	100	99	100	96
PC	6	5	13	14	18	20	37	38	50	46	58	65	85
Vaskemaskin	91	94	94	94	94	91	99	98	100	100	100	100	97
Privatbil	20	18	19	25	25	26	82	86	88	90	87	81	79
Disponerer ikke PC pga. økonomi	4	9	4	4	5	5	3	1	3	3	5	0	1
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	9	9	11	9	7	10	2	3	2	3	3	3	6
Har ikke råd til													
en ukes ferie	24	25	29	17	14	22	9	9	6	6	7	7	8
spise kjøtt eller fisk annen hver dag	7	9	16	8	5	8	1	1	0	0	2	2	3
holde boligen varm	7	4	7	2	0	4	1	1	2	1	2	2	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	..	19	7	3	6	..	..	2	1	2	4	3
Andel som har råd til alle godene	..	..	70	80	84	73	..	..	94	94	93	93	92
Antall svar	108	100	70	73	65	67	202	158	161	156	147	126	5 227

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Tabell C6.12. Helseforhold for minstepensjonister. 2005-2010. Prosent

	Aleneboende minstepensjonist					Annen minstepensjonist					Alle
	2005	2007	2008	2009	2010	2005	2007	2008	2009	2010	2010
Egenvurdering av helse											
andel med svært god eller god helse	37	44	50	54	47	40	47	51	49	48	77
andel med dårlig eller svært dårlig helse	36	30	30	23	30	25	23	22	24	21	8
Andel med kronisk sykdom	64	66	62	66	60	57	58	54	62	62	34
Nedsatt funksjonsevne											
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	35	27	22	25	13	27	20	13	20	15	6
andel med noe nedsatt funksjonsevne	22	27	23	28	28	18	25	22	19	20	10
Andel med udekket behov for medisinsk hjelp	9	4	1	3	3	3	1	4	3	3	2
Andel med udekket behov for tannlegehjelp	11	13	8	14	11	6	6	5	9	10	9
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	6	9	5	6	7	5	4	4	5	7	4
Antall svar	100	70	73	65	67	158	161	156	147	126	5 227

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Etterlattepensjonister

Tabell C7.1. Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Hele befolkningen uten studenter	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105	4 704 961
Andel med lavinntekt	9,6	9,8	10,0	10,2	9,5
Antall med lavinntekt	429 000	442 000	459 000	474 000	447 000
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle) ²	30 988	30 505	29 529	29 347	36 453
Andel med lavinntekt	11,0	11,4	11,2	10,7	8,3
Antall med lavinntekt	3 000	4 000	3 000	3 000	3 000

¹ Avrundede tall.² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er etterlattpensjonist.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C7.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede					
Hele befolkningen uten studenter	21,9	21,8	21,4	21,2	21,7
Med lavinntekt	66,7	66,4	65,4	63,6	64,3
Etterlattepensjonist (gjenlevende ektefelle)	33,7	32,9	31,9	30,6	24,3
Med lavinntekt	88,1	86,8	86,9	88,3	86,7
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt					
Hele befolkningen uten studenter	73,5	75,1	75,7	76,2	75,6
Med lavinntekt	35,2	37,4	39,6	42,0	41,7
Etterlattepensjonist (gjenlevende ektefelle)	56,1	57,4	57,8	60,7	68,0
Med lavinntekt	10,8	10,0	10,7	10,0	12,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C7.3. Indikator¹ for utdanning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning					
Hele befolkningen uten studenter	22,4	22,0	21,5	20,7	20,5
Med lavinntekt	43,4	42,5	41,5	40,8	39,2
Etterlattepensjonist (gjenlevende ektefelle)	30,8	29,7	28,7	27,4	24,2
Med lavinntekt	47,6	47,8	46,0	45,9	45,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C7.4. Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte					
Hele befolkningen uten studenter	4,2	4,3	4,7	4,4	4,7
Med lavinntekt	17,6	18,2	20,7	20,2	19,8
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	6,1	6,0	6,7	6,1	4,9
Med lavinntekt	21,0	23,0	25,7	26,2	22,4
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	5,5	5,1	4,5	4,5	4,8
Med lavinntekt	20,4	19,6	18,5	18,4	18,4
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	7,1	6,7	6,0	5,7	5,4
Med lavinntekt	15,5	14,5	15,0	13,9	12,8
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	1,8	1,8	1,8	1,9	2,2
Med lavinntekt	8,4	8,6	9,3	9,8	10,5
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	2,2	2,2	2,4	2,3	2,1
Med lavinntekt	7,6	8,4	9,7	9,0	8,8

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C7.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning					
Hele befolkningen uten studenter	5,9	7,5	14,4	24,4	11,0
Med lavinntekt	10,8	12,1	14,6	17,7	14,4
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	4,3	6,1	10,3	16,8	8,7
Med lavinntekt	7,1	9,6	9,7	15,9	12,7
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning					
Hele befolkningen uten studenter	10,9	12,8	13,5	13,5	14,4
Med lavinntekt	17,0	17,5	17,0	17,3	18,2
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	7,4	9,1	9,2	8,9	9,8
Med lavinntekt	12,2	13,0	12,1	11,4	13,5

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C7.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er etterlappensjonist¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2009. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Etterlappensjonister		
	Med lavinntekt ²	Ikke lavinntekt	Alle	Med lavinntekt ²	Ikke lavinntekt	Alle
Yrkesinntekter	36	72	70	12	60	59
Kapitalinntekter ³	4	5	4	6	6	6
Overføringer	60	24	25	81	34	35
Herav:						
Pensjoner fra folketrygden	39	13	14	66	18	20
Tjenestepensjoner	2	4	4	5	8	8
Barnetrygd	2	1	1	3	1	1
Bostøtte	2	0	0	2	0	0
Sosialhjelp	4	0	0	1	0	0
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	0	0	0
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	181 300	687 900	620 400	206 700	559 000	527 800
Inntekt etter skatt	149 600	510 400	462 300	166 000	417 500	395 200
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	111 800	325 400	297 000	117 000	324 500	306 100
Antall personer i husholdningen	1,6	2,3	2,2	1,6	1,7	1,7
Antall observasjoner (husholdninger)	286 644	1 865 387	2 152 031	1 952	20 028	21 980

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C7.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
S80/S20²					
Hele befolkningen uten studenter	4,6	3,4	3,5	3,6	3,4
Etterlappensjonister (gjenlevende ektefelle)	3,8	2,9	2,9	3,0	3,1
P90/P10³					
Hele befolkningen uten studenter	2,7	2,6	2,7	2,7	2,6
Etterlappensjonister (gjenlevende ektefelle)	2,4	2,4	2,4	2,3	2,4
Gini-koeffisient⁴					
Hele befolkningen uten studenter	0,322	0,239	0,246	0,247	0,237
Etterlappensjonister (gjenlevende ektefelle)	0,283	0,204	0,210	0,204	0,214

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Uførepensjonister

Tabell C8.1. Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Hele befolkningen uten studenter	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105	4 704 961
Andel med lavinntekt	9,6	9,7	10,0	10,2	9,5
Antall med lavinntekt	429 000	442 000	459 000	474 000	447 000
Uførepensjonister ²	252 243	246 084	240 697	239 028	240 913
Andel med lavinntekt	13,6	14,5	15,5	16,1	12,9
Antall med lavinntekt	34 000	36 000	37 000	38 000	31 000
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad ³	19 682	31 109	40 956	46 929	54 487
Andel med lavinntekt	18,2	18,0	19,4	22,3	18,5
Antall med lavinntekt	4 000	6 000	8 000	10 000	10 000

¹ Avrundede tall.² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er uførepensjonist.³ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som mottar tidsbegrenset uførepensjon.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C8.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede					
Hele befolkningen uten studenter	21,9	21,8	21,4	21,2	21,7
Med lavinntekt	66,7	66,4	65,4	63,6	64,3
Uførepensjonister	72,0	73,0	72,9	73,6	74,1
Med lavinntekt	94,8	95,2	95,1	94,7	95,1
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	57,3	60,2	59,9	60,9	62,5
Med lavinntekt	89,5	92,3	92,7	91,6	90,7
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt					
Hele befolkningen uten studenter	73,5	75,1	75,7	76,2	75,6
Med lavinntekt	35,2	37,4	39,6	42,0	41,7
Uførepensjonister	14,3	14,4	14,5	14,7	14,5
Med lavinntekt	2,7	2,6	2,6	3,0	2,7
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	22,8	22,0	22,7	22,8	20,1
Med lavinntekt	5,6	3,4	3,3	4,3	4,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C8.3. Indikator¹ for utdanning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning					
Hele befolkningen uten studenter	22,4	22,0	21,5	20,7	20,5
Med lavinntekt	43,4	42,5	41,5	40,8	39,2
Uførepensjonister	43,8	43,3	42,8	41,8	42,2
Med lavinntekt	54,2	54,0	54,3	53,0	51,8
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	38,5	39,1	39,3	39,0	39,5
Med lavinntekt	50,4	50,7	50,4	50,1	48,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C8.4. Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte					
Hele befolkningen uten studenter	4,2	4,3	4,7	4,4	4,7
Med lavinntekt	17,6	18,2	20,7	20,2	19,8
Uførepensjonister	16,9	17,1	18,0	17,2	17,8
Med lavinntekt	30,6	30,5	35,1	32,7	31,9
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	12,1	14,1	16,2	17,3	18,5
Med lavinntekt	26,6	28,2	32,6	36,8	34,5
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	5,5	5,1	4,5	4,5	4,8
Med lavinntekt	20,4	19,6	18,5	18,4	18,4
Uførepensjonister	11,0	10,4	9,3	9,0	9,6
Med lavinntekt	19,5	19,0	17,3	16,9	16,1
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	24,9	22,8	19,9	21,0	21,2
Med lavinntekt	41,9	38,1	35,9	35,5	30,8
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	1,8	1,8	1,8	1,9	2,2
Med lavinntekt	8,4	8,6	9,3	9,8	10,5
Uførepensjonister	4,8	4,6	4,5	4,3	4,7
Med lavinntekt	9,8	9,1	9,9	9,4	9,1
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	8,5	8,8	8,9	10,0	10,2
Med lavinntekt	17,3	15,7	18,2	20,5	17,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C8.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning, 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning					
Hele befolkningen uten studenter	5,9	7,5	14,4	24,4	11,0
Med lavinntekt	10,8	12,1	14,6	17,7	14,4
Uførepensjonister	6,8	8,7	13,9	20,0	12,1
Med lavinntekt	9,0	9,8	13,3	17,0	13,1
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	8,8	11,0	17,9	26,3	14,8
Med lavinntekt	11,5	11,7	15,2	19,8	15,2
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning					
Hele befolkningen uten studenter	10,9	12,8	13,5	13,5	14,4
Med lavinntekt	17,0	17,5	17,0	17,3	18,2
Uførepensjonister	10,1	11,4	11,7	11,8	12,0
Med lavinntekt	13,4	13,6	13,3	13,6	14,6
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	14,0	14,9	15,9	16,4	16,3
Med lavinntekt	20,3	17,4	17,7	17,7	18,8

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C8.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker mottar uførepensjon eller tidsbegrenset uførepensjon¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt, 2009. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Uførepensjonister			Mottakere av tidsbegrenset uførestønad		
	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle
Yrkesinntekter	36	72	70	3	19	18	5	26	24
Kapitalinntekter ³	4	5	4	2	5	4	1	4	3
Overføringer	60	24	25	95	76	77	94	71	73
Herav:									
Pensjoner fra folketrygden	39	13	14	83	59	61	79	55	58
Tjenestepensjoner	2	4	4	2	9	8	1	5	4
Barnetrygd	2	1	1	1	0	1	3	2	2
Bostøtte	2	0	0	3	1	1	3	1	1
Sosialhjelp	4	0	0	1	1	1	3	2	2
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	1	1	1	0	1	1
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	181 300	687 900	620 400	193 000	388 600	361 500	228 900	469 300	419 200
Inntekt etter skatt	149 600	510 400	462 300	179 900	328 400	307 800	195 900	382 300	343 400
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	111 800	325 400	297 000	140 300	251 700	236 300	143 500	258 000	234 200
Antall personer i husholdningen	1,6	2,3	2,2	1,5	1,6	1,6	1,8	2,1	2,1
Antall observasjoner (husholdninger)	286 644	1 865 387	2 152 031	21 331	132 877	154 208	5 499	20 895	26 394

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C8.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹, 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
S80/S20²					
Hele befolkningen uten studenter	4,6	3,4	3,5	3,6	3,4
Uførepensjonister	3,0	2,5	2,6	2,7	2,5
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	2,9	2,6	2,7	2,7	2,6
P90/P10³					
Hele befolkningen uten studenter	2,7	2,6	2,7	2,7	2,6
Uførepensjonister	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	2,3	2,2	2,2	2,2	2,1
Gini-koeffisient⁴					
Hele befolkningen uten studenter	0,322	0,239	0,246	0,247	0,237
Uførepensjonister	0,229	0,188	0,199	0,198	0,186
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	0,216	0,189	0,198	0,201	0,191

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.³ P90/P10 er forholdet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C8.8. Boligtype og -standard for uførepensjonister. 1991-2010. Prosent

	Uførepensjonister										Alle 16-66 år
	1991	1995	1997	2001	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2010
Andel personer som											
bor i enebolig, våningshus	54	64	68	65	63	65	65	66	64	62	61
bor i småhus ellers	30	16	16	18	17	17	14	12	14	13	16
bor i husholdning som eier	79	84	86	83	83	82	84	84	83	80	80
bor i husholdning som er selveier	61	68	73	70	71	72	73	72	70	68	69
bor alene	26	23	25	35	29	29	30	31	31	33	19
bor trangt	6	4	6	2	2	4	3	3	4	2	8
bor svært romslig	29	39	36	33	34	38	40	40	40	36	31
Bor i bolig											
med råte eller fukt	..	..	..	..	8	9	10	9	9	7	8
som er utsatt for støy	..	..	..	..	16	20	16	15	14	13	12
som er utsatt for forurensning	..	..	..	..	14	12	11	12	12	11	7
Bor i område med kriminalitet, vold og hærværk	..	..	..	..	7	6	6	6	6	6	6
Boligareal per husholdning. Kvm	95	..	108	106	107	111	114	111	108	108	124
Boligareal per person. Kvm	53	..	65	63	62	62	67	65	64	65	52
Antall svar	197	211	193	195	416	439	404	353	334	323	4 444

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen og EU-SILC.

Tabell C8.9. Boligøkonomi for uførepensjonister. 1991-2010. Prosent

	Uførepensjonister										Alle 16-66 år
	1991	1995	1997	2001	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2010
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Løpende kroner ¹ ..	25 000	29 800	27 600	32 000	40 000	43 500	44 500	48 400	49 300	56 100	59 600
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	4	2	11	12	6	13	11	7	10	3	4
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Løpende kroner	13 700	13 600	13 300	18 800	24 700	26 100	30 400	33 500	34 400	31 100	70 000
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner							15 000	20 400	17 800	14 900	34 600
Andel eiere uten renter og avdrag	49	59	66	57	51	47	44	45	43	46	27
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	21	23	14	19	24	23	18	24	23	21	22
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	47	54	57	38	43	44	44	42	38	41	33
Oppfatter boutgiftene som											
svært tyngende	..	..	..	..	13	12	7	8	9	12	6
noe tyngende	..	..	..	..	33	28	37	36	33	31	36
Antall svar fra leiere	41	33	26	31	64	75	63	55	55	62	815
Antall svar fra eiere	156	178	166	164	348	364	341	298	279	261	3 629
Antall svar	197	211	193	195	416	439	404	353	334	323	4 444

¹ Ikke medregnet eiere av andels- og aksjebolig

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen og EU-SILC.

Tabell C8.10. Indikatorer på betalingsvansker for uførepensjonister. 2003-2010. Prosent

	Uførepensjonister						Alle 16-66 år
	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2010
Betalingsproblemer							
Husleie	3	4	3	4	4	4	4
Boliglån	2	1	3	2	2	2	2
El og kommunale avgifter	14	10	9	8	9	9	7
Andre lån	2	3	3	..	5	3	4
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	..	5	4	5	5	4
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	..	88	90	87	87	89
Økonomisk romslighet							
Svært vanskelig	9	6	3	5	6	3	3
Vanskelig	7	6	7	9	7	12	5
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	29	25	40	33	38	42	45
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	2	1	1	2	4	4	4
Antall svar	416	447	404	353	334	323	4 444

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Tabell C8.11. Indikatorer på materiell situasjon for uførepensjonister. 2003-2010. Prosent

	Uførepensjonister						Alle 16-66 år
	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2010
Materiell situasjon							
Andel som disponerer							
TV				97	93	95	95
PC	50	54	66	68	73	80	95
Vaskemaskin	96	95	98	98	96	95	97
Privatbil	75	73	74	76	74	74	82
Disponerer ikke PC pga. økonomi	6	7	4	6	4	5	1
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	7	8	11	9	8	11	7
Har ikke råd til							
en ukes ferie	18	16	14	16	15	20	8
spise kjøtt eller fisk annen hver dag	7	6	6	7	7	7	4
holde boligen varm	8	2	3	2	2	2	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	..	7	6	7	7	3
Andel som har råd til alle godene	..	..	85	82	84	77	91
Antall svar	416	447	404	353	334	323	4 444

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Tabell C8.12. Helseforhold for uførepensjonister. 2005-2010. Prosent

	Uførepensjonister					Alle 16-66 år
	2005	2007	2008	2009	2010	2010
Egenvurdering av helse						
andel med svært god eller god helse	27	32	29	30	30	79
andel med dårlig eller svært dårlig helse	29	34	36	34	31	7
Andel med kronisk sykdom	82	81	78	81	81	31
Nedsatt funksjonsevne						
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	33	30	29	24	23	5
andel med noe nedsatt funksjonsevne	38	38	32	33	36	10
Andel med udekket behov for medisinsk hjelp	4	5	5	6	6	3
Andel med udekket behov for tannlegehjelp	13	11	9	15	12	10
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	10	7	7	10	3	5
Antall svar	447	404	353	334	323	4 444

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Tabell C8.13. Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger der respondenten er uførepensjonist. 2007-2010. Prosent

	Uførepensjonist				Alle 16-66 år
	2007	2008	2009	2010	2010
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen					
0	59	59	58	65	20
1	32	33	33	28	44
2	9	9	8	8	36
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen					
0	71	72	72	77	22
1-6	1	1	1	1	3
7-11	1	1	1	1	2
12+	27	26	26	21	73
Gjennomsnittlig antall måneder	3,7	3,7	3,8	3,0	12,7
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen					
0	78	76	78	78	77
1-6	2	2	1	1	3
7-11	0	1	1	2	2
12+	20	22	20	19	18
Gjennomsnittlig antall måneder	2,6	2,8	2,7	2,7	2,6
Andel husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet	5	5	5	5	6
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen					
0	98	98	96	98	95
1-6	1	1	1	0	2
7-11	0	0	1	0	1
12+	1	1	2	2	2
Gjennomsnittlig antall måneder	0,2	0,2	0,3	0,2	0,4
Antall heltids studenter i husholdningen					
0	96	96	96	96	85
1+	4	4	4	4	15
Antall heltids pensjonister i husholdningen					
0	21	29	27	22	85
1+	79	71	73	78	15
Antall svar	359	305	298	291	4 061

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Langtidssyke

Tabell C9.1. Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Hele befolkningen uten studenter	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105	4 704 961
Andel med lavinntekt	9,6	9,8	10,0	10,2	9,5
Antall med lavinntekt	429 000	442 000	458 897	474 000	447 000
Langtidssyke ²	147 791	139 717	130 940	130 091	152 539
Andel med lavinntekt	23,4	24,6	26,8	28,0	23,7
Antall med lavinntekt	35 000	34 000	35 000	36 000	36 000

¹ Avrundede tall.

² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er langtidssyk.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C9.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede					
Hele befolkningen uten studenter	21,9	21,8	21,4	21,2	21,7
Med lavinntekt	66,7	66,4	65,4	63,6	64,3
Langtidssyke	56,4	57,0	57,1	56,3	54,8
Med lavinntekt	86,3	86,4	87,4	86,0	86,1
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt					
Hele befolkningen uten studenter	73,5	75,1	75,7	76,2	75,6
Med lavinntekt	35,2	37,4	39,6	42,0	41,7
Langtidssyke	29,9	30,8	31,5	33,6	34,5
Med lavinntekt	9,8	11,0	10,8	12,6	11,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C9.3. Indikator¹ for utdanning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning					
Hele befolkningen uten studenter	22,4	22,0	21,5	20,7	20,5
Med lavinntekt	43,4	42,5	41,5	40,8	39,2
Langtidssyke	39,9	39,8	39,8	39,5	40,4
Med lavinntekt	48,4	48,5	48,8	49,6	50,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C9.4. Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte					
Hele befolkningen uten studenter	4,2	4,3	4,7	4,4	4,7
Med lavinntekt	17,6	18,2	20,7	20,2	19,8
Langtidssyke	14,5	16,5	19,7	21,0	23,4
Med lavinntekt	23,8	27,4	34,0	38,8	42,3
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	5,5	5,1	4,5	4,5	4,8
Med lavinntekt	20,4	19,6	18,5	18,4	18,4
Langtidssyke	26,2	26,1	25,4	26,2	27,1
Med lavinntekt	47,8	47,6	47,3	48,4	47,2
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	1,8	1,8	1,8	1,9	2,2
Med lavinntekt	8,4	8,6	9,3	9,8	10,5
Langtidssyke	8,9	10,2	11,6	13,1	15,1
Med lavinntekt	17,0	19,6	23,5	27,4	29,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C9.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning					
Hele befolkningen uten studenter	5,9	7,5	14,4	24,4	11,0
Med lavinntekt	10,8	12,1	14,6	17,7	14,4
Langtidssyke	9,7	11,7	18,3	25,2	14,8
Med lavinntekt	10,4	11,1	14,3	16,5	12,1
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning					
Hele befolkningen uten studenter	10,9	12,8	13,5	13,5	14,4
Med lavinntekt	17,0	17,5	17,0	17,3	18,2
Langtidssyke	15,9	17,0	17,2	16,9	16,9
Med lavinntekt	18,2	17,2	16,8	15,7	15,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C9.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er langtidssyk¹. Andel av samlet inntekt og gjennomsnittsbet. 2009. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Langtidssyke		
	Med lavinntekt ²	Ikke lavinntekt	Alle	Med lavinntekt ²	Ikke lavinntekt	Alle
Yrkesinntekter	36	72	70	10	30	27
Kapitalinntekter ³	4	5	4	1	3	3
Overføringer	60	24	25	90	67	70
Herav:						
Pensjoner fra folketrygden	39	13	14	58	41	43
Tjenestepensjoner	2	4	4	0	2	2
Barnetrygd	2	1	1	3	2	2
Bostøtte	2	0	0	3	1	1
Sosialhjelp	4	0	0	9	2	3
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	0	1	1
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	181 300	687 900	620 400	211 100	450 700	388 900
Inntekt etter skatt	149 600	510 400	462 300	183 400	364 100	317 500
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	111 800	325 400	297 000	136 900	252 900	223 000
Antall personer i husholdningen	1,6	2,3	2,2	1,8	2,0	1,9
Antall observasjoner (husholdninger)	286 644	1 865 387	2 152 031	20 208	58 146	78 354

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C9.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
S80/S20²					
Hele befolkningen uten studenter	4,6	3,4	3,5	3,6	3,4
Langtidssyke	3,0	2,8	2,9	3,0	2,7
P90/P10³					
Hele befolkningen uten studenter	2,7	2,6	2,7	2,7	2,6
Langtidssyke	2,4	2,4	2,4	2,5	2,3
Gini-koeffisient⁴					
Hele befolkningen uten studenter	0,322	0,239	0,246	0,247	0,237
Langtidssyke	0,220	0,199	0,206	0,213	0,198

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C9.8. Boligtype og -standard for langtidssyke 16-66 år. 2007-2010. Prosent

	16-44 år					45-66 år					16-66 år				
	Alle	Langtidssyke				Alle	Langtidssyke				Alle	Langtidssyke			
	2010	2007	2008	2009	2010	2010	2007	2008	2009	2010	2010	2007	2008	2009	2010
Andel personer som															
bor i enebolig, våningshus	53	58	56	48	54	71	72	74	65	71	61	63	64	55	62
bor i småhus ellers	18	18	19	25	19	13	12	16	12	12	16	15	18	19	16
bor i husholdning som eier	72	64	61	59	61	91	84	88	77	82	80	71	73	67	71
bor i husholdning som er selveier	60	55	52	45	50	81	73	79	66	71	69	62	65	54	59
bor alene	19	31	27	33	32	19	16	15	25	23	19	25	21	30	28
bor trangt	13	13	13	25	14	2	6	3	1	1	8	10	8	14	8
bor svært romslig	19	17	12	7	17	46	38	40	37	44	31	25	67	20	29
Bor i bolig															
med råte eller fukt	9	11	14	21	15	6	8	8	9	10	8	10	11	16	13
som er utsatt for støy	14	22	20	26	22	10	8	11	18	12	12	17	16	22	17
som er utsatt for forurensning	7	18	13	16	11	8	7	13	13	10	7	13	13	15	11
Bor i område med kriminalitet, vold og															
hærverk	7	12	14	7	8	5	3	10	8	5	6	9	12	8	7
Boligareal per husholdning. Kvm	113	95	96	87	94	139	125	126	113	126	124	105	108	97	106
Boligareal per person. Kvm	44	42	42	39	42	67	57	56	58	64	52	47	48	46	50
Antall svar	2 463	148	110	110	114	1 981	92	100	88	102	4 444	240	210	198	216

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Tabell C9.9. Boligøkonomi for langtidssyke 16-66 år. 2007-2010. Prosent

	16-44 år					45-66 år					16-66 år				
	Alle		Langtidssyke			Alle		Langtidssyke			Alle		Langtidssyke		
	2010	2007	2008	2009	2010	2010	2007	2008	2009	2010	2010	2007	2008	2009	2010
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Løpende kroner ¹ ..	60 200	55 000	61 800	56 200	65 800	56 800	:	:	:	:	59 600	54 200	61 700	56 600	64 900
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	4	7	0	0	2	6	:	:	:	:	4	9	0	2	1
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for husholdninger som eier. Løpende kroner	87 600	60 600	83 400	69 900	61 700	52 300	42 000	62 600	50 700	39 100	70 000	52 600	72 200	60 400	50 500
Boligrenter. Gjennomsnitt for husholdninger som eier. Løpende kroner	45 300	37 200	59 300	42 100	32 700	23 800	22 500	38 000	29 900	21 500	34 600	30 900	47 700	36 100	27 200
Andel eierhus- holdninger uten renter og avdrag ..	18	16	15	20	22	36	41	26	28	36	27	27	21	24	29
Andel hus- holdninger med høy boutgifts- belastning	28	52	59	49	39	14	22	26	30	27	22	41	46	41	34
Andel hus- holdninger med lav boutgifts- belastning	23	17	14	16	17	46	41	28	34	42	33	25	20	24	27
Andel husholdninger som oppfatter boutgiftene som svært tyngende ..	7	15	24	15	21	5	10	8	15	14	6	13	17	15	18
noe tyngende	43	51	40	51	47	27	38	55	43	31	36	46	46	48	40
Antall svar fra leiere	655	55	42	43	42	160	14	11	18	17	815	69	53	61	59
Antall svar fra eiere	1 808	93	68	67	72	1 821	77	89	70	85	3 629	170	157	137	157
Antall svar	2 463	148	110	110	114	1 981	92	100	88	102	4 444	240	210	198	216

¹ Ikke medregnet eiere av andels- og aksjebolig
Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Tabell C9.10. Indikatorer på betalingsvansker for husholdninger med langtidssyke 16-66 år. 2007-2010. Prosent

	16-44 år					45-66 år					16-66 år				
	Alle		Langtidssyke			Alle		Langtidssyke			Alle		Langtidssyke		
	2010	2007	2008	2009	2010	2010	2007	2008	2009	2010	2010	2007	2008	2009	2010
Andel husholdninger med betalingsproblemer															
Husleie	6	16	18	20	16	2	6	6	4	4	4	13	13	14	11
Boliglån	2	2	7	9	3	1	2	5	5	4	2	2	6	7	3
El og kommunale avgifter	8	15	23	24	15	4	12	10	14	13	7	14	17	20	14
Andre lån	5	12	..	10	7	2	10	..	9	9	4	11	..	9	5
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	5	14	17	21	10	3	8	7	10	10	4	12	13	15	10
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	86	72	67	64	71	93	81	81	83	84	89	75	73	72	77
Økonomisk romslighet for husholdninger															
Svært vanskelig	3	11	23	16	11	2	9	8	9	4	3	11	17	13	8
Vanskelig	6	18	15	17	17	4	4	11	12	13	5	13	13	15	15
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	38	27	17	14	18	56	34	28	27	30	45	29	22	19	23
Husholdningen mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	6	7	3	14	10	1	0	2	5	5	4	5	3	10	8
Antall svar	2 463	148	110	110	114	1 981	92	100	88	102	4 444	240	210	198	216

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Tabell C9.11. Indikatorer på materiell situasjon for husholdninger med langtidssyke 16-66 år. 2007-2010. Prosent

	16-44 år					45-66 år					16-66 år				
	Alle		Langtidssyke			Alle		Langtidssyke			Alle		Langtidssyke		
	2010	2007	2008	2009	2010	2010	2007	2008	2009	2010	2010	2007	2008	2009	2010
Materiell situasjon															
Andel husholdninger som disponerer															
TV	94				85	89	98			91	93	95		88	90
PC	98	86	94	95	95	90	80	85	90	90	95	84	90	93	93
Vaskemaskin	96	94	98	94	92	98	98	99	96	96	97	96	99	95	94
Privatbil	77	66	65	65	61	90	82	83	82	79	82	72	73	72	68
Disponerer ikke PC pga. økonomi	1	8	3	3	2	2	6	2	2	6	1	7	2	2	4
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi ...	10	22	25	21	22	3	9	12	5	12	7	18	19	15	18
Andel husholdninger som ikke har råd til															
en ukes ferie	9	30	37	32	33	7	15	17	20	19	8	25	29	27	27
spise kjøtt eller fisk annen hver dag	4	17	23	14	16	3	5	5	5	9	4	13	15	10	14
holde boligen varm	1	4	6	6	3	1	0	2	3	4	1	3	5	5	3
Andel som ikke har råd til minst to av															
godene	4	13	21	13	16	3	5	3	7	9	3	11	13	11	13
Andel som har råd til alle godene	89	65	59	65	65	92	85	81	79	80	91	72	68	71	72
Antall svar	2 463	148	110	110	114	1 981	92	100	88	102	4 444	240	210	198	216

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Tabell C9.12 Helseforhold for langtidssyke 16-66 år. 2007-2010. Prosent

	16-44 år					45-66 år					16-66 år				
	Alle		Langtidssyke			Alle		Langtidssyke			Alle		Langtidssyke		
	2010	2007	2008	2009	2010	2010	2007	2008	2009	2010	2010	2007	2008	2009	2010
Egenvurdering av helse															
andel med svært god eller god															
helse	83	45	43	42	42	73	38	32	35	29	79	42	38	38	36
andel med dårlig eller svært dårlig															
helse	5	27	22	21	31	9	29	40	31	33	7	28	30	25	32
Andel med kronisk sykdom	26	70	68	76	68	38	69	72	75	81	31	69	70	75	74
Nedsatt funksjonsevne															
andel med sterkt nedsatt															
funksjonsevne	3	32	26	15	24	7	31	30	28	27	5	31	28	21	25
andel med noe nedsatt															
funksjonsevne	8	27	29	39	29	12	32	23	35	34	10	29	26	37	31
Andel med udekket behov for															
medisinsk hjelp	3	14	10	10	12	2	11	1	1	3	3	13	6	6	8
Andel med udekket behov for															
tannlegehjelp	12	20	23	36	26	6	16	17	10	21	10	19	20	25	24
Andel med økonomiske grunner til															
udekket behov for tannlegehjelp	6	14	17	29	18	4	12	11	7	14	5	13	14	19	16
Antall svar	2 463	148	110	110	114	1 981	92	100	88	102	4 444	240	210	198	216

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Tabell C9.13. Husholdninger med ulik tilknytning til arbeidslivet. Alle husholdninger og husholdninger med langtidssyke etter den langtidssykes alder. 2007-2010

	16-44 år					45-66 år					16-66 år				
	Alle		Langtidssyke			Alle		Langtidssyke			Alle		Langtidssyke		
	2010	2007	2008	2009	2010	2010	2007	2008	2009	2010	2010	2007	2008	2009	2010
Antall helårs yrkesaktive i husholdningen. Prosent															
0	19	55	53	55	54	20	34	33	37	41	20	48	45	47	49
1	45	34	30	36	38	44	47	46	43	35	44	39	37	39	36
2+	37	11	17	11	8	36	19	21	20	25	36	13	18	15	14
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen. Prosent															
0	19	53	53	52	60	27	35	41	48	46	22	47	48	51	54
1-6	3	5	6	9	6	2	5	2	1	5	3	5	4	5	5
7-11	2	5	1	2	3	2	2	6	1	1	2	4	3	2	2
12+	76	37	41	37	32	70	58	51	51	49	73	44	45	42	38
Gjennomsnittlig antall måneder	13,4	6,3	6,1	5,8	5,2	11,9	8,1	8	7,8	7,6	12,7	6,9	6,7	8,2	6,1
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen. Prosent															
0	78	83	80	78	69	75	73	67	71	72	77	80	74	75	70
1-6	4	2	0	2	8	2	3	3	6	1	3	2	1	4	5
7-11	2	2	6	3	3	1	2	1	2	3	2	2	4	2	3
12+	15	13	15	17	20	22	22	29	22	25	18	16	21	19	22
Gjennomsnittlig antall måneder	2,3	1,8	2,4	2,4	3,1	3	3	4,2	3,2	3,4	2,6	2,2	2,9	2,7	3,2
Andel husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet	5	4	3	3	2	7	7	4	8	11	6	5	4	5	6
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen. Prosent															
0	94	87	90	85	88	97	91	95	95	99	95	89	92	89	93
1-6	3	5	2	3	6	1	5	5	1	0	2	5	3	2	4
7-11	1	2	2	3	1	1	0	0	0	0	1	2	1	2	1
12+	2	5	7	9	4	1	4	0	4	1	2	5	4	7	3
Gjennomsnittlig antall måneder	0,5	0,9	1,1	1,6	0,8	0,3	0,9	0,2	0,5	0,1	0,4	0,9	0,7	1,1	0,6
Andel husholdninger med heltids studenter. Prosent	18	27	24	27	18	10	12	20	11	12	15	22	23	21	16
Andel husholdninger med heltids pensjonister. Prosent	5	10	9	12	12	28	30	22	33	29	15	17	15	21	19
Antall som svarte	2 204	148	95	102	110	1 818	92	82	82	90	4 061	240	177	184	200

Kilde: Statistisk sentralbyrå. EU-SILC.

Langtidsledige

Tabell C10.1. Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Hele befolkningen uten studenter	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105	4 704 961
Andel med lavinntekt	9,6	9,8	10,0	10,2	9,5
Antall med lavinntekt	429 000	442 000	459 000	474 000	447 000
Langtidsledige ²	53 427	40 415	25 087	20 608	37 052
Andel med lavinntekt	39,5	43,1	46,6	48,2	39,9
Antall med lavinntekt	21 000	17 000	12 000	10 000	15 000

¹ Avrundede tall.² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er langtidsledig.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C10.2. Indikatorene¹ for yrkestilknytning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede					
Hele befolkningen uten studenter	21,9	21,8	21,4	21,2	21,7
Med lavinntekt	66,7	66,4	65,4	63,6	64,3
Langtidsledige	28,5	35,5	38,4	40,0	31,8
Med lavinntekt	51,5	59,0	60,4	60,7	53,9
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt					
Hele befolkningen uten studenter	73,5	75,1	75,7	76,2	75,6
Med lavinntekt	35,2	37,4	39,6	42,0	41,7
Langtidsledige	31,7	34,0	33,1	30,6	29,1
Med lavinntekt	15,4	17,5	17,6	17,4	12,7

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C10.3. Indikator¹ for utdanning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning					
Hele befolkningen uten studenter	22,4	22,0	21,5	20,7	20,5
Med lavinntekt	43,4	42,5	41,5	40,8	39,2
Langtidsledige	37,9	39,3	38,4	39,9	39,5
Med lavinntekt	42,4	43,3	43,3	44,3	44,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C10.4. Indikatorene¹ for økonomisk utsatthet. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte					
Hele befolkningen uten studenter	4,2	4,3	4,7	4,4	4,7
Med lavinntekt	17,6	18,2	20,7	20,2	19,8
Langtidsledige	15,6	19,2	23,3	25,0	22,0
Med lavinntekt	21,7	26,4	32,2	34,3	32,2
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	5,5	5,1	4,5	4,5	4,8
Med lavinntekt	20,4	19,6	18,5	18,4	18,4
Langtidsledige	33,4	37,0	37,0	38,4	33,5
Med lavinntekt	47,9	51,1	51,0	52,6	47,3
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	1,8	1,8	1,8	1,9	2,2
Med lavinntekt	8,4	8,6	9,3	9,8	10,5
Langtidsledige	11,7	14,5	17,0	19,1	16,9
Med lavinntekt	17,7	21,5	25,2	27,8	25,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C10.5. Indikatorene¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsrentebelastning					
Hele befolkningen uten studenter	5,9	7,5	14,4	24,4	11,0
Med lavinntekt	10,8	12,1	14,6	17,7	14,4
Langtidsledige	11,1	12,6	18,1	21,5	16,0
Med lavinntekt	12,8	13,5	16,2	16,7	13,2
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning					
Hele befolkningen uten studenter	10,9	12,8	13,5	13,5	14,4
Med lavinntekt	17,0	17,5	17,0	17,3	18,2
Langtidsledige	17,7	18,6	19,2	18,1	18,1
Med lavinntekt	19,9	19,9	19,9	18,2	15,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C10.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2009. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Langtidsledige		
	Med lavinntekt ²	Ikke lavinntekt	Alle	Med lavinntekt ²	Ikke lavinntekt	Alle
Yrkesinntekter	36	72	70	17	37	32
Kapitalinntekter ³	4	5	4	1	4	3
Overføringer	60	24	25	82	59	65
Herav:						
Pensjoner fra folketrygden	39	13	14	11	14	14
Tjenestepensjoner	2	4	4	0	2	2
Dagpenger ved arbeidsledighet	3	1	1	42	29	32
Barnetrygd	2	1	1	4	2	2
Bostøtte	2	0	0	2	1	1
Sosialhjelp	4	0	0	12	2	5
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	0	0	0
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	181 300	687 900	620 400	189 200	423 500	324 400
Inntekt etter skatt	149 600	510 400	462 300	164 900	342 200	267 300
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴ ...	111 800	325 400	297 000	118 500	244 800	191 400
Antall personer i husholdningen	1,6	2,3	2,2	1,7	1,9	1,8
Antall observasjoner (husholdninger)	286 644	1 865 387	2 152 031	8 512	11 621	20 133

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C10.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
S80/S20²					
Hele befolkningen uten studenter	4,6	3,4	3,5	3,6	3,4
Langtidsledige	4,2	3,8	4,0	4,2	3,5
P90/P10³					
Hele befolkningen uten studenter	2,7	2,6	2,7	2,7	2,6
Langtidsledige	2,8	2,8	2,9	2,9	2,6
Gini-koeffisient⁴					
Hele befolkningen uten studenter	0,322	0,239	0,246	0,247	0,237
Langtidsledige	0,273	0,253	0,257	0,261	0,234

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Mottakere av supplerende stønad

Tabell C11.1. Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Hele befolkningen uten studenter	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105	4 704 961
Andel med lavinntekt	9,6	9,8	10,0	10,2	9,5
Antall med lavinntekt	429 000	442 000	459 000	474 400	447 000
Personer som mottar supplerende stønad ²	:	2 296	2 468	2 592	2 814
Andel med lavinntekt	:	58,6	77,1	90,5	49,4
Antall med lavinntekt	:	1 000	2 000	2 000	1 000

¹ Avrundede tall.² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som mottar supplerende stønad.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C11.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede					
Hele befolkningen uten studenter	21,9	21,8	21,4	21,2	21,7
Med lavinntekt	66,7	66,4	65,4	63,6	64,3
Personer som mottar supplerende stønad	:	97,9	98,5	98,8	98,7
Med lavinntekt	:	99,0	99,6	99,6	99,6
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt					
Hele befolkningen uten studenter	73,5	75,1	75,7	76,2	75,6
Med lavinntekt	35,2	37,4	39,6	42,0	41,7
Personer som mottar supplerende stønad	:	0,5	0,2	0,5	0,8
Med lavinntekt	:	0,4	0,1	0,1	0,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C11.3. Indikator¹ for utdanning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning					
Hele befolkningen uten studenter	22,4	22,0	21,5	20,73	20,5
Med lavinntekt	43,4	42,5	41,5	40,8	39,2
Personer som mottar supplerende stønad ²	:	25,0	25,3	30,2	29,6
Med lavinntekt	:	25,7	25,4	29,9	26,2

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Utdanningsopplysninger er ikke registrert for om lag halvparten av denne gruppen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C11.4. Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte					
Hele befolkningen uten studenter	4,2	4,3	4,7	4,4	4,7
Med lavinntekt	17,6	18,2	20,7	20,2	19,8
Personer som mottar supplerende stønad	:	78,3	78,4	72,7	58,6
Med lavinntekt	:	64,9	73,2	71,0	52,6
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	5,5	5,1	4,5	4,5	4,8
Med lavinntekt	20,4	19,6	18,5	18,4	18,4
Personer som mottar supplerende stønad	:	75,2	26,1	22,6	21,6
Med lavinntekt	:	68,3	23,6	19,9	23,1
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	1,8	1,8	1,8	1,9	2,2
Med lavinntekt	8,4	8,6	9,3	9,8	10,5
Personer som mottar supplerende stønad	:	64,0	23,3	19,7	16,3
Med lavinntekt	:	50,6	20,6	17,0	15,8

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C11.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2005-2009. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning					
Hele befolkningen uten studenter	5,9	7,5	14,4	24,4	11,0
Med lavinntekt	10,8	12,1	14,6	17,7	14,4
Personer som mottar supplerende stønad	:	1,4	2,7	2,9	1,5
Med lavinntekt	:	1,9	3,0	2,7	1,8
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning					
Hele befolkningen uten studenter	10,9	12,8	13,5	13,5	14,4
Med lavinntekt	17,0	17,5	17,0	17,3	18,2
Personer som mottar supplerende stønad	:	2,1	2,3	2,7	2,2
Med lavinntekt	:	2,9	2,6	2,8	2,8

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C11.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er mottaker av supplerende stønad¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2009. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Mottakere av supplerende stønad		
	Med lavinntekt ²	Ikke lavinntekt	Alle	Med lavinntekt ²	Ikke lavinntekt	Alle
Yrkesinntekter	36	72	70	1	2	2
Kapitalinntekter ³	4	5	4	0	0	0
Overføringer	60	24	25	98	98	98
Herav:						
Pensjoner fra folketrygden	39	13	14	18	17	17
Supplerende stønad	0	0	0	67	65	66
Bostøtte	2	0	0	7	10	9
Sosialhjelp	4	0	0	3	3	3
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	0	1	1
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	181 300	687 900	620 400	162 600	230 800	196 300
Inntekt etter skatt	149 600	510 400	462 300	161 600	228 400	194 600
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴ ..	111 800	325 400	297 000	139 300	188 200	163 400
Antall personer i husholdningen	1,6	2,3	2,2	1,4	1,4	1,4
Antall observasjoner (husholdninger)	286 644	1 865 387	2 152 031	1 021	997	2 018

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C11.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
S80/S20²					
Hele befolkningen uten studenter	4,6	3,4	3,5	3,6	3,4
Personer som mottar supplerende stønad	:	1,8	1,8	1,7	1,8
P90/P10³					
Hele befolkningen uten studenter	2,7	2,6	2,7	2,7	2,6
Personer som mottar supplerende stønad	:	1,6	1,6	1,5	1,6
Gini-koeffisient⁴					
Hele befolkningen uten studenter	0,322	0,239	0,246	0,247	0,237
Personer som mottar supplerende stønad	:	0,117	0,110	0,104	0,110

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Vedlegg D: Inntektsmobilitet

Tabell D1. Sammensetning av samlet husholdningsinntekt for ulike grupper. Gjennomsnitt i 2009-kroner og andel av samlet inntekt. Personer bosatt alle årene 2004-2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Alderspensjonist i 2004						
Yrkesinntekt	14	13	12	11	10	10
Kapitalinntekter	9	14	8	11	11	6
Skattepliktige overføringer	75	72	80	78	78	83
folketrygd	58	56	62	61	62	66
Skattefrie overføringer	1	1	1	1	1	1
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Inntekt etter skatt	80	81	80	80	81	82
Samlet inntekt	394 000	420 000	386 000	413 000	412 000	393 000
Antall personer i husholdningen	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4
Antall personer	396 579	396 579	396 579	396 579	396 579	396 579
Uførepensjonist i 2004						
Yrkesinntekt	42	39	39	37	36	34
Kapitalinntekter	5	8	5	6	6	4
Skattepliktige overføringer	49	50	54	54	56	59
folketrygd	41	41	45	45	46	49
Skattefrie overføringer	4	3	3	3	3	3
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Inntekt etter skatt	80	81	80	81	81	82
Samlet inntekt	482 000	500 000	475 000	504 000	506 000	495 000
Antall personer i husholdningen	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6	1,6
Antall personer	262 818	262 818	262 818	262 818	262 818	262 818
Enslige under 35 år i 2004, eks. studenter						
Yrkesinntekt	86	82	88	88	88	87
Kapitalinntekter	4	8	2	3	3	2
Skattepliktige overføringer	7	7	7	6	6	7
folketrygd	4	5	5	5	5	5
Skattefrie overføringer	3	3	3	3	3	3
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Inntekt etter skatt	74	76	74	74	75	74
Samlet inntekt	306 000	428 000	468 000	543 000	587 000	614 000
Antall personer i husholdningen	1,0	1,1	1,2	1,3	1,4	1,5
Antall personer	163 404	163 404	163 404	163 404	163 404	163 404
Personer i enslig forsørgerhushold i 2004						
Yrkesinntekt	63	63	72	74	77	78
Kapitalinntekter	4	9	3	4	3	2
Skattepliktige overføringer	14	12	12	10	9	11
folketrygd	11	10	10	8	8	9
Skattefrie overføringer	20	16	14	12	10	9
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Inntekt etter skatt	83	83	80	79	79	78
Samlet inntekt	405 000	488 000	492 000	551 000	578 000	584 000
Antall personer i husholdningen	2,6	2,6	2,5	2,5	2,4	2,3
Antall personer	267 797	267 797	267 797	267 797	267 797	267 797
Personer i enslig forsørgerhushold med overgangsstønad i 2004						
Yrkesinntekt	33	45	57	65	70	71
Kapitalinntekter	1	2	1	2	3	1
Skattepliktige overføringer	29	23	17	13	11	12
folketrygd	27	21	16	12	10	10
Skattefrie overføringer	37	30	25	20	17	16
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Inntekt etter skatt	93	90	86	84	83	82
Samlet inntekt	315 000	378 000	416 000	476 000	522 000	545 000
Antall personer i husholdningen	2,7	2,8	2,9	3,0	3,0	3,0
Antall personer	61 078	61 078	61 078	61 078	61 078	61 078

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Personer i husholdninger som mottok sosialhjelp i 2004						
Yrkesinntekt	51	52	57	62	64	62
Kapitalinntekter	1	2	1	1	1	1
Skattepliktige overføringer	24	25	24	22	22	25
folketrygd	19	20	20	19	19	21
Skattefrie overføringer	24	21	18	15	13	12
sosialhjelp	11	9	7	5	4	4
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Inntekt etter skatt	84	84	83	82	82	82
Samlet inntekt	420 000	429 000	438 000	474 000	495 000	504 000
Antall personer i husholdningen	2,3	2,2	2,1	2,0	2,0	2,0
Antall personer	238 484	238 484	238 484	238 484	238 484	238 484
Personer som var langtidssyke i 2004						
Yrkesinntekt	58	52	55	57	58	57
Kapitalinntekter	3	5	3	4	4	2
Skattepliktige overføringer	32	36	36	34	33	36
folketrygd	29	32	32	30	29	31
Skattefrie overføringer	7	6	6	5	5	5
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Inntekt etter skatt	77	79	79	79	79	79
Samlet inntekt	522 000	525 000	514 000	551 000	563 000	561 000
Antall personer i husholdningen	1,9	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8
Antall personer	93 152	93 152	93 152	93 152	93 152	93 152
Personer som var langtidsledige i 2004						
Yrkesinntekt	58	66	74	75	76	74
Kapitalinntekter	4	6	3	4	3	3
Skattepliktige overføringer	31	21	16	15	16	19
folketrygd	8	9	11	11	12	13
arbeidsledighetstrygd	21	10	3	2	2	3
Skattefrie overføringer	7	7	6	5	5	5
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Inntekt etter skatt	77	78	77	77	77	77
Samlet inntekt	494 000	511 000	514 000	569 000	593 000	598 000
Antall personer i husholdningen	2,0	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
Antall personer	58 110	58 110	58 110	58 110	58 110	58 110
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre						
Yrkesinntekt	71	69	74	75	77	75
Kapitalinntekter	5	7	3	4	3	2
Skattepliktige overføringer	14	14	14	13	13	15
folketrygd	9	9	10	10	10	11
Skattefrie overføringer	11	10	9	8	7	7
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Inntekt etter skatt	77	78	77	77	77	77
Samlet inntekt	543 000	577 000	578 000	630 000	650 000	657 000
Antall personer i husholdningen	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
Antall personer	318 059	318 059	318 059	318 059	318 059	318 059
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Afrika, Asia eller Latin-Amerika						
Yrkesinntekt	66	65	69	72	74	72
Kapitalinntekter	3	5	2	3	2	2
Skattepliktige overføringer	15	16	15	14	14	16
folketrygd	10	11	11	11	11	12
Skattefrie overføringer	16	14	13	11	10	10
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Inntekt etter skatt	80	81	80	79	80	79
Samlet inntekt	486 000	510 000	521 000	569 000	591 000	605 000
Antall personer i husholdningen	2,7	2,7	2,6	2,6	2,6	2,6
Antall personer	184 388	184 388	184 388	184 388	184 388	184 388

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Personer innvandret i 2004						
Yrkesinntekt	72	68	71	76	80	78
Kapitalinntekter	2	2	1	2	2	2
Skattepliktige overføringer	10	14	13	10	8	10
folketrygd	5	4	5	5	5	6
Skattefrie overføringer	16	16	14	13	11	11
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Inntekt etter skatt	79	80	79	79	79	78
Samlet inntekt	331 000	442 000	493 000	549 000	576 000	596 000
Antall personer i husholdningen	2,3	2,4	2,5	2,5	2,5	2,5
Antall personer	20 652	20 652	20 652	20 652	20 652	20 652
Personer innvandret i 2004 med bakgrunn fra Afrika, Asia eller Latin-Amerika						
Yrkesinntekt	64	57	61	68	73	71
Kapitalinntekter	2	2	2	2	1	1
Skattepliktige overføringer	13	20	18	13	11	13
folketrygd	7	6	7	7	7	8
introduksjonsstønad	3	10	9	4	1	1
Skattefrie overføringer	22	21	19	18	15	16
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Inntekt etter skatt	82	83	82	82	81	81
Samlet inntekt	332 000	418 000	459 000	508 000	529 000	552 000
Antall personer i husholdningen	2,6	2,7	2,8	2,8	2,8	2,8
Antall personer	12 234	12 234	12 234	12 234	12 234	12 234

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell D2. Andel personer som mottar ulike typer husholdningsinntekter. Personer bosatt alle årene 2004-2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Alderspensjonist i 2004						
Yrkesinntekt	32	29	26	24	23	21
Folketrygd	100	100	100	100	100	100
Sosialhjelp	1	1	1	1	1	1
Bostøtte	5	5	6	6	6	6
Antall personer	396 579	396 579	396 579	396 579	396 579	396 579
Uførepensjonist i 2004						
Yrkesinntekt	67	64	62	61	59	56
Folketrygd	100	100	100	99	99	99
Sosialhjelp	8	7	6	5	5	5
Bostøtte	13	12	12	13	12	12
Antall personer	262 818	262 818	262 818	262 818	262 818	262 818
Enslige under 35 år i 2004, eks. studenter						
Yrkesinntekt	90	91	92	92	93	92
Folketrygd	10	15	17	17	18	20
Sosialhjelp	12	12	11	9	8	8
Bostøtte	4	5	6	6	6	7
Antall personer	163 404	163 404	163 404	163 404	163 404	163 404
Personer i enslig forsørgerhushold i 2004						
Yrkesinntekt	86	87	89	92	93	92
Folketrygd	42	41	37	33	31	31
Sosialhjelp	16	15	14	12	12	12
Bostøtte	18	17	15	16	13	12
Antall personer	267 797	267 797	267 797	267 797	267 797	267 797
Personer i enslig forsørgerhushold med overgangsstønad i 2004						
Yrkesinntekt	71	75	81	86	89	89
Folketrygd	100	82	63	47	37	36
Sosialhjelp	24	23	22	20	19	19
Bostøtte	40	37	33	34	27	24
Antall personer	61 078	61 078	61 078	61 078	61 078	61 078
Personer i husholdninger som mottok sosialhjelp i 2004						
Yrkesinntekt	75	74	75	77	78	77
Folketrygd	54	54	54	53	52	54
Sosialhjelp	100	63	50	41	37	35
Bostøtte	31	31	29	30	27	27
Antall personer	238 484	238 484	238 484	238 484	238 484	238 484

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Personer som var langtidssyke i 2004						
Yrkesinntekt	87	82	79	79	79	78
Folketrygd	90	91	84	80	78	78
Sosialhjelp	22	21	19	16	15	15
Bostøtte	10	10	10	12	12	13
Antall personer	93 152	93 152	93 152	93 152	93 152	93 152
Personer som var langtidsledige i 2004						
Yrkesinntekt	87	87	87	88	87	86
Folketrygd	29	31	34	36	37	40
Sosialhjelp	22	21	19	16	14	14
Bostøtte	6	7	7	9	8	10
Antall personer	58 110	58 110	58 110	58 110	58 110	58 110
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre						
Yrkesinntekt	85	85	86	88	87	86
Folketrygd	30	32	33	35	35	37
Sosialhjelp	21	20	18	16	14	14
Bostøtte	15	15	15	15	13	13
Antall personer	318 059	318 059	318 059	318 059	318 059	318 059
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Afrika, Asia eller Latin-Amerika						
Yrkesinntekt	83	83	85	86	87	86
Folketrygd	31	33	35	36	36	38
Sosialhjelp	28	27	25	21	19	19
Bostøtte	21	21	20	20	18	17
Antall personer	184 388	184 388	184 388	184 388	184 388	184 388
Personer innvandret i 2004						
Yrkesinntekt	73	80	86	89	90	89
Folketrygd	12	14	16	19	20	22
Sosialhjelp	27	31	28	26	22	21
Bostøtte	16	28	29	25	20	19
Antall personer	20 652	20 652	20 652	20 652	20 652	20 652
Personer innvandret i 2004 med bakgrunn fra Afrika, Asia eller Latin-Amerika						
Yrkesinntekt	67	74	81	86	88	87
Folketrygd	16	18	21	24	25	27
Sosialhjelp	37	41	37	35	30	29
Bostøtte	23	38	38	34	27	27
Antall personer	12 234	12 234	12 234	12 234	12 234	12 234

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Vedlegg E: Levekårsmobilitet

Tabell E1. Personer etter tilhørighet i ulike barnefamilier i 2008. Andeler med ulike levekårsproblemer, prosent 2008 og 2010

		Enslig forsørger	Barnefamilier med lav inntekt		Par med barn	Alle
			1. desil	1. kvintil		
Bor i husholdning som eier boligen	2008	68	77	81	91	81
	2010	70	77	83	90	82
Bor trangt	2008	6	30	24	11	7
	2010	3	24	17	10	6
Bor svært romslig	2008	21	10	10	19	32
	2010	24	16	14	24	34
Bor i bolig som er utsatt for støy	2008	14	7	9	9	13
	2010	14	6	10	10	11
Høy boutgiftsbelastning	2008	28	43	33	20	20
	2010	20	18	14	12	15
Opplever boutgiftene som svært tyngende	2008	19	6	6	4	6
	2010	11	9	9	4	4
Problemer med å betale husleie	2008	14	8	5	2	3
	2010	9	7	6	3	3
Problemer med å betale boliglån	2008	5	7	7	3	2
	2010	5	5	4	2	1
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	2008	19	10	7	5	4
	2010	19	19	16	7	5
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	2008	29	13	9	4	6
	2010	13	8	9	4	5
Kan ikke greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner	2008	54	40	35	19	22
	2010	47	39	35	19	20
Ikke råd til å ha PC	2008	5	1	1	1	1
	2010	1	1	1	0	1
Ikke råd til å ha bil	2008	16	5	3	2	5
	2010	11	5	4	3	5
Ikke råd til en ukes ferie	2008	24	14	10	3	6
	2010	19	12	11	4	6
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	2008	1	3	3	1	2
	2010	2	1	1	1	2
Svært god eller god helse	2008	75	82	84	84	77
	2010	70	83	82	85	76
Svært dårlig eller dårlig helse	2008	8	9	6	3	7
	2010	12	8	5	4	7
Sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne	2008	18	13	13	10	15
	2010	23	10	13	11	16
Ikke råd til å gå til tannlege	2008	14	6	6	3	4
	2010	14	10	9	4	4
Ingen helårs yrkesaktive i husholdningen	2008	21	11	13	4	14
	2010	15	14	11	7	16
0 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2008	36	10	9	2	15
	2010	22	12	13	7	19
1-6 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2008	3	1	2	1	2
	2010	2	2	1	1	2
7-12 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2008	1	4	4	1	3
	2010	4	1	0	1	2
12 måneder eller mer heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2008	60	85	85	95	80
	2010	72	85	85	91	77
Antall personer		137	93	189	1 092	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Tabell E2. Aleneboende etter tilhørighet i 2008. Andeler med ulike levekårsproblemer, prosent 2008 og 2010

		Aleneboende		
		Unge (16-35 år)	Alle	Alle
Bor i husholdning som eier boligen	2008	34	65	81
	2010	46	68	82
Bor trangt	2008	25	8	7
	2010	12	5	6
Bor svært romslig	2008	8	34	32
	2010	12	32	34
Bor i bolig som er utsatt for støy	2008	31	18	13
	2010	18	14	11
Høy boutgiftsbelastning	2008	66	38	20
	2010	40	27	15
Opplever boutgiftene som svært tyngende	2008	16	9	6
	2010	6	5	4
Problemer med å betale husleie	2008	15	7	3
	2010	6	4	3
Problemer med å betale boliglån	2008	2	1	2
	2010	1	1	1
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	2008	6	5	4
	2010	5	5	5
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	2008	17	11	6
	2010	15	10	5
Kan ikke greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner	2008	49	32	22
	2010	41	29	20
Ikke råd til å ha PC	2008	3	4	1
	2010	1	3	1
Ikke råd til å ha bil	2008	26	12	5
	2010	19	11	5
Ikke råd til en ukes ferie	2008	18	13	6
	2010	11	9	6
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	2008	13	6	2
	2010	7	4	2
Svært god eller god helse	2008	81	71	77
	2010	78	69	76
Svært dårlig eller dårlig helse	2008	7	11	7
	2010	6	11	7
Sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne	2008	14	22	15
	2010	12	18	16
Ikke råd til å gå til tannlege	2008	10	7	4
	2010	10	7	4
Ingen helårs yrkesaktive i husholdningen	2008	47	35	14
	2010	26	30	16
0 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2008	40	38	15
	2010	26	34	19
1-6 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2008	8	5	2
	2010	4	3	2
7-12 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2008	7	5	3
	2010	3	3	2
12 måneder eller mer heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2008	45	52	80
	2010	67	61	77
Antall personer		179	607	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Tabell E3. Pensjonister etter tilhørighet i 2008. Andeler med ulike levekårsproblemer, prosent 2008 og 2010

		Minstepensjonister			Uføre- pensjonister	Alders- pensjonister	Alle
		Alene boende	Andre	Alle			
Bor i husholdning som eier boligen	2010	58	80	74	83	84	81
	2008	53	78	71	83	83	82
Bor trangt	2010	4	1	2	3	0	7
	2008	4	1	2	2	0	6
Bor svært romslig	2010	49	47	48	39	49	32
	2008	46	46	46	39	48	34
Bor i bolig som er utsatt for støy	2010	15	13	13	10	12	13
	2008	7	10	9	13	10	11
Høy boutgiftsbelastning	2010	33	4	12	19	7	20
	2008	23	11	15	16	8	15
Opplever boutgiftene som svært tyngende	2010	6	10	9	10	3	6
	2008	13	10	11	11	2	4
Problemer med å betale husleie	2010	0	1	1	4	0	3
	2008	0	1	1	4	0	3
Problemer med å betale boliglån	2010	0	3	2	2	0	2
	2008	0	1	1	2	0	1
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	2010	0	3	2	8	0	4
	2008	2	4	4	8	1	5
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	2010	12	3	5	11	3	6
	2008	13	8	10	13	2	5
Kan ikke greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner	2010	28	17	20	29	11	22
	2008	30	17	21	27	10	20
Ikke råd til å ha PC	2010	2	1	2	3	0	1
	2008	4	1	2	5	1	1
Ikke råd til å ha bil	2010	8	3	4	6	1	5
	2008	9	2	4	7	2	5
Ikke råd til en ukes ferie	2010	13	5	7	15	3	6
	2008	13	11	12	11	3	6
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	2010	4	0	1	3	0	2
	2008	6	4	4	6	1	2
Svært god eller god helse	2010	49	48	48	33	66	77
	2008	52	47	48	34	63	76
Svært dårlig eller dårlig helse	2010	31	21	23	31	10	7
	2008	25	22	23	27	13	7
Sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne	2010	40	33	35	60	21	15
	2008	27	34	32	55	22	16
Ikke råd til å gå til tannlege	2010	7	6	7	7	2	4
	2010	8	5	6	8	1	4
Antall personer		35	93	128	213	463	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Tabell E4. Langtidssyke etter tilhørighet i 2008. Andeler med ulike levekårsproblemer, prosent 2008 og 2010

		Langtidssyke			Alle
		Yngre (16-44 år)	Eldre (45-66 år)	Alle (16-66 år)	
Bor i husholdning som eier boligen	2008	57	85	69	81
	2010	61	83	71	82
Bor trangt	2008	7	2	5	7
	2010	4	2	3	6
Bor svært romslig	2008	15	40	26	32
	2010	16	50	31	34
Bor i bolig som er utsatt for støy	2008	17	9	14	13
	2010	16	20	18	11
Høy boutgiftsbelastning	2008	51	17	35	20
	2010	41	16	30	15
Opplever boutgiftene som svært tyngende	2008	17	4	11	6
	2010	5	12	8	4
Problemer med å betale husleie	2008	12	6	10	3
	2010	5	6	6	3
Problemer med å betale boliglån	2008	8	5	7	2
	2010	0	3	1	1
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	2008	16	9	13	4
	2010	8	15	11	5
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	2008	30	16	24	6
	2010	19	13	16	5
Kan ikke greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner	2008	51	34	43	22
	2010	47	37	43	20
Ikke råd til å ha PC	2008	1	1	1	1
	2010	0	5	2	1
Ikke råd til å ha bil	2008	18	5	12	5
	2010	14	11	12	5
Ikke råd til en ukes ferie	2008	31	12	22	6
	2010	17	16	17	6
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	2008	34	1	14	2
	2010	15	5	11	2
Svært god eller god helse	2008	39	31	35	77
	2010	53	33	44	76
Svært dårlig eller dårlig helse	2008	23	33	27	7
	2010	21	31	25	7
Sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne	2008	59	48	54	15
	2010	42	53	47	16
Ikke råd til å gå til tannlege	2008	19	13	17	4
	2010	17	18	17	4
Ingen helårs yrkesaktive i husholdningen	2008	52	27	42	14
	2010	44	40	42	16
0 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2008	50	31	43	15
	2010	50	44	47	19
1-6 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2008	5	2	4	2
	2010	3	2	2	2
7-12 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2008	2	7	4	3
	2010	1	2	1	2
12 måneder eller mer heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2008	42	61	80	80
	2010	46	53	49	77
Antall personer		62	58	120	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Tabell E5. Sosialhjelpsmottakere i 2008. Andeler med ulike levekårsproblemer, prosent 2008 og 2010

		Sosialhjelpsmottakere	Alle
Bor i husholdning som eier boligen	2008	25	81
	2010	28	82
Bor trangt	2008	22	7
	2010	15	6
Bor svært romslig	2008	17	32
	2010	14	34
Bor i bolig som er utsatt for støy	2008	27	13
	2010	25	11
Høy boutgiftsbelastning	2008	44	20
	2010	36	15
Opplever boutgiftene som svært tyngende	2008	29	6
	2010	19	4
Problemer med å betale husleie	2008	33	3
	2010	25	3
Problemer med å betale boliglån	2008	4	2
	2010	2	1
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	2008	32	4
	2010	28	5
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	2008	47	6
	2010	29	5
Kan ikke greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner	2008	79	22
	2010	68	20
Ikke råd til å ha PC	2008	14	1
	2010	4	1
Ikke råd til å ha bil	2008	39	5
	2010	29	5
Ikke råd til en ukes ferie	2008	54	6
	2010	36	6
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	2008	23	2
	2010	18	2
Svært god eller god helse	2008	58	77
	2010	61	76
Svært dårlig eller dårlig helse	2008	20	7
	2010	17	7
Sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne	2008	29	15
	2010	30	16
Ikke råd til å gå til tannlege	2008	27	4
	2010	23	4
Ingen helårs yrkesaktive i husholdningen	2008	66	14
	2010	51	16
0 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2008	56	15
	2010	52	19
1-6 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2008	13	2
	2010	5	2
7-12 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2008	8	3
	2010	4	2
12 måneder eller mer heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2008	23	80
	2010	39	77
Antall personer		82	3 289

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Figurregister

3.1. Utviklingen i andelen personer med årlig lavinntekt. To ulike lavinnteksdefinisjoner. 1 1986-2009	18
3.2. Utviklingen i andelen personer med årlig lavinntekt. Lavinntekt basert på inntektsgrenser for 2001. Personer i studenthusholdninger er utelatt	19
3.3. Utviklingen i lavinntektsgapet. 1994-2009. Personer i studenthusholdninger er utelatt.....	20
3.4. Utviklingen i inntektsulikhet målt ved Gini-koeffisienten. Inntekt etter skatt per forbruksenhet* (EU-skala). 1986-2009	26
3.5. Utviklingen i inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). Indeks i faste 2009-kroner. 1986=100	27
5.1. Andel personer i husholdninger med lavinntekt, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2009	56
5.2. Antall personer i husholdninger med lavinntekt, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2009	57
5.3. Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2009	58
5.4. Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2009	59
5.5. Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2009	59
5.6. Andel husholdninger som synes det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes, og andel med betalingsproblemer. 2010. Prosent.....	62
5.7. Andel husholdninger som ikke har råd til å disponere PC eller bil. 2009. Prosent.....	63
5.8. Andel husholdninger uten helårs yrkesaktive, med heltids studenter og pensjonister, og 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet. 2010. Prosent.....	66
5.9. Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2009	67
5.10. Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2009	68
5.11. Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning. 2009	71
5.12. Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2009	72
5.13. Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2009	73
5.14. Andel personer i ulike grupper som eier boligen. 2010. Prosent	76
5.15. Andel personer i ulike grupper som bor trangt og bor i bolig med råte eller fukt. 2010. Prosent	78
5.16. Andel husholdninger som har høy boutgiftsbelastning og andel som oppfatter boutgifter som svært eller noe tyngende. 2010. Prosent.....	79
5.17. Andel personer med nedsatt funksjonsevne, dårlig helse og kronisk sykdom. 2010. Prosent	83
6.1. Gjennomsnittlig antall år i lavinntektsgruppen, 2004-2009	93
8.1. Andelen personer under 18 år med årlig lavinntekt. Noen utvalgte europeiske land. Prosent. 2009	117
8.2. Kjøpekraftsjusterte lavinntektsgrenser for noen utvalgte europeiske land. 60 prosent av disponibel median ekvivalentinntekt (EU-skala). Norge=100. 2009. Prosent	118
8.3. Andelen personer med vedvarende lavinntekt. Noen utvalgte europeiske land. Prosent. 2008	121

Tabellregister

2.1.	Ekvivalensskalaer og husholdningsstørrelse.....	10
2.2.	Medianinntekt per forbruksenhet. OECD- og EU-skala. Inntekt etter skatt. 1996-2009	11
2.3.	Lavinntekstgrenser i kroner (årsinntekt) basert på ulike avstander til medianinntekt. Inntekt etter skatt. Ulike husholdningstyper. 2009.....	12
3.1.	Sammenligning av personer i husholdninger der hovedinntektstaker blir vektlagt eller ikke. EUs lavinntektsdefinisjon. Ulike grupper. 2009	22
3.2.	Andel personer i husholdninger med årlig lavinntekt. To ulike lavinntektsdefinisjoner. Ulike grupper. 1996, 1999, 2002, 2004, 2006 og 2008. Prosent.....	24
3.3.	Antall personer i husholdninger med årlig lavinntekt. To ulike lavinntektsdefinisjoner. Ulike grupper. 1996, 1999, 2002, 2004, 2006, 2008 og 2009. Prosent.....	24
3.4.	Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala), for personer. Andel av totalinntekten. 1986-2009. Prosent. Personer i studenthusholdninger er utelatt	27
3.5.	Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala), for personer. Fylker. 2009. Rangert etter Gini-koeffisienten.....	28
4.1.	Utviklingen i vedvarende lavinntekt. 1996-2008. Andel personer med inntekt etter skatt per forbruksenhet under henholdsvis 50 prosent og 60 prosent av mediangjennomsnittet i perioden. To ulike ekvivalensskalaer. Standardavvik i parentes	31
4.2.	Utviklingen i vedvarende lavinntekt. Andel personer med ekvivalentinntekt (EU-skala) under den årlige lavinntekstgrensen og som var under lavinntekstgrensen i minst 2 av de 3 foregående årene	32
4.3.	Sammensetning av gruppen med vedvarende lavinntekt 2006-2008, og befolkningen i alt. Husholdningstyper. To ulike lavinntektsdefinisjoner. Antall og prosent.....	33
4.4.	Personer 25-65 år etter tallet på yrkestilknyttede husholdningsmedlemmer og egen yrkestilknytning. Andel med vedvarende lavinntekt. Alder refererer seg til siste året i referanseperioden	34
4.5.	Andelen personer 18-66 år med vedvarende lavinntekt, etter utdanningsnivå. Prosent.....	34
4.6.	Personer i husholdninger med ulike indikatorer for økonomisk utsatthet og høy rentebelastning. Andel med vedvarende lavinntekt. Prosent.....	35
4.7.	Boligtype og boligstandard for personer med vedvarende lavinntekt. 2001-2003, 2005-2007, 2007-2009 og 2008-2010	38
4.8.	Boligøkonomi for personer med vedvarende lavinntekt1. 2001-2003, 2005-2007, 2007-2009 og 2008-2010	40
4.9.	Indikatorer på betalingsvansker for husholdninger med vedvarende lavinntekt1. 2001-2003, 2005-2007, 2007-2009 og 2008-2010. Prosent.....	42
4.10.	Indikatorer på materiell situasjon for husholdninger med vedvarende lavinntekt1. 2001-2003, 2005-2007, 2007-2009 og 2008-2010. Prosent.....	42
4.11.	Helseforhold for personer med vedvarende lavinntekt1. 2001-2003, 2005-2007, 2007-2009 og 2008-2010. Prosent.....	45
4.12.	Husholdninger med ulik tilknytning til arbeidslivet. Alle husholdninger og husholdninger med vedvarende lavinntekt1 etter hovedinntektstakers alder 2005-2007, 2006-2008, 2007-2009 og 2008-2010. Prosent.....	48
4.13.	Andel personer med vedvarende lavinntekt, etter ulike kjennemerker	50
4.14.	Andelen innvandrere med vedvarende lavinntekt (EUs definisjon), etter botid. Treårsperioden 2005-2008. Prosent.....	52
4.15.	Andel barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Alder refererer seg til siste året i treårsperioden.....	53
6.1.	Median husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). Indeks i faste priser (2009-kr), 2004=100.	87
6.2.	Sammensetning av samlet husholdningsinntekt i 2004 og 2009. Personer bosatt alle årene 2004-2009. Status (for eksempel husholdningstype) refererer seg til 2004	89
6.3.	Andelen personer med husholdningsinntekt per forbruksenhet (EU-skala) under 50 prosent og 60 prosent av medianinntekten for alle. Personer bosatt alle årene 2004-2009. Prosent.....	91
6.4.	Andelen personer med husholdningsinntekt per forbruksenhet (EU-skala) under 50 prosent og 60 prosent av medianinntekten for alle. Personer bosatt alle årene 2004-2009. Antall ganger under lavinntekstgrensen. Prosent.....	92
7.1.	Boforhold og boutgifter for personer som tilhører ulike barnefamilier i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010	96
7.2.	Økonomiske vansker for personer som tilhører ulike barnefamilier i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010	98
7.3.	Helseforhold for personer som tilhører ulike barnefamilier i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010	99

7.4.	Yrkesaktivitet for personer som tilhører ulike barnefamilier i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010	99
7.5.	Boforhold og boutgifter for personer som er aleneboende i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010	101
7.6.	Økonomiske vansker for personer er aleneboende i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010	102
7.7.	Helseforhold for personer er aleneboende i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010	103
7.8.	Yrkesaktivitet for personer er aleneboende i 2008 og 2010, 16-66 år i 2008. Prosent 2008 og 2010	104
7.9.	Boforhold og boutgifter for personer som er pensjonister i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010	105
7.10.	Økonomiske vansker for personer som er pensjonister i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010	106
7.11.	Helseforhold for personer som er pensjonister i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010	107
7.12.	Boforhold og boutgifter for personer som er langtidssyke i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010	109
7.13.	Økonomiske vansker for personer som er langtidssyke i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010	110
7.14.	Helseforhold for personer som er langtidssyke i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010	110
7.15.	Yrkesaktivitet i husholdningene til personer som er langtidssyke i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010	111
7.16.	Boforhold og boutgifter for personer som mottok sosialhjelp både i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010	112
7.17.	Økonomiske vansker for personer som mottok sosialhjelp både i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010	113
7.18.	Helseforhold for personer som mottok sosialhjelp både i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010	114
7.19.	Yrkesaktivitet i husholdninger til personer som mottok sosialhjelp både i 2008 og 2010. Prosent 2008 og 2010	114
8.1.	Andelen personer med årlig lavinntekt i ulike land i Europa. Andelen personer med en disponibel inntekt per forbruksenhet under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten (etter sosiale overføringer). EU-definisjon. 2005-2009. Prosent.	116
8.2.	Forholdet mellom gjennomsnittlig inntekt til de 20 prosent av befolkningen med høyest inntekt, og de 20 prosent av befolkningen med lavest inntekt (S80/S20). 2005-2009	119
8.3.	Lavinntektsgapet i noen europeiske land. 2005-2009. Prosent.....	120

Vedlegg

A1.	Overlapp mellom ulike grupper. Inntektsstatistikk for husholdninger. 2009. Prosent.....	126
A2.	Overlapp mellom ulike grupper i data fra EU-SILC 2010. Prosent	126
A3.	Antall observasjoner i datagrunnlaget til tabellene. Inntektsstatistikk for husholdninger. 2005-2009.....	127
B1.	Andel personer i husholdninger med lavinntekt, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. EU-definisjon. 2005-2009.....	128
B2.	Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2005-2009	129
B3.	Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2005-2009	130
B4.	Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2005-2009	131
B5.	Økonomiske vansker etter ulike grupper av husholdninger. 2007-2010, prosent..	132
B6.	Ikke råd til ulike goder etter ulike grupper av husholdninger. 2007-2010, prosent	134
B7.	Yrkesaktivitet for ulike grupper av husholdninger. 2007-2010, prosent.....	136
B8.	Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2005-2009	138
B9.	Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2005-2009	139
B10.	Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning. 2005-2009.....	140
B11.	Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2005-2009	141
B12.	Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2005-2009	142
B13.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)1. S80/S202. 2005-2009	143
B14.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala), P90/P10. 2004-2008	144

B15.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). Gini-koeffisient. 2005-2009.....	145
B16.	Eierforhold og boligstandard for personer i ulike grupper. 2007-2010, prosent.....	146
B17.	Boligøkonomi for ulike grupper av husholdninger. 2007-2010, prosent.....	148
B18.	Helseforhold for personer i ulike grupper. 2007-2010, prosent	150
C1.1.	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2005-2009.....	151
C1.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2005-2009. Prosent	151
C1.3.	Indikator for utdanning. 2005-2009. Prosent	151
C1.4.	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2005-2009. Prosent.....	152
C1.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2005-2009. Prosent.....	152
C1.6.	Inntektsregnskap for hele befolkningen, barn og barnefamilier. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2009. Kroner og prosent	153
C1.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2005-2009	153
C1.8.	Boligtype og boligstandard for enslige forsørgere. 1991-2010	154
C1.9.	Boligtype og boligstandard for ulike grupper barnefamilier. 2001-2010.....	154
C1.10.	Boligøkonomi for enslige forsørgere. 1991-2010.....	155
C1.11.	Boligøkonomi for ulike grupper barnefamilier. 2001-2010	155
C1.12.	Indikatorer på betalingsvansker for ulike grupper av barnefamilier. 2003-2010. Prosent.....	156
C1.13.	Indikatorer på materiell situasjon ulike grupper av barnefamilier. 2003-2010. Prosent.....	156
C1.14.	Tilknytning til arbeidslivet for ulike grupper av barnefamilier, hovedinntektsmottaker 16-66 år, 2008-2010.....	157
C2.1.	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2005-2009.....	158
C2.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2005-2009. Prosent.....	158
C2.3.	Indikator for utdanning. 2005-2009. Prosent	158
C2.4.	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2005-2009. Prosent.....	159
C2.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2005-2009. Prosent.....	159
C2.6.	Inntektsregnskap for hele befolkningen og aleneboende. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2009. Kroner og prosent.....	160
C2.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2005-2009	160
C2.8.	Boligtype og boligstandard for aleneboende under 35 år. 1991-2010	161
C2.9.	Boligøkonomi for aleneboende under 35 år. 1991-2010	161
C2.10.	Indikatorer på betalingsvansker for aleneboende under 35 år. 2003-2010. Prosent.....	162
C2.11.	Indikatorer på materiell situasjon for aleneboende under 35 år. 2003-2009. Prosent.....	162
C2.12.	Andel med ulik tilknytning til arbeidslivet for aleneboende under 35 år. 2007-2010. Prosent.....	162
C3.1.	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2005-2009.....	163
C3.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2005-2009. Prosent	164
C3.3.	Indikator for utdanning. 2005-2009. Prosent	164
C3.4.	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2005-2009. Prosent.....	165
C3.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2005-2009. Prosent.....	165
C3.6.	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2009. Kroner og prosent.....	166
C3.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2005-2009	166
C4.1.	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2005-2009.....	167
C4.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2005-2009. Prosent	167
C4.3.	Indikator for utdanning. 2005-2009. Prosent	167
C4.4.	Indikator for økonomisk utsatthet. 2005-2009. Prosent.....	168
C4.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2005-2009. Prosent.....	168
C4.6.	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger med sosialhjelpsmottakere, herunder langtidsmottakere av sosialhjelp. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2009. Kroner og prosent	169
C4.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2005-2009	169
C4.8.	Boligtype og boligstandard for personer 16 år og eldre. Sosialhjelpsmottakere. 2003 - 2010. Prosent.....	170
C4.9.	Boligøkonomi for personer 16 år og eldre. Sosialhjelpsmottakere. 2003-2010. Prosent.....	170
C4.10.	Indikatorer på betalingsvansker for personer 16 år og over. Sosialhjelpsmottakere. 2003 - 2010. Prosent.....	170
C4.11.	Indikatorer på materiell situasjon personer 16 år og over. Sosialhjelpsmottakere. 2003 - 2010. Prosent.....	171
C4.12.	Helseforhold for sosialhjelpsmottakere. 2007 - 2010. Prosent	171
C4.13.	Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger som har mottatt sosialhjelp. 2007-2010. Prosent.....	172
C5.1.	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2005-2009.....	172
C5.2.	Indikatorer1 for yrkestilknytning. 2005-2009. Prosent	172
C5.3.	Indikator for utdanning. 2005-2009. Prosent	173
C5.4.	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2005-2009. Prosent.....	173

C5.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2005-2009. Prosent.....	173
C5.6.	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er alderspensjonist1. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2009. Kroner og prosent	173
C5.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2005-2009	174
C5.8.	Boligtype og -standard for alderspensjonister. 1991-2010	174
C5.9.	Boligøkonomi for alderspensjonister. 1991-2010	174
C5.10.	Indikatorer på betalingsvansker for alderspensjonister. 2003-2010. Prosent	175
C5.11.	Indikatorer på materiell situasjon for alderspensjonister. 2003-2010. Prosent	175
C5.12.	Helseforhold for alderspensjonister. 2005-2010. Prosent.....	175
C6.1.	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2005-2009.....	176
C6.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2005-2009. Prosent	176
C6.3.	Indikator for utdanning. 2005-2009. Prosent	176
C6.4.	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2005-2009. Prosent.....	177
C6.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2004-2008. Prosent.....	177
C6.6.	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er minstepensjonist. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2009. Kroner og prosent	178
C6.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2005-2009	178
C6.8.	Boligtype og -standard for minstepensjonister. 2003-2010	179
C6.9.	Boligøkonomi for minstepensjonister. 2003-2010. Prosent	179
C6.10.	Indikatorer på betalingsvansker for minstepensjonister. 2003-2010. Prosent	179
C6.11.	Indikatorer på materiell situasjon for minstepensjonister. 2003-2010. Prosent	180
C6.12.	Helseforhold for minstepensjonister. 2005-2010. Prosent.....	180
C7.1.	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2005-2009.....	180
C7.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2005-2009. Prosent	180
C7.3.	Indikator for utdanning. 2005-2009. Prosent	181
C7.4.	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2005-2009. Prosent.....	181
C7.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2005-2009. Prosent.....	181
C7.6.	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er etterlattpensjonist. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2009. Kroner og prosent	182
C7.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2005-2009	182
C8.1.	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2005-2009.....	182
C8.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2005-2009. Prosent	183
C8.3.	Indikator for utdanning. 2005-2009. Prosent	183
C8.4.	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2005-2009. Prosent.....	183
C8.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2005-2009. Prosent.....	184
C8.6.	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker mottar uførepensjon eller tidsbegrenset uførepensjon. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2009. Kroner og prosent.....	184
C8.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2005-2009	184
C8.8.	Boligtype og -standard for uførepensjonister. 1991-2010. Prosent	185
C8.9.	Boligøkonomi for uførepensjonister. 1991-2010. Prosent	185
C8.10.	Indikatorer på betalingsvansker for uførepensjonister. 2003-2010. Prosent	185
C8.11.	Indikatorer på materiell situasjon for uførepensjonister. 2003-2010. Prosent.....	186
C8.12.	Helseforhold for uførepensjonister. 2005-2010. Prosent.....	186
C8.13.	Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger der respondenten er uførepensjonist. 2007-2010. Prosent	187
C9.1.	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2005-2009.....	187
C9.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2005-2009. Prosent	187
C9.3.	Indikator for utdanning. 2005-2009. Prosent	188
C9.4.	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2005-2009. Prosent.....	188
C9.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2005-2009. Prosent.....	188
C9.6.	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er langtidssyk. Andel av samlet inntekt og gjennomsnittsbet. 2009. Kroner og prosent	189
C9.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)1. 2005-2009	189
C9.8.	Boligtype og -standard for langtidssyke 16-66 år. 2007-2010. Prosent.....	189
C9.9.	Boligøkonomi for langtidssyke 16-66 år. 2007-2010. Prosent	190
C9.10.	Indikatorer på betalingsvansker for husholdninger med langtidssyke 16-66 år. 2007-2010. Prosent.....	190
C9.11.	Indikatorer på materiell situasjon for husholdninger med langtidssyke 16-66 år. 2007-2010. Prosent.....	191
C9.12.	Helseforhold for langtidssyke 16-66 år. 2007-2010. Prosent.....	191
C9.13.	Husholdninger med ulik tilknytning til arbeidslivet. Alle husholdninger og husholdninger med langtidssyke etter den langtidssykes alder. 2007-2010.....	192
C10.1.	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2005-2009.....	192
C10.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2005-2009. Prosent	193
C10.3.	Indikator for utdanning. 2005-2009. Prosent	193
C10.4.	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2005-2009. Prosent.....	193
C10.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2005-2009. Prosent.....	193

C10.6.	InnlInntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig1. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2009. Kroner og prosent.....	194
C10.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2005-2009	194
C11.1.	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2005-2009.....	194
C11.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2005-2009. Prosent	195
C11.3.	Indikator for utdanning. 2005-2009. Prosent	195
C11.4.	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2005-2009. Prosent.....	195
C11.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2005-2009. Prosent.....	195
C11.6.	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er mottaker av supplerende stønad. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2009. Kroner og prosent.....	196
C11.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2005-2009	196
D1.	Sammensetning av samlet husholdningsinntekt for ulike grupper. Gjennomsnitt i 2008-kroner og andel av samlet inntekt. Personer bosatt alle årene 2004-2009 ..	197
D2.	Andel personer som mottar ulike typer husholdningsinntekter. Personer bosatt alle årene 2004-2009	199
E1.	Personer etter tilhørighet i ulike barnefamilier i 2008. Andeler med ulike levekårsproblemer, prosent 2008 og 2010	201
E2.	Aleneboende etter tilhørighet i 2008. Andeler med ulike levekårsproblemer, prosent 2008 og 2010	202
E3.	Pensjonister etter tilhørighet i 2008. Andeler med ulike levekårsproblemer, prosent 2008 og 2010	203
E4.	Langtidssyke etter tilhørighet i 2008. Andeler med ulike levekårsproblemer, prosent 2008 og 2010	204
E5.	Sosialhjelpsmottakere i 2008. Andeler med ulike levekårsproblemer, prosent 2008 og 2010	205